

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

«МОЛОДЬ, НАУКА, БІЗНЕС»

**02-03 жовтня 2024 року,
м. Миколаїв, Україна**

**Миколаїв
2024**

**Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Національний університет «Одеська політехніка»
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Уманський національний університет садівництва
Полтавський державний аграрний університет**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

«МОЛОДЬ, НАУКА, БІЗНЕС»

**02-03 жовтня 2024 року,
м. Миколаїв, Україна**

**Миколаїв
2024**

УДК 657-024.11:658.1

О-16

Друкується за рішенням вченої ради обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол №2 від 24.10.2024 р.)

Молодь, наука, бізнес : матеріали Всеукр.студ.інтернет-конф., 02-03 жовтня 2024 р., Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2024. 453 с.

Голова оргкомітету:

Шебанін В'ячеслав Сергійович – доктор технічних наук, професор, академік НААН, в.о. ректора Миколаївського національного аграрного університету.

Заступник голови оргкомітету:

Потривасва Наталя Володимирівна – докторка економічних наук, професорка, завідувачка науково-дослідного відділу Миколаївського національного аграрного університету.

Організаційний комітет конференції:

Андрусів Уляна Ярославівна – кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри теорії економіки та управління Івано-Франківського технічного університету нафти і газу;

Біліченко Олександр Степанович – кандидат економічних наук, доцент, в.о. декана обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету;

Вільховатська Анжеліка Іванівна – здобувачка освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування» зі спеціальності 071 Облік і оподаткування другого (магістерського) рівня вищої освіти, студентський президент Миколаївського національного аграрного університету;

Волощук Лідія Олександрівна – докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри обліку, аналізу і аудиту Національного університету «Одеська політехніка»;

Довгаль Олена Валеріївна – докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економічної теорії і суспільних наук Миколаївського національного аграрного університету;

Дубініна Марина Вікторівна – докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету;

Канцедал Наталія Анатоліївна – кандидатка економічних наук, доцентка, завідувачка кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету;

Мельник Людмила Юрївна – докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри обліку і оподаткування Уманського національного університету садівництва;

Павлова Галина Євгеніївна – докторка економічних наук, професорка, декан факультету обліку і фінансів Дніпровського державного аграрно-економічного університету;

Сімків Лілія Євгенівна – докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри теорії економіки та управління Івано-Франківського технічного університету нафти і газу;

Сіренко Наталя Миколаївна – докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування Миколаївського національного аграрного університету;

Шарата Наталія Григорівна – докторка педагогічних наук, професорка, проректорка з науково-педагогічної та виховної роботи і підвищення кваліфікації Миколаївського національного аграрного університету.

У збірнику наведено матеріали Всеукраїнської студентської інтернет-конференції «Молодь, наука, бізнес», де викладено результати наукових досліджень здобувачів вищої освіти. Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування наукових ідей.

ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

1. Соціально-економічний розвиток держав світу.
2. Інноваційні рішення та процеси у сферах й галузях економіки.
3. Розвиток сфер діяльності за сучасних технологій, штучний інтелект.
4. Бізнес-ідеї та новітні технології у галузях економіки.
5. Інтеграція освіти, науки і бізнесу – вимоги сучасного світу.
6. Трансформаційні процеси, розвиток аграрного сектора та сільських територій.
7. Обліково-аналітична архітектура взаємовідносин суб'єктів господарювання в системі координат оподаткування та аудиту.
8. Національна безпека держави. Продовольча, інформаційна, енергетична та екологічна безпека територій та регіонів світу.
9. Інтелектуальна власність. Інтелектуальний капітал: вплив на економічне зростання, суспільство, споживання.
10. Глобалізм та глобальне партнерство.
11. Студентське самоврядування та ініціативи молоді у розвитку науки та бізнес-середовища.
12. Створення новітньої конкурентоспроможної науково-технічної продукції для потреб держави. Європейська інтеграція.
13. Психологічні аспекти розвитку сучасності.
14. Історія України: минуле та сучасність.

Секція 1. Соціально-економічний розвиток держав світу

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ

ВИШНЕВСЬКИЙ Павло, здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Досліджено роль міжнародних фінансових інститутів у розвитку української економіки та співпраця України з МВФ, Світовим банком та ЄБРР. Описано ключові проекти та ініціативи цих організацій, їх вплив на макроекономічну стабільність, інфраструктурний розвиток і підтримку приватного сектору. Аналізується внесок МФІ у проведення структурних реформ та покращення інвестиційного клімату в Україні. Позначено перспективи подальшої співпраці, спрямованої на довгостроковий економічний розвиток та підвищення рівня життя населення.

Ключові слова: Міжнародні фінансові інституції, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, макроекономічна стабільність, стабілізація.

Міжнародні фінансові інститути (МФІ) відіграють значну роль у підтримці та розвитку економіки України, допомагають під час війни. Співпраця з такими організаціями, як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) значно впливає на економічну політику країни, сприяючи проведенню реформ, стабілізації фінансової системи та покращенню інфраструктури.

Міжнародний валютний фонд є одним із ключових партнерів України у питаннях макроекономічної стабілізації та структурних реформ. У 2014 році, після анексії Криму та початку конфлікту на сході України, МВФ надав Україні стабілізаційний пакет на суму близько 17 млрд дол. США, ці кошти були спрямовані на підтримку платіжного балансу, зміцнення валютних резервів і стабілізацію банківського сектора. Співпраця з МВФ вимагає від України виконання суворих умов, таких як заходи щодо скорочення бюджетного дефіциту, реформи податкової системи та підвищення прозорості державних видатків [1].

Світовий банк бере активну участь у фінансуванні інфраструктурних проектів і програм соціального розвитку в Україні. З 1992 року банк

профінансував понад 70 проектів на суму понад 12 мільярдів доларів США [2]. Одним із великих проектів, що фінансуються Світовим банком, є програма реконструкції доріг. Також важливим проектом є модернізація системи охорони здоров'я, що включає покращення інфраструктури лікарень, підвищення кваліфікації медичного персоналу та впровадження сучасних інформаційних технологій. Також програми Світового банку спрямовані на покращення якості освіти та соціального захисту [2].

Європейський банк реконструкції та розвитку надає значну підтримку приватному сектору та стимулює інвестиції в Україні. З початку своєї діяльності ЄБРР інвестував понад 14 млрд євро у різні проекти України [3]. Загалом банк фінансує проекти, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності українських компаній, покращенню умов ведення бізнесу та створенню нових робочих місць. Важливим напрямом діяльності ЄБРР є фінансування проектів у сфері відновлюваної енергетики та підвищення енергоефективності, що сприяє зниженню залежності України від імпорту енергоресурсів і покращенню екологічної ситуації [3].

Перспективи подальшої співпраці України із міжнародними фінансовими інститутами залишаються позитивними. Важливою умовою для продовження підтримки з боку МФІ є виконання Україною зобов'язань, пов'язаних із проведенням реформ і покращенням інвестиційного клімату. Це включає заходи щодо боротьби з корупцією, підвищення рівня прозорості державного управління та вдосконалення умов для ведення легального бізнесу.

Продовження співпраці з МВФ сприятиме підтримці макроекономічної стабільності, зміцненню фінансової системи під час війни та створенню сталого економічного підґрунтя для довгострокового розвитку. Планується, що Світовий банк продовжить фінансувати інфраструктурні проекти та програми соціального розвитку, які сприятимуть покращенню якості життя населення. Інвестування ЄБРР у малий бізнес, проекти в галузі енергоефективності та у відновлювані джерела енергії сприятиме створенню нових робочих місць,

підвищенню конкурентоспроможності українських компаній та покращенню екологічної ситуації.

Підсумовуючи, можна сказати, що міжнародні фінансові інститути відіграють важливу роль у розвитку української економіки, надаючи фінансування, технічну допомогу та підтримку у проведенні реформ і війни. Досвід співпраці зі Світовим банком, МВФ та ЄБРР показав, що їхня допомога сприяє не лише короткостроковій стабілізації, а й допомагає підтримувати довгострокове економічне зростання. Стабільне партнерство з МФІ сприятиме залученню інвестицій, стимулюванню економічного розвитку та підвищенню рівня життя населення.

Література:

1. Фурман І.В., Підгірняк А.О., Паламар Я.С. Міжнародний валютний фонд в контексті співпраці з Україною: сучасний стан, ризики, перспективи. Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Вінниця: ВНАУ, 2013. № 4(81). С. 275–285.

2. Кожухова Т. В. Світовий банк: стратегія щодо викорінення злиденності та забезпечення добробуту країн, що розвиваються. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2016. Вип. 16(1). С. 26–29.

3. Гаврилко Т. О. Гавриленко А. В. Міжнародний банк реконструкції та розвитку: особливості діяльності в умовах світових глобалізаційних процесів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 23. Ч. 1. С. 43–48.

Abstract: The role of international financial institutions in the development of the Ukrainian economy and the cooperation of Ukraine with the IMF, the World Bank and the EBRD have been studied. The key projects and initiatives of these organizations, their impact on macroeconomic stability, infrastructural development and support of the private sector are described. The contribution of MFIs to carrying out structural reforms and improving the investment climate in Ukraine is analyzed. Prospects for further cooperation aimed at long-term economic development and raising the standard of living of the population are indicated.

Keywords: *International financial institutions, International Monetary Fund, World Bank, European Bank for Reconstruction and Development, macroeconomic stability, stabilization.*

*Науковий керівник – БУРКОВСЬКА Алла,
кандидатка економічних наук,
доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

**ДІДИК Поліна, здобувач вищої освіти
факультет економічний
Запорізький національний університет**

Анотація. Проведено аналіз того, як класифікація використовується для складання, виконання та звітування бюджетів, а також для контролю за фінансовою діяльністю різних органів влади. Розглянуті практичні аспекти застосування класифікації та її значення для забезпечення фінансової стабільності держави.

Ключові слова: бюджет, класифікація, кредитування, дохід, борг.

Бюджетна класифікація України є фундаментальним інструментом, що дозволяє забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами держави та здійснювати контроль за їх використанням на всіх рівнях влади. Вона являє собою систематизоване та логічно впорядковане групування всіх елементів бюджету, включаючи доходи, видатки, кредитування, фінансування та борг. Це згрупування відбувається відповідно до законодавчих актів України та міжнародних стандартів, що дозволяє забезпечити прозорість та уніфікованість фінансової діяльності держави, як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Затвердження бюджетної класифікації та внесення змін до неї здійснюється центральним органом виконавчої влади, який відповідає за формування державної бюджетної політики. Цей орган має обов'язок не лише розробляти та впроваджувати зміни до класифікації, але й інформувати про це Верховну Раду України, що є важливою складовою прозорості та підзвітності у бюджетному процесі.

Складові частини бюджетної класифікації визначаються наказом Міністерства фінансів України, зокрема наказом № 11 від 14 січня 2011 року зі змінами та доповненнями [1]. Ця класифікація включає кілька ключових елементів. Перш за все, це класифікація доходів бюджету, яка дозволяє систематизувати джерела надходжень до бюджету, що забезпечує стабільність фінансової системи країни. Далі йде функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету, яка розподіляє витрати за напрямками діяльності держави, відображаючи цільове використання коштів.

Економічна класифікація видатків бюджету дозволяє розподіляти витрати за економічними ознаками, що сприяє більш детальному контролю за структурою бюджетних видатків. Відомча класифікація видатків та кредитування державного бюджету забезпечує розподіл коштів між різними відомствами та установами, що дозволяє чітко визначати відповідальність за їх використання.

Також бюджетна класифікація включає структуру кодування програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету, яка дозволяє систематизувати інформацію про витрати за окремими програмами. Це важливо для забезпечення ефективного контролю за реалізацією державних програм та проєктів. Класифікація також включає складові частини витрат (видатків) розвитку та витрат (видатків) споживання, що дозволяє розмежовувати кошти, спрямовані на розвиток держави та на поточні витрати.

Класифікація кредитування бюджету дозволяє систематизувати інформацію про фінансування, що здійснюється за рахунок кредитних коштів. Класифікація фінансування бюджету за типом кредитора є інструментом, що систематизує джерела фінансування бюджету на основі того, хто надає кредити. Ця класифікація дозволяє розмежувати внутрішніх і зовнішніх кредиторів, а також фінансові установи різного типу, що надають кошти на умовах кредитування. Це важливо для управління бюджетним дефіцитом і планування державного боргу, оскільки розподіл джерел фінансування за типом кредитора дозволяє Міністерству фінансів України чітко контролювати фінансові зобов'язання держави та оцінювати ризики, пов'язані з борговою політикою.

Класифікація фінансування бюджету за типом боргового зобов'язання, а також класифікація боргу за типом кредитора і за типом боргового зобов'язання, розподіляє боргові зобов'язання держави за їх природою [2]. Це включає як зовнішні, так і внутрішні зобов'язання, зокрема короткострокові й довгострокові кредити, облігації та інші фінансові інструменти. Такі класифікації застосовуються Міністерством фінансів України через його

відповідні департаменти, зокрема Департамент співробітництва з міжнародними організаціями, Департамент боргової політики, Департамент місцевих бюджетів та інші структурні підрозділи, що займаються питаннями фінансування і боргової політики. Це забезпечує надійний механізм контролю за державним боргом та його обслуговуванням.

Отже, класифікація бюджету є складним та багатофункціональним інструментом, що дозволяє забезпечити ефективне управління державними фінансами на всіх рівнях. Вона є основою для складання, виконання та звітування про виконання бюджетів, забезпечує прозорість та підзвітність у використанні державних коштів, а також слугує інструментом контролю за фінансовою діяльністю різних органів влади та розпорядників бюджетних коштів.

Література:

1. Наказ Мінфіну України від 14 січня 2011 р. № 11 "Про бюджетну класифікацію".

URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mf11003?an=21&ed=2024_08_09 (дата звернення: 26.09.2024).

2. Козлов В. Роль державного зовнішнього боргу у формуванні державного бюджету України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. № 58. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-71> (дата звернення: 26.09.2024).

Annotation. The article analyses how the classification is used for the preparation, execution and reporting of budgets, as well as for controlling the financial activities of various authorities. The practical aspects of the classification and its importance for ensuring the financial stability of the state are considered.

Keywords: budget, classification, lending, income, debt.

*Науковий керівник – ЩЕБЛИКІНА Інна,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку,
Запорізький національний університет,
м.Запоріжжя*

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ БОЛГАРІЇ

*КОБРИНЧУК Дарія, здобувачка вищої освіти
спеціальність 242 Туризм і рекреація
Львівський національний університет природокористування*

Анотація: Сучасний стан і перспективи розвитку соціально-економічних туристичних ресурсів Болгарії є важливою темою, враховуючи роль туризму як одного з основних секторів економіки країни. Ця територія відома своїм багатим культурним спадком, різноманітними природними ландшафтами, курортами Чорного моря, зимовими гірськолижними центрами, а також термальними джерелами, що приваблюють туристів з усього світу. Безумовно, Болгарія володіє значним потенціалом для подальшого розвитку своїх соціально-економічних туристичних ресурсів. Зростаюча увага до інфраструктури, сталого туризму, нових туристичних напрямків і цифрових технологій сприяє розширенню ринку. Однак для успішного розвитку Болгарія має продовжувати адаптувати свої стратегії, враховуючи сучасні виклики та глобальні тенденції в індустрії туризму.

Ключові слова: туризм, соціально-економічні туристичні ресурси, Болгарія, економіка, готельний бізнес.

Наразі туризм як специфічний вид діяльності охоплює доволі багато галузей економіки, починаючи з будівництва і закінчуючи транспортними перевезеннями. У цій сфері зайнято безліч працівників. До групи інфраструктурних туристичних ресурсів відносять об'єкти та явища, що є результатом людської діяльності або суспільних процесів і мають значення для туризму. Основні категорії цих ресурсів включають: культурно-історичні, економічні, соціальні, подієві, міські ресурси [1].

Болгарія є однією з найпопулярніших туристичних країн у Південно-Східній Європі. Кожного року кількість туристів в Болгарії зростає, до прикладу у 2023 році вона зросла на 16% [2]. Це свідчить про те, що соціально-економічні ресурси відіграють велику роль для розвитку туризму в цій країні.

На початку XXI століття галузь туристичного бізнесу разом з іншими галузями економіки суттєво змінилась. У Болгарії відбулось заміщення старих, станцій для масового туризму новими готелями та закладами ресторанного бізнесу приватної форми власності. Причому вони почали функціонувати по всій країні, включаючи Чорноморське узбережжя. Громадами (общинами) Болгарії відбулося усвідомлення розвитку економіки своїх регіонів, що призводило до розвитку туристичного потенціалу. Воно полягало в оновленні

старих музеїв та атракціонів й будівництві нових локацій; у покращенні туристичних маршрутів гірського туристичного напрямку через організацію туристичних інформаційних бігбордів, туристичного маркування, альтанків для відпочинку. Відбувся розвиток доріг, транспортної інфраструктури. Це сприяло тому, що на рівні держави туристична галузь стала пріоритетною. Внаслідок таких кардинальних змін Міністерство економіки та енергетики Болгарії було перейменовано на Міністерство економіки, енергетики і туризму. Почалося фінансування даної галузі із державного бюджету, а після приєднання Болгарії до Європейського Союзу з 01 січня 2007 року – воно вже фінансувалось європейським бюджетом [3].

У даній науковій роботі ми хочемо зробити акцент на готельному бізнесі як частині соціально-економічних туристичних ресурсів Болгарії. У 2023 році в тут функціонувало приблизно 4019 готелів та інших закладів розміщення з понад 359853 місць для ночівлі. Вони орієнтуються на різну цінову категорію та пропонують широкий спектр послуг [4].

Цього літа я проходила навчальну практику в готелі Hotel Riva Park. Готель розташований на території курорту Сонячний Берег, за 5 хвилин ходьби від Чорного моря та за 800 метрів від аквапарку Action AquaPark. До послуг гостей ресторан з обслуговуванням за системою «шведський стіл» і 3 бари. З вікон відкривається вид на навколишній парк. У розпорядженні гостей 3 відкриті басейни, один з яких із солоною водою, а також гідромасажна ванна.

Для дітей облаштовано майданчик і басейн. На всій території готелю надається безкоштовний доступ до Wi-Fi. Готель розміщено за кілька хвилин ходьби від центральної пішохідної вулиці й за 30 км від аеропорту Бургас.

Отже, соціально-економічні туристичні ресурси Болгарії, зокрема готельні, активно розвиваються та користуються попитом серед туристів. І завдяки природним, історико-культурним ресурсам та напливу туристів вони мають широкі перспективи розвитку в цій країні. Але для цього важливо інвестувати в інфраструктуру, захист навколишнього середовища та

розширення туристичних пропозицій, що допоможе збільшити туристичний потік та підвищити добробут країни.

Література:

1. Соціально-економічні туристичні ресурси. *Westudent*. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/91704-105-sotsalno-ekonomchn-turistichn-resursi.html> (дата звернення: 26.09.2024).
2. Flow of foreign tourists to Bulgaria in 2023 reached pre-pandemic levels. *BNR*. URL: <https://bnr.bg/en/post/101990107/flow-of-foreign-tourists-to-bulgaria-in-2023-reached-pre-pandemic-levels> (дата звернення: 26.09.2024).
3. Туризм у Болгарії. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Туризм_у_Болгарії (дата звернення: 26.09.2024).
4. Accommodation establishments by statistical zones, statistical regions and by districts in 2023. *National statistical institute*. URL: <https://nsi.bg/en/content/1978/annual-data> (дата звернення: 26.09.2024).

Abstract: *The current state and prospects for the development of socio-economic tourism resources in Bulgaria is an important topic, given the role of tourism as one of the main sectors of the country's economy. This territory is known for its rich cultural heritage, diverse natural landscapes, Black Sea resorts, winter ski resorts, and thermal springs that attract tourists from all over the world. Undoubtedly, Bulgaria has significant potential for further development of its socio-economic tourism resources. The growing focus on infrastructure, sustainable tourism, new tourist destinations and digital technologies is helping to expand the market. However, for successful development, Bulgaria must continue to adapt its strategies to meet current challenges and global trends in the tourism industry.*

Keywords: *tourism, socio-economic tourism resources, Bulgaria, economy, hotel business.*

*Науковий керівник – БОРУЦЬКА Юлія,
к. геол. наук, доцентка кафедри туризму,
Львівський національний університет природокористування,
м. Дубляни*

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

ПРОНОЗА Наталія, здобувач вищої освіти
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Запорізький національний університет

***Анотація:** Стаття аналізує вплив повномасштабного вторгнення на бюджетну систему України з 2022 року та основні фінансові виклики, що постали перед країною. Зокрема, розглядаються наслідки для доходів, зростання дефіциту, залежність від міжнародної допомоги та збільшення витрат на оборону і безпеку. Бюджет на 2024 рік залишається орієнтованим на фінансування оборони та критично важливих сфер, хоча країна продовжує залежати від зовнішнього фінансування. Особливий акцент робиться на необхідності проведення ключових реформ та переговорах щодо реструктуризації боргу для стабілізації фінансової системи України.*

***Ключові слова:** бюджетна система України, державний бюджет 2024, бюджетний дефіцит, військові облігації, міжнародна допомога, зовнішнє фінансування, державний борг, оборонні витрати, податкові надходження, економічні реформи, реструктуризація боргу, фінансова стабільність.*

У 2022 році бюджетна система України зазнала серйозних потрясінь через повномасштабне вторгнення. Основні наслідки включають скорочення доходів, зростання дефіциту, залежність від іноземної допомоги, збільшення витрат на оборону та безпеку, а також структурну перебудову бюджетних витрат. Місцеві бюджети зазнали додаткового навантаження, а нові боргові інструменти, такі як військові облігації стали необхідними.

Закон, що визначає бюджет на 2024 рік, встановлює основні фінансові показники країни на рік та покликає забезпечити стабільність функціонування держави в умовах війни є Закон України «Про державний бюджет України на 2024 рік» від 09.11.2023 № 3460-IX [\[1\]](#). Він був підписаний президентом України 9 листопада 2024 року.

У даному документі затверджено розмір доходів та видатків у розмірі 1 768,50 млрд грн. та 3 309, 00 млрд грн. Прогнозний ВВП досягне рівня 4,6% (більше на 1,4 % ніж у 2023 році), а інфляція 9,7%.

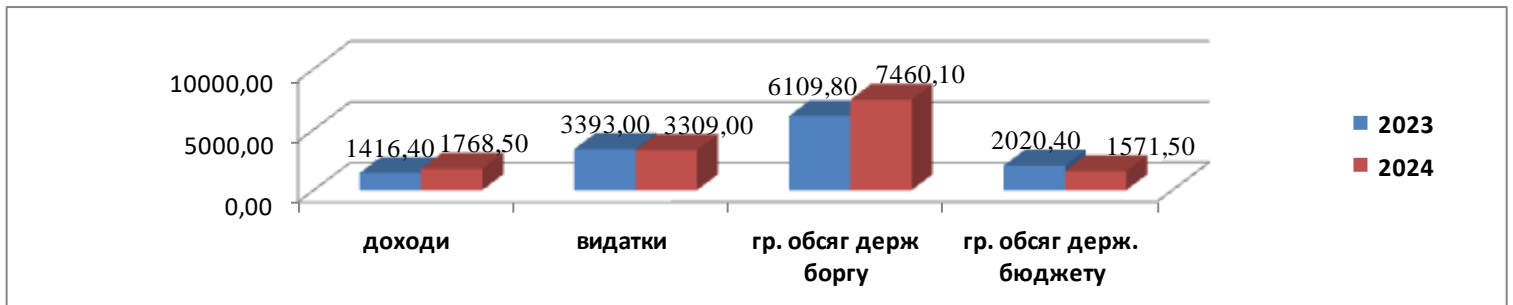

Рисунок 1 – Ключові прогнозовані показники бюджету на 2024 рік, млрд. грн.

Джерело: побудовано автором за інформацією [2]

На графіку (рис. 1) зображено такі показники бюджету України як доходи, видатки, граничний обсяг державного боргу та граничний обсяг державного бюджету. Перший показник порівняно з минулим 2023 роком має зрости на 352,1 млрд грн. (+ 19,90%), видатки України прогнозовано знизяться на 84 трлн грн. (- 2,47%).

У 2024 році головним напрямком для фінансування видатків є оборона та безпека, а саме зарплати, медицина, допомога сім'ям військових (882,8 млрд грн), закупівля та ремонт озброєння для військових (понад 265,4 млрд грн.). Загалом, на фінансування цих двох напрямків виділено 1 трлн грн.

19 вересня 2024 року Кабмін України вніс проект Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» до Верховної Ради в якому планують підвищити рівень виплат для малозабезпечених родин, підтримка осіб з інвалідністю та підвищення інших соціальних виплат. Відповідно до проекту сукупні видатки на дані програми підтримки складатимуть 419,2 млрд грн. [4].

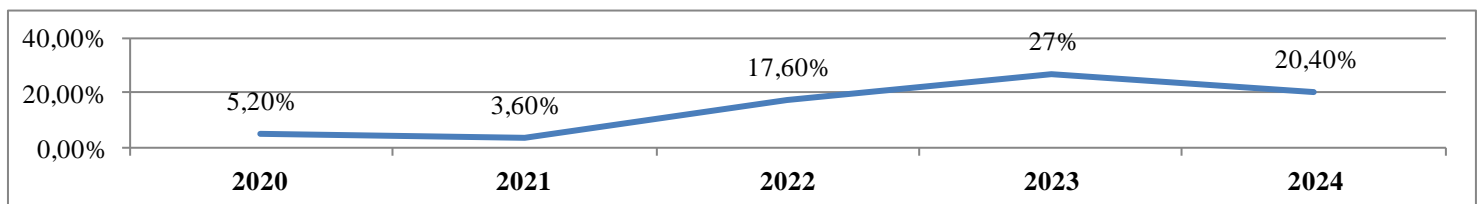

Рисунок 2 – Дефіцит державного бюджету у 2020-2024 рр, %

Джерело: побудовано автором за інформацією [3]

Починаючи з 2022 року бюджетний дефіцит перевищує однозначні показники і у 2024 році прогнозується на рівні 20,4% ВВП. До кінця року

очікується зростання державного боргу країни до 110,7% ВВП, що на 13,7% більше за 2023 рік та на 32,7% більше за 2022 рік (рис. 2).

Бюджет України на 2024 рік значною мірою повторює структуру бюджету 2023 року. Основні напрямки фінансування, такі як оборона, соціальні витрати та інфраструктурні проекти, залишаються пріоритетними. Передбачається деяке зростання податкових надходжень, що зумовлене перерозподілом ПДФО від зарплат військових на користь державного бюджету, а також очікуваним економічним зростанням. Однак через суттєвий бюджетний дефіцит (близько 20,4% ВВП) країна продовжуватиме залежати від зовнішнього фінансування, зокрема кредитів і грантів від міжнародних партнерів. Тому дана підтримка для України є життєво необхідною.

До бюджету 2024 року поступово додаються вимоги щодо проведення ключових реформ. Це пов'язано з тим, що міжнародні партнери, які надають Україні фінансову підтримку, все частіше висувають умови щодо впровадження реформ для подальшого фінансування.

Отже, найважливішими завданнями уряду на 2024 рік є проведення реформ у різних секторах економіки, а також перемовини щодо списання та реструктуризації державного боргу, щоб зменшити боргове навантаження та забезпечити стабільність фінансової системи.

Література:

1. Закон України «Про державний бюджет України на 2024 рік» від 09.11.2023 № 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text> (дата звернення 26.09.2024 р)
2. Бюджет-2024: основні показники та витрати. Аналітичний портал «Слово і діло». URL: <https://www.slovoidilo.ua/> (дата звернення 26.09.2024 р)
3. Інфоportal: Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/> (дата звернення 26.09.2024 р)
4. Соціальний бюджет–2025. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення 26.09.2024 р)

Анотація: The article analyzes the impact of a full-scale invasion on the budget system of Ukraine from 2022 and the main financial challenges facing the country. In particular, the consequences for incomes, growing deficits, dependence on international assistance and increased spending on defense and security are considered. The 2024 budget remains focused on financing defense and critical areas, although the country continues to depend on external funding.

Particular emphasis is placed on the need for key reforms and negotiations on debt restructuring to stabilize the financial system of Ukraine.

Ключові слова: *budget system of Ukraine, state budget 2024, budget deficit, military bonds, international aid, external financing, public debt, defense spending, tax revenues, economic reforms, debt restructuring, financial stability.*

*Науковій керівник – ЩЕБЛИКІНА Інна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування
та фондового ринку,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя*

ЗАВДАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ В ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС ТА ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ТЕРИТОРІЙ

**ТЮЛЬПАНОВА Катерина, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Національний університет «Одеська політехніка»**

Анотація: *У тезах розглядаються основні завдання підприємств оптової торгівлі в умовах військового часу та післявоєнного відновлення територій. Під час військового часу оптові підприємства відіграють ключову роль у забезпеченні безперебійного постачання критичних товарів, таких як продукти харчування, медикаменти та паливо. В умовах руйнування інфраструктури вони мають адаптувати логістичні маршрути, підтримувати економічну стабільність та запобігати дефіциту. Окрім цього, підприємства беруть участь у гуманітарних місіях. Після війни їхні зусилля спрямовані на відновлення інфраструктури, підтримку місцевого виробництва та розвиток міжнародної торгівлі.*

Ключові слова: *торгівля, військовий час, післявоєнне відновлення, криза, гнучкість.*

Актуальність теми впливу військового часу на діяльність підприємств оптової торгівлі та їх роль у післявоєнному відновленні територій значно зросла в контексті нинішніх воєнних конфліктів, зокрема в Україні, де тривала агресія суттєво впливає на економічну стабільність і розвиток країни. Війна не лише знищує інфраструктуру, але й кардинально змінює бізнес-середовище, ставлячи перед підприємствами нові виклики та загрози.

Пашкуда Т., Афенді А., Гирич С. та Мельник Т. у своїх дослідженнях детально розглядали вплив військового часу на функціонування підприємств, зокрема підприємств оптової торгівлі, які відіграють ключову роль в економіці як у період військових дій, так і під час післявоєнного відновлення.

Підприємства оптової торгівлі відіграють важливу роль у військовий час

та післявоєнному відновленні територій. У військовий час до 80% ресурсів, що необхідні для виживання цивільного населення та забезпечення армії (продукти харчування, медикаменти, паливо), постачаються оптовими торговельними підприємствами. Підприємства повинні бути гнучкими в управлінні запасами та використовувати альтернативні маршрути доставки для задоволення термінових потреб. Важливо також співпрацювати з державними органами для координації зусиль у забезпеченні безпеки та економічної стабільності, а також підтримувати локальну економіку через співпрацю з місцевими виробниками [1,2].

Згідно з даними Державної служби статистики України, на початку військового стану на 15-20% зросли труднощі з постачанням у регіонах, які знаходилися в зоні бойових дій, що вимагало негайної адаптації логістичних процесів [3].

Через руйнування транспортної інфраструктури, підприємства мали змінювати до 60% своїх звичних маршрутів. Близько 30% товарів оптової торгівлі під час військового часу доставляються альтернативними маршрутами, зокрема за допомогою міжнародних партнерів та організацій, таких як ООН та Червоний Хрест. Близько 40% підприємств оптової торгівлі під час військового стану беруть участь у гуманітарних місіях, постачаючи товари для потреб населення в окупованих або зруйнованих регіонах. Це допомагає зменшити гуманітарну кризу та забезпечити базові потреби громадян [4].

У стратегії розвитку Одеської області торгівля є важливим напрямом економічного розвитку. Основними пріоритетами в цій сфері є відновлення та розширення зовнішньої торгівлі, особливо через морські порти, які є ключовими транспортними вузлами для експорту та імпорту. Також значна увага приділяється розвитку місцевої торгівлі, малого та середнього бізнесу, а також підтримці агропромислового комплексу.

Одеса планує зміцнювати свої позиції як регіональний торговий центр, сприяючи модернізації інфраструктури і відновленню транспортних зв'язків,

зокрема через відновлення судноплавства і покращення морської інфраструктури

Відтак, основним завданням підприємств оптової торгівлі є не лише роль у задоволенні термінових потреб під час військового стану, але й участь у процесі відновлення економіки та інфраструктури в післявоєнний період. Їхня активна діяльність у цих процесах буде визначати темпи відновлення та соціальну стабільність у країні. Стратегія розвитку Одеської області включає відновлення і розширення зовнішньої торгівлі через морські порти, підтримку місцевого бізнесу та агропромислового комплексу.

Література:

1. Пашкуда Т., Афенді А. Напрями розвитку торгівлі в Україні в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. № 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-%2043-73> (дата звернення: 28.09.2024).
2. Гирич С. Проблеми підприємств торгівлі в умовах воєнного стану та шляхи їх вирішення. Економіка та суспільство. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-79> (дата звернення: 29.09.2024).
3. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 29.09.2024).
4. Мельник Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. Journal of Innovations and Sustainability. 2023. Т. 7, № 3. С. 07. URL: <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07> (дата звернення: 29.09.2024).

Анотація: In the theses examines the main tasks of wholesale trade enterprises in the conditions of wartime and post-war reconstruction of territories. During wartime, wholesalers play a key role in ensuring the uninterrupted supply of critical goods such as food, medicine and fuel. In the face of crumbling infrastructure, they must adapt logistics routes, maintain economic stability and prevent shortages. In addition, enterprises participate in humanitarian missions. After the war, their efforts focused on rebuilding infrastructure, supporting local production, and developing international trade.

Ключові слова: trade, wartime, post-war recovery, crisis, flexibility.

**Науковий керівник – БАЛАН Алла,
канд. екон. наук, доцентка кафедри обліку і оподаткування,
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса**

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

*УСПАСЬКА Оксана, здобувачка вищої освіти
спеціальність 073 Менеджмент*

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: стаття характеризує та аналізує соціально-економічний розвиток України, напрями розвитку. В дослідженні було проаналізовано процеси, які відбуваються в економіці держави, основні проблеми та рекомендації.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, економічний розвиток, інноваційні технології, приватизація.

Соціально-економічний розвиток України наразі є одним з основних факторів забезпечення нормального життя населення, стійкості економіки та конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні.

Соціально-економічний розвиток — це процес взаємодії економічних та соціальних чинників, які забезпечують підвищення рівня життя населення, розвиток інфраструктури та соціальних інститутів, а також стабільне економічне зростання економіки держави [1].

Сьогодні Україна стикається з низкою різних економічних викликів, зокрема низьким рівнем економічного зростання, високим рівнем інфляції та безробіття, нестабільною гривнею, недостатнім рівнем інвестицій та високою заборгованістю. На разі промисловість, малі види підприємств, сільське господарство, потребують модернізації, яка б стимулювала покращенню роботи у різних сферах виробництва. Запровадження інноваційних технологій є чудовим механізмом для розвитку.

Україна має соціальну нерівність серед населення, недостатній доступ до якісної освіти та медичних послуг, зростання міграції працездатного населення, яке виїжджає за кордон у пошуках кращої зарплатні. Це все негативно впливає на соціально-економічний розвиток країни [3].

Для забезпечення більш стабільного соціально-економічного розвитку потрібні ефективні та дієві реформи в управлінні державними ресурсами, системі оподаткування, пенсійній та освітній системах, а також у галузі охорони здоров'я.

Одним із важливих напрямків розвитку країни є залучення інвестицій та впровадження нових технологій у різних секторах економіки, які б стимулювали подальший розвиток держави.

З метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення інвестицій для структурних реформ в економіці України проводиться приватизація. Приватизація відкриває двері для внутрішніх та міжнародних інвесторів, заохочуючи їх вкладати кошти у розвиток компаній і створення нових робочих місць для населення. Це може мати значний позитивний вплив на національну економіку, збільшуючи її глобальну конкурентоспроможність та інноваційний потенціал [4].

Економічний розвиток України переважною мірою залежить від зовнішньоекономічних факторів, таких як інтеграція у міжнародні ринки, співпраця з міжнародними партнерами, організаціями, фондами та установами а також стабільність економіки на світовому ринку.

Україна має великий потенціал для соціально-економічного розвитку за умови подолання корупції, покращення бізнес-клімату та активного впровадження інноваційних технологій. Вступ України до ЄС є важливим поштовхом для запровадження нових механізмів задля кращого стимулювання та економічного зростання рівня держави.

Соціально-економічний розвиток також характеризується циклічністю. Наразі Україна має складну динаміку факторів, які мають як позитивні наслідки так і негативні. Війна, яка почалася ще з 2014 року і загострилася у 2022 році мала катастрофічний вплив на економіку держави. Зруйновані будівлі, підприємства, масова міграція населення за кордон, втрата трудових ресурсів, зруйновані школи та садочки, університети суттєво вплинули на погіршення соціально-економічного розвитку країни.

Для розвитку економіки та суспільства в сучасному світі головними рушійними силами є запровадження новітніх світових інноваційних технологій. Вони мають у своєму складі широкий спектр технологічних рішень, які відбуваються у різних видах підприємства. Інноваційні технології є ключем до

високого рівня конкурентоспроможності та сталого розвитку в різних секторах виробництва [2].

Отже, для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку Україні потрібні ефективні реформи, співпраці із закордонними партнерами, підвищення інвестиційної привабливості, впровадження інноваційних технологій та соціальна стабільність серед населення. Це дозволить створити конкурентоспроможну економіку, покращити якість життя населення.

Література:

1. Економічна Правда. Хроніки Бізнесу в Україні, 2005–2020, Київ. URL: <https://www.epravda.com.ua/> (дата звернення 14.05.2020)

2. Смесова В. Л., Іщенко І. О. Інновації як основа підвищення якості продукції та забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. «Економіка і менеджмент». 2020. № 43.

3. Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна візія та виклики глобалізації (Збірник тез доповідей XVII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (Тернопіль, 14–15 травня 2020 року)), Тернопіль, ТНЕУ, 160 с.

4. Наслідки і перспективи приватизації в Україні. Київ, 2003, с.8.

Abstract: the article characterizes and analyzes the socio-economic development of Ukraine, directions of development. The research analyzed the processes taking place in the economy of the state, the main problems and recommendations.

Keywords: socio-economic development, economic development, innovative technologies, privatization.

*Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії
і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

ЯРЕМІНА Марія, здобувач вищої освіти
факультет економічний
Запорізький національний університет

***Анотація :** У статті досліджуються джерела фінансування бюджету України в умовах військового конфлікту. Під час війни бюджет країни стикається з серйозними викликами, пов'язаними з потребою збільшення видатків на оборону, соціальний захист населення та відновлення інфраструктури. Основними джерелами фінансування є внутрішні ресурси, а також зовнішні запозичення від міжнародних фінансових установ, зокрема МВФ, Світового банку та Європейського Союзу. Незалежно від того, вагому роль відіграє фінансова допомога з боку партнерів та гуманітарна допомога від міжнародної спільноти. В умовах війни Україна стикається з викликом забезпечення збалансованого бюджету, залучення довгострокових інвестицій та підтримки макроекономічної стабільності.*

***Ключові слова :** фінансування бюджету, війна, зовнішні запозичення, міжнародна допомога, МВФ, Світовий банк.*

З початком повномасштабної війни 24 лютого 2022 року Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами в економічній сфері. Масштабні руйнування інфраструктури, зниження економічної активності та значні витрати на оборону створили величезний тиск на державний бюджет. Забезпечення стабільності бюджетної системи стало ключовим завданням для уряду, адже фінансування соціальних програм, зарплат військових, пенсій та відновлення зруйнованої інфраструктури є критично важливим для підтримання функціонування держави.

У цих умовах виникла необхідність диверсифікації джерел фінансування, яка включає як внутрішні ресурси, такі як податки та військові облігації, так і зовнішню підтримку від міжнародних партнерів. Кредити та гранти від МВФ, ЄС, США та інших країн стали суттєвим підкріпленням для української економіки, яка переживає одну з найважчих криз у своїй новітній історії. Важливим також залишається питання залучення ресурсів через емісію та підтримку національного бізнесу.

Таким чином, вивчення джерел фінансування державного бюджету під час війни є ключовим для розуміння стратегії економічного виживання та розвитку України в умовах триваючого військового конфлікту.

У контексті війни, міжнародна фінансова допомога стала одним із основних джерел фінансування українського бюджету. Крім податків та зборів, значну роль відіграють кредити та гранти від міжнародних фінансових інститутів, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк. У 2023 році обсяги міжнародної допомоги значно зросли, що стало можливим завдяки підтримці союзників України, зокрема країн Європейського Союзу та США.

Обсяг фінансування загального фонду державного бюджету України в 2024 році, забезпеченого за рахунок розміщення військових облігацій, отримання кредитів від міжнародних фінансових організацій, а також двосторонніх кредитів та грантів, сягнув 33 млрд доларів (станом на 4 вересня) [1].

Джерела фінансування загального фонду державного бюджету у 2024

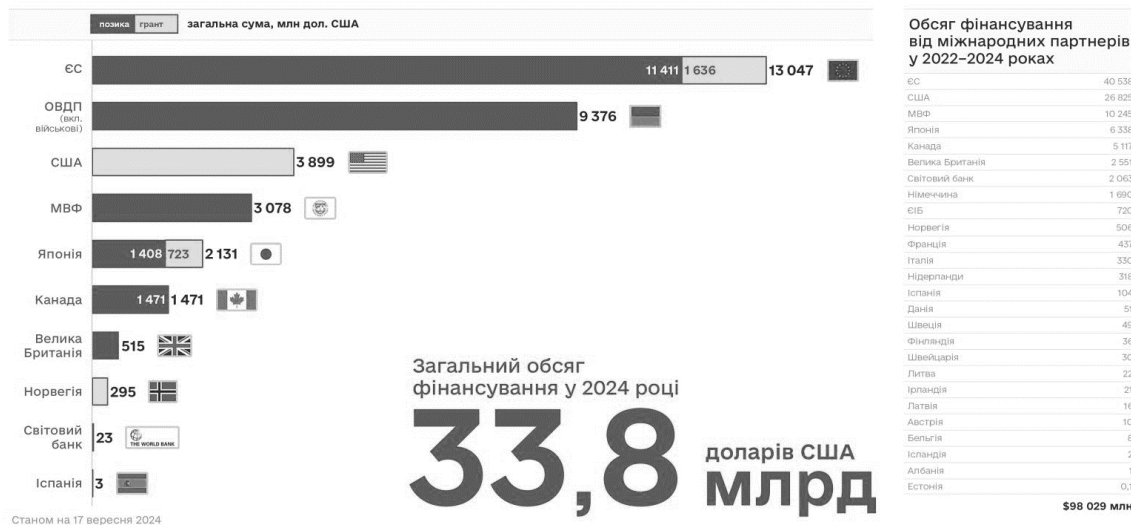

Рисунок 1 – Джерела фінансування загального фонду державного бюджету у 2024 році

Джерело: побудовано автором з використанням інформації [2]

Країни, такі як США, Канада, Велика Британія та Польща, активно підтримують Україну фінансово. США стали найбільшим донором, надаючи понад 20 мільярдів доларів у вигляді військової допомоги та економічних

кредитів. Аналіз цього фінансування показує, що в умовах нестабільності зовнішня підтримка є критично важливою для фінансування бюджету.

Внутрішній ринок облігацій відіграє ключову роль у фінансуванні дефіциту бюджету. Військові облігації (ОВДП) є особливо важливими, оскільки дозволяють залучити кошти від українського бізнесу та громадян на підтримку оборонних витрат. Станом на 2024 рік військові ОВДП забезпечують значну частину державних запозичень, а попит на них залишається високим. Інвестиції в ці облігації дозволяють населенню підтримувати державу, отримуючи певний прибуток. Обсяг залучених через продаж ОВДП коштів склав \$1,95 млрд [3].

Національний банк України також відіграє важливу роль у покритті дефіциту бюджету через емісію грошей і купівлю облігацій внутрішньої державної позики. Це тимчасовий захід, спрямований на забезпечення ліквідності бюджету. Водночас він збільшує інфляційний тиск на економіку, що створює додаткові ризики.

Через залучення зовнішніх ресурсів та монетизацію дефіциту бюджету призводять до зростання державного боргу, який досягнув критичного рівня. Станом на 2023 рік борг України перевищує 80% від ВВП, що є серйозним викликом для економічної стабільності. Це вимагає від уряду ефективного управління борговими зобов'язаннями та їх структуризації.

Також до ризиків можна віднести залежність від міжнародних донорів і партнерів може призводити до нестабільності зовнішньої допомоги. Зміни у зовнішній політиці країн-партнерів можуть мати суттєвий вплив на обсяги фінансової підтримки. Наприклад, зміни в американській політиці можуть призвести до скорочення військової допомоги, що створює ризики для безпеки України.

Проте Уряд України має намір реформувати податкову систему, що передбачає підвищення акцизів та збільшення податкового навантаження на певні категорії товарів, такі як паливо, алкоголь і тютюн. Ці заходи покликані збільшити бюджетні надходження та забезпечити фінансову стабільність в умовах військових дій. Заплановані зміни зафіксовано в Національній стратегії

доходів до 2030 року, яка була затверджена Кабінетом Міністрів 27 грудня 2023 року.

Україні необхідно зберігати фінансову стійкість і диверсифікувати джерела фінансування. Пропонується посилення міжнародних партнерств, а також впровадження інноваційних фінансових інструментів, таких як соціальні облігації та інші механізми, що можуть залучити інвестиції для підтримки відновлення економіки після війни. Цей стратегічний підхід передбачає, що країна має бути готовою до різних сценаріїв розвитку подій, зокрема до можливих нових викликів.

Джерела фінансування бюджету України під час війни формуються в умовах викликів, пов'язаних із зовнішньою агресією та внутрішніми економічними труднощами. Поєднання міжнародної допомоги, випуску державних облігацій та диверсифікації фінансових джерел є критично важливими для забезпечення фінансування життєво важливих секторів та підтримки економічної стабільності в країні. Надалі Україні слід зосередитися на розвитку інноваційних фінансових рішень та зміцненні міжнародних зв'язків для забезпечення стійкого фінансування в умовах постійної невизначеності.

Література:

1. Міністерство фінансів України
URL : https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435
2. Міністерство фінансів України. «Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни».
URL : https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435#:~:text
3. Мінфін України. «З початку 2024 року головним джерелом фінансування бюджету стали запозичення».
URL : <https://minfin.com.ua/ua/2024/03/04/122621987/#:~:text>

*Науковий керівник – ЩЕБЛИКІНА Інна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування
та фондового ринку,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя*

Секція 2. Інноваційні рішення та процеси у сферах й галузях економіки

ТЕХНОЛОГІЇ ПРИЙНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ В МАРКЕТИНГУ

**ВЕСЕЛОВ Владислав, здобувач вищої освіти,
спеціальність 075 Маркетинг, другий (магістерський) рівень
Національний університет “Одеська політехніка”**

Анотація: У тезах досліджено основні інноваційні технології прийняття управлінських рішень у сфері маркетингу, що набувають все більшого значення в умовах цифрової трансформації. Особливу увагу присвячено розгляду ключових маркетингових технологій, таких як штучний інтелект (AI), великі дані (Big Data) та автоматизація маркетингових процесів. Проаналізовано вплив цих інноваційних технологій на ефективність рекламних кампаній, а також на процес взаємодії з суб'єктів господарювання з клієнтами.

Ключові слова: маркетинг, інноваційні рішення, штучний інтелект, великі дані, автоматизація.

У сучасному світі маркетинг зазнає значних змін завдяки прийняттю швидких та майже щоденних інноваційних рішень, що стають основною рушійною силою для підвищення ефективності сучасного бізнесу в онлайн мережі. В умовах швидкої діджиталізації та трансформації бізнесу в Інтернет, роль нових технологій у маркетингу стає ключовою.

Отже, тематика інновацій в маркетингу є вкрай важливою оскільки саме інноваційні технології маркетингу допомагають компаніям залишатися конкурентоспроможними та виділятися серед маси подібних пропозицій на ринку. Успішні бренди вже намагаються використовувати штучний інтелект, великі дані (Big Data) та автоматизацію для персоналізованих звернень, унікальних торгових пропозицій та залучення клієнтів. Це сприяє створенню кращого клієнтського досвіду, утриманню на довгостроковий період та підвищенню реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг.

Метою даного дослідження є визначення ключових інноваційних рішень у маркетингу, а також аналіз їх впливу на ефективність рекламних кампаній і взаємодію з клієнтами.

Сучасні маркетингові стратегії обов'язково потребують адаптації до нових технологій, таких як штучний інтелект (AI), великі дані (Big Data) та автоматизація процесів. По-перше, ці інструменти дозволяють бізнесу

виконувати свою роботу набагато точніше, уникати зайвих помилок, які можуть виникати через людський фактор, прискорювати роботу всіх етапів та заощаджувати робочу силу для інших, більш важливих завдань. Також важливий аргумент для використання вищезазначених інструментів полягає в тому, що їх можна впровадити майже на всі ключові етапи, наприклад: визначати цільову аудиторію, розробляти персоналізовані унікальні пропозиції та визначати найбільш ефективні стратегії для налаштування рекламних кампаній, аналізувати поведінку споживачів у режимі реального часу, тим самим підвищуючи ефективність взаємодії з клієнтами, а також аналізувати велику кількість різних показників та інформації.

За даними дослідження McKinsey, компанії, які використовують інноваційні технології в маркетингу, збільшують продуктивність на 15-20% [1]. Так, наприклад, використання технології штучного інтелекту дозволяє автоматизувати процеси та підвищувати ефективність рекламних кампаній. Фактично штучний інтелект являється засобом реалізації великих даних (*Big Data*). Поняття «штучний інтелект» стало відомим завдяки цифровому маркетингу, в якому штучний інтелект прийнято розглядати в рамках DMP-платформ (*Digital Management Platform*), які автоматично аналізують ефективність каналів залучення користувачів на сайт, витрати на рекламу, формують портрет цільової аудиторії, знаходять і пропонують покупців, таргетують рекламні повідомлення [2].

При цьому згідно зі звітом McKinsey інституту під назвою «Великі дані: Наступний рубіж для інновацій, конкуренції і продуктивності», термін «великі дані» відноситься до наборів даних, розмір яких перевищує ємність звичайної бази даних (*БД*) для видобування, зберігання, управління і аналізу інформації [3].

Вони дають можливість аналізувати величезні обсяги інформації про споживачів, що допомагає в розробці та прийнятті обґрунтованих інноваційних маркетингових рішень.

Окрім того сучасні платформи для автоматизації маркетингу дозволяють

ефективніше взаємодіяти з клієнтами та спрощують управління рекламними кампаніями. Автоматизація прийняття маркетингових рішень являє собою процес використання технологій і алгоритмів для збору та аналізу даних, що дозволяє приймати ефективні рішення щодо маркетингових програм, реклами, продажів та інших аспектів маркетингу. Саме впровадження автоматизації в прийнятті маркетингових рішень може покращити ефективність програм маркетингу, збільшити обсяги продажів, прибуток, залучення та утримання клієнтів [4].

Таким чином, підводячи підсумки можна зазначити, що інноваційні рішення в маркетингу змінюють не лише методи роботи та процесів, але й сам підхід до взаємодії з клієнтами. Використання штучного інтелекту, великих даних та автоматизації процесів відкриває нові можливості для бізнесів, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними у цифрову еру. Застосування цих технологій підвищує ефективність маркетингу і є важливим кроком на шляху до інноваційного майбутнього.

Література:

1. McKinsey & Company: The state of AI in 2023. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/quantumblack/our-insights/the-state-of-ai-in-2023-generative-ais-breakout-year> (дата звернення: 20.09.2024).
2. Oklander M., Oklander T., Yashkina O., Pedko I., Chaikovska M. Analysis of technological innovations in digital marketing // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. 2018. 5/3 (95). С. 80-91.
3. Manyika, J. et al. “Big data: The Next Frontier for Innovation, Competition, and Productivity” San Francisco, CA, USA: McKinsey Global Institute 2011, pp. 1-137.
4. Биба В.К. Автоматизація прийняття маркетингових рішень. Журнал стратегічних економічних досліджень. 2023. № 4 (15). С. 97-110.

Abstract: The theses examine the main innovative decision-making technologies in the field of marketing, which are gaining increasing importance in the context of digital transformation. Particular attention is paid to key marketing technologies such as Artificial Intelligence (AI), Big Data, and marketing process automation. The impact of these innovative technologies on the effectiveness of advertising campaigns, as well as on the interaction process between businesses and clients, is analyzed.

Keywords: *marketing, innovative solutions, artificial intelligence, big data, automation.*

*Науковий керівник – ЧЕРКАСОВА Світлана,
канд. екон. наук, доц., доцентка кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Національний університет “Одеська політехніка”,
м. Одеса*

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

**ДАНИЛЕНКО Софія, здобувач вищої освіти
(першого) бакалаврського рівня
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Державний податковий університет**

***Анотація.** Дослідження присвячено діджиталізації економіки, яка сприяє трансформації сучасних економічних відносин. Нами проаналізовано ключові аспекти оцифрування в контексті глобалізації та швидкого розвитку технологій, які змінюють структуру та функціонування економічних процесів у різних секторах. Досліджено вплив цифрових інновацій на розвиток підприємств, ринкових інституцій та фінансових механізмів, а також роль держави в регулюванні та стимулюванні цих процесів. Також проаналізовано цифрові технології, що використовуються для автоматизації та оптимізації економічних процесів. Висвітлено, як впровадження цих інструментів сприяє підвищенню ефективності бізнесу, зменшенню операційних витрат, оптимізації ресурсів та покращенню якості обслуговування клієнтів. Досліджено вплив цифрових технологій на сферу праці та зайнятості; соціальні аспекти діджиталізації економіки, зокрема, вплив цифрових технологій на рівень соціальної нерівності та доступ до економічних ресурсів.*

***Ключові слова.** Діджиталізація економічних процесів; цифрові технології; кібербезпека; вплив на бізнес-середовище; нерівність доступу до технологій.*

У сучасному світі діджиталізація стала одним з основних рушіїв економічних змін. Швидкий розвиток інформаційних технологій докорінно змінює спосіб ведення бізнесу, управління державними ресурсами та взаємодії між суб'єктами економічної діяльності. Діджиталізація економічних процесів передбачає широке впровадження цифрових технологій для автоматизації, оптимізації та підвищення ефективності операцій, що створює нові можливості для зростання як окремих підприємств, так і національних економік загалом.

Одним із найважливіших аспектів оцифрування є її вплив на бізнес-середовище. Компанії, які впроваджують цифрові технології, отримують конкурентні переваги завдяки оптимізації виробничих і управлінських процесів. Використання програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерії, управління персоналом і логістики дозволяє підприємствам скорочувати витрати, мінімізувати помилки та пришвидшувати прийняття рішень. Великі дані (Big Data), штучний інтелект та інтернет речей (IoT) надають можливість аналізувати величезні обсяги інформації, що допомагає компаніям краще розуміти потреби споживачів, покращувати продукцію і послуги [2, с. 71-72].

Цей процес також змінює традиційні галузі економіки, такі як промисловість та агросектор. Наприклад, впровадження технологій Industry 5.0, що передбачають інтеграцію кіберфізичних систем, дозволяє створювати «розумні» фабрики, де автоматизація виробництва досягає максимального рівня. Це не лише підвищує продуктивність, але й знижує вплив людського фактора, що зменшує ймовірність помилок і підвищує якість продукції.

Діджиталізація економічних процесів не обмежується приватним сектором — державні установи також активно використовують цифрові технології для підвищення ефективності та прозорості своєї діяльності. Електронні уряди (e-government) дозволяють громадянам отримувати доступ до державних послуг через інтернет, що знижує бюрократичні бар'єри та підвищує якість обслуговування. Уряди різних країн використовують інформаційні технології для покращення фінансового управління, боротьби з корупцією та моніторингу державних витрат.

Оцифровування також впливає на суспільство, трансформуючи ринок праці та соціальні структури. Автоматизація рутинних процесів у різних секторах економіки призводить до зменшення кількості робочих місць у традиційних галузях, що вимагає перепідготовки кадрів і створення нових кваліфікаційних стандартів. З іншого боку, зростає попит на фахівців у сферах, пов'язаних із розробкою програмного забезпечення, аналізом даних, кібербезпекою та іншими високотехнологічними напрямками.

Попри численні переваги, цей процес також супроводжується певними викликами. Однією з головних проблем є нерівність доступу до цифрових технологій. У розвинених країнах підприємства та громадяни швидко адаптуються до нових реалій, тоді як у країнах, що розвиваються, діджиталізація відбувається повільніше через обмежені фінансові ресурси та недостатньо розвинену інфраструктуру. Це створює ризик посилення глобальної економічної нерівності [1, с. 158-159].

Крім того, питання кібербезпеки стає дедалі актуальнішим із зростанням кількості цифрових операцій. Збільшення залежності від технологій робить

бізнеси та уряди вразливими до кібератак, що може призвести до втрати конфіденційних даних або навіть паралізувати роботу цілих систем. Тому важливим завданням є розробка надійних механізмів захисту інформації.

Отже, діджиталізація економічних процесів є невід'ємною частиною сучасного розвитку, яка впливає на всі аспекти життя — від бізнесу до державного управління. Цей процес відкриває нові можливості для підвищення продуктивності, інновацій і економічного зростання, але також ставить перед суспільством виклики, пов'язані з нерівністю доступу до технологій та кібербезпекою. Адаптація до цифрової трансформації та ефективне використання її потенціалу є ключовими факторами успішного розвитку економіки у XXI столітті.

Література:

1. Петрашевська А. Д., Галіус Л. С. Переваги та недоліки діджиталізації економічних процесів на сучасному етапі: *Regional economics and management*. 2019. с. 158-159. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/825387> (дата звернення: 20.09.2024)
2. Лазебник Л. Л. Діджиталізація економічних відносин як фактор удосконалення бізнес-процесів підприємства: *Економічний вісник*. 2023. с. 71-72. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268452991.pdf> (дата звернення: 20.09.2024)

Abstract. *The article examines the processes of digitalisation of the economy, which are becoming an important factor in the transformation of modern economic relations. The author analyses the key aspects of digitisation in the context of globalisation and rapid development of technologies that change the structure and functioning of economic processes in various sectors. The impact of digital innovations on the development of enterprises, market institutions and financial mechanisms, as well as the role of the state in regulating and stimulating these processes, is studied. The key digital technologies used to automate and optimise economic processes are also analysed. It is highlighted how the introduction of these tools helps to increase business efficiency, reduce operating costs, optimise resources and improve the quality of customer service. The article also examines the impact of digital technologies on labour and employment; social aspects of the digitalisation of the economy, in particular, the impact of digital technologies on the level of social inequality and access to economic resources.*

Keywords. *Digitalisation of economic processes; digital technologies; cybersecurity; impact on the business environment; inequality of access to technology.*

*Науковий керівник – СКОРИК Марина
канд. екон. наук, доцент, завідувачка кафедри економічної політики та сталого
розвитку
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна*

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА СТРАТЕГІЇ СКОРОЧЕННЯ

КОЛІСНИК Анастасія, здобувачка вищої освіти
факультет економічний
Запорізький національний університет

***Анотація:** У статті розглянуто актуальні проблеми управління державним боргом України та шляхи його скорочення. Проаналізовано динаміку державного боргу, його структуру та вплив на економічну стабільність країни. Основна увага приділена зовнішнім і внутрішнім факторам, що сприяють зростанню боргового навантаження, таким як економічні кризи, девальвація національної валюти та залежність від зовнішніх кредиторів.*

***Ключові слова:** державний борг, управління боргом, зовнішній борг, внутрішній борг, реструктуризація боргу, девальвація, державні фінанси.*

Державний борг України є важливим чинником, що впливає на економічну стабільність країни. В умовах зростання боргового навантаження та зовнішніх викликів, таких як війна та інфляція, ефективне управління боргом стає критично необхідним. Недостатнє управління борговими зобов'язаннями може призвести до негативних наслідків, таких як зниження кредитного рейтингу, зростання бюджетного дефіциту та девальвація національної валюти. У цьому контексті важливо проаналізувати існуючі проблеми управління державним боргом та визначити стратегії для його скорочення.

Державний борг – це загальна сума фінансових зобов'язань держави перед внутрішніми та зовнішніми кредиторами. Борг формується через запозичення, що необхідні для фінансування бюджетних дефіцитів або реалізації певних державних програм.

Зовнішній державний борг - це зобов'язання перед іноземними кредиторами. На 2024 рік, за даними Міністерства фінансів України, зовнішній борг становить близько 60% від загального державного боргу. Основними кредиторами є міжнародні фінансові організації, такі як МВФ і Світовий банк. Станом на середину 2024 року, зовнішній борг України складає понад \$106 мільярдів, більшість з якого номіновано в іноземній валюті (долари США та євро) [1].

Внутрішній державний борг – це зобов'язання держави перед резидентами країни. На 2024 рік внутрішній борг складає близько 40% від загального боргу. Він формується через випуск облігацій внутрішньої позики, які викуповують як банки, так і інші інституційні інвестори. Станом на 2024 рік, внутрішній борг України оцінюється в понад 4 мільйони гривень [2].

Основні проблеми управління державним боргом пов'язані з його зростанням та обслуговуванням. По-перше, значне зростання боргу обумовлене війною, економічними кризами та дефіцитом бюджету, який у 2023 році склав близько 20% ВВП. По-друге, девальвація гривні збільшує вартість обслуговування зовнішнього боргу, який переважно деномінований в іноземній валюті. По-третє, низька ефективність використання запозичених коштів підвищує залежність від подальших запозичень. Крім того, умови міжнародних кредиторів часто передбачають жорсткі економічні реформи, що ускладнює управління державними фінансами. Вартість обслуговування боргу на 2024 рік оцінюється у \$15 мільярдів, що створює високі ризики для бюджету.

Для скорочення боргу необхідно впроваджувати ефективні стратегії, представлені у табл.1.

Таблиця 1 Стратегії скорочення боргу

Стратегія	Суть
Оптимізація бюджетних витрат	зменшення дефіциту бюджету через скорочення неефективних витрат та підвищення прозорості у використанні державних коштів.
Реструктуризація боргу	переговори з кредиторами для перегляду умов запозичень або продовження термінів виплат. Це вже було успішно здійснено у 2015 році.
Диверсифікація джерел запозичень	розвиток внутрішнього ринку облігацій та залучення нових інвесторів через державно-приватне партнерство.
Зміцнення національної валюти	стабілізація економіки та контроль за інфляцією допоможуть знизити боргове навантаження у валютному секторі.
Прозорість фінансового управління	підвищення довіри до державних фінансів шляхом посилення контролю та боротьби з корупцією сприятиме зменшенню вартості запозичень.

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [1,2]

Державний борг України є серйозним викликом, але за умови впровадження правильних стратегій він може бути знижений до прийняттого рівня. Оптимізація бюджетних витрат, реструктуризація боргу, стабілізація гривні та прозоре управління фінансами дозволять Україні досягти економічної стійкості та зменшити боргове навантаження в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Зовнішній державний борг України (2009-2024).
URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/>
2. Державний борг України (2009-2024).
URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>

*Науковий керівник – ЩЕБЛИКІНА Інна,
канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку,
Запорізький національний університет,
м.Запоріжжя*

ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

*ЛИСЬКО Данило, здобувач вищої освіти
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок
Запорізький національний університет*

Анотація: визначено роль та значення національної інноваційної системи в економічному розвитку держави, виокремлено обмеження формування та ефективного функціонування національної інноваційної системи в Україні та зазначено перспективи її розвитку

Ключові слова: національна інноваційна система, економіка країни, зовнішні фактори, внутрішні фактори

В сучасних умовах створення національних інноваційних систем (НІС) є ключовим завданням не тільки для формування дієвої науково-технічної сфери, але й для підвищення конкурентоспроможності економіки країни та зростання добробуту населення. Розвиток національної інноваційної системи (НІС) в Україні є важливим фактором для підвищення економічної конкурентоспроможності, збільшення інвестицій у науково-технічний сектор та стимулювання технологічного прогресу.

Роль національної інноваційної системи в економічному розвитку держави полягають у такому:

1. Створення умов для інноваційного розвитку. НІС спрямована на покращення інноваційного середовища в країні, створення умов для ефективної комерціалізації наукових розробок і зменшення бар'єрів для інноваційних підприємств.

2. Координація між різними учасниками. НІС забезпечує зв'язок між наукою, промисловістю, фінансовими інститутами та державою для створення конкурентоспроможних технологій.

3. Підтримка економічного зростання. Ефективна інноваційна система дозволяє країні переходити на вищий рівень економічного розвитку за рахунок впровадження нових технологій і підвищення продуктивності.

Успішна національна інноваційна система є ключем до технологічного лідерства країни на світовій арені, адже вона визначає, наскільки швидко нові ідеї можуть бути перетворені в практичні рішення для ринку.

Проте процес побудови дієвої НІС в Україні має свої специфічні виклики, пов'язані з економічними, соціальними та політичними факторами.

Обмеження формування та ефективного функціонування НІС в Україні можемо класифікувати на зовнішні – поглиблення невідповідності (розриву) технологічної структури національної економіки інноваційним цілям і пріоритетам її розвитку; недосконалість інституційного облаштування НІС, що характеризується концентрацією на забезпечення лінійної моделі інноваційного процесу, асинхронністю функціонування її структурних елементів; негативні тенденції, властиві національному підприємництву; орієнтація на короткострокові цілі, посилення монополістичної влади великого бізнесу і низький рівень розвитку малого і середнього підприємництва при відсутності їх системної державної підтримки, низька інвестиційна, інноваційна активність та соціальна відповідальність бізнесу, його тінізація, криміналізація, відсутність мотивації до інновацій та інноваційна дисфункція, недосконалість державної інноваційної політики та внутрішні – низький стан інноваційної активності суб'єктів НІС, академічного і виробничого інноваційного підприємництва, нерозвиненість національного ринку інновацій, інфраструктури інноваційного підприємництва, недосконалість його інституційного середовища [1, с. 226-227].

Перспективи розвитку НІС в Україні полягають у наступному:

1. Інтеграція в глобальні інноваційні мережі. Україна має потенціал для більш тісної співпраці з ЄС, США, а також іншими країнами у сфері інновацій та наукових досліджень.

2. Розвиток ІТ-сектора і стартап-екосистеми. Сектор інформаційних технологій залишається локомотивом української інноваційної економіки. Програми підтримки стартапів, технопарки та акселератори набирають обертів.

3. Посилення державної підтримки. Збільшення державних інвестицій у науку, а також покращення умов для венчурного фінансування та стимулювання приватних інвестицій.

4. Цифровізація економіки. Впровадження цифрових технологій в різні галузі, такі як освіта, охорона здоров'я та промисловість, допоможе створити нові можливості для інновацій.

Україна має значний потенціал у створенні та розвитку національної інноваційної системи, однак для цього необхідна ефективна координація між урядом, наукою, бізнесом та міжнародними партнерами.

Література:

1. Тютюнникова С.В., Фрідман О.А. Національна інноваційна система: сучасні тренди та виклики для України. *Вісник ХНУ імені В.Н. Карамзіна*. Харків, 2020. Вип. 12. С. 224-232.

Анотація: The role and significance of the national innovation system in the economic development of the state is determined, the limitations of the formation and effective functioning of the national innovation system in Ukraine are highlighted, and the prospects for its development are indicated.

Ключові слова: national innovation system, economy of the country, external factors, internal factors.

***Науковий керівник – ЩЕБЛИКІНА Інна,
канд. екон. наук, доцентка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та
фондового ринку,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя***

СПОСОБИ ТА МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ОПАНАСКО Данило, здобувач вищої освіти

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Запорізький національний університет

Анотація: зазначено об'єктивну необхідність активізації інноваційної діяльності на сучасних підприємствах, досліджено способи і методи, які можуть сприяти інноваційній активності на підприємстві

Ключові слова: інноваційна активність, інновації, інноваційна діяльність, стимулювання інноваційної діяльності

Активізація інноваційної діяльності є головною умовою, яка забезпечує розвиток і підвищення ефективності виробництва промислових підприємств, а отже, сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності. Процес інноваційного розвитку підприємства не має свідомого характеру, вибір варіантів інновацій на підприємстві здійснюється на підставі випадкових комбінацій інтересів учасників економічної організації. Основою для формування таких комбінацій є створення на підприємстві унікальних приватних стимулів інноваційної діяльності [1, с.15].

Існує кілька способів і методів, які можуть сприяти інноваційній активності на підприємстві:

1. Організаційно-управлінські методи:

- створення інноваційних відділів або команд;
- впровадження системи управління інноваціями – передбачає створення інфраструктури, яка включає процеси оцінки, моніторингу та підтримки інновацій;

- гнучкі організаційні структури.

2. Економічні методи:

- інвестиції в НДДКР – забезпечення стабільного фінансування досліджень і розробок для підтримки постійного впровадження інновацій;
- фінансове стимулювання інноваційних проєктів.

3. Науково-технічні методи:

- проведення технологічних прогнозів і аналізу – використання сучасних аналітичних інструментів для оцінки тенденцій у науці та технологіях, щоб визначити напрямки розвитку інновацій;

- співпраця з науковими установами та університетами;

- впровадження інформаційних технологій – активне використання цифрових платформ, big data, штучного інтелекту та автоматизації для оптимізації процесів і розробки нових продуктів;

4. Соціально-психологічні методи:

- формування інноваційної культури – створення атмосфери, де заохочуються новаторство, креативність і ініціативність;

- підвищення кваліфікації та навчання персоналу – організація програм навчання, тренінгів та семінарів для підвищення рівня знань та навичок працівників у сфері інновацій.

5. Зовнішньоекономічні методи:

- залучення іноземних інвестицій – розвиток партнерств із міжнародними інвесторами для фінансування інноваційних проєктів та доступу до передових технологій;

- ліцензування та франчайзинг – купівля ліцензій на використання передових іноземних технологій або продаж власних розробок за кордон;

- імпорт новітніх технологій та обладнання.

6. Методи правового стимулювання:

- захист інтелектуальної власності;

- легалізація інноваційних ініціатив – розробка законодавчих механізмів, які спрощують запуск і реалізацію нових проєктів, особливо в стартапах.

7. Методи партнерства та кооперації:

- співпраця з іншими компаніями та стартапами;

- відкриті інновації – залучення зовнішніх ресурсів (науковців, фрілансерів, громадськості) для генерації нових ідей та рішень.

Комбінація цих методів дозволяє підприємству бути інноваційно активним, гнучким та здатним до адаптації у швидкозмінному бізнес-середовищі.

Ключовим елементом управління інноваційною діяльністю на підприємстві є бюджетування інноваційних процесів. Воно передбачає планування, розподіл та контроль фінансових ресурсів, необхідних для розробки, впровадження та підтримки інновацій [2, с. 339]. Процес бюджетування повинен враховувати специфіку інновацій, які часто є ризикованими, з непередбачуваними результатами, але при цьому мають високий потенціал прибутковості.

Література:

1. Ястремська О.М., Демченко Г.В. Активізація інноваційної діяльності підприємств : монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2018. 232 с.
2. Череп А.В., Герасимова В.О., Горбунова А.В., Щєбликіна І.О. Features of introducing budgeting for different models of innovation processes: a framework review. *Проблеми і перспективи менеджменту*. Суми, 2020. №3. Т. 18. С. 338-349.

Анотація: the objective necessity of intensification of innovative activity at modern enterprises is indicated, methods and methods that can contribute to innovative activity at the enterprise are investigated

Ключові слова: innovative activity, innovation, innovative activity, stimulation of innovative activity

*Науковий керівник – ЩЕБЛИКІНА Інна,
канд. екон. наук, доцентка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та
фондового ринку,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя*

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

**ПОЛІТІКІНА Інна, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Досліджено сутність, причини виникнення і особливості застосування електронних грошей. Наведена їх порівняльна характеристика з готівкою.

Ключові слова: електронні гроші, смарт-карта, платіжні системи, безпека.

Електронні гроші – це грошові зобов'язання емітента в електронній формі, що зберігаються на електронному пристрої власника грошей. Виникнення електронних грошей зумовлене як розвитком інформаційно-криптографічних технологій, що дали можливість зберігати і передавати грошову вартість технічними пристроями, так і потребами системи електронної комерції, якій потрібен інструмент для здійснення мікроплатежів без втрат.

В еволюції форм грошей важливим кроком є застосування електронних грошей як платіжного засобу. Інформація щодо грошових сум може записуватися на смарт-карту з вбудованим процесором або на жорсткий диск комп'ютера [1]. Одну картку можна використовувати для здійснення платежу на іншу картку, помістивши обидві картки в електронний гаманець для здійснення платежів [1].

Зараз обіг електронних грошей відбувається завдяки функціональності платіжних систем. У цьому випадку платіжна система є платіжною організацією, а учасники платіжної системи та сукупність взаємовідносин, що виникають між ними під час переказу коштів, - є істотними ознаками платіжної системи [1, 2].

Важливо розуміти, які фактори впливають на рішення споживачів щодо використання електронних методів оплати [2, 3]. Вважаємо, що основними факторами впливу на їх рішення є: зручність, менші витрати, безпека та конфіденційність розрахунків. Однак навіть з існуванням електронних грошей, готівка ще знаходить своє місце у застосуванні. Обидві форми існування грошей мають свої переваги та недоліки. Вибір між електронними грошима та готівкою залежить від конкретних потреб споживача та обставин. У табл. 1

наведена порівняльна характеристика застосування електронних грошей та готівки.

Таблиця 1 Порівняльна характеристика електронних грошей та готівки

Характеристика	Електронні гроші	Готівка
Форма існування	Електронний запис на сервері	Фіатні банкноти та монети
Спосіб використання	Через електронні пристрої (картки, смартфони)	Безпосередній обмін
Швидкість транзакцій	Миттєва або близька до миттєвої	Може займати більше часу (особливо при великих сумах)
Рівень безпеки	Високий (за умови дотримання правил кібербезпеки)	Низький (ризик втрати, крадіжки)
Доступність	Потребує електронних пристроїв та інтернет-з'єднання	Не вимагає спеціальних пристроїв
Зручність	Можливість здійснювати платежі дистанційно	Зручно при відсутності електроенергії або Інтернету
Екологічність	Більш екологічний варіант	Вимагає виробництва (емісії)

Джерело: складено автором з використанням матеріалу [1]

Електронні гроші набувають все більшої популярності, адже пропонують більше зручності та безпеки (це доведено переважною кількістю здійснених розрахунків під час пандемії COVID-19 та війни в Україні). Вони продовжуватимуть розвиватися і змінювати наш світ у серйозній конкурентній боротьбі з традиційними методами оплати. Все ж важливо розуміти як переваги, так і ризики, пов'язані з їхнім використанням.

Вважаємо, що для більш ефективного використання електронних грошей необхідно обирати надійні сервіси, дотримуватися правил кібербезпеки та бути обережними при здійсненні транзакцій.

Література:

1. Махаєва О.О. Електронні гроші в Європі та Україні. *Вісник НБУ*. 2004. №9. С. 22-24.
2. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України зі змін. та допов. від 06.10.2004 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 29. Ст. 137.

3. Бурковська А.В., Шевченко В.М. Особливості валютного регулювання в Україні. *Modern Economics*. 2019. №17. С.50-54.

Abstract: *The essence, causes and features of the use of electronic money are studied. Their comparative characteristics with cash are given.*

Keywords: *electronic money, smart card, payment systems, security.*

*Науковий керівник – БУРКОВСЬКА Алла,
кандидатка економічних наук,
доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО – ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

*УРНИШ Вікторія, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Державний податковий університет*

Анотація: Узагальнено основні нормативно – правові акти, якими регулюється ФГК і України. Визначено значення контролю в суспільстві, можливі імплементації та ризики в здійсненні контролю діяльності підприємств.

Ключові слова: фінансовий контроль, господарський контроль, інновації, нормативно – правова база

Контроль – це явище соціального, економічного, правового характеру, основа матеріального добробуту суспільства, явище, що постійно супроводжує життя багатьох з нас. В економічному сенсі фінансово – господарський контроль виступає як особливий вид діяльності, що здійснюється спеціалізованими органами фінансового контролю з метою забезпечення законності, ефективності та результативності у сфері управління і використання фінансових ресурсів [1].

Державний фінансов-господарський контроль на підприємствах здійснюється спеціалізованими органами, такими як Державна аудиторська служба України, ДФСУ, Рахункова палата, що знаходяться під контролем і підпорядковуються наказам Кабінету Міністрів України, Верховної Ради тощо. Основні законодавчі акти, якими регулюється здійснення внутрішнього контролю наведені на Рис. 1.

Сучасна система фінансово – господарський контроль являє собою взаємо погоджену взаємодію його видів, тобто: державного, аудиторського, суспільного та внутрішньогосподарського контролю, що в сукупності забезпечують ефективну діяльність підприємств, системи та її елементів. Тобто, для підвищення ефективності контролю, необхідно посилити взаємодію елементів фінансового контролю.

Вид документа	Назва документа	Номер документа	Дата прийняття
Закон України	Про основні засади здійснення ДФК в Україні	№ 2939-XII	26.01.1993
Закон України	Про Національний банк України	№ 679-XIV	20.05.1999
Закон України	Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів	№ 5463-VI	16.10.2012
Закон України	Про Державний бюджет	-	Кожен поточний рік
Закон України	Про Рахункову палату	№ 576-VIII	02.07.2015
Закон України	Про державну службу	№ 889-VIII	10.12.2015
Постанова КМУ	Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України	№ 215	15.04.2015
Постанова КМУ	Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України	№43	03.02.2016
Постанова КМУ	Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України	№ 455	17.09.2014
Указ Президента України	Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку	№ 1063/2011	23.11.2011
Указ Президента України	Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг	№ 1070/2011	23.11.2011

Рис. 1. Узагальнені нормативно – правові акти, що регулюють діяльність ДФК в Україні

Джерело: узагальнено автором на основі [2]

Серед необхідних заходів можна виділити такі, зокрема:

- фінансовий контроль має бути спрямований не тільки на грошові потоки, отримані від реалізації або експлуатації державної власності, але й на ефективність управління цими активами

- у сферу фінансового контролю повинні входити всі суб'єкти, що використовують бюджетні ресурси та державну власність, включаючи державні корпорації.

- вдосконалення нормативно – правового регулювання всієї системи фінансового контролю, включаючи контроль на муніципальному та регіональному рівнях [3].

- імплементація міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) у правове поле та практику діяльності національних органів державного фінансового контролю [4].

Отже, гармонізація професійної термінології, стандартів що застосовуються в національних нормативних актах з державного фінансового контролю, з вимогами директивних документів Міжнародної організації вищих органів аудиту (INTOSAI) та Європейської організації вищих органів аудиту (EUROSAI) визнаються більшістю науковців як пріоритетними напрямками модернізації системи фінансово – господарського контролю. В результаті, це

приведе до зміцнення фінансово-бюджетної дисципліни, мінімізації зловживання у сфері використання державних ресурсів та рівня корупції.

Література:

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні. Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
2. Обушна Н.І. Модернізація системи державного фінансового контролю в Україні в контексті утвердження парадигми публічного аудиту. Національна академія державного управління при Президентові України. Механізми державного управління. Вип №4, 2016. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?i21dbn=link&p21dbn=ujrn&z21id=&s21ref=10&s21cnr=20&s21stn=1&s21fmt=asp_meta&c21com=s&2_s21p03=fil=&2_s21str=vnadd_u_2016_4_11
3. Петрушка О.В. Модернізація системи державного фінансового контролю в Україні. Західноукраїнський національний університет. Економіка, фінанси, право. Вип. №10, 2022. 16-18 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/cee9f2af-d7fe-4866-9a77-cc07556aa7b0/content>
4. Виговська Н.Г., Петрук О.М. Модернізація системи господарського контролю в Україні. Житомирський державний технологічний університет. Фінанси України. Вип. №9.

Анотація: Узагальнено основні нормативно – правові акти, якими регулюється ФГК і України. Визначено значення контролю в суспільстві, можливі імплементації та ризики в здійсненні контролю діяльності підприємств.

Ключові слова: фінансовий контроль, господарський контроль, інновації, нормативно – правова база

Науковий керівник – ЛІСОВИЙ Андрій
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри аудиту та економічного аналізу,
Державний податковий університет

ІННОВАЦІЇ ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ ОБОРОННИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

**ФЕДЧУК Марія, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Державний податковий університет**

***Анотація:** Війна є жорстокою реальністю, що вимагає від країн мобілізувати всі свої ресурси для захисту та оборони. У цьому контексті інновації не просто бажані, вони є ключовим фактором виживання та конкурентної переваги. Оборонні підприємства, що швидко адаптуються до нових викликів та впроваджують передові технології, мають значну перевагу на полі бою та в боротьбі за безпеку. Інновації в автоматизації, 3D-друку та інших технологіях дозволяють значно підвищити ефективність виробництв, знизити витрати та зменшити залежність від зовнішніх постачальників. У роботі зазначається, з якими викликами стикаються оборонні підприємства, а також те, як розвиток оборонних технологій, інновацій в оборонній сфері можуть сприяти розвитку інших сфер економічної діяльності.*

***Ключові слова:** інновації, оборонні підприємства, технологічний прогрес, війна, фінансування, безпека.*

У сучасному світі, де технології розвиваються з неймовірною швидкістю, оборонні підприємства стоять перед викликом бути на крок попереду від підприємств потенційних противників. Інновації стали не просто бажаним напрямком, а ключовим фактором виживання та переваги в сучасних умовах.

Війна, на жаль, часто стає рушійною силою для розвитку технологій. Світ, що занурився в конфлікт, швидко змінює свої пріоритети, концентруючи зусилля на захисті та обороні. Оборонні підприємства, що раніше працювали в планомірному режимі, тепер стикаються з необхідністю швидко реагувати на нові загрози та створювати ефективні засоби оборони. Саме в умовах війни інновації набувають особливо важливого значення, стаючи рушійною силою розвитку оборонних підприємств і перетворюючи їх на ключових гравців у боротьбі за безпеку та незалежність.

Оборонний комплекс - це ключовий напрямок, який забезпечує національну безпеку. Він охоплює розробку та виробництво озброєння, засобів індивідуального захисту для військовослужбовців, захисних систем та військової електроніки. Наприклад, сучасні бронежилети з кевлару та поліетилену забезпечують високий рівень захисту; озброєння ж спрямоване на підвищення точності, надійності та ергономіки; захисні системи, такі як

протиповітряна оборона, забезпечують захист від повітряних атак; військова електроніка, включаючи системи зв'язку та навігації, підвищує ефективність бойових дій та забезпечує кіберзахист [1, с.261].

Швидке впровадження інновацій дає змогу оборонним підприємствам виробляти продукцію військового призначення на основі передових технологій, які дозволяють ефективно протистояти противнику. Використання інновацій дає можливість виробляти зброю та техніку з кращими характеристиками: більшою дальністю, швидкістю, точністю, маневреністю тощо, що дозволяє залишатися на крок попереду від противника та забезпечувати перевагу на полі бою [2, с.65].

Інновації в сфері автоматизації, роботизації та цифрового управління дозволяють значно покращити ефективність виробництва, підвищити продуктивність праці та знизити витрати. Це особливо важливо в умовах війни, коли ресурси обмежені, а швидкість виробництва має вирішальне значення. Наприклад, використання 3D-друку дозволяє виробляти деталі для зброї та техніки прямо на місці, що значно скорочує час та витрати на логістику [3].

Інновації дають можливість оборонним підприємствам розвивати власні технології та виробництво, що зменшує їх залежність від поставок зброї та техніки з-за кордону. В умовах війни це особливо важливо, оскільки перебої в постачанні можуть мати критичні наслідки. Впровадження інновацій дозволяє національним оборонним підприємствам стати більш незалежними та самодостатніми. Також вони дозволяють оборонним підприємствам швидко адаптуватися до нових викликів та загроз, що виникають в умовах війни.

Оборонні підприємства, що впроваджують інновації, створюють робочі місця для висококваліфікованих фахівців, які можуть працювати з передовими технологіями. Це дозволяє залучити та утримати талановитих інженерів, програмістів, науковців та інших фахівців, необхідних для розробки та впровадження інновацій. В умовах війни, коли багато кваліфікованих фахівців виїжджають з країни або йдуть до армії, оборонні підприємства, що можуть

запропонувати їм цікаві та перспективні завдання, мають конкурентну перевагу.

Отже, інновації є ключовим фактором успіху в сучасному світі, особливо в умовах війни. Вони дозволяють оборонним підприємствам розвиватися, адаптуватися до нових загроз і забезпечувати національну безпеку. Однак, інноваційний розвиток потребує значних інвестицій, висококваліфікованих фахівців та сприятливого інноваційного середовища. Важливо розуміти, що інновації в оборонній сфері не лише зміцнюють обороноздатність країни, але й мають позитивний вплив на інші галузі економіки, стимулюючи розвиток нових технологій та робочих місць.

Література:

1. Я. Рудюк, Р. Русин-Гриник, О. Федорчак. Види розвитку інноваційної діяльності підприємств в умовах екстремальних ситуацій. Журнал "Наукові інновації та передові технології". 2024.№6(34). С. 261.

2. С. А. Давимука. Інноваційна екосистема оборонної промисловості України: концептуальні засади та практика формування. *Регіональна економіка* 2024. Вип. 1. С. 65.

3. Революція 3D-друку: як вона допомагає ЗСУ? *Військовий кур'єр*: веб-сайт. URL: <https://mil.co.ua/revolyucziya-3d-druku-yak-vona-dopomagaye-zsu/>.

Анотація: War is a brutal reality that requires countries to mobilize all their resources for protection and defense. In this context, innovation is not just desirable, it is a key factor for survival and advantage. Defense enterprises that quickly adapt to new challenges and implement advanced technologies have a significant advantage on the battlefield and in the fight for security. Innovations in automation, 3D printing and other technologies make it possible to significantly increase production efficiency, reduce costs and reduce dependence on external suppliers. The paper notes what challenges defense enterprises face, as well as how the development of defense technologies and innovations in the defense sphere can contribute to the development of other spheres of economic activity.

Ключові слова: innovation, defense enterprises, technological progress, war, financing, security.

*Науковий керівник – МИНЧИНСЬКА Ірина,
к-т екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь*

ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ У ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

**ЦЮПА Вікторія, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 071 Облік, аудит і оподаткування
Хмельницький національний університет**

Анотація: У доповіді розглядаються інноваційні рішення у фінансових технологіях, як вони змінюють традиційні моделі бізнесу. Оскільки світ фінансів зазнає кардинальних змін, FinTech-інновації докорінно змінюють структуру та функціонування фінансових ринків, створюючи нові можливості для автоматизації процесів, зниження витрат та підвищення доступності фінансових послуг. Також існують як перспективи, так і потенційні виклики для бізнесу, пов'язані з адаптацією до нового середовища, вони можуть сформувати майбутнє фінансових послуг.

Ключові слова: FinTech, інновація, технологія, галузь.

Фінансові технології (FinTech) відіграють ключову роль у трансформації фінансового сектору, впливаючи на різні аспекти фінансових послуг, включаючи банківські, інвестиційні, платіжні та страхові послуги. Інноваційні FinTech-рішення дозволяють компаніям пропонувати нові продукти та послуги, полегшують доступ до фінансових ресурсів для різних категорій клієнтів, підвищують операційну ефективність та знижують витрати.

Одним із популярних підходів до визначення природи фінансових технологій є їхнє розуміння як окремого сектору економіки. У такому контексті дослідники вважають FinTech частиною інформаційної індустрії, розглядаючи його як: 1) організацію, що надає інформацію через онлайн-сервіси або поширює її на дискетах чи CD-ROM; 2) сферу телекомунікацій та комп'ютерних технологій, яка охоплює обладнання, програмне забезпечення, послуги, а також усі організації, пов'язані з електронними технологіями, включаючи обладнання, програмне забезпечення і сервіси.

Згідно з Міжнародною енциклопедією соціальних наук, інформаційна індустрія – це група компаній та установ, чия мета полягає у створенні та обробці інформації, а також розвитку інфраструктури та засобів для її розповсюдження. У табл. 1 показано підходи до трактування FinTech як окремого сектору економіки.

Науковці, які розглядають FinTech як окрему галузь, бачать її як сукупність окремих економічних одиниць, які переважно здійснюють

діяльність, пов'язану з використанням нових технологій у секторі фінансових послуг. Стаття 260 Господарського кодексу України визначає, що галузь економіки - це сукупність виробничих одиниць, що здійснюють однакові або споріднені види виробничої діяльності.

Таблиця 1 Наукова концепція природи FinTech як окремого напрямку та індустрії

Дефініція	Автор, джерело
FinTech - це сектор, який об'єднує компанії, що використовують новітні розробки у фінансовій системі економіки для надання більш якісних фінансових послуг. У вужчому розумінні FinTech - це компанії, що працюють у цьому секторі.	Поченчук Г. М. FinTech у структурі фінансової системи. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 21. С. 49–55.[4]
Fintech – це новий фінансовий сектор, який використовує технології для покращення фінансових показників.	Schueffel P. Taming the Beast: A Scientific Definition of FinTech. Journal of Innovation Management. 2016. Vol. 4. No. 4. P. 32–34.[3]
Fintech – це сектор компаній, які використовують технології для підвищення ефективності фінансової системи та фінансових послуг.	Clement Ancrì, Board of Governors of the Federal Reserve System. Fintech Innovation: An Overview. 19 October 2016, Washington D.C. [1]
Fintech – нова галузь, яка включає всі інновації, спричинені новими розробками, що використовуються у секторі фінансових послуг.	Micu I., Micu A. Financial technology (Fintech) and its implementation on the Romanian non-banking capital market. Practical Application of Science. 2016. Vol. IV. Issue 2 (11). P. 379-384.[2]

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [1,2,3,4]

Сьогодні FinTech став життєво важливою ланкою в ланцюжку фінансових послуг, стрімко трансформуючи страхову та інвестиційну галузі. Він стрімко трансформує страхову та інвестиційну галузі.

Далі розглянемо переваги та недоліки FinTech (Рис. 1. Переваги та недоліки фінансових технологій).

Рис. 1. Переваги та недоліки фінансових технологій[5]

Таким чином, визначення сутності FinTech є складним і необхідно виділити певні характеристики, які дозволяють більш чітко визначити природу цієї економічної категорії. Перш за все, неможливо надати вичерпне пояснення сутності цієї дефініції, використовуючи єдиний концептуальний підхід до її тлумачення. FinTech необхідно розглядати із взаємопов'язаних, але різних точок зору.

Література:

1. Clement Ancrì, Board of Governors of the Federal Reserve System. Fintech Innovation: An Overview. 19 October 2016, Washington D.C. (дата звернення 27.09.2024 р.)
2. Micu I., Micu A. Financial technology (Fintech) and its implementation on the Romanian non-banking capital market. Practical Application of Science. 2016. Vol. IV. Issue 2 (11). P. 379-384. (дата звернення 27.09.2024 р.)
3. Schueffel P. Taming the Beast: A Scientific Definition of FinTech. Journal of Innovation Management. 2016. Vol. 4. No. 4. P. 32–34. (дата звернення 27.09.2024 р.)
4. Поченчук Г. М. FinTech у структурі фінансової системи. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 21. С. 49–55. (дата звернення 27.09.2024 р.)
5. Шкарлет, С. М., Дубина, М. В., & Жук, О. С. (2019). ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «FINTECH». Науковий

Вісник Полісся, (1(17), 148–157. <http://nvp.stu.cn.ua/article/view/179902> (дата звернення 27.09.2024 р.)

Abstract: *The report examines innovative solutions in financial technology and how they are changing traditional business models. As the world of finance is undergoing dramatic changes, FinTech innovations are fundamentally altering the structure and functioning of financial markets, creating new opportunities to automate processes, reduce costs and increase the availability of financial services. There are also both opportunities and potential challenges for businesses to adapt to the new environment, and they may shape the future of financial services.*

Keywords: *FinTech, innovation, technology, industry.*

**Науковий керівник – ЧЕНАШ Володимир,
канд. екон. наук, викладач кафедри обліку і оподаткування,
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький**

Секція 3. Розвиток сфер діяльності за сучасних технологій, штучний інтелект

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

**БОБОВИК Володимир, здобувач вищої освіти
спеціальність 051 Економіка
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Обґрунтування ідеї цифровізації бюрократії та процесів адміністрування та публічного управління як способу запобігання корупції в державній системі. Розглянуті можливості України для реалізації даної програми для покращення прозорості діяльності державних структур та підвищення доступності інформації щодо державних фінансових операцій.

Ключові слова: Цифровізація, сайт «Prozorro», корупція, бюрократія, цифрові інструменти контролю, антикорупційні технології.

Розвиток ідеї цифровізації державного сектора розпочалися в кінці 80-х, на початку 90-х, коли уряди почали використовувати комп'ютерні технології задля автоматизації процесів і надання державних послуг. Одним із перших, хто серйозно зацікавився цифровими технологіями у сфері державного адміністрування був Сінгапур, який вже 90-х роках прийняв національну Програму розвитку цифрової держави (англ. Digital Government Blueprint – DGB). Вона спрямована на розширення місцевої цифрової економіки, безперешкодне надання цифрових послуг та розвиток розумного цифрового суспільства. [1]

В Україні процес цифровізації розпочався у 2000-х роках, але цілковитого прискорення вона набула після Революції Гідності 2014 році. Головною новинкою того періоду став сайт державних закупівель та тендерів «Prozorro». Його основна функція була створенню прозорої системи державних закупівель та надання доступності інформації щодо учасників тендерів. Як наслідок, було знижено корупційну діяльність, покращено роботу моніторингу та реакції державних органів та залучено громадські організації щодо перевірок фінансових операцій держави.

За каденції Володимира Зеленського, процес цифровізації державного сектора був значно прискорений. Було створення Міністерство цифрової

трансформації країни та вже у 2020 році було введено цифрову платформу «Дія», яка дозволяла громадянам отримувати державні послуги в онлайні. Вона об'єднала послуги реєстрації бізнесу, отримання різних документів, водійських прав та об'єднувало доступ до самих документів, реєстрів тощо. Як і «Prozorro», програма «Дія» підвищила доступність до державної інформації, зменшила бюрократичні бар'єри в наданні послуг громадянам та знизила корупцію в цьому напрямі.

За таких умов розвитку цифровізації державного сектору України та інтеграції цифрових технологій у сфері державного адміністрування, неефективність державного бюрократичного апарату буде знижуватися, а оперування великої кількості інформації в державних органах буде покращуватися.

Значний рівень корупції в Україні є наразі ключовою проблемою держави. На даний воєнний час, сумнівно думати, що Україні проведе величезну кількість важливих реформ та рішень, щоби цілковито знизити корупційну діяльність в державні системи.

Однак, впровадження цифровізації у всі державні процеси, пов'язані з наданням послуг громадянам і фінансовими операціями, суттєво звузить можливості для корупційних дій у багатьох сферах, зокрема у митному та податковому контролі. Завдяки автоматизації й дистанційній обробці інформації людський фактор, який часто є джерелом зловживань, поступово зменшуватись. Розвиток технологій дозволяє мінімізувати можливості для маніпуляцій та особистих домовленостей між чиновником та громадянином. Крім того, доступне та зручне електронне декларування для громадян та державних службовців забезпечить ефективнішу роботу моніторингових органів, підвищуючи рівень прозорості державного аудиту та контролю за активами державних службовців.

Вже сьогодні, за індексом розвитком цифрових державних послуг, згідно з міжнародним дослідженням E-Government Development Index, Україна займає 5 місце у світі. [2] Така тенденція цифровізації держави є позитивним, оскільки

свідчить про успішність цифрової трансформації та впровадження комп'ютерних технологій в державні органи. Рух в даному напрямі для України бути запорукою успіху в ефективності державних цифрових установ та надасть державі стимулу для реформації всієї системи, де вже можна побачити проблеми завдяки прозорій інформації цифрової мережі. А разом з цим, комбінування цифровізації державного апарату та інших способів подолання корупції в Україні стане комплексним підходом щодо розв'язання величезних проблем у сферах державного управління.

Література:

1. Цифрова держава: алгоритм успіху від Сінгапуру. // <https://uaspectr.com/2020/12/21/algorytm-uspihu-vid-singapuru/>
2. Україна посіла 5-е місце у світі за розвитком цифрових держпослуг // <https://finclub.net/news/ukraina-posila-5e-mistse-u-sviti-za-rozvytkom-tsyfrovykh-derzhposluh.html#:~:text=Україна%20посіла%205-е%20місце%20у%20світі%20за%20розвитком%20цифрових%20держпослуг,-Понеділок%20С%202023%20вересня&text=Україна%20займає%205-е%20місце,країни%20світу%20та%20розробляється%20ООН.>

Abstract: Justification of the idea of digitalization of bureaucracy and processes of administration and public management as a way to prevent corruption in the state system. Considered opportunities of Ukraine to implement this program to improve the transparency of the activities of state structures and increase the availability of information on state financial transactions.

Keywords: Digitization, "Prozorro" website, corruption, bureaucracy, digital control tools, anti-corruption technologies.

***Науковий керівник – ДОВГАЛЬ Олена,
д-р. економ. н., проф., завідувач кафедри економічної теорії та суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет***

СТУДЕНТИ ЯК КАТАЛІЗАТОР ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

БІЛОЦЕРКІВСЬКА Анна, здобувачка фахової передвищої освіти

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

ВСП Сумський фаховий коледж СНАУ

Анотація: робота досліджує потенціал студентської молоді як активних учасників бізнес-процесів. Доводиться, що студенти, завдяки своїм знанням сучасних технологій, креативному мисленню та вмінню адаптуватися до змін, можуть стати цінним активом для будь-якого бізнесу.

Ключові слова: підлітки, бізнес, ідеї, розвиток, технології

Існує дуже багато визначень поняття бізнес. Бізнес — певна господарська діяльність, яка провадиться або планується для провадження з використанням активів цілісного майнового комплексу [1]. Якщо говорити простіше — це діяльність, пов'язана з виробництвом, продажем товарів, наданням послуг із залучення прибутку або спосіб заробити гроші, пропонуючи іншим людям або компаніям те, що їм потрібно.

Перш ніж доводити актуальність і важливість даної теми, важливо розкрити її суть. Ще з уроків хімії, ми пам'ятаємо про те що каталізатор – це речовина, яка прискорює хімічну реакцію. Наша мета - довести, що студенти це і є ті прискорювачі успіху. Молодь завжди прагне і бажає кращого, має безліч ідей і головне — бажання їх втілювати.

Більше частина студентів — підлітки. Всі добре знають, що вони “на ти” з сучасними технологіями. Молоде покоління активно користується соцмережами, добре орієнтуються в сучасних трендах, тому можуть ефективно просувати бренд та вміють аналізувати поведінку цільової аудиторії.

Мій вік відповідає такій віковій групі, тому впевнено можу зазначити, що не тільки в просуванні продукції можемо бути корисними. Більшість людей старшого віку вважає, що ми тільки те й можемо, що знімати відео в Tik Tok чи викладати гарні фото в Instagram, але це не так, а точніше не тільки це вміємо. Насправді ж володіємо навичками, які є цінними для будь-якого бізнесу. Наші навички – це потужний інструмент для сучасного бізнесу. Ми не просто користувачі соцмереж, а справжні професіонали, які можуть багато чого запропонувати.

Вміємо швидко опрацьовувати великі обсяги інформації, структурувати її, створювати детальні звіти та ефективно вести проектну документацію. Завдяки знанням сучасних цифрових інструментів, ми можемо автоматизувати повсякденні завдання, відстежувати результати та аналізувати ефективність різних процесів. Вільно володіючи інтернетом, швидко знаходимо необхідну інформацію, яка необхідна для порівняння пропозицій різних постачальників та ведення успішних переговорів.

Добре розуміння принципів маркетингу та вміння проводити глибокий аналіз конкурентів, дозволяє розробляти ефективні стратегії просування. Наша креативність створює нестандартні ідеї та знаходить інноваційні рішення для будь-яких завдань. Студенти звикли працювати в команді, ділитися знаннями та досвідом, легко адаптуємося до нових умов і завжди готові до нових викликів.

Як казав Білл Гейтс: “Перше правило будь-якої технології, яка використовується в бізнесі, полягає в тому, що автоматизація, застосована до ефективної роботи, підвищить ефективність” [2]. Ми, як покоління цифрових номадів, можемо ефективно використовувати сучасні технології для автоматизації рутинних завдань і підвищення продуктивності.

Наша молодість та енергія, поєднані з цифровою грамотністю та аналітичним мисленням, роблять нас цінними працівниками в бізнесі.

Література:

1. Загальні засади оцінки майна і майнових прав: Національний стандарт №1: постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/1897> (дата звернення: 22.09.2024)
2. 12 цитат про бізнес, які варто запам'ятати. Maciej Jankiewicz, Evolpe. URL: <https://evolpe.com.ua/12-82/> (дата останнього звернення: 23.09.2024)

Abstract: The work explores the potential of student youth as active participants in business processes. It is proven that students, thanks to their knowledge of modern technologies, creative thinking and ability to adapt to changes, can become a valuable asset for any business.

Keywords: teens, business, ideas, development, technology.

*Науковий керівник - РАДЧУК Олена,
викладач обліково-фінансового відділення,
Відокремлений структурний підрозділ “Сумський фаховий коледж СНАУ”,
м. Суми*

АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА АНАЛІТИКА В АГРОБІЗНЕСІ

**ВОРОБІЙОВА Софія, здобувачка вищої освіти
спеціальність 073 Менеджмент**

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: У сучасних умовах розвитку сільського господарства значну роль відіграє використання новітніх технологій для підвищення ефективності виробничих процесів та забезпечення стійкості агробізнесу. Дрони, Інтернет речей (IoT) та аналітика даних є ключовими інструментами, що дозволяють оптимізувати аграрні процеси. Використання дронів сприяє моніторингу полів, виявленню хвороб рослин та плануванню обробки ґрунтів. Впровадження цих технологій значно покращує продуктивність, економить ресурси та сприяє стійкому розвитку сільського господарства. Виходячи з вище наведених аргументів, можна стверджувати, що обрана тема є актуальною.

Ключові слова: агробізнес, інновація, технологія, оптимізація, дрони, інтернет речі.

Аграрний сектор зазнає значних трансформацій, де ручна праця все більше замінюється інноваційними технологіями. Інноваційні підходи можуть охоплювати застосування новітніх технологій, зокрема дронів, сенсорів, машинного навчання та штучного інтелекту, а також впровадження сучасних методів управління, що ґрунтуються на аналізі даних та передових наукових досягненнях.

Інтернет речей перетворює традиційне сільське господарство на "розумне". Мережа датчиків, встановлених на полях і в тваринницьких комплексах, збирає дані про стан рослин, тварин і навколишнього середовища. Ці дані аналізуються, що дозволяє фермерам оптимізувати полив, внесення добрив, а також забезпечити оптимальні умови для росту рослин і тварин. У 2022 році ринкова частка IoT в сільському господарстві досягла 13,76 мільярда доларів [1].

Використання аналізу великих даних перетворює сільське господарство на науку, дозволяючи фермерам отримувати детальні звіти про стан полів і приймати рішення на основі даних, а не інтуїції.

Дрони сприяють точному моніторингу полів, оцінці стану рослин та виявленню проблем, таких як шкідники або нестача води, на ранніх стадіях. Завдяки цьому фермери можуть приймати обґрунтовані рішення щодо внесення добрив та поливу, що підвищує ефективність використання ресурсів.

Загалом, впровадження новітніх технологій в агросекторі дозволяє не тільки підвищити ефективність і продуктивність, але й забезпечити довгостроковий розвиток галузі в умовах глобальних економічних і екологічних викликів.

Незважаючи на значний потенціал, впровадження Інтернету речей у сільському господарстві пов'язане з рядом викликів. Висока вартість обладнання та його встановлення, необхідність регулярного технічного обслуговування та складність інтеграції різних систем можуть стати серйозними перешкодами для багатьох фермерів [2].

Варто зазначити, що використання новітніх технологій, таких як дрони, Інтернет речей (IoT) та аналітика даних, у сільському господарстві вже дає значні результати. Наприклад, ферми в США та Європі активно використовують дрони для моніторингу посівів та ґрунту. Дрони забезпечують високоточну аерофотозйомку, що дозволяє фермеру оцінювати стан рослин, вологість ґрунту, виявляти шкідників або хвороби. А в Ізраїлі фермери використовують IoT для систем точного зрошення, яке базується на показниках сенсорів в ґрунті. Ці сенсори вимірюють рівень вологості та температуру, і на основі цих даних автоматично регулюється подача води.

В Канаді фермери використовують IoT для точного землеробства, яке передбачає збір даних з полів про стан рослин, їхній ріст та рівень поживних речовин у ґрунті. Всі ці дані збираються з сенсорів, розташованих на полях.

Угандійські фермери впроваджують блокчейн для відстеження продукції, від виробника до споживача, забезпечуючи прозорість у ланцюгу поставок.

Використання новітніх технологій охопило не лише фермерів, великі аграрні компанії, як-от John Deere, застосовують великі дані та аналітику для прогнозування врожайності, на основі погодних умов, характеристик ґрунту та попередніх врожаїв.

Отже, вище наведені приклади демонструють, як сучасні технології допомагають оптимізувати процеси в сільському господарстві, роблячи їх ефективнішими, економічними та більш екологічними. Однак для успішного

впровадження цих технологій необхідні інвестиції, підготовка кадрів та державна підтримка.

Література:

1. Інтернет речей (IoT) в сільському господарстві: 9 прикладів використання технологій для точного землеробства (і виклики, які слід врахувати). *Agrilab*. URL: <http://surl.li/sqiors> (дата звернення: 28.09.2024).
2. Круглик Б. Інтернет речей (IoT): що це та його використання у сільському господарстві. *WEAGRO*. URL: <http://surl.li/ortgcv> (дата звернення: 28.09.2024).
3. Кучмієва Т. С., Мороз Т. О., Шешунова А. В. Використання штучного інтелекту в сільському господарстві. *Modern Economics*. 2023. № 39. С. 69-74.

***Abstract:** In modern conditions of agricultural development, the use of new technologies plays a significant role in increasing the efficiency of production processes and ensuring the sustainability of agribusiness. Drones, the Internet of Things (IoT) and data analytics are key tools that can optimize agricultural processes. Use of drones to enhance monitoring of fields, detection of plant diseases and planning of processing grounds. The implementation of these technologies significantly increases productivity, saves resources and contributes to the sustainable development of agriculture. Based on the above arguments, it can be stated that the chosen topic is relevant.*

***Keywords:** agribusiness, innovation, technology, optimization, drones, internet of things.*

***Науковий керівник – КУЧМІЙОВА Тетяна,
кандидат екон. наук, доцент кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв***

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

ІВАНЕНКО Владислав, здобувач вищої освіти
Спеціальність 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Розглянуто питання використання елементів штучного інтелекту у розбудові аграрного сектору економіки України. Розвиток технологій на основі ШІ під час війни. Використання елементів ШІ у агротехніці.

Ключові слова: штучний інтелект, аграрний сектор, технології, розвиток, інформаційні технології, техніка.

Перед сучасним аграрним сектором України постає ряд стратегічних завдань такими як, підвищення ефективності виробництва, оптимальне використання ресурсами та забезпечення екологічної стійкості. Окуповані території, ризики посівної, логістичні проблеми, цілеспрямовані обстріли сільськогосподарської техніки, дефіцит робочих, крадіжка зернових, нерозірвані снаряди та заміновані поля – все це сповільнює роботу агробізнесу, проте зупинити його РФ не вдалося.[4] У зв'язку з цим впровадження новітніх технологій є важливим фактором розвитку галузі. Одним з таких нововведень є штучний інтелект, який відкриває широкі можливості для оптимізації багатьох процесів в агропромисловості.

В Україні аграрний сектор має великий потенціал для початку впровадження елементів штучного інтелекту у робочий процес, що підвищує конкурентоспроможність вітчизняних виробників на світовому ринку. Україна є одним з провідних виробників та експортерів продукції аграрного комплексу, саме тому зберігає перспективи для подальшого розвитку та інвестиційну привабливість.[2] Водночас інноваційні підходи потребують адаптації до місцевих умов, врахування регіональних особливостей та розвитку цифрової інфраструктури. Багато вітчизняних та зарубіжних науковців, політиків, журналістів та бізнесменів висловлюють свої думки, припущення та прогнози щодо наслідків війни та її впливу на розвиток економіки України та всього світу.[4] Штучний інтелект має значний потенціал для трансформації аграрного сектору України, підвищення продуктивності та стійкості аграрного

виробництва. Сумніватись в необхідності використання штучного інтелекту (ШІ) немає сенсу. Він значно підвищує ефективність аграрного сектору економіки, скорочує витрати на виробництво продуктів харчування, надає дані для алгоритмів в реальному часі, чим підвищує врожайність сільськогосподарських культур.[1] За допомогою сучасних технологій фермер буде мати змогу отримати детальну інформацію про стан сільськогосподарських культур. Наприклад, впровадження цифрових інструментів та технологій дозволяє оптимізувати використання ресурсів: палива, води, електроенергії, добрив. Автоматизація процесів, збір та використання точних даних дозволяють покращити планування та прийняття оптимальних рішень, підвищувати продуктивність сільськогосподарських операцій. [3] Сучасна робоча техніка, така як трактори, комбайни та обприскувачі, можуть бути оснащені системами автоматичного управління та керування, що використовують штучний інтелект. Враховуючи світові тенденції, впровадження елементів штучного інтелекту в аграрному секторі України неминуче. Сучасні агротехнології з використанням штучного інтелекту (ШІ) є однією з найбільш значних технологічних інновацій, які дозволяють трансформувати методи виробництва і підвищує їх ефективність. Інтегруючи цифрові технології та автоматизуючи виробничі процеси, аграрні підприємства можуть оптимізувати витрати, підвищити продуктивність праці та раціонально використовувати природні ресурси, такі як вода, добрива та енергія. Штучний інтелект в аграрному секторі широко використовується в таких важливих областях, як автоматизовані системи моніторингу та управління, використання безпілотників, аналіз великих обсягів даних і роботизованих технологій. Перша головна технологія для агросектору заснована на штучному інтелекті, є система моніторингу та прогнозування, засновані на аналізі великих даних. Впровадження супутникових знімків, безпілотних літальних апаратів і сенсорних систем дозволяє отримувати високоточні дані про стан агроценозів: вологості ґрунту, температурному режимі, освітленості та інтенсивності фотосинтетичної активності рослин. Зібрані дані обробляються за допомогою

алгоритмів машинного навчання, які створюють високоточні прогностичні моделі для оцінки швидкості розвитку сільськогосподарських культур, ймовірності захворювань або визначення оптимального періоду для сільськогосподарських дій. Таким чином, використання штучного інтелекту знижує ризик агротехнічних втрат і підвищує ефективність виробничих рішень за рахунок своєчасного реагування на зміни в навколишньому середовищі. Іншою важливою областю застосування штучного інтелекту є впровадження автоматизованих систем управління. Трактори, комбайни та інші машини оснащені системами автопілота, які дозволяють проводити польові роботи з мінімальною участю людини. У цих системах використовуються камери, датчики, глобальні супутникові навігаційні системи (ГНСС), що дозволяють їм точно орієнтуватися в полі, автоматизувати посів, внесення добрив і збір врожаю. Наступне, це використання дронів в сучасних агропроцесах. Безпілотники фотографують великі площі землі, стежать за станом рослин і використовують точкові Засоби захисту рослин. Штучний інтелект дозволяє безпілотникам автоматично обробляти зібрані дані, картографувати поля та коригувати свої маршрути відповідно до агрономічних значень, підвищуючи точність операцій. Використання таких систем особливо доцільно у важкодоступних регіонах, де використання традиційних технологій обмежене або економічно недоцільне.

Перспективи використання штучного інтелекту в аграрному секторі України відкривають нові можливості для модернізації промисловості та її інтеграції у світову економіку. Успіх цих процесів залежить від спільних зусиль бізнесу, держави і науки, спрямованих на створення сприятливого середовища для розвитку інновацій.

Література:

1. Курепін В. М. Аграрний сектор – галузь для технологій штучного інтелекту / В. М. Курепін ; Миколаївський національний аграрний університет. 2023. С. 38. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13725/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202023-39-41.pdf>

2. Заярнюк Н. І. Штучний інтелект в аграрному секторі економіки / Н. І. Заярнюк ; стар. викл. І. І. Хилько ; Миколаївський національний аграрний університет. МНПК «Інформаційні технології у сучасному світі», Харків: ДБТУ, 2024. С. 225. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jsui/bitstream/123456789/17861/1/conf-22-04-24-zbirnyk-227-229.pdf>

3. Костюк Р. В., Романов Р. О., Зінченко Г. К. Впровадження інноваційних технологій як шлях розвитку аграрного сектору України / Р. В. Костюк, Р. О. Романов, Г. К. Зінченко // Академічні візії. 2024. Вип. 31. С. 3. URL : <https://academyvision.org/index.php/av/article/download/1178/1056/1068>

4. Негрей М. В., Тараненко А. А., Костенко І. С. Аграрний сектор України в умовах війни: проблеми та перспективи / М. В. Негрей, А. А. Тараненко, І. С. Костенко // Економіка та суспільство. 2022. Вип. №40. С. 3-4. URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1474/1420/>

Abstract: *the issues of using artificial intelligence elements in the development of the agricultural sector of the Ukrainian economy are considered. Development of is-based technologies during the war. Use of AI elements in agricultural technology.*

Keywords: *artificial intelligence, agricultural sector, technologies, Development, Information Technologies, Technology.*

**Науковий керівник – БІЛЧЕНКО Олександр,
канд. екон. наук, доцент, в.о. декана обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв**

ПОЛІПШЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ КОШТАМИ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КОРНІЙЧУК Вікторія, здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування Державний податковий університет

Анотація: досліджуються напрями покращення облікового забезпечення управління грошовими коштами на підприємствах в умовах сучасних технологій. Особлива увага приділяється автоматизації процесів обліку та впровадженню спеціалізованого програмного забезпечення для зменшення людських помилок і підвищення оперативності фінансового контролю. У роботі також розглядаються інтеграція облікових систем з банківськими платформами, оптимізація контролю банківських виписок, впровадження політик управління ліквідністю та грошовими потоками.

Ключові слова: облік грошових коштів, автоматизація обліку, управління ліквідністю, фінансова стабільність, контроль банківських операцій.

Впровадження сучасних технологій є вагомим кроком для забезпечення фінансової стабільності та ефективного функціонування підприємств. Управління грошовими коштами є ключовим аспектом, що потребує удосконалення облікових процедур, автоматизації процесів контролю та впровадження новітніх інформаційних технологій. Ці заходи допоможуть не лише підвищити ефективність фінансового управління, а й зменшити ризики та забезпечити більш прозоре планування грошових потоків [1].

Перш за все, облікові процедури мають бути вдосконалені, щоб відповідати сучасним вимогам і стандартам. Автоматизація облікових процесів дозволить мінімізувати ймовірність людських помилок і забезпечить оперативний доступ до інформації. Впровадження спеціалізованого програмного забезпечення для обліку і управління фінансовими операціями зможе автоматизувати обробку банківських операцій, інтегрувати облікові системи з банківськими рахунками та забезпечити миттєвий обмін даними [2].

Крім того, важливим елементом поліпшення облікового забезпечення є контроль за точністю банківських виписок і правильністю платіжних документів. Регулярний моніторинг банківських операцій дозволить своєчасно виявляти і коригувати помилки, забезпечуючи відповідність між банківськими даними та обліковою інформацією підприємства [4].

Щоб підвищити ефективність управління грошовими коштами, варто запровадити систему внутрішнього аудиту, яка включатиме регулярну перевірку фінансових процесів. Система звітності має бути автоматизованою та забезпечувати своєчасний доступ до актуальної інформації про фінансовий стан підприємства. Це допоможе керівництву приймати оперативні рішення, спираючись на точні фінансові дані.

Окрему увагу слід приділити розробці політики управління грошовими потоками, що включає визначення лімітів на залишки готівки та стратегії для оптимізації фінансових потоків. Підвищення кваліфікації персоналу в області фінансового обліку і впровадження новітніх технологій управління грошовими ресурсами також сприятимуть підвищенню точності обліку та зменшенню ймовірності помилок.

Цифрові технології, такі як автоматизація облікових систем, мобільний банкінг, хмарні облікові системи та аналітичні платформи, вже суттєво змінюють управління фінансовими процесами. Вони дозволяють зменшити адміністративне навантаження, забезпечують більшу точність прогнозів і планування, а також підвищують рівень прозорості фінансових операцій. Однак, для успішної діджиталізації необхідно враховувати безпеку фінансових даних, впроваджуючи сучасні методи захисту інформації [3].

Література:

1. Башкатова, І. О., "Удосконалення обліку грошових коштів підприємства з використанням інформаційних технологій", Вісник економіки, 2022.
2. Мартиненко, Л. П., "Фінансовий менеджмент в умовах автоматизації", Економічна теорія та практика, 2021.
3. Карпов, М. В., "Інтеграція цифрових технологій в систему обліку підприємств", Журнал обліку і фінансів, 2023.
4. Гайдук, О. М., "Сучасні підходи до управління фінансовими потоками", Фінансовий огляд, 2022.

*Науковий керівник – МИСКІН Юрій,
д.е.н., доцент, професор кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики
Державного податкового університету
м. Ірпінь*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

КОРОЛЬОВ Роман, здобувач вищої освіти спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Досліджено тенденції розвитку фінансової системи України. Розглянуто динаміку доходів і видатків державного бюджету України та обсяги його дефіциту. Наведено обсяги надходжень від експорту вітчизняних товарів і послуг. Наведені основні напрямки реалізації цифрової трансформації України щодо криптовалюти для перспективного розвитку фінансової системи.

Ключові слова: доходи, видатки, державний бюджет, експорт, імпорт

На сьогодні перед Україною стоять завдання виведення економіки з військової кризи, побудови сучасної конкурентоспроможної економіки, поліпшення інвестиційного клімату, включення в процеси глобалізації та інтеграції [1]. Україні як ніколи потрібно бути фінансово стабільною та сильною державою, адже з початку війни державний бюджет несе величезні витрати на боротьбу з агресором.

Дослідження динаміки доходів і видатків державного бюджету України за період 2020-2023 рр. наведено на рис.1.

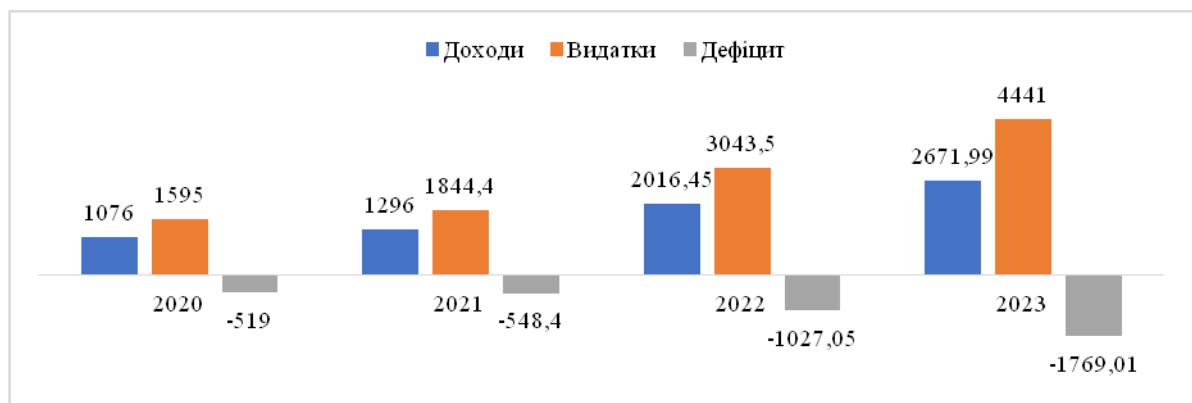

Рис. 1 Динаміка доходів і видатків державного бюджету України за період 2020-2023 рр., млрд грн

Джерело: побудовано автором на основі даних [2]

Досліджуючи динаміку витрат державного бюджету України за період 2020-2023рр, нами виявлено, що війна в 2022 році кардинально збільшила їхню динаміку, також відбулося зростання дефіциту державного бюджету, який в 2023 році становив 1769,01 млрд грн, а це є негативним явищем і може мати

небажані наслідки для нашої держави.

Досліджуючи ж динаміку доходів, встановлено, що в цілому ріст доходів до державного бюджету України становив 1595,99 млрд грн у 2023 році в порівнянні з базисним (2020) роком.

Основними валютними надходженнями в нашу державу є розрахунки за експорт вітчизняної продукції і послуг. Динаміка обсягів надходжень від експорту товарів і послуг наведена на рис.2.

Нами встановлено, що у зв'язку з повномасштабним вторгненням в Україну зменшився обсяг експорту вітчизняних товарів в 2022 році на 23,11%, це негативно позначилось на валютному курсі гривні та й на загальній фінансовій ситуації в нашій країні, адже міжнародні потоки є важливим аспектом для забезпечення стабільності національної валюти та стійкості фінансової системи. У 2023 році вже спостерігається зростання темпів росту експорту товарів і послуг, що є позитивним явищем.

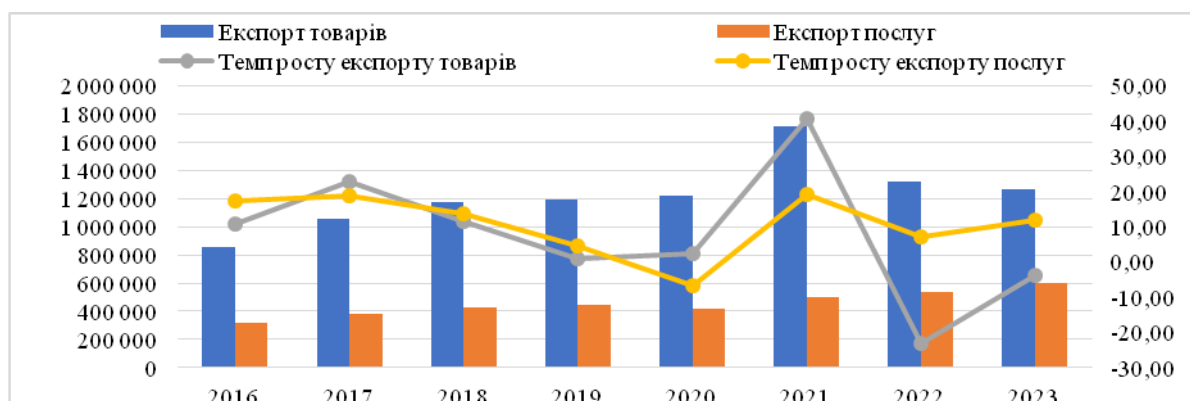

Рис. 2 Динаміка експорту товарів і послуг України та його темпів росту за період 2016-2023 рр., млрд грн

Джерело: розроблено автором на основі даних [3]

Одним із перспективних напрямів розвитку фінансової системи України є її цифровізація та поступове впровадження криптовалюти. Україна вже взяла курс на цифровізацію фінансової сфери. Вважаємо позитивними проявами в цьому напрямку те, що в країні вже підготовлені та діють законодавчі акти щодо використання криптовалюти і здійснюються розрахунки в криптовалюті. На нашу думку, вже за кілька років криптовалюта може стати на рівні з долларом США та євро і брати участь в міжнародних валютних операціях.

На рис. 3 наведено основні напрямки державної політики щодо реалізації цифрової трансформації України щодо криптовалюти.

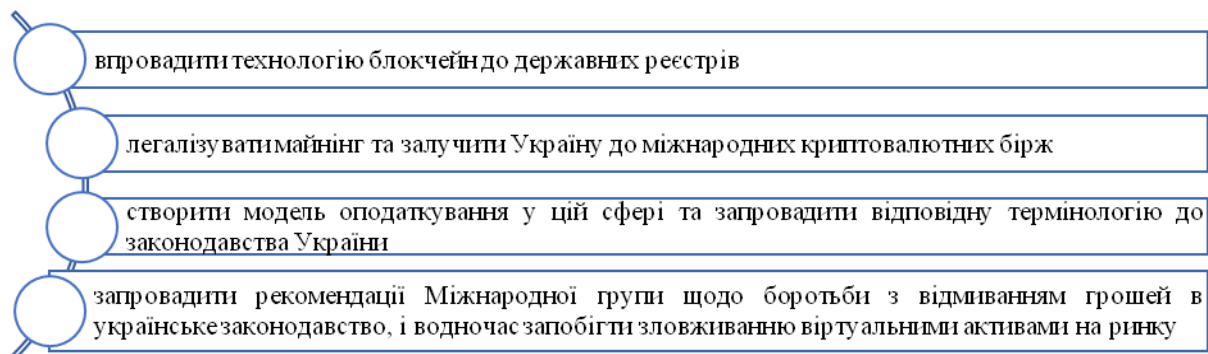

Рисунок 3 – Основні напрямки державної політики в сфері реалізації цифрової трансформації України щодо криптовалюти

Джерело: розроблено автором з використанням матеріалів [1,2,3]

Основна мета вище наведених напрямків – зробити нашу країну конкурентоспроможною на міжнародному ринку цифрових активів і збільшити залученість іноземних інвесторів і компаній.

Отже, становлення сучасної фінансової системи України, що відповідає вимогам ринку можливе при виконанні таких основних умов: формуванні прозорого механізму залучення та розподілу коштів, впровадженні цифрових технологій та забезпечення стабільного розвитку фінансової політики.

Література:

1. Селіверстова Л. С., Адаменко І. П. Фінансова політика в умовах інституційної економіки. *Економіка та держава*. 2018. №1. С.16-19
2. Бюджет України (2022). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2023/>
3. НБУ. Статистика зовнішнього сектору (2024). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

Abstract: Trends in the development of the financial system of Ukraine were studied. The dynamics of revenues and expenditures of the state budget of Ukraine and the volume of its deficit are considered. The volumes of revenues from the export of domestic goods and services are given. The main directions of implementation of the digital transformation of Ukraine in relation to cryptocurrency for the long-term development of the financial system are given.

Keywords: income, expenses, state budget, export, import

**Науковий керівник – БУРКОВСЬКА Алла,
кандидатка економічних наук,
доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв**

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ЙОГО ВПЛИВ НА СФЕРИ ЖИТТЯ

**ЛЕОНОВА Єлизавета, здобувачка вищої освіти
спеціальність 051 Економіка
Державний податковий університет**

Анотація: В епоху цифрових технологій, які стрімко розвиваються і впливають на життя кожної людини існує проблема впровадження новітніх технологій в усі сфери нашого життя. Технологій, які здатні відтворити процеси мислення людського мозку, які повністю замінять або спростять людську роботу. Штучний інтелект – це передові сучасні технології, чиї темпи розвитку з кожним роком вражають. Ця галузь становить невід’ємну частину розвитку технологій у майбутньому та здатна створити нові можливості в багатьох сферах життєдіяльності суспільства. Технологія ШІ здатна спростити діяльність людини, проте головне щоб технології не замінили людську працю повністю, а лише допомагали виконувати складні функції і задачі.

Ключові слова: штучний інтелект, технології, розвиток ШІ, медицина, маркетинг, сфера продажів, освіта, аналіз, прогнозування.

Штучний інтелект – це галузь інформатики, яка займається створенням машин та програм, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту. Відповідно, комп’ютери можуть навчатися, приймати рішення та навіть творчо мислити – хоча і в межах заданих алгоритмів. Зараз ця область інформатики досить стрімко розвивається.

Сьогодні питання штучного інтелекту розглядають ті, хто формує технологічну складову розвитку світу, а саме Ілон Маск, Стівен Хокінг, Марк Цукерберг, Джозеф Безос та інші. Багато провідних зарубіжних та вітчизняних фахівців задіяні в наукових лабораторіях та інститутах для розвитку штучного інтелекту [1].

Швидкий розвиток штучного інтелекту вимагає від нас адаптації до нових реалій. Його проникнення в різні галузі суттєво впливає на те, як ми працюємо, живемо та взаємодіємо зі світом.

Штучний інтелект вже сьогодні змінює медицину, відкриваючи їй неймовірні переваги у діагностиці захворювань, терапії та медичних дослідженнях. Так, у 2018 році розробили алгоритм прогнозування аномального падіння тиску в процесі хірургічного втручання. Для його створення використовували технологію машинного навчання - штучний інтелект проаналізував дані 1300 пацієнтів, в процесі оперування яких

проводилася реєстрація артеріального тиску. Алгоритм повторно перевіряли на наборі даних інших 200 пацієнтів. ШІ зміг правильно передбачити раптове падіння артеріального тиску в 84% випадків за 15 хвилин до падіння, в 84% випадків - за 10 хвилин, та в 87% випадків - за 5 хвилин [2].

Штучний інтелект – це інструмент, який дозволяє компаніям працювати ефективніше, економити кошти та створювати нові можливості для розвитку бізнесу.

У сфері маркетингу ШІ дає змогу аналізувати дані споживачів і розробляти індивідуальні маркетингові стратегії, які сприяють взаємодії та конверсії, він здатний аналізувати величезні обсяги маркетингових даних, знаходити тенденції, удосконалювати тактику. ШІ також автоматизує роботу з маркетингу, тобто може звільнити час для стратегічних зусиль, автоматизувавши такі процеси, як підтримка соціальних мереж, надсилання електронних листів і оптимізація рекламних кампаній.

У сфері продажів штучний інтелект використовується для прогнозування споживчого попиту на товари та послуги, що допомагає планувати виробництво та оптимізувати запаси, на основі ШІ створюються чат-боти та віртуальні помічники, які безпосередньо взаємодіють із споживачами, відповідають на їх запити і навіть пропонують товари на основі уподобань клієнта. Таким чином в соціальних мережах і на просторах інтернету нам часто з'являються реклами, які цікавлять нас на основі останніх запитів.

Скажімо, ще у квітні 2020-го Google запустила віртуального агента для контакт-центрів, який допомагав клієнтам розв'язувати проблеми, спричинені пандемією. І робив це через голосовий зв'язок, чат та інші канали [3].

Тема штучного інтелекту у сфері освіти пов'язана з його науковим потенціалом, який щоденно зростає, а розкриття її сутності чекає практичного розв'язання. Відповідно до цього, сьогодні активно запроваджуються системи розпізнавання тексту; відбувається реалізація програм персоналізованого та адаптивного навчання, що передбачає коригування змісту освіти в межах окремих освітніх компонентів на основі аналізу навчальних досягнень

здобувачів освіти, набирає актуальності прогнозна аналітика, інтервальне навчання, автоматичне оцінювання навчальних досягнень з можливістю аналізу відповідей та надання персоналізованої допомоги, застосовуються віртуальні помічники студентів – чат-боти, такі як ChatGPT, Duolingo, Thinkster, Querium, Alta by Knewton тощо [4].

В останні роки штучний інтелект (AI) здобуває все більше популярності в багатьох галузях, включаючи оподаткування. Його можливості, що охоплюють від передбачування шахрайських дій до автоматизації податкового обліку, роблять його потужним інструментом для поліпшення ефективності та точності податкових систем.

Одним з прикладів використання штучного інтелекту в оподаткуванні є "Intelligent Enforcement System" від Китайської Державної адміністрації податків. Ця система використовує AI для збору, аналізу та управління податковою інформацією, що підвищує ефективність контролю за податками та допомагає зменшити податкові порушення [5].

Отже, штучний інтелект (ШІ) стає невід'ємною частиною сучасного життя, впливаючи на різні сфери, від економіки до охорони здоров'я, освіти та повсякденних взаємодій. Його здатність аналізувати великі обсяги даних, автоматизувати рутинні процеси та покращувати прийняття рішень суттєво змінює спосіб, яким ми працюємо і живемо. Проте, разом із перевагами виникають і нові виклики, такі як етичні питання, безпека даних та вплив на зайнятість.

У підсумку, щоб максимально використовувати потенціал штучного інтелекту, необхідно створити баланс між інноваціями та відповідальністю, забезпечуючи, щоб технології служили на благо суспільства. Постійний діалог між науковцями, політиками та громадськістю стане ключовим для формування майбутнього, в якому ШІ сприятиме прогресу і добробуту всіх.

Література:

1. Кобилін А. М. Системи обробки економічної інформації / А. М. Кобилін . Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 234 с.

2. Живцова Л. І. Штучний інтелект: сутність та перспективи розвитку / Дніпро: Український журнал будівництва та архітектури, № 3, 2023. 67с.

3. Рябошук О.М., Міца О.В. Дослідження перспектив використання засобів штучного інтелекту в галузі охорони здоров'я. IX-а Міжнародна наукова Інтернет-конференція «Національна безпека у фокусі викликів глобалізаційних процесів в економіці». С. 50-52.

4. Які сфери змінюватиме штучний інтелект у найближчому майбутньому? URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/yaki-sfery-zminyuvatyme-shtuchnyj-intelekt-u-najblyzhchomu-majbutnomu>

5. Панухник О. Штучний інтелект в освітньому процесі та наукових дослідженнях здобувачів вищої освіти: відповідальні межі вмісту ШІ / Тернопіль: Галицький економічний вісник №4 (83), 2023. 207с.

6. Roberts, H., Cows, J., Morley, J. The Chinese approach to artificial intelligence: an analysis of policy, ethics, and regulation. AI & Society, 2021. 59-77p.

***Abstract:** In the era of digital technologies, which are rapidly developing and affect the life of every person, there is a problem of introducing the latest technologies into all spheres of our life. Technologies that can reproduce the thought processes of the human brain, which will completely replace or simplify human work. Artificial intelligence is an advanced modern technology, the rate of development of which is impressive every year. This industry is an integral part of the development of technologies in the future and is capable of creating new opportunities in many areas of society's life. AI technology can simplify human activity, but the main thing is that technology does not completely replace human labor, but only helps to perform complex functions and tasks.*

***Keywords:** artificial intelligence, technologies, AI development, medicine, marketing, sales, education, analysis, forecasting.*

*Науковий керівник – СКОРИК Марина,
к.е.н., завідувач кафедри економічної політики та сталого розвитку,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь*

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*МИХНЮК Олександра, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет*

Анотація: У науковій роботі розглянуто вплив сучасних технологій, особливо штучного інтелекту, на освіту. Проаналізовано, як цифрові інструменти змінюють освітні процеси, створюючи нові можливості для навчання. Висвітлено переваги та недоліки запровадження нових технологій.

Ключові слова: технології, освіта, штучний інтелект, можливості, розвиток, онлайн-платформи.

Сучасний світ стрімко змінюється під впливом технологічного прогресу. Цифрові інструменти пронизують усі сфери нашого життя, і освіта не є винятком. У світі зростаючої конкуренції на ринку праці, освітні заклади повинні готувати фахівців, які вміють користуватися новітніми технологіями, швидко реагувати на зміни та вирішувати складні завдання. Завдяки онлайн-платформам і застосункам освіта стає доступнішою для людей, які живуть у малодоступних районах або мають обмежений доступ до традиційних можливостей навчання. Технології змінюють спосіб взаємодії викладачів та студентів, пропонуючи інтерактивні методи навчання, онлайн-конференції та спілкування в режимі реального часу.

Штучний інтелект, або скорочено ШІ – це галузь комп'ютерних наук, яка фокусується на розробці машин і систем, здатних виконувати завдання, що зазвичай вимагають людського інтелекту, таких як навчання, розв'язання проблем і прийняття рішень [1].

В останні роки штучний інтелект (ШІ) інтегрується у наше життя, розкриваючи перед людиною різноманітні можливості, покращуючи якість існування, розширюючи горизонти самореалізації тощо. Однак ШІ несе у собі й нові небезпеки, значно впливаючи на людину, суспільство та навколишнє середовище [2]. З одного боку, штучний інтелект представляє собою науковий напрям, що охоплює як теоретичні, так і прикладні дослідження. Представники цієї галузі займаються аналізом та моделюванням когнітивних функцій

людини за допомогою комп'ютерних моделей. З іншого боку, під штучним інтелектом сьогодні можна розуміти різноманітні технології, механізми та програмні рішення, які у певній мірі можна віднести до «інтелектуальних». У загально філософському контексті штучний інтелект можна розуміти як сукупність «уявлень про пізнання, розум і людину, що роблять можливою саму постановку питання про моделювання інтелекту» [3].

Освітній процес за допомогою штучного інтелекту можна адаптувати до потреб кожного студента на основі його навчальних даних. Він може виконувати рутинні завдання, такі як перевірка домашніх завдань, оцінювання тестів і надання зворотного зв'язку та інші повсякденні завдання, що дозволяє викладачам бути більш креативними і підходити до кожного здобувача вищої освіти індивідуально.

Сучасні технології можуть створювати інтерактивні навчальні матеріали, проводити віртуальні екскурсії та симуляції, а також використовувати елементи гейміфікації для підвищення зацікавленості студентів.

Інтеграція сучасних технологій і штучного інтелекту в освіту має великий потенціал, але є делікатним процесом. Важливо враховувати всі можливі ризики та розробляти стратегії щодо їх мінімізації. Тільки в цьому разі технології можуть стати реальним помічником в освітньому процесі забезпечуючи всю повноту переваг.

Переваги інтеграції сучасних технологій та штучного інтелекту включають в себе:

- персоналізоване навчання з використанням штучного інтелекту, що дає змогу створити унікальну навчальну програму, враховує сильні та слабкі сторони кожного студента та його темп навчання. Навчальний контент динамічно змінюється залежно від прогресу студента, гарантуючи оптимальний рівень складності;

- доповнена і віртуальна реальність також дає змогу студентам глибше вивчати історичні події, наукові концепції та інші явища;

- віртуальна реальність дає змогу в безпечних умовах відпрацьовувати практичні навички, наприклад, проводити хімічні досліди та хірургічні операції;

- блокчейн – це революційна технологія, яка базується на незмінному, розподіленому реєстрі системи, що функціонує за допомогою мережі комп'ютерів або вузлів без центрального керівництва. Вона захищає особисті дані студентів і забезпечує цілісність їхніх освітніх записів.

До недоліків інтеграції сучасних технологій та штучного інтелекту належать:

- обмеження доступу до сучасних цифрових технологій осіб, із малозабезпечених родин. Впровадження нових технологій потребує значних інвестицій, що може виявитися недоступним для багатьох навчальних закладів. Технології швидко розвиваються, і науково-педагогічні працівники мають бути в курсі останніх змін у навчанні та обладнанні.

- цифрове перевантаження знижує рівень критичного мислення та креативності здобувачів вищої освіти в наслідок кібератак, ризиків крадіжок даних і поширення дезінформації.

Таким чином, сучасні технології та штучний інтелект справляють революційний вплив на освітню діяльність, трансформуючи традиційні підходи до навчання. Загалом, вплив сучасних технологій та штучного інтелекту на освіту є позитивним і відкриває нові можливості для розвитку освіти. Однак для того, щоб максимально використати потенціал цих технологій, необхідно розуміти їхні можливості й обмеження та інтегрувати їх у освітній процес з урахуванням специфіки.

Література:

1. Штучний інтелект (ШІ) – що це таке, як працює і навіщо потрібен: веб сайт. URL: <https://termin.in.ua/shtuchnyy-intelekt/>
2. Maidaniuk I., Tsoi T., Hoian I., Doichyk M., Patlaichuk O., & Stupak O. The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 2022. 13(4), P. 436-449. <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/397>

3. Довгань С. А., Бутурліна О. В., Тухтарова Т. К. Філософські проблеми трансформації медіапростору під впливом цифрових технологій. Науково-теоретичний альманах «Грані», 2020. Т. 23, № 1–2. С.40–48.

***Abstract:** The scientific work examines the impact of modern technologies, especially artificial intelligence, on education. It analyzes how digital tools change educational processes, creating new opportunities for learning. The advantages and disadvantages of the introduction of new technologies are highlighted.*

***Keywords:** technology, education, artificial intelligence, opportunities, development, online platforms.*

***Науковий керівник – БІЛЧЕНКО Олександр,
канд. екон. наук, доцент, в.о. декана обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м.Миколаїв***

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

**ПОМАЗНЮК Тетяна, здобувачка вищої освіти
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: досліджено сутність поняття «фінансові технології»; здійснено оцінку ринку фінансових технологій; розглянуто фактори, що сприяють зростанню застосування фінансових технологій.

Ключові слова: фінансові технології; фінтех-компанії; цифровізація.

На сучасному етапі ключовою тенденцією розвитку світової економіки виступає цифровізація, яка представляє процес впровадження цифрових технологій у всіх сферах бізнесу. Україна також активно бере участь у процесах глобалізації цифрового економічного простору та проводить трансформацію своєї економіки з аналогової на цифрову. В умовах цифровізації економіки відбуваються зміни у всіх сферах господарського життя, зокрема у фінансовій. Зростання впливу інформаційно-комунікаційних технологій спричинило радикальні зміни у фінансових технологіях, підвищивши рівень автоматизації, прозорості та клієнтоорієнтованості. Важливість цього інноваційного сектору щороку збільшується на 15–20%, а в умовах пандемії COVID-19 та воєнного стану значення цифрових технологій у фінансовій сфері суттєво зросло [1].

Цифрова економіка охоплює будь-яку діяльність, пов'язану з інформаційними технологіями, включаючи онлайн послуги, торгівлю в мережі Інтернет, електронне урядування та ін. Фінансові технології (Фінтех, FinTech) – це поєднання інноваційних технологій, які використовуються у фінансових сервісах для управління фінансовими аспектами бізнесу, зокрема новими програмами, додатками, процесами та бізнес-моделями. Фінтех лежить в основі всіх онлайн-транзакцій, зокрема переказів коштів, кредитування, оплати комунальних послуг тощо. Останніми роками фінансові технології стали актуальною темою як в Україні, так і в усьому світі. Фінтех охоплює компанії, що використовують можливості інформаційних технологій і прагнуть до інновацій на ринку фінансових послуг [2].

В Україні розвиток і впровадження цифрових технологій на фінансовий ринок стимулює масштабний покроковий план, розроблений Національним банком України – Стратегія розвитку фінтех-сектору в Україні до 2025 року. Цей документ є першим на рівні вищого управління, що викладає принципи та елементи стабільної фінтех-екосистеми, а також уточнює ключові напрями й показники її розвитку. Головне завдання цієї стратегії – забезпечити сталий розвиток інновацій, підтримку безготівкової економіки та покращення фінансової грамотності споживачів і підприємств. Мета полягає в створенні інноваційного фінансового ринку з широкою фінансовою інклюзією для громадян і бізнесу, а також у забезпеченні доступу до зручних і безпечних сервісів та продуктів за прийнятними цінами й каналами поширення [3].

Перейдемо до оцінки ринку фінансових технологій в Україні, аналізуючи розподіл фінтех-компаній за їхніми сферами діяльності (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл фінтех-компаній в Україні за сферами діяльності станом на початок 2022 р., %

Джерело: розроблено автором на основі [4]

Аналіз даних, представлених на рис. 1, дозволяє зробити висновок, що на ринку України найбільшу питому вагу та популярність серед фінтех-компаній мають компанії, які працювали у сфері технологій та інфраструктури, займаючи 22% у загальній структурі. На другому місці розташувалися фінтех-компанії у

сфері платежів та грошових переказів, які займали частку 19%. На третьому місці були фінтех-компанії в галузі персонального та споживчого кредитування, які займали 14 відсотків. Популярність і розвиток фінтех-компаній в Україні можна пояснити карантинними обмеженнями через пандемію COVID-19, що змусило більшість бізнесів перейти в онлайн режим і збільшило попит на цифрові послуги. Попри негативні зовнішні фактори, такі як військові дії, фінтех-тренди продовжували динамічно розвиватися у 2024 р., підсилюючи масштаб онлайн-покупок і грошових переказів. Популярними серед користувачів стали безготівкові операції та споживче кредитування (онлайн-кредити), тоді як послуги маркетплейсів, краудфандингу та цифрових інструментів залишаються менш розвиненими.

Отже, фінансові технології є відносно новим, але доволі популярним явищем в Україні. Фінтех-компанії надають широкий спектр послуг, включаючи транзакції, платежі, кредитування, прийом депозитів та інвестиційні послуги. Завдяки фінтеху фінансовий ринок та послуги стають більш доступними, зручними та популярними для користувачів. Дослідження виявили, що, попри виклики, які виникли перед фінтех-компаніями у 2019-2022 роках, розвиток фінансових технологій триває, а тенденції впровадження фінтеху в банківський та інвестиційний сектори економіки України зростають.

Література:

1. Шевченко О. М., Рудич Л. В. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. *Ефективна економіка*: електронне наукове фахове видання 2020. №7. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/8588/1/Staty_Shevchenko.pdf (дата звернення: 24.07.2024).
2. Зростання ролі фінансових технологій в умовах розвитку цифрової економіки України. Економічний форум = The Growing Role of Financial Technologies in the Development of the Digital Economy of Ukraine. Economic forum: тези доп. учасників міжнар. науково-практ. конф. (м. Одеса, 1-2 черв. 2022 р.) / за ред. С. Пиріг. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/ZROSTANNA_ROLI_FINANSOVIH_TEHNOLOGIJ_V_UMOVAN_ROZV.pdf (дата звернення: 24.07.2024).
3. Чуницька І. І., Богріновцева Л. М. Вплив цифрових технологій на розвиток фінансового ринку України. *Економіка та суспільство*: електрон. версія журналу 2023. Випуск №49. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2342/2263> (дата звернення: 24.07.2024).

4. Григораш О. В., Волошин І. А. Тенденції розвитку ринку фінансових технологій в Україні в сучасних умовах. *Інтернаука*: електрон. версія міжнародного наукового журналу 2023. Серія «Економічні науки». URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16938280284895.pdf> (дата звернення: 24.07.2024).

Abstract: *the essence of the concept of "financial technologies" was investigated; an assessment of the market of financial technologies was carried out; factors contributing to the growth of the use of financial technologies are considered.*

Key words: *financial technologies; fintech companies; digitization.*

*Науковий керівник – МІКУЛЯК Катерина,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ТРЕНДИ МАЙБУТНЬОГО РОЗДРІБНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

**ПРОКОПЧУК Олександр, здобувач вищої освіти
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: охарактеризовано особливості впровадження ESG у банківській сфері; розглянуто необхідність дотримання нормативних вимог банками.

Ключові слова: ESG; інноваційні технології; штучний інтелект; фінансові установи.

Військові дії в Україні тривають, а банківська система все розвивається. Вітчизняним банкам необхідно підтримувати нові стандарти якості та налаштовуватись під інноваційні технології. Десятиліття тому користувачі не мали зручного додатку банку у своєму телефоні, а тепер не встигають за нововведеннями. Наразі кожен великий банк має зручний мобільний додаток, швидку підтримку тощо.

Найближчі роки були названі «клієнтоорієнтованими». За даними The Financial Brand 48% респондентів визнали свій цифровий банківський досвід «емоційно позитивний» [1]. Онлайн транзакцій з кожним роком стає все більше і це призводить до збільшення кількості кібератак. У результаті скоро з'являться регулятори, як проміжна ланка, які будуть вимагати від банків відкриття API (Application Programming Interface (інтерфейс програмування додатків, програмний інтерфейс програми), для доступу до інформації про платіжний функціонал та рахунки. Це виклик для банку – знаходити межу між конфіденційністю та новими формами відкритого банкінгу.

Банки розуміють, що люди так само важливі, як і технології, для успіху їх ініціатив «людина + машина». Впровадження нових технологій штучного інтелекту дається банку тисячами негативних відгуків користувачів, банки розуміють необхідність навчитись вести змістовні розмови з клієнтами через канали штучного інтелекту.

ESG у банківській сфері – інтеграція екологічних, соціальних та управлінських факторів у стратегії, що дає можливість банкам враховувати не лише фінансові показники, але й інші фактори. Е – фінансування проєктів з

відновлення енергетики та управління кліматичними ризиками у кредитних портфелях. S – забезпечення доступності банківських послуг для всіх верств населення. G – незалежність ради директорів, етична поведінка та боротьба з корупцією. Більше ніж 50% опитуваних директорів фінансових організацій впроваджують цю стратегію в роботу своїх компаній [2]. Це питання часу коли тенденція на ESG добереться до України.

Фінансові установи в основному використовують свої ініціативи для збільшення доходу, але також великий акцент приділяється покращенню клієнтського досвіду, зниженню витрат, підвищенню операційної стійкості та зміцненню дотримання нормативних вимог. Загалом понад 53% опитаних керівників банків стверджують, що їхня організація працює над вдосконаленням цифрової трансформації за допомогою передових технологій, що на 20% більше, ніж у 2021 році [3].

У 2024 році все зводиться до клієнтоорієнтованості в галузі роздрібного банківського обслуговування. Як би банк не вирішив підійти до цього, він повинен відповідати емоційним вимогам клієнтської бази, щоб побудувати глибші відносини, засновані на довірі та лояльності.

Література:

1. Тенденції роздрібного банкінгу не обмежуються лише роздрібними банківськими продуктами. *MasterCard*. URL: <https://www.mastercardservices.com/en/advisors/data-infrastructure-consulting/insights/retail-banking-trends> (дата звернення: 20.09.2024).
2. Гра в наздоганялки: Головні тренди, на які банки надаватимуть перевагу у 2024 році. *The financial brand*. URL: <https://thefinancialbrand.com/news/banking-trends-strategies/2024-retail-banking-trends-and-priorities-174327/> (дата звернення: 20.09.2024).
3. Хав'єр Пуґа. Реакція на економічну невизначеність. *Unblu*. 2024. URL: <https://www.unblu.com/en/blog/retail-banking-trends/> (дата звернення: 20.09.2024).

Abstract: features of ESG implementation in the banking sector are characterized; the need to comply with regulatory requirements by banks is considered.

Key words: ESG; innovative technologies; artificial intelligence; financial institutions.

*Науковий керівник – МІКУЛЯК Катерина,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

РОБОТИЗАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПРОЦЕСІВ: ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЧИ СКОРОЧЕННЯ РОБОЧИХ МІСЦЬ?

РАГУЛІНА Анастасія, здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: В дослідженні розглянуто вплив роботизації банківських процесів на ефективність діяльності та зайнятість у фінансовій сфері. Впровадження автоматизованих систем, таких як штучний інтелект та роботизована автоматизація процесів (RPA), дозволяє суттєво підвищити продуктивність банківських установ, зменшити кількість помилок і оптимізувати витрати. Однак одночасно з підвищенням ефективності постає проблема скорочення робочих місць, що може призвести до соціальної нестабільності. Розглянуто можливі шляхи пом'якшення негативних наслідків, зокрема розвиток програм перекваліфікації працівників та державної підтримки.

Ключові слова: сучасні технології, IT, оптимізація, розвиток, перекваліфікація.

Роботизація та автоматизація банківських процесів є однією з ключових тенденцій розвитку фінансової індустрії у XXI столітті. Використання технологій штучного інтелекту, автоматизованих систем управління, чат-ботів та інших інноваційних рішень націлено на оптимізацію робочих процесів, підвищення якості обслуговування клієнтів та зменшення операційних витрат. Однак зростання технологічної інтеграції в банківські процеси також викликає дискусії щодо можливої загрози скорочення робочих місць та зменшення людської залученості в різні аспекти банківської діяльності.

У сучасних банківських установах впровадження роботизації включає широкий спектр інноваційних рішень, зокрема:

- **Штучний інтелект (ШІ):** використовується для аналізу даних клієнтів, прогнозування фінансових тенденцій, а також автоматизації взаємодії з клієнтами через чат-боти;
- **RPA (роботизована автоматизація процесів):** дає змогу автоматизувати рутинні процеси, такі як обробка документів, платежів, контроль за дотриманням нормативних вимог;
- **Блокчейн:** технологія, що дозволяє безпечно та прозоро проводити транзакції, сприяючи зменшенню кількості посередників у фінансових операціях [1, с.30].

Основною метою впровадження цих технологій є підвищення продуктивності та скорочення часу на виконання рутинних завдань, що дозволяє банкам ефективніше використовувати ресурси та забезпечувати вищу якість обслуговування клієнтів.

Автоматизація дозволяє значно підвищити ефективність банківських процесів через:

— **Швидкість обробки операцій:** роботи та алгоритми здатні обробляти велику кількість транзакцій та даних набагато швидше, ніж людина. Це зменшує час обслуговування клієнтів та підвищує рівень задоволеності;

— **Зменшення помилок:** автоматизовані системи мінімізують ризик помилок у процесах обробки інформації, що робить банківські операції надійнішими та точнішими;

— **Оптимізація витрат:** роботи можуть виконувати рутинні та стандартизовані завдання без перерв, що дозволяє зменшити витрати на оплату праці та знизити потребу в людських ресурсах на базовому рівні [2, с.5-7].

Банки, які впроваджують роботизацію, отримують конкурентні переваги на ринку через покращення продуктивності та надання інноваційних послуг, що відповідають сучасним вимогам клієнтів.

Однак поряд із позитивними аспектами автоматизації виникають питання про вплив на ринок праці. Серед основних ризиків можна виділити:

— **Скорочення робочих місць:** багато рутинних операцій, що раніше виконувалися людьми, тепер автоматизовані. Наприклад, операції з обробки документів, бухгалтерський облік, обслуговування клієнтів через контакт-центри можуть бути замінені автоматизованими системами та роботами;

— **зміни у кваліфікаційних вимогах:** із зменшенням потреби в працівниках для рутинних операцій зростає попит на фахівців у сфері ІТ, управління даними та аналітики. Це вимагає перепідготовки та підвищення кваліфікації існуючих працівників;

— **Соціальна нестабільність:** у випадку масового скорочення працівників, які не зможуть адаптуватися до нових умов, може виникнути соціальна напруга та зростання безробіття;

Важливою проблемою є те, що не всі працівники зможуть легко адаптуватися до змін та здобути нові навички для відповідності сучасним вимогам.

Щоб пом'якшити соціальні наслідки автоматизації, банки та держава можуть вжити кілька заходів, зокрема розвиток програм перекваліфікації, соціальна підтримка та гнучкі моделі зайнятості.

Отже, роботизація банківських процесів є важливим інструментом підвищення ефективності та зниження витрат, що дозволяє банкам залишатися конкурентоспроможними у швидкозмінному середовищі. Однак автоматизація також несе ризики скорочення робочих місць та соціальної нестабільності. Щоб уникнути негативних наслідків, необхідно впроваджувати програми перепідготовки працівників та забезпечувати соціальну підтримку для тих, хто найбільше постраждав від змін. Таким чином, роботизація, при належному підході, може стати інструментом не лише підвищення ефективності, але й стимулом для розвитку нових можливостей зайнятості у банківському секторі.

Література:

1. Хуторна М. Е., Костогриз В. Г. Ефективність діяльності банків в умовах цифровізації. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. № 2(38). С. 27–34. URL: [https://doi.org/10.18371/2221-755x2\(38\)2020219694](https://doi.org/10.18371/2221-755x2(38)2020219694).
2. Ясинок М., Ясинок Д. Роботизація світової економіки та її вплив на економічний і правовий розвиток України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-51>.

Abstract: The study examines the impact of the robotics of banking processes on the efficiency of activity and employment in the financial sector. The implementation of automated systems, such as artificial intelligence and robotic process automation (RPA), allows to significantly increase the productivity of banking institutions, reduce the number of errors and optimize costs. However, simultaneously with increasing efficiency comes the problem of job cuts, which can lead to social instability. The report also considered possible ways of mitigating the negative consequences, in particular, the development of employee retraining programs and state support.

Keywords: modern technologies, IT, optimization, development, retraining.

*Науковий керівник – БОДНАР Олена,
кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У БІЗНЕСІ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ

**РЯБОВА Світлана, здобувачка вищої освіти,
спеціальність 073 Менеджмент**

Харківський Національний університет імені В.Н. Каразіна

***Анотація:** У даних тезах розглянуто вплив сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту, на розвиток різних сфер діяльності. Аналізуються тенденції та можливості впровадження ШІ у бізнес, освіту та виробництво.*

***Ключові слова:** штучний інтелект, технології, розвиток, бізнес, інновації.*

В сучасному світі штучний інтелект виявився справжньою революцією, яка трансформувала ключові аспекти сучасного суспільства, включаючи бізнес, освіту та виробництво. Сьогодні ШІ є повсякденним інструментом, доступним для використання широкому колу різних бізнесів або організацій. Впровадження ШІ в українські підприємства допомагає автоматизувати рутинні операції, підвищувати ефективність управління, а також оптимізувати процеси виробництва та логістики. Штучний інтелект відкриває нові можливості для аналізу великих обсягів даних, що дозволяє українським компаніям ефективніше працювати на внутрішньому та зовнішньому ринках, адаптуватися до викликів та використовувати сучасні технології для свого розвитку [1-4].

Також варто зазначити що алгоритми ШІ здатні швидко обробляти інформацію та надавати точні прогнози, що дозволяє підприємствам України адаптуватися до змін у ринкових умовах, виявляти нові можливості для зростання та уникати ризиків. Це особливо важливо в умовах швидкоплинних глобальних змін і посилення конкуренції на міжнародних ринках. Завдяки розвитку штучного інтелекту, підприємства в Україні можуть запроваджувати передові підходи до управління виробництвом, вдосконалювати відносини з клієнтами, а також розширювати свій асортимент продукції та послуг. В цьому контексті доцільно окремо розібрати кожний аспект діяльності підприємств в Україні, як на нього вплинув ШІ, які переваги у його застосуванні та можливі приклади застосування ШІ у кожному аспекті.

Таблиця 1 Аналіз впливу ШІ на підприємства України

Аспект діяльності	Вплив ШІ	Переваги	Приклади використання в Україні
Автоматизація	Автоматизує рутинні процеси виробництва	Зменшення витрат на виробництво, підвищення продуктивності	Роботизовані лінії на підприємствах які цього потребують (Нова Пошта, Укрпошта, Сільпо)
Аналіз даних	Обробка великих масивів даних у реальному часі	Виявлення ринкових трендів, точне прогнозування економічних процесів	Прогнозування трендів на майбутнє (monobank, Privat24, Readdle)
Ухвалення рішень	Алгоритми для підтримки управлінських рішень	Підвищення точності стратегічних рішень, зменшення ризиків	Оптимізація виробництва в машинобудуванні та енергетичній галузі (Укренерго)
Взаємодія з клієнтами	Персоналізація комунікації з клієнтами	Підвищення лояльності, покращення клієнтського досвіду	Чат-боти в банківській та страховій сферах (Hotline, Київстар, АБанк)
Інновації	Стимулювання розробки нових продуктів	Впровадження нових рішень та технологій для підвищення конкурентоспроможності	Розробка AI-систем для кібербезпеки та фінансових технологій (Ощадбанк, EasyPay)

Джерело: узагальнено автором за інформацією [3, 5]

Таким чином, штучний інтелект стає одним із основних рушіїв трансформації підприємств в Україні. Його вплив охоплює всі ключові аспекти діяльності: від автоматизації виробничих процесів до оптимізації управлінських рішень та підвищення рівня взаємодії з клієнтами. Завдяки впровадженню ШІ, українські підприємства отримують можливість не лише покращувати продуктивність та скорочувати витрати, а й забезпечувати свою конкурентоспроможність на міжнародному рівні. Також, алгоритми ШІ сприяють більш точному прогнозуванню ринкових трендів, дозволяють оперативно реагувати на зміни в економіці, що є критично важливим у сучасних умовах глобальних викликів. Застосування цих технологій не лише вдосконалює роботу окремих компаній, але й сприяє загальному розвитку економіки України, роблячи її більш інноваційною, адаптивною та стійкою до змін.

Література:

1. James M., Michael C., Mehdi M., Jacques B., Katy G., Paul W., Martin D. A Future that Works: Automation, Employment, and Productivity. McKinsey & Company. 2017. pp. 10–12.

2. Дубовий, О. Роль штучного інтелекту у сучасній економіці України. *Minfin*. 2023. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/01/23/99329452/> (дата звернення: 10.09.2024).

3. Левицька Л., Білан І. Вплив штучного інтелекту на економічний розвиток України: сучасні виклики та перспективи. *Науковий вісник НаУКМА*. 2022. Доступно за посиланням. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/082e1296-da1f-400c-b820-404175cc5c3c> (дата звернення: 19.09.2024).

4. Трофимова В. Штучний інтелект: можливості для розвитку економіки України. *Економіка і держава*. 2021. Доступно за посиланням: <https://journals.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/49> (дата звернення: 18.09.2024).

5. Як використовують ШІ в українських компаніях. URL: <https://telegraf.design/yak-vykorystovuyut-shi-v-ukrayinskyh-kompaniyah-doslidzhennya-projector-ai-lab/> (дата звернення: 21.09.2024).

Abstract: In these theses, the influence of modern technologies, in particular artificial intelligence, on the development of various spheres of activity is considered. Trends and possibilities of AI implementation in business, education and production are analyzed. Examples of the use of AI in business are given.

Keywords: artificial intelligence, technology, development, business, innovation.

*Науковий керівник – ЄРШОВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка кафедри менеджменту та адміністрування, Харківський
Національний університет імені В.Н. Каразіна,
м. Харків*

ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У БАНКІВСЬКУ ПРАКТИКУ: РИЗИКИ ТА ПЕРЕВАГИ

СЛОБОДЯН Тетяна, здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: у дослідженні проаналізовано впровадження штучного інтелекту (ШІ) у банківському секторі, розглядаючи основні переваги та ризики використання цієї технології. Важливим аспектом успішного впровадження ШІ є правильне управління цими ризиками та підготовка персоналу до нових технологічних викликів.

Ключові слова: штучний інтелект (ШІ), банківські послуги, автоматизація, фрод-моніторинг, кредитоспроможність.

Використання штучного інтелекту (ШІ) в банківському секторі приносить як значні переваги, так і нові виклики. Банки по всьому світу активно впроваджують ШІ-технології для оптимізації своїх послуг, підвищення ефективності та покращення клієнтського досвіду, але це також пов'язано з низкою ризиків.

Переваги ШІ для банків [1, 2, 3]:

1. Автоматизація та підвищення продуктивності. ШІ дозволяє автоматизувати рутинні процеси, такі як обробка транзакцій, введення даних і генерація звітів, що значно зменшуючи навантаження на персонал і скорочуючи час виконання завдань. Це дозволяє банкам зосередитися на стратегічних завданнях і знизити операційні витрати.

2. Покращення обслуговування клієнтів. Використовуючи інтелектуальні чат-боти, банки можуть відповідати на запити клієнтів у режимі 24/7 та надавати швидку і точну підтримку. Це підвищує рівень задоволеності клієнтів та дозволяє швидше вирішувати їхні проблеми.

3. Фрод-моніторинг і безпека. ШІ може ефективніше виявляти шахрайські транзакції, аналізуючи поведінкові патерни та виявляючи відхилення, які можуть вказувати на підозрілі транзакції. Це особливо важливо в епоху зростання кількості кібератак.

4. Аналіз великих даних. Штучний інтелект може швидко аналізувати великі обсяги даних, виявляючи тренди та прогнозуючи ризики. Це дозволяє

банкам приймати більш обґрунтовані рішення, наприклад, при наданні кредитів або ж оцінці інвестицій.

Ризики застосування ШІ [2, 3, 4]:

1. Загроза безпеці даних. Незважаючи на те, що ШІ допомагає підвищити безпеку, він також пропонує нові можливості для хакерських атак. При недостатньому захисті можуть виникнути загрози конфіденційності даних клієнтів та зловживань з боку зловмисників.

2. Упередженість алгоритмів. ШІ оперує даними, які можуть містити упередження, особливо при оцінці кредитоспроможності чи прийнятті інших рішень. Це може призвести до дискримінації окремих категорій клієнтів та погіршення якості прийнятих рішень.

3. Зниження робочих місць. Автоматизація процесів знижує потребу в людських ресурсах для виконання рутинних завдань, що може призвести до скорочення зайнятості в деяких секторах банківської індустрії.

4. Технічні збої та кібератаки. Системи ШІ можуть бути вразливими до технічних збоїв чи атак з боку хакерів, що може призвести до серйозних фінансових збитків та репутаційних втрат для банків.

Отже, ШІ має великий потенціал для трансформації банківських послуг, забезпечуючи ефективність, безпеку та покращуючи клієнтський досвід. Однак впровадження таких технологій також вимагає ретельного управління ризиками, включаючи захист даних, боротьбу з упередженнями та забезпечення кібербезпеки. Успіх впровадження ШІ залежить від здатності банків збалансувати ці переваги та ризики, адаптуючи свої системи та навчання персоналу.

Література:

1. Штучний інтелект у Фінтеху (Фінансова сфера). PNN Soft. URL: <https://pnn.com.ua/ua/blog/detail/artificial-intelligence-in-fintech-finance-sphere>.

2. Bank of America озвучив ризики та переваги ШІ-технологій для банків. *Новини фінансів України та світу – Finance.ua*. URL: <https://news.finance.ua/ua/bank-of-america-ozvuchyv-ryzyky-ta-perevahy-shi-tehnolohiy-dlya-bankiv>.

3. Баланс можливостей і загроз: як розвиток ШІ впливає на фінансову систему світу й України. URL: <https://banker.ua/uk/projects/ai-vpliv-na-finansovu->

sistemu-svitu-ukraini/

4. Штучний інтелект: можливості, ризики та регулювання фінансових послуг. Міжнародна аудиторська компанія BDO. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2023/artificial-intelligence-opportunity,-risk,-and-regulation-in-financial-services>.

Abstract: *the study analyzes the implementation of artificial intelligence (AI) in the banking sector, considering the main advantages and risks of using this technology. An important aspect of the successful implementation of AI is the proper management of these risks and the preparation of personnel for new technological challenges.*

Keywords: *artificial intelligence (AI), banking services, automation, fraud monitoring, creditworthiness.*

*Науковий керівник – БОДНАР Олена,
к.е.н., доцент,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОСНОВА ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

ЦИГАНКОВА Євгенія, здобувач вищої освіти

спеціальність 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: стаття аналізує вплив штучного інтелекту на різні сфери життя, зокрема освіту, медицину та соціальні системи, а також підкреслює важливість етичних аспектів і міждисциплінарних зусиль у його розвитку.

Ключові слова: штучний інтелект, інформаційні технології, людство, соціальне життя.

Сучасні інформаційні технології та інтелектуальний капітал стали визначальними факторами прогресу цивілізації. Швидкий розвиток технічного прогресу, включаючи цифрові медіа, штучний інтелект та інтернет речей, значно трансформує людську діяльність та соціальні системи. Важливо усвідомлювати ці зміни, їхні поняття та основні характеристики штучного інтелекту, оскільки вони мають безпосередній вплив на наше повсякденне життя та майбутнє суспільства.

Людство завжди прагнуло змін, але водночас відчувало страх перед ними. Перехід від ручних знарядь до машин, заміна пари на електричну або атомну енергію, а також новітні науково-технічні розробки суттєво трансформували трудовий процес. Хоча ці зміни давали надію на розширення продуктивних можливостей, вони викликають занепокоєння у частини населення. Сьогодні людство знову на порозі нових відкриттів, особливо в галузі штучного інтелекту, що окреслюють перед людством як перспективи, так і виклики.

Штучний інтелект як науковий напрямок виник разом із появою цифрових комп'ютерів. У 1950 році англійський математик Алан Тюринг у своїй статті «Обчислювальні машини та інтелект» зазначав, що інтерес до «мислячих машин» виник завдяки цифровим комп'ютерам. Він описав базову структуру цифрового комп'ютера, взаємодію його компонентів та запропонував використовувати двійкову систему обчислення. Тюринг довів, що обчислювальні машини можуть розв'язувати задачі будь-якої складності, і

оскільки всі цифрові комп'ютери логічно однакові, він назвав їх універсальними машинами [2].

Люди часто схильні інтелектуалізувати свої цілі, вважаючи, що мислення є виключно атрибутом людського мозку. Проте за останні п'ятдесят років ми все більше усвідомлюємо, що багато несвідомих процесів можуть імітувати свідоме мислення.

Штучний інтелект (далі - ШІ) має потенціал кардинально змінити світ, відкриваючи нові горизонти в освіті, медицині та соціальному житті, адаптуючись до потреб сучасного суспільства. Використання ШІ в освіті забезпечує індивідуалізовані навчальні програми та інтерактивні методики, що допомагають кожному учню розвиватися в комфортному темпоритмі. У медицині ШІ сприяє діагностиці захворювань, розробці нових лікарських засобів і створенню персоналізованих планів лікування. У соціальному житті він надає підтримку через чат-боти та допомагає виявляти психологічні проблеми.

Разом із цими можливостями розвиток ШІ ставить перед нами виклики, такі як автоматизація, що може загрожувати робочим місцям, а також етичні й безпекові питання, тому важливо створювати ефективні механізми регулювання для забезпечення етичного використання штучного інтелекту.

Формування ШІ вимагає зусиль з боку різних сфер знання - математики, біології, психології, кібернетики, а також філософії. Роль філософії виходить за межі встановлення етичних основ взаємодії людини з ШІ; вона передбачає розуміння його ролі в долі цивілізації. Це розуміння є ключовим для координації зусиль у розробці моделі ШІ, що відповідає завданню співпраці з людським інтелектом і суспільством. Воно залежить від усвідомлення динаміки формування наших уявлень про ШІ [1].

На відміну від людини, яка мислить природно, робот лише імітує процес мислення, що дає можливість віддалено управляти гаджетами та робити прогнози для різних галузей. Система штучного інтелекту має обмежену кількість оброблених даних і зазвичай використовується для виконання

шаблонних завдань. Вона працює з великою швидкістю, здійснюючи до 10 мільйонів операцій на секунду, та може реалізовувати складні програми. Проте її навчання можливе тільки на основі великих обсягів даних, і вона не здатна до абстрактного мислення, що, через низьку адаптивність, обмежує її можливості у вирішенні проблем та виправленні збоїв [3].

Отже, важливо зазначити, що емоції, інтуїція та соціальні впливи грають значну роль у формуванні індивідуальних дій та виборів, підкреслюючи складну взаємодію між раціональним мисленням та іншими когнітивними та афективними процесами. Одночасно, швидкий розвиток штучного інтелекту, етичні дилеми в біотехнологіях та поширення інформації змушують переосмислити концепцію людського інтелекту та його взаємозв'язок з еволюціонуючим світом.

Література:

1. Міщенко В.І., Шимченко О.В. Штучний інтелект у долі людини: погляд з майбутнього. *Філософія в сучасному світі* : матеріали 4-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 17-19 листопада 2023 р., м. Харків, с. 77-80.
2. Матвійчук А. Можливості та перспективи створення штучного інтелекту. *Вісник НАН України*. № 12, 2011. С. 36-51.
3. Ягорі Я. У світі штучного інтелекту все дуже просто. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/08/15/703265/>

Abstract: the article analyzes the impact of artificial intelligence on various spheres of life, including education, medicine and social systems, and also emphasizes the importance of ethical aspects and interdisciplinary efforts in its development.

Keywords: artificial intelligence, information technologies, humanity, social life.

*Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

**ЧОБОТАРЬ Діана, здобувачка вищої освіти
спеціальність 162 Біотехнологія та біоінженерія
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: встановлено, що дистанційне навчання несе виклики, які ставлять проблему створення норм діджитал-етики як сучасної етики навчального процесу.

Ключові слова: освітній процес, онлайн-етикет, діджитал-етикет.

Розпочинаючи з 2020 року в нашу систему освіти активно увійшло онлайн-навчання. Це потребувало розробку норм взаємодії в новому комунікативному освітньому просторі. Становлення таких норм потребує дослідження ситуації, що склалася, з позицій прикладних наук, у тому числі й з позиції прикладної етики.

Якщо раніше онлайн-навчання було предметом дискусій, то зараз воно стало частиною повсякденного життя. З приводу етичного регулювання онлайн-навчання виникли дві позиції. Перша позиція виходить з того, що з точки зору навчального процесу онлайн-навчання містить мало нового й етичні норми, які регулюють офлайн-навчання цілком підходять для електронних навчальних комунікацій. Друга позиція стверджує, що онлайн-навчання висуває до учасників навчального процесу особливі етичні вимоги. Безумовно, онлайн-навчання регулюється загальною соціальною етичною парадигмою, але воно зазнає впливу з боку більш динамічних етичних регуляторів, невідь мережевого етикету.

Формат дистанційного навчання привів до зниження рівня невербальної комунікації. Це приводить до того, що комунікація втрачає свій системний характер і, як наслідок, набуття соціального досвіду в процесі освітньої діяльності обмежується. В цьому плані збереження академічного духу ускладнюється. Це приводить до зниження емоційної взаємодії учасників освітнього процесу, а вона потрібна для успішної реалізації етичної складової комунікативного процесу. Жива взаємодія заміщується статистичною результативністю та функціональністю. Викладач стає єдиним центром комунікації, міжособистісна взаємодія здобувачів освіти знижена, навіть при

групових формах роботи та дискусіях. Опосередкованість освітнього процесу несе ризик формування відчуження, індиферентності, що може деформувати етичні норми як спосіб регуляції спілкування. Особливо це стосується тих здобувачів, які потребують допомоги та контролю в процесі засвоєння навчального матеріалу.

Важливою проблемою навчального спілкування в дистанційному форматі стала ілюзія присутності за допомогою заставок-аватарок або «чорних квадратів» чи фото. При дистанційному навчанні ступень особистої зацікавленості в комунікації падає. Це викликає проблему встановлення санкцій за порушення онлайн-етикету. Однак, в освітньому процесі не можливо прибгати до таких санкцій, які діють у віртуальних спільнотах (бани, обмеження доступу і тому подібне), бо це порушує освітні права здобувачів. В таких випадках викладачеві залишається авторитарним шляхом встановлювати свої правила.

В процесі електронної комунікації може виникнути низка етичних конфліктів:

- конфлікт між метою освітнього процесу і недосконалістю інформаційних технологій, які поки що не дозволяють створити ефект живого спілкування;
- конфлікт між індивідуальним спілкуванням здобувача освіти та викладача та необхідністю працювати з групою (у групі);
- конфлікт, пов'язаний з відсутністю повноцінного діалогу викладача та здобувача освіти;
- конфлікт, пов'язаний з втратою емоційного контакту між здобувачем освіти та викладачем;
- конфлікт, пов'язаний з несвоєчасним виконанням завдань здобувачами освіти, зниженням самодисципліни здобувачів.

Норми діджетал-етикету безпосередньо залежать від технічних можливостей сервісів Zoom, Google Meet, Skype, Microsoft Teams та інших, які застосовуються в освітньому процесі, але головне – ці норми базуються на

принципах загальної соціальної етики [1]. Саме це дозволяє учасникам освітнього процесу безсвідомо, інстинктивно відчувати, як саме треба себе поводити під час дистанційного навчання.

Використання етичних регуляторів в дистанційному навчанні повинно бути спрямоване на зниження дискомфорту та запобігання конфліктним ситуаціям. Такими регуляторами повинні бути взаємоповага, пантронтаж, толерантність, пунктуальність, відкритість позитивність, оптимізм. Правила комунікації треба обговорювати. Вони повинні бути спрямовані не тільки на забезпечення процесу навчання, але й на формування загальної комунікативної культури особистості в віртуальному середовищі. Етика дистанційного навчання прагматична та раціональна. Вона спрямована на запобігання конфліктності та побудову ефективного спілкування.

Література:

1. Піскун О., Джавега Г., Носовець Н. Діджитал-етикет: правила комунікації в умовах онлайн-навчання. Том 178 № 22 (2023): Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка. 2023, Том 178, № 22. С.37-45.

Abstract: it was established that distance learning poses challenges that pose the problem of creating norms of digital ethics as modern ethics of the educational process.

Keywords: educational process, online etiquette, digital etiquette.

*Науковій керівник – МІРОШКІНА Наталія,
канд. філос. наук, старший викладач кафедри економічної теорії та суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв.*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВЕДЕННІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ЧУРИЛО Ілля, здобувач вищої освіти

Спеціальність 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. У науковій роботі розглянуто теоретичні аспекти використання штучного інтелекту (ШІ). Досліджено переваги та недоліки використання ШІ. Наведені приклади компаній, які використовують штучний інтелект у сільському господарстві. Запропоновані напрями використання штучного інтелекту в подальшому.

Ключові слова: штучний інтелект, сільське господарство, аграрний сектор, штучний розум.

Науково-технічний прогрес завжди був способом поліпшення ефективності та управління матеріальними ресурсами у різних сферах управління. Аграрний сектор не став винятком. У сучасному світі вимоги до ефективності аграрних підприємств стають все більш вибагливими. Підприємці та споживачі потребують своєчасного постачання аграрної продукції, з дотриманням високих стандартів якості та збереженням навколишнього середовища.

Використання штучного інтелекту (ШІ) в сільському господарстві має вирішальне значення в той час, коли технологічні розробки проникають в усі галузі, в тому числі і в аграрний сектор. Штучний інтелект у сільському господарстві може підвищити ефективність виробництва, зменшити втрати врожаю та більш точно й ефективно використовувати ресурси. Штучний інтелект може полегшити збір та аналіз даних про врожайність, кліматичні умови та інші фактори, що впливають на вирощування рослин. Аналізуючи ці дані, підприємці можуть приймати кращі рішення щодо вирощування рослин, такі як вибір сортів рослин, використання добрив і пестицидів та зрошення[1].

Існують різні методи та підходи до штучного інтелекту, включаючи глибоке навчання та логічне програмування. Метою штучного інтелекту є розробка комп'ютерних систем, які можуть виконувати завдання, що раніше вважалися можливими лише для людини, забезпечуючи при цьому високу

ефективність і точність. Загальною особливістю штучного інтелекту є здатність машин:

- Імітувати інтелект та імітувати людські когнітивні (розумові) здібності;
- Збирати та адаптувати зовнішні дані;
- Навчатися на основі отриманої інформації, приймати обґрунтовані рішення та робити висновки;
- керувати певними системами та передбачати подальший розвиток ситуації [2].

Як свідчить світова практика, штучний інтелект у сільському господарстві може відігравати важливу роль у підвищенні ефективності за рахунок збільшення врожайності та зменшення витрат, зокрема:

- Розрахунок оптимальної норми поливу сільськогосподарських культур з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов;
- Визначення оптимальної норми та своєчасного внесення добрив і засобів захисту рослин у ґрунт, а також найбільш вразливих ділянок;
- Прогнозування врожайності та визначення зрілості і готовності до збору врожаю;
- Управління загальними польовими операціями шляхом сканування посівів та оцінки їх стану;
- Прогнозування рентабельності інвестицій (витрат і прибутків) для різних культур і сортів;
- персоналізація підходів до догляду за посівами[3].

Ефективність штучного інтелекту підтверджується його використанням сільськогосподарськими підприємствами у провідних країнах світу. Наприклад, «розумні» ферми та теплиці на основі автоматизації та робототехніки широко використовуються в США та Японії. Американська компанія Nature Sweet використовує штучний інтелект для аналізу томатних ферм і виявлення пошкоджень плодів шкідниками. Камера робить знімки плодів томатів, а система, оснащена штучним інтелектом, ідентифікує хворі штами. Завдяки

технології штучного інтелекту, розробленій ізраїльською компанією Prospera Technologies, збір даних про рослини було оптимізовано і зроблено зручним [4].

Японська Toyota Motor Corporation у співпраці з ізраїльською компанією NRGene розробила технологію на основі ШІ для вирощування регіональних сортів суниці, об'єднавши методи секвенування геному, розроблені NRGene, і технологію аналізу ДНК GRAS-Di від Toyota дає змогу виводити сорти суниці, які відповідають вимогам вирощування цієї рослини в Японії[5].

Використання штучного інтелекту в сільському господарстві також має ряд недоліків і ризиків:

- Висока вартість;
- Заміна людської праці машинною (знецінення людської праці);
- Зростання безробіття; ненадійність виконання деяких завдань;
- Недосконалість;
- Потенціал для системних збоїв; людська некерованість;
- обмежена кількість високо кваліфікованого персоналу для управління цими системами [1].

Отже, використання штучного інтелекту є перспективним напрямком для розвитку сільського господарства. Він дозволяє розв'язати проблеми підвищення ефективності використання ресурсів виробниками сільськогосподарської продукції та допомагає в аналізі даних щодо господарської діяльності. Не зважаючи на існуючі ризики та недоліки у використанні нових технологій, стверджуємо, що за ними майбутнє.

Література:

1. Кучмілова Т. С., Мороз Т. О., Шешунова А. В. Використання штучного інтелекту в сільському господарстві. *Modern Economics*. 2023. С. 69–74. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V39\(2023\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V39(2023)-10) (дата звернення: 01.10.2024).
2. Agrieye. Agrieye | Agrieye. URL: <https://agrieye.tech/> (date of access: 01.10.2024).
3. Агрокси Україна. Latifundist.com. URL : <https://latifundist.com/kompanii/1533-agrooksi-ukraina> (дата звернення: 01.10.2024).

4. Даниленко Ю. Від Ш до І: що таке штучний інтелект та як він трансформує світ. Speka - онлайн медіа про технології та підприємництво. SPEKA.media. URL: <https://speka.media/ai/vid-s-do-i-shhotake-stucnii-intelekt-ta-yak-vin-transformuje-svit-xv7039> (дата звернення: 01.10.2024).

5. Фірми «NRGene» і «Тойота» створюють сорти суниці для ринку Японії. URL : <https://www.fruit-inform.com/ru/technology/grow/178598#.ZA5fcJBxPY> (дата звернення: 01.10.2024).

***Annotation.** The scientific paper examines the theoretical aspects of using artificial intelligence (AI). The advantages and disadvantages of using AI have been studied. Examples of companies using artificial intelligence in agriculture are given. Proposed directions for the use of artificial intelligence in the future.*

***Keywords:** artificial intelligence, agriculture, agricultural sector, artificial intelligence.*

***Науковий керівник – БІЛЧЕНКО Олександр,
канд. екон. наук, доцент, в.о. декана обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м.Миколаїв***

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

**ШПАКОВ Олексій, здобувач вищої освіти
спеціальність 162 Біотехнологія та біоінженерія
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: розглянуті негативні психологічні стани, що виникають під час екстреного та змушеного дистанційного навчання.

Ключові слова: спілкування, адаптація, тривожність, комфорт, військові дії.

Специфіка дистанційного навчання в сучасній Україні полягає в тому, що воно відрізняється від класичного дистанційного навчання, при якому здобувач освіти свідомо та вільно обирає таку форму навчання. В умовах військових дій дистанційне навчання носить вимушений, екстрений характер.

Військовий стан наклав свій відбиток на психологічні труднощі, які виникають під час дистанційного навчання. Серед психологічних проблем, пов'язаних з війною, на перший план виходять такі: невпевненість у завтрашньому дні; сильна апатія; низький рівень стресостійкості, оскільки військовий стан створює ситуацію постійного тиску стресу та нервової напруги. Такі психологічні проблеми формують психологічні стани, в якому знаходяться студенти під час екстреного дистанційного навчання. Серед таких станів найбільш типовими є: фрустрація (переживання перешкоди у досягненні мети, що супроводжується досадою, розчаруванням, відчаєм); тривога (суб'єктивне почуття душевного хвилювання, заклопотаності); ажитація (відсутність думок, почуття порожнечі, втрата цілеспрямованості); стомлення (зниження працездатності); монотомія (зниження волі та уваги, сонливість, втома); апатія (байдужість, загальна млявість). Психологічний комфорт є одним з головних факторів успішного дистанційного навчання. Негативні психологічні стани роблять наявність такого комфорту проблематичним. Зниження особистого благополуччя, самопочуття, рівня задоволення життям приводить до зниження навчальної мотивації.

Екстрене дистанційне навчання призводить до деформації одного із базових факторів продуктивного освітнього процесу – можливостей успішної соціалізації. Здобувачі освіти позбавлені можливості живого спілкування з

викладачами, працівниками університету, одногрупниками, що порушує не тільки соціальну взаємодію, алей й вказує вплив на успішне навчання. Відсутність такого стимулу, як звичайний діалог або полілог негативно впливає на зацікавленість в навчанні.

Деякі здобувачі освіти в умовах дистанційного навчання опиралися в ситуації академічної прокрастинації, тобто в ситуації свідомого зволікання виконання поставлених навчальних завдань. Результатом є емоційне та фізіологічне виснаження, перевтома, нервові напруження, ігнорування вимог, що висуваються до освітньої діяльності [1].

Часткова або повна відсутність емпатії та знеособлення в процесі електронної комунікації – ще один фактор, що створює психологічні труднощі. Онлайн-спілкування позбавлене емоційної забарвленості, яку надає реальне спілкування, де задіяні разом з вербальними ще й невербальні засоби (жести, міміка). Сенсорна деградація спілкування також наносить психічну шкоду через знеособлення суб'єктів освітнього процесу. Для психологічного комфорту людині важливо повноцінне існування в суспільстві.

Сьогодні можна сказати, що адаптація студентів до дистанційного навчання, в цілому, відбулася. Ефективна адаптація студентів до дистанційного навчання характеризується позитивною стійкою успішністю, добрим самопочуттям, відносно низьким рівнем тривожності та психологічної напруженості, відчуттям суб'єктивного благополуччя. Показником недостатньої адаптації є погіршена увага, знижена функція пам'яті, утрудненість мовлення, заблокованість пізнавальних потреб негативними емоціями, тривожність під час відповідей на заняттях та при виконання заходів контролю [2].

Екстрене дистанційне навчання виконує низку позитивних соціально-психологічних функцій: створює відчуття нормальності; повертає оптимізм через доступ до освіти; допомагає подолати травматичний досвід через структуровану діяльність в освітньому просторі.

Література:

1. Гліченко О.О. Детермінанти академічної прокрастинації здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* № 2 (333). Ч.1. 2020. С. 78–83.

2. Березяк К. М., Васильєва О. А., Накорчевська О. П. Психологічні особливості адаптації студентів до навчання в умовах війни. *Перспективи та інновації науки. Серія : Педагогіка, Психологія, Медицина.* 2022, №10 (15). С. 401-410.

Abstract: negative psychological states arising during emergency and forced distance learning are considered.

Key words: communication, adaptation, anxiety, comfort, military operations.

*Науковій керівник – МІРОШКІНА Наталія,
канд. філос. наук, доцент кафедри економічної теорії та суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет
М. Миколаї.*

Секція 4. Бізнес-ідеї та новітні технології у галузях економіки**АВТОМАТИЗАЦІЯ УГОД З ВИКОРИСТАННЯМ
SMART CONTRACTS ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗНИЖЕННЯ
ВИТРАТ І РИЗИКІВ БІЗНЕСУ**

***КУПРІЯНОВА Анастасія, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Державний податковий університет***

Анотація: Smart contracts являють собою новітню технологію, яка дозволяє підприємствам автоматизувати процес укладання угод, знижуючи залежність від посередників і зменшуючи витрати. Завдяки блокчейн-технології, ці контракти забезпечують прозорість, безпеку та незмінність умов, що значно знижує ризики шахрайства та помилок. У роботі досліджуються переваги смарт-контрактів для бізнесу, зокрема їхній вплив на скорочення витрат, автоматизацію процесів і мінімізацію ризиків. Також розглядаються виклики впровадження цієї технології та перспективам її подальшого розвитку.

Ключові слова: бізнес, smart contracts, автоматизація угод, блокчейн-системи, прозорість, безпека.

З традиційними контрактами в бізнесі часто виникають проблеми через їх складність, потребу у посередниках, а також ризики виникнення помилок та шахрайства. Це призводить до затримок у виконанні угод та підвищенні витрат на юридичні послуги та аудит. У цьому контексті smart contracts є перспективним інструментом для бізнесу, який дозволяє автоматизувати процес укладання угод, усуваючи необхідність у третіх особах і мінімізуючи людський фактор.

Smart contracts (смарт-контракти) - це програмні алгоритми, що автоматично виконують умови угоди при настанні визначених подій [1]. Вони працюють на основі блокчейн-технології, яка забезпечує децентралізацію, прозорість і безпеку даних. Усі транзакції записуються в блокчейн, що робить їх незмінними і такими, що не потребують додаткової перевірки.

Автоматизація угод за допомогою смарт-контрактів дає змогу усунути посередників, що значно прискорює виконання угод і знижує витрати. Ще однією важливою перевагою smart contracts є прозорість і безпека для бізнесу, оскільки змінити умови смарт-контракту неможливо після його активації, що гарантує захист від шахрайства. Завдяки блокчейн-технології підприємства

можуть знизити витрати на юридичні послуги та аудит, оскільки всі перевірки та виконання угод відбуваються автоматично [3].

Смарт-контракти також сприяють зниженню ризиків. Вони забезпечують виконання умов угоди, оскільки контракт автоматично виконується при дотриманні всіх умов, виключаючи можливість людських помилок. Відсутність людського фактора мінімізує ризики невиконання угоди або її затримки. Крім того, смарт-контракти знижують кількість помилок, які можуть виникнути через неправильне трактування умов або випадкові людські помилки, що робить їх ще більш надійними.

Наприклад, у логістичній компанії смарт-контракти можна використовувати для автоматизації процесу оплати при доставці вантажу. Умова контракту може бути такою: як тільки товар досягне пункту призначення і буде підтверджено його отримання, оплата автоматично перераховується постачальнику. Це виключає потребу в посередниках, таких як банки або перевіряючі органи, що зменшує затримки та додаткові витрати. Також ризик невиконання угоди або шахрайства зводиться до мінімуму, оскільки умови контракту не можуть бути змінені після його активації. Такий підхід забезпечує прозорість і безпеку всього процесу [2].

Перспективи розвитку смарт-контрактів для підприємств виглядають як успішні програми. У майбутньому вони можуть знайти застосування у ще більшій кількості галузей, таких як управління нерухомістю, охорона здоров'я та державне управління, де автоматизація процесів і прозорість мають критичне значення для підвищення ефективності та зниження ризиків [3].

Однак, впровадження цієї технології може стикатися з певними технічними бар'єрами, такими як необхідність інтеграції блокчейн-систем, а також питаннями правового регулювання, оскільки юридичний статус смарт-контрактів ще не повністю визначений у багатьох юрисдикціях.

Отже, смарт-контракти відкривають нові можливості для підприємств, дозволяючи автоматизувати угоди та скоротити витрати, пов'язані з посередниками та юридичними перевірками. Їх використання сприяє

підвищенню прозорості та безпеки операцій, мінімізуючи ризики шахрайства і помилок. Автоматичне виконання умов угод знижує людський фактор, що робить процес більш надійним. Незважаючи на технічні та правові виклики, впровадження смарт-контрактів має великий потенціал для різних галузей бізнесу. Ця технологія обіцяє підвищити ефективність та скоротити операційні ризики у майбутньому.

Література:

1. What Are Smart Contracts on the Blockchain and How Do They Work? Investopedia: *web-site*. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/smart-contracts.asp> (дата звернення: 21.09.2024)
2. Кондрат О. Інноваційні фінансові інструменти в системі розвитку підприємств. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. № 1. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/ujae_2024_r01_a57.pdf (дата звернення: 21.09.2024)
3. Кулініч Т., Джерелейко С. Аналіз використання технологій блокчейн та smart-контрактів для автоматизації менеджменту та забезпечення стійкості підприємства. *Via Economica*. 2024. № 5. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2024-5-10> (дата звернення: 22.09.2024)

***Анотація:** Smart contracts are the latest technology that allows businesses to automate the transaction process, reducing dependence on intermediaries and cutting costs. Thanks to blockchain technology, these contracts provide transparency, security and immutability of terms, which significantly reduces the risks of fraud and errors. The paper explores the benefits of smart contracts for business, including their impact on cost reduction, process automation and risk mitigation. It also examines the challenges of implementing this technology and the prospects for its further development.*

***Ключові слова:** enterprise, smart contracts, transaction automation, blockchain systems, transparency, security.*

*Науковий керівник – МИНЧИНСЬКА Ірина,
Канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та
бізнес-адміністрування,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В ЕКОНОМІЦІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

***МІХЄЄВА Аліна, здобувачка вищої освіти
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Херсонський державний аграрно-економічний університет***

Анотація. Ключові технології мають значний потенціал для інновацій та підвищення ефективності. ЄС надає значні ресурси для підтримки цифрової трансформації. Україна визначила цифрову трансформацію як пріоритетну політику, що відзначено визнаними серед європейської експертної спільноти успіхами у запровадженні цифрових технологій, взяла зобов'язання впровадити найновіше законодавство ЄС у сфері цифровізації, синхронізоване з державами-членами ЄС. Запропоновано рекомендації щодо нормативно-правового регулювання відносин у сфері цифрової трансформації.

Ключові слова: цифрова економіка, цифрова трансформація, цифрові технології.

Цифрова трансформація – ключовий процес, що впливає на всі сфери економіки. Вона передбачає застосування цифрових технологій для зміни бізнес-процесів, взаємодії з клієнтами та оптимізації внутрішніх операцій. Етап трансформації означає, що цифрові інструменти за своєю суттю забезпечують нові види інновацій в певній області, а не просто вдосконалюють та підтримують традиційні методи. Основними викликами, пов'язані з цифровою трансформацією в економіці, є: - впровадження технологічного виклику нової технології часто супроводжується труднощами в інтеграції зі старими системами; - фінансові витрати можуть бути значними, особливо для малих і середніх підприємств; - кадрові ресурси, брак кваліфікованих фахівців у сфері інформаційних технологій може стати серйозним бар'єром для цифрової трансформації; - зміна корпоративної культури та прийняття нових підходів до роботи може викликати опір з боку співробітників.

Цифрова трансформація – це як виклик, так і можливість. Під час впровадження цифрових змін компаніям слід враховувати культурні зрушення, з якими зіштовхуються їх працівники та керівництво, коли адаптуються до нових технологій. Цей процес створює нові труднощі та можливості на ринку, адже фірми мають конкурувати з більш гнучкими суперниками, що користуються низькими бар'єрами для входу, які надають нові технології. Компанії, що зможуть адекватно реагувати на ці виклики, матимуть шанс

використати нові можливості, підвищити конкурентність та забезпечити сталий розвиток в цифрову епоху. Тому потрібно вкладати в технології, людей та культуру, що сприяють цифровим змінам [1]. Можливості цифрової трансформації полягають у наступному: - цифрові технології дозволяють автоматизувати багато процесів, що знижує витрати та підвищує продуктивність; - використання цифрових каналів дозволяє підприємствам покращити обслуговування клієнтів, персоналізувати пропозиції та швидше реагувати на запити; - цифрова трансформація відкриває можливості для створення нових бізнес-моделей, таких як підпискові сервіси або платформи для обміну послугами; - цифрові технології дозволяють підприємствам виходити на нові ринки та конкурувати з міжнародними компаніями.

Мережа центрів «Дія.Бізнес» та мережа мультимаркетів «Аврора», за підтримки Міністерства цифрової трансформації України та Міністерства у справах ветеранів України, ініціювали національний проєкт освітньо-грантової програми «Траєкторія» [2]. Проєкт покликаний надати ветеранам, військовослужбовцям та членам їх сімей ресурси й інструменти для започаткування і розвитку власної справи. За результатами навчання та презентації бізнес-проєктів 50 учасників отримають на конкурсній основі по 100 000 грн фінансової підтримки. Для підтримки українських стартапів Google виділяє Фонду підтримки українських стартапів 10 млн дол. США на відновлення бізнесу, що постраждав через війну. Фонд уже надав компаніям 5 млн дол. США для підтримки стартапів [3]. Завдяки програмі «Відновлення» понад 57 тис. українців отримали кошти на ремонт житла або купівлю нового замість зруйнованого через бойові дії. Згідно з програмою, грошову допомогу на відновлення житла нині збільшено до 500 тис. грн, або передбачено надання сертифікату на купівлю нового в разі неможливості відбудови зруйнованого [4].

Для успішної цифрової трансформації важливо розуміти технології, бути гнучкими в управлінні та здатними до адаптації. Підприємства, що ефективно реалізують цифрові ініціативи, можуть отримати значні конкурентні переваги й зміцнити свою стійкість у мінливих економічних умовах.

Література:

1. Савицька Н.Л., Чміль Г.Л. Трансформація взаємодії суб'єктів ринку в умовах диджиталізації маркетингу. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. С. 112–117. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.1-18> (дата звернення: 24.09.2024).
2. <https://thedigital.gov.ua/news/natsionalna-programa-traektoriya-dlya-ve> (дата звернення: 24.09.2024).
3. <https://www.kmu.gov.ua/news/fond-pidtrymky-vydiliaie-10-mln-dlia-pidtry> (дата звернення: 24.09.2024).
4. <https://thedigital.gov.ua/news/57-tis-ukraintsiv-vidbuduvalisya-chi-kup> (дата звернення: 24.09.2024).

Annotation. These key technologies have significant potential for innovation and efficiency gains. The EU provides significant resources to support digital transformation. Ukraine has identified digital transformation as a priority policy, marked by successes in the introduction of digital technologies recognized by the European expert community, and has undertaken to implement the latest EU legislation in the field of digitalization, synchronized with EU member states. Recommendations are offered on the regulatory and legal regulation of relations in the field of digital transformation.

Keywords: digital economy, digital transformation, digital technologies.

*Науковий керівник – Пристемський Олександр,
д-р екон. наук, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Кропивницький*

БІЗНЕС-ІДЕЇ ТА НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ПОЛІТІКІНА Інна, здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: встановлено, що швидкий розвиток технологій створює безпрецедентні можливості для української економіки, а інтеграція інноваційних рішень в різні галузі є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності українських підприємств на світовому ринку.

Ключові слова: економіка; бізнес; бізнес-ідеї; технології; промисловість; АПК.

Роль інформації в економіці неухильно зростає, а вміння її обробляти стає ключовим фактором успіху компаній на ринку. Перехід до постіндустріального етапу розвитку економіки став можливим завдяки тому, що інформація перетворилася на один з найважливіших ресурсів. Збільшення значення інформації в бізнесі призвело до зростання частки інформаційного ринку в загальній економіці.

За прогнозами дослідницьких компаній, у 2023 р. світовий ринок інформаційних технологій досягне 5 трлн дол. США [1]. Економіка, праця та повсякденне життя стають все більш автоматизованими та взаємопов'язаними. Технологічний прогрес, схоже, стоїть на порозі чергового значного прориву, оскільки темпи інновацій продовжують зростати. Сучасні технології прискорюють глобалізацію, відкривають нові можливості для соціально-економічного розвитку бізнесу, але водночас створюють серйозні виклики, що можуть призвести до криз, бідності та нерівності як всередині країн, так і між ними.

Українські компанії мають впроваджувати інноваційні технології для підвищення ефективності своєї діяльності. Основні інструменти інноваційного розвитку активно використовуються українськими підприємствами для досягнення успіху як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках (табл. 1).

Українські промислові підприємства поступово впроваджують новітні технології у свої виробничі процеси, переходячи на більш технологічний рівень.

Таблиця 1 Використання інновацій підприємствами промислової галузі України

Компанія	Галузь	Використання діджитал маркетингу
Нафтогаз	Видобуток газу та електроенергії	Компанія на прикладі своїх іноземних партнерів запровадила систему управління SAP S/4HANA, яка в підсумку має зекономити час і кошти Нафтогазу
IDS Vorjomi Ukraine	Енергетика	Створила програму MODUS, одним із головних результатів якої є побудова підземної інфраструктури зв'язку (Wi-Fi) на глибині 500 м у шахті. Це єдиний проєкт в Україні та один із найперших у Європі
Дніпроазот	Хімічна	Виробництво відновника оксиду азоту для автомобільних дизельних двигунів на основі карбаміду
Антонов	Літакобудування	Розроблено БАК (безпілотний авіаційний комплекс), розробки таких проєктів як «Горлиця», «Стратегічний БАК», «Мішеневий комплекс», а також різні спеціалізовані модифікації літаків

Джерело: сформовано автором із застосуванням [2]

Українські підприємства активно використовують інноваційні технології у своїй роботі [2]. Інтеграція сучасних технологій може стати потужним фактором розвитку українського бізнесу [3].

У світі, де постійно відбувається глобальний розвиток, новітні технології стають все більш популярними, оскільки вони не тільки прискорюють процеси в компаніях, але й оптимізують витрати, забезпечуючи ефективне використання ресурсів на кожному етапі.

Література:

1. Distribution of the information technology (IT) industry worldwide from 2019 to 2021, by region (2019). URL: <https://www.statista.com/statistics/507365/worldwideinformation-technology-industry-by-region/> (дата звернення: 17.09.2024).
2. Гурочкіна В. В., Кравченко Л. В. Принципи та закономірності розвитку промислових підприємств в емерджентній економіці. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 42. С. 156-163. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/29.pdf (дата звернення: 17.09.2024).
3. Показники зовнішньої торгівлі України: веб-сайт (2020). URL: <https://bi.customs.gov.ua/trade/#/imex> (дата звернення: 17.09.2024).

Abstract: *it was established that the rapid development of technologies creates unprecedented opportunities for the Ukrainian economy, and the integration of innovative solutions in various industries is a key factor in increasing the competitiveness of Ukrainian enterprises on the world market.*

Key words: *economy; business; business ideas; technologies; industry; Agriculture.*

*Науковий керівник – МІКУЛЯК Катерина,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

*РАГУЛІНА Анастасія, здобувач вищої освіти,
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет*

Анотація: У дослідженні розглядається використання економіко-математичних моделей для оптимізації бізнес-процесів в умовах цифрової трансформації. Проаналізовано застосування економіко-математичних моделей лінійного програмування, імітаційного моделювання та теорії ігор для підвищення ефективності використання ресурсів, мінімізації витрат і прогнозуванню ринкових умов. Особливу увагу приділено можливостям, які постають перед підприємствами під час впровадження цифрових технологій і математичних методів управління. Підкреслено важливість застосування математичних моделей для досягнення конкурентних переваг у сучасному бізнес-середовищі.

Ключові слова: цифровізація, економіко-математичне моделювання, конкурентоспроможність, аналіз, стратегії.

У сучасних умовах цифрової трансформації бізнесу, коли відбувається активне впровадження інформаційних технологій у всі аспекти діяльності підприємств, виникає необхідність у використанні інструментів для оптимізації бізнес-процесів. Одним із найефективніших інструментів є економіко-математичні моделі. Ці моделі дозволяють аналізувати великі обсяги даних, прогнозувати результати та приймати оптимальні управлінські рішення, що сприяє підвищенню ефективності бізнесу.

Цифрова трансформація полягає у впровадженні новітніх технологій для покращення бізнес-процесів, управління даними, автоматизації операцій та створення нових бізнес-моделей. Вона охоплює широкий спектр змін, таких як автоматизація рутинних процесів, впровадження штучного інтелекту, використання аналітичних систем для прийняття рішень на основі даних тощо. Головною метою цифрової трансформації є підвищення конкурентоспроможності, швидкості адаптації до змін та ефективності бізнесу.

Однак для досягнення цієї мети підприємствам необхідно мати чітке уявлення про свої бізнес-процеси, їх взаємозв'язки та можливі сценарії розвитку. Саме для цього використовуються економіко-математичні моделі, які

дозволяють оптимізувати ресурси та досягати максимальних результатів при мінімальних витратах.

Економіко-математичні моделі є потужним інструментом аналізу та оптимізації бізнес-процесів. Вони базуються на математичних методах, таких як лінійне та нелінійне програмування, імітаційне моделювання, теорія ймовірностей та статистика [1, с. 68]. Моделі лінійного програмування використовуються для знаходження оптимального рішення в умовах обмежених ресурсів. Вони дозволяють визначати оптимальні обсяги виробництва, логістичні маршрути, розподіл інвестицій тощо. Імітаційні моделі використовуються для моделювання складних систем, таких як логістичні мережі, поведінка споживачів або виробничі процеси. Імітаційне моделювання дозволяє оцінити вплив різних сценаріїв на бізнес-процеси та прийняти обґрунтовані рішення.

Основні переваги використання цих моделей полягають у можливості:

- підвищення ефективності використання ресурсів (матеріальних, фінансових, людських);
- мінімізації витрат на виробництво та управління;
- оптимізації логістичних процесів;
- прогнозування попиту та пропозиції на ринках;
- аналізу ризиків та розробки антикризових стратегій [2, с. 3-4].

Застосування економіко-математичних моделей дозволяє підприємствам проводити глибокий аналіз поточних процесів і прогнозувати майбутні зміни. Наприклад, моделі лінійного програмування можуть використовуватися для вирішення задач оптимального розподілу ресурсів між виробничими процесами. Імітаційне моделювання дозволяє вивчати поведінку системи в умовах різних зовнішніх факторів, що забезпечує більш точне планування.

Застосування економіко-математичних моделей в умовах цифрової трансформації відкриває нові можливості для оптимізації бізнес-процесів, але водночас ставить перед компаніями певні виклики. Перш за все, це необхідність наявності висококваліфікованих кадрів, які можуть працювати з

математичними моделями та аналізувати великі обсяги даних. Крім того, впровадження таких моделей потребує значних інвестицій у технології та програмне забезпечення.

Проте, попри ці виклики, підприємства, які успішно впроваджують економіко-математичні моделі, отримують значні переваги. Вони можуть швидше адаптуватися до змін на ринку, оптимізувати свої процеси та підвищити прибутковість.

Економіко-математичні моделі є невід'ємною частиною сучасного управління бізнесом в умовах цифрової трансформації. Їх використання дозволяє ефективно оптимізувати бізнес-процеси, мінімізувати витрати та максимізувати результативність діяльності підприємств. У сучасному конкурентному середовищі ті компанії, які активно впроваджують математичні методи аналізу та управління, мають значні переваги та перспективи для успішного розвитку.

Література:

1. Кабаченко Д. В., Андреева С. В. Використання економіко-математичного моделювання для оптимізації процесів виробництва. *Підприємництво та інновації*. 2021. № 20. С. 67–73. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/20.9>
2. Скорук О. Ефективність економіко-математичного моделювання в оптимізації бізнес-процесів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-13>

Abstract: *The study examines the use of economic and mathematical models to optimize business processes in the context of digital transformation. The application of economic-mathematical models of linear programming, simulation modeling, and game theory to increase the efficiency of resource use, minimize costs, and forecast market conditions is analyzed. Particular attention is paid to the opportunities that appear before enterprises during the introduction of digital technologies and mathematical management methods. The importance of applying mathematical models to achieve competitive advantages in the modern business environment is emphasized.*

Keywords: *digitalization, economic and mathematical modeling, competitiveness, analysis, strategies.*

**Науковий керівник – ХИЛЬКО Іван,
старший викладач кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв**

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

**РОМАНЮК Дарія, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Запорізький національний університет**

Анотація: У статті досліджуються ключові аспекти цифрової трансформації підприємництва в Україні, зокрема вплив державної підтримки, автоматизації бізнес-процесів, електронної комерції, кібербезпеки та штучного інтелекту. Розглядаються сучасні виклики для бізнесу та перспективи подальшого розвитку цифрових ініціатив в Україні. Цифрова трансформація стає важливим фактором підвищення конкурентоспроможності підприємств, особливо у малому і середньому бізнесі, що сприяє адаптації до глобальних ринкових умов. Значна увага приділяється перспективам розвитку електронної комерції, кібербезпеки та використання великих даних для прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: цифрова трансформація, підприємництво, електронна комерція, автоматизація бізнес-процесів, кібербезпека, штучний інтелект, великі дані, державна підтримка

Цифрова трансформація стає важливим напрямком розвитку підприємництва в Україні, оскільки вона дає можливість підвищити конкурентоспроможність підприємств та адаптуватися до нових вимог світового ринку. У даній роботі розглядаються ключові аспекти цифрової трансформації, такі як державна підтримка, цифровізація бізнес-процесів, електронна комерція, кібербезпека, використання штучного інтелекту, а також основні виклики, що стоять на шляху впровадження цих процесів.

У сучасних умовах цифрові технології стають не лише інструментом оптимізації внутрішніх бізнес-процесів, а й важливим фактором конкурентоспроможності на глобальному рівні. Підприємства, які впроваджують цифрові рішення, можуть швидше адаптуватися до змін на ринку, знижувати витрати на операції та підвищувати ефективність. Зокрема, пандемія COVID-19 значно прискорила процеси диджиталізації, змусивши підприємства переглянути традиційні бізнес-моделі та використовувати онлайн-канали для взаємодії з клієнтами. **[Error! Reference source not found.]**

Для України, де велика частина бізнесу все ще функціонує за традиційними моделями, цифрова трансформація стає необхідною умовою для збереження та розширення позицій на ринку. Особливо це стосується

середнього та малого бізнесу, який часто не має великих ресурсів для конкурентної боротьби, але може отримати перевагу через використання нових технологій. Згідно з опитуванням Київської школи економіки (KSE), понад 60% українських підприємств впровадили хоча б одну форму автоматизації бізнес-процесів до 2023 року, а 30% підприємств активно використовують хмарні сервіси для управління своїми ресурсами.

Український уряд активно сприяє цифровій трансформації як державного сектору, так і приватного бізнесу. Однією з ключових ініціатив є програма "Дія", яка спрощує взаємодію між державними органами та бізнесом, надаючи цифрові сервіси для реєстрації компаній, ведення бухгалтерії, подання звітності тощо. Завдяки цим інструментам бізнес стає більш прозорим, а підприємці отримують доступ до ключових адміністративних послуг у режимі онлайн.

Крім того, держава підтримує розвиток цифрової інфраструктури через ініціативи з розширення доступу до швидкісного інтернету, що є важливим аспектом для подальшої цифровізації бізнесу, особливо в сільській місцевості. Завдяки цьому, підприємці отримують нові можливості для розширення своєї діяльності в різних регіонах країни. **[Error! Reference source not found.]**

Одним із головних напрямків цифрової трансформації є автоматизація внутрішніх процесів компаній. Це включає впровадження CRM-систем (Customer Relationship Management), ERP (Enterprise Resource Planning) та інших інструментів для управління ресурсами, персоналом і взаємодією з клієнтами. Впровадження таких систем дозволяє знизити витрати, оптимізувати робочі процеси та покращити якість послуг.

Хмарні технології також грають важливу роль у модернізації бізнесу, дозволяючи підприємствам зберігати та обробляти великі обсяги даних без необхідності інвестувати у власні дата-центри. Це спрощує управління даними, знижує витрати на IT-інфраструктуру та забезпечує безперервний доступ до необхідної інформації для співробітників.

З розвитком інтернет-торгівлі електронна комерція стала важливим компонентом успішного підприємництва. Багато українських підприємців вже

використовують платформи електронної комерції для продажу своїх товарів та послуг як в Україні, так і за кордоном. Важливим аспектом є те, що електронна комерція дозволяє підприємствам значно розширити географію продажів без необхідності фізичної присутності в інших регіонах чи країнах.

Окрім цього, цифровий маркетинг стає ключовим інструментом для залучення нових клієнтів та утримання існуючих. Використання соціальних мереж, пошукової оптимізації (SEO), контекстної реклами та email-маркетингу дозволяє підприємствам краще зрозуміти потреби своїх споживачів і будувати ефективні стратегії взаємодії з ними.

З впровадженням цифрових технологій зростають ризики кібератак, які можуть поставити під загрозу не лише фінансову стабільність підприємства, а й його репутацію. За даними Міжнародної корпорації з кібербезпеки, протягом 2022 року українські компанії зазнали понад 2000 кібернападів. Відтак, 40% українських підприємств почали вкладати кошти у кібербезпеку як пріоритетний напрямок. Тому інвестування в кібербезпеку є критично важливим аспектом цифрової трансформації. Підприємства повинні захищати свої дані, системи та клієнтську інформацію, впроваджуючи надійні механізми захисту, такі як багатофакторна автентифікація, шифрування даних і регулярний моніторинг мережевої активності.

Відсутність належного захисту може привести до серйозних наслідків, таких як втрати даних, зупинка операцій та фінансові втрати через витік конфіденційної інформації або шкідливе ПЗ. Тому питання кібербезпеки повинні бути у пріоритеті під час впровадження цифрових рішень. [**Error! Reference source not found.**]

Штучний інтелект (AI) та аналітика великих даних (Big Data) відіграють важливу роль у цифровій трансформації, дозволяючи підприємствам автоматизувати рутинні завдання, покращувати прогнозування ринкових тенденцій та надавати персоналізовані послуги своїм клієнтам. До 2023 року понад 15% українських компаній застосовували AI-технології для автоматизації маркетингових процесів або покращення обслуговування клієнтів. Наприклад,

AI може використовуватися для створення алгоритмів, які аналізують поведінку споживачів і допомагають компаніям адаптувати свої пропозиції відповідно до змін попиту. [**Error! Reference source not found.**]

Аналітика великих даних також сприяє кращому розумінню ринку та його динаміки. Завдяки аналізу значних обсягів даних підприємства можуть виявляти тренди, оптимізувати свої бізнес-процеси та розробляти більш ефективні стратегії розвитку.

Цифрова трансформація в Україні стикається з низкою викликів. Одним із основних бар'єрів є недостатня цифрова грамотність персоналу. Багато співробітників потребують навчання для роботи з новими технологіями, що вимагає додаткових витрат і часу. Окрім цього, нерівномірний розвиток цифрової інфраструктури у різних регіонах країни обмежує доступ до швидкісного інтернету, що впливає на можливості цифровізації бізнесу в сільських районах.

Іншим викликом є недостатнє фінансування цифрових ініціатив, особливо для малого бізнесу, який часто не має ресурсів для впровадження дорогих технологічних рішень.

Попри виклики, перспективи цифрової трансформації в Україні є надзвичайно високими. Ключовим фактором успіху є активна співпраця між державою, бізнесом та освітніми закладами для забезпечення підготовки кадрів, підтримки інновацій і стартапів. Розвиток IT-індустрії та збільшення інвестицій у високотехнологічні галузі стануть основою для подальшого зростання цифрової економіки України. [**Error! Reference source not found.**]

Також варто зазначити важливість залучення іноземних інвесторів та партнерів, які можуть сприяти обміну знаннями і технологіями, що допоможе українським підприємствам інтегруватися у глобальну економіку.

Література:

1. Журнал «Ефективна економіка» - наукове фахове видання з питань економіки. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/12.pdf (дата звернення: 24.09.2024).

2. Погляд керівників бізнесу в Україні 2020. URL: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2020/10/CEO-Outlook_2020_Ukraine.pdf (дата звернення: 24.09.2024).
3. Цифрові трансформації в Україні. URL: http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf (дата звернення: 24.09.2024).
4. Цифрова інтеграція та кіберзахист економіки України: правові аспекти та інноваційні стратегії. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/799/725/733> (дата звернення: 24.09.2024).
5. Електронний журнал. Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця. URL: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/MV-05-2023.pdf> (дата звернення: 24.09.2024).

Abstract: *The article examines the key aspects of the digital transformation of entrepreneurship in Ukraine, including the impact of state support, automation of business processes, e-commerce, cyber security, and artificial intelligence. Current business challenges and prospects for further development of digital initiatives in Ukraine are considered. Digital transformation is becoming an important factor in increasing the competitiveness of enterprises, especially in small and medium-sized businesses, which facilitates adaptation to global market conditions. Considerable attention is paid to the prospects for the development of e-commerce, cyber security and the use of big data for management decision-making.*

Keywords: *digital transformation, entrepreneurship, e-commerce, automation of business processes, cyber security, artificial intelligence, big data, government support*

**Науковий керівник – СЕЙСЕБАЄВА Наталія
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя**

КРАУДФАНДИНГ ЯК НОВИЙ СПОСІБ ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕС-ІДЕЙ

**СЛОБОДЯН Тетяна, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Краудфандинг є важливим інструментом фінансування бізнес-ідей, що дозволяє підприємцям залучати кошти через спеціальні онлайн-платформи. У дослідженні розглянуто основні моделі краудфандингу, а також його переваги та виклики.

Ключові слова: краудфандинг, стартапи, благодійні проєкти, краудлендинг.

Краудфандинг став важливим інструментом для фінансування бізнес-ідей у сучасному світі. Цей підхід дозволяє підприємцям залучати кошти від широкого кола людей через спеціальні платформи, на яких проєкти отримують підтримку, а також є більш доступним і менш ризикованим для стартапів.

Краудфандинг поділяється на кілька моделей залежно від того, як інвестори отримують вигоду [1, 2]:

— благодійна модель – інвестори не очікують жодної винагороди за свої внески, підтримуючи ідею з альтруїстичних міркувань.

— модель винагороди – інвестори отримують матеріальні блага, наприклад, ексклюзивні продукти або послуги, як винагороду за свою підтримку.

— попереднє замовлення – поширена для бізнес-проєктів, де інвестори фактично купують продукт до його виробництва.

— краудлендинг (позики) – інвестори надають гроші у борг із поверненням їх з відсотками.

— акціонерний краудфандинг – інвестори стають співвласниками компанії, отримуючи частку в її капіталі.

Краудфандинг став важливим елементом глобальної фінансової екосистеми, і його популярність зростає у багатьох країнах. В Україні цей інструмент ще не досяг піку розвитку, але демонструє значний потенціал для подальшого росту. Існує кілька факторів, які сприяють успіху краудфандингу

як для українських підприємців, так і для світових компаній [3, 4, 5]:

1. Розширення доступу до фінансування: у країнах із розвиненими фінансовими ринками, таких як США та ЄС, краудфандинг уже давно став альтернативою традиційному банківському фінансуванню. Наприклад, стартапи в США можуть залучати до \$20 млн через краудфандингові платформи на основі винятків Комісії з цінних паперів та бірж.

2. Можливості для соціальних та благодійних проєктів: краудфандинг не обмежується лише комерційними проєктами. У багатьох країнах, у тому числі в Україні, благодійні та соціальні ініціативи часто знаходять підтримку на краудфандингових платформах. Це дозволяє залучити ресурси для вирішення суспільних проблем та розвитку локальних спільнот.

3. Інноваційність бізнес-ідей: краудфандинг дає можливість не лише отримати кошти, але й протестувати ідею на ринку. Підприємці можуть презентувати свої продукти або послуги перед аудиторією, і якщо проєкт знаходить відгук, це свідчить про його потенціал на ринку.

Попри свої переваги, краудфандинг має й низку викликів, особливо в Україні [3, 6]:

1. Відсутність законодавчої бази: в Україні відсутнє чітке правове регулювання краудфандингу. Це створює ризики для підприємців та інвесторів щодо оподаткування та захисту інтелектуальної власності.

2. Проблеми з оподаткуванням: в Україні внески, які отримують підприємці через краудфандингові платформи, підлягають оподаткуванню, що може збільшити загальні витрати на проєкт.

3. Комісії платформ: комісії стягуються платформами за посередницькі послуги. Наприклад, на американських платформах, таких як WeFunder або StartEngine, комісії можуть досягати 5-7%, що робить цей інструмент не завжди вигідним для малих проєктів.

Для того щоб краудфандинг розвивався в Україні й далі, необхідно вирішити низку проблем. Прийняття спеціального закону про краудфандинг могло б захистити права інвесторів та підприємців, а також забезпечити

прозорість процесу залучення коштів. Крім того, зменшення податкового тиску та введення пільг для краудфандингових проєктів може сприяти збільшенню кількості успішних кампаній [5, 6].

Загалом, краудфандинг — це потужний інструмент, який дозволяє підприємцям реалізовувати інноваційні ідеї без значних фінансових ресурсів на старті. З його допомогою бізнес може не лише залучити кошти, але й розвинути спільноту прихильників, що сприяє зростанню довіри та популярності бренду.

Література:

5. Краудфандинг: що це таке та навіщо потрібен. URL: <https://www.zen.com/uk/blog/business-uk/crowdfunding-definition-and-purpose/> (дата звернення 24.09.2024).

6. Що таке краудфандинг | Краудфандингові платформи в Україні. URL: <https://unexbank.ua/blog/kraudfanding-sposib-finansuvannya-proyektiv> (дата звернення 24.09.2024).

7. Краудфандинг та альтернативне фінансування в Україні: чи реально залучити кошти для запуску власного стартапу. URL: <https://banker.ua/uk/projects/kraudfanding-ta-alternativne-finansuvannya-v-ukraini/> (дата звернення 24.09.2024).

8. Краудфандинг в Україні: як він працює та чим корисний у бізнесі. URL: <https://thepage.ua/ua/business/kraudfanding-ukrayina-sho-ce-take-yaki-platformi-isnuyut-ta-yaki-perevagi> (дата звернення 24.09.2024).

9. Краудфандинг для бізнесу: як він працює та чи ефективний в Україні. URL: https://24tv.ua/business/kraudfanding-dlya-biznesu-yak-vin-pratsyuje-efektivniy-ukrayini_n1805265 (дата звернення 24.09.2024).

10. Краудфандинг: як він працює та чим може бути корисним українському бізнесу. URL: <https://fintechinsider.com.ua/kraudfandyng-yak-vin-pratsyuje-ta-chym-mozhe-buty-korysnym-ukrayinskomu-biznesu/> (дата звернення 24.09.2024).

Annotation: Crowdfunding is a tool for financing business ideas that allows entrepreneurs to raise funds through special online platforms. The study examines the main models of crowdfunding, as well as its advantages and challenges.

Keywords: crowdfunding, startups, charity projects, crowdlending.

*Науковий керівник – ХИЛКО Іван,
старший викладач кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В АГРАРНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

ШВЕЦЬ Степан, здобувач вищої освіти
спеціальність 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. У роботі досліджено розвиток аграрної промисловості, яка досить активно використовує інформаційні та цифрові технології для підвищення ефективності й конкурентоздатності. Проаналізовано вплив інформаційних і цифрових технологій на аграрний сектор. Запропоновано впровадження прогресивних інформаційних технологій у вітчизняну аграрну промисловість.

Ключові слова: інформаційні технології, цифрові технології, інновації, агробізнес, цифровізація, автоматизація виробництва, ринкова економіка.

Сучасні технології мають величезний вплив на людину в різних сферах життя і на людство в цілому. Інформаційні технології з кожним роком значно розширюють та покращують можливості для економічного зростання. Використання інформаційних технологій, створює передумови для переходу аграрної промисловості на якісно новий етап. Цифровізація та автоматизація перетворюють і змінюють аграрну промисловість, відкриваючи нові можливості для її розвитку.

Ключовим компонентом аграрної промисловості є інновації. Інновації виступають однією з найважливіших передумов для побудови ефективної ринкової економіки. Вони гарантують не тільки конкурентні переваги, але й дають можливість для отримання вищого рівня доходу, а в підсумку просування на нові ринки.

В аграрній промисловості ефективність інновації залежить від декількох показників, а саме: економічних, екологічних, технологічних та соціальних. Ці показники гарантуватимуть аграрній промисловості постійне отримання інформації про ефективність і стан інноваційних процесів. Інформаційні і цифрові технології дозволяють навчитися робити речі кращими, при цьому використовуючи менше витрат. Це дає можливість для того, щоб продовольчі системи задовольняли нові складні вимоги і одночасно забезпечували стале використання дефіцитних природних ресурсів [1].

У аграрному бізнесі інформаційні та цифрові технології відіграють дуже важливу роль. Вони використовуються з метою покращення виробництва, вдосконалення управління підприємством та підвищення продуктивності праці.

Використання інформаційних технологій здійснило революцію в аграрній промисловості, дозволивши керувати великими фермерськими господарствами від тракторів з GPS-навігацією, до іригаційних систем. Це допомагає підприємцям працювати більш ефективно.

Американська компанія «Deer & Company» (John Deere) одна з найпопулярніших і крупніших компаній виробників тракторів у світі. Трактор 9RX 590 справляє велике враження на багатьох фермерів. Кабіна водія обладнана одним з найбільших дисплеїв G5plus і численними функціями комфорту, такими як 6,5 дюймова цифрова радіосистема з сенсорним екраном і підтримкою Android Auto і AppleCarPlay, система автоматизації розворотів AutoTrac, пасивна навігація знаряддя AutoTrac [2].

Американська торгова марка «New Holland» виводить на ринок нову серію тракторів T8 GENESIS. Трактори цього покоління мають ідеальне робоче місце для ефективної роботи. Кабіна має широкі можливості налаштування, оснащена сучасними інформаційними і цифровими технологіями, новим багатофункціональним підлокітником SideWinder™ Ultra та монітором IntelliView із екраном діагоналю 12 дюймів [3].

«Харківський тракторний завод» (ХТЗ) – це найбільше в Україні підприємство з виробництва уніфікованих гусеничних та колісних тракторів. Сьогодні завод випускає трактори, призначені для виконання найрізноманітніших робіт у багатьох галузях аграрної промисловості. Завод виготовляє колісні трактори з потужністю 180-240 к.с, гусеничні з потужністю 170-190 к.с. Наприклад, серед енергонасичених колісних тракторів загального призначення, ХТЗ 17221 має каркасну кабінку для збільшеного обсягу, із суцільним вітровим склом, яке забезпечує поліпшену оглядовість і комфортні роботи для водія [4]. Проте, порівнюючи іноземні компанії з вітчизняними, маємо велику різницю у впровадженні інформаційних і цифрових технологій в

продукцію аграрної промисловості. Якщо іноземні інформаційні технології показують невпинний прогрес і з кожним роком удосконалюються для збільшення ефективності, то вітчизняні, нажаль поки що відстають.

Розвиток інформаційних і цифрових технологій в аграрній промисловості набуває з кожним роком все більшого значення і є головним фактором модернізації і збагачення аграрної промисловості. Технологічні інновації завжди будуть важливими хоча б тому, що з кожним днем складність виробництва техніки зростає і підвищується разом із невпинним розвитком людства.

Література:

1. Technology and digital in agriculture : web-cite. URL: <https://cutt.ly/WFkZ9sw> (дата звернення: 26.09.2024)
2. Deere & Company : web-cite. URL: <https://www.deere.ua/uk/index.html> (дата звернення 26.09.2024)
3. New Holland Agriculture a brand of CNH Industrial N.V. : web-cite URL: <https://agriculture.newholland.com/eu/uk-ua> (дата звернення: 26.09.2024)
4. Харківський тракторний завод : сайт. URL : <http://xtz.ua/ua/> (дата звернення: 26.09.2024)

***Abstract.** The paper examines the development of the agricultural industry, which requires active use of information and digital technologies to improve efficiency and competitiveness. The influence of information and digital technologies into the agricultural sector. The introduction of progressive information technologies of the motherland into the agrarian industry is proposed.*

***Key words:** information technologies, digital technologies, innovation, agribusiness, digitalization, automation of production, market economics.*

***Науковий керівник – БІЛІЧЕНКО Олександр,
кандидат економічних наук, доцент,
в.о. декана обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет***

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ НА БІЗНЕС-МОДЕЛІ

ШЕВЧУН Тетяна, здобувач фахової передвищої освіти спеціальність 071 Облік і оподаткування ВСП "Сумський фаховий коледж СНАУ"

Анотація: (доповідь присвячена аналізу впливу сучасних технологій на трансформацію бізнес-моделей. Розглядаються ключові технологічні тренди, їх вплив на різні елементи бізнес-моделі та приклади успішних компаній, які ефективно використовують технології)

Ключові слова: (бізнес-модель, інновації, ринок, економіка, технології)

У сучасному світі технології стали невід'ємною частиною нашого життя, і бізнес не є винятком. Бізнес-модель - це концептуальна структура, яка описує логіку створення, доставки та отримання цінності компанією. Вона включає в себе ключові аспекти діяльності підприємства: від ціннісної пропозиції до структури витрат.

Сьогодні ми спостерігаємо ряд ключових технологічних трендів, які суттєво впливають на бізнес. Серед них - цифровізація, штучний інтелект, Інтернет речей, блокчейн, хмарні технології та розвиток мобільних мереж. Ці технології не просто змінюють спосіб ведення бізнесу - вони трансформують традиційні бізнес-моделі та створюють абсолютно нові.

Штучний інтелект перетворює процес прийняття рішень, оптимізує операції та персоналізує взаємодію з клієнтами. ШІ-алгоритми аналізують величезні масиви даних, виявляючи закономірності, які недоступні для людського розуму. Це дозволяє компаніям створювати персоналізовані продукти та послуги, оптимізувати маркетингові кампанії та прогнозувати потреби клієнтів.

Блокчейн революціонує довіру в онлайн-транзакціях, забезпечуючи прозорість та безпеку. Ця технологія знаходить застосування в різних сферах, від фінансів до логістики. Блокчейн дозволяє створювати децентралізовані платформи, які усувають посередників та знижують витрати.

Хмарні технології надають компаніям гнучкість та масштабованість, дозволяючи їм зберігати та обробляти дані в мережі Інтернет. Хмарні сервіси

спрощують розробку та запуск нових продуктів, знижуючи бар'єри для входу на ринок.

Інтернет речей створює мережу взаємопов'язаних пристроїв, які збирають та обмінюються даними, а також дозволяє компаніям отримувати цінну інформацію про свої продукти та клієнтів, що відкриває нові можливості для оптимізації виробництва та обслуговування.

Приклади успішних компаній, таких як **Google**, що використовує штучний інтелект для персоналізації реклами, **Amazon**, яка оптимізує логістику через дані про клієнтів, і **Tesla**, що впроваджує інновації у виробництві електромобілів, ілюструють, як технології трансформують бізнес-середовище. Успіх у сучасному світі вимагає активного впровадження нових технологій та адаптації до змін.

Автоматизація бізнес-процесів та впровадження штучного інтелекту стали основними трендами в сучасному бізнесі. Наприклад, використання чат-ботів для обслуговування клієнтів дозволяє компаніям знижувати витрати на персонал і покращувати швидкість реагування на запити. Штучний інтелект також може аналізувати величезні обсяги даних, що допомагає у прийнятті рішень на основі реальних даних.

Не зважаючи на численні переваги, технології також приносять нові виклики. Зростання конкуренції, пов'язане з легкістю входу на ринок, зростання кіберзагроз та необхідність постійного оновлення технологій вимагають від бізнесу адаптації і гнучкості. Багато компаній стикаються з проблемами впровадження нових технологій, такими як нестача кваліфікованих кадрів та високі витрати на навчання.

Вплив технологій на бізнес-моделі набагато більший. Від створення нових можливостей до трансформації існуючих процесів. Технології відкривають багато перспектив для розвитку підприємництва.

Щоб скористатися цими можливостями, компаніям необхідно бути готовими до змін і інвестувати в інновації. Підприємствами майбутнього

будуть ті, які зможуть ефективно інтегрувати технології у свої стратегії та адаптуватися до середовища, що швидко змінюється.

Література:

1. Бакуліна О.С. Бізнес - моделі розвитку підприємництва. // Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства: тези І Міжнародної науково-практичної конференції (8-9 листопада 2018 р.). – Житомир, 2018. – 751 с. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/308.pdf>. Дата звернення 23.09.2024).

2. Миронюк А. Бізнес-модель для росту бізнесу. MYRONIUK CONSULTING Стратегії росту прибутку бізнесу та людей. URL: <https://www.myroniuk.com/businessgrowupmarketing/> (дата звернення 22.09.2024)

Анотація: The report is devoted to the analysis of the influence of modern technologies on the transformation of business models. Key technological trends, their impact on various elements of the business model and examples of successful companies that effectively use technology are considered.

Ключові слова: business model, market, innovation, economics, technology

*Науковий керівник - РАДЧУК Олена,
викладач обліково-фінансового відділення,
Відокремлений структурний підрозділ “Сумський фаховий коледж СНАУ”,
м. Суми*

**ШМИГЛЯ Ганна, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 облік і оподаткування
Запорізький національний університет**

Анотація: Тема актуальна, оскільки сприяє формуванню більш справедливого та рівноправного суспільства. Соціальне підприємництво спрямоване на підтримку вразливих верств населення, створення нових робочих місць та покращення якості життя. В умовах сучасних викликів, зокрема повномасштабного вторгнення, розвиток соціального підприємництва набуває ще більшого значення для досягнення цілей сталого розвитку та економічної стійкості.

Ключові слова: соціальне підприємництво, соціальна місія, працевлаштування, Україна, соціальні проблеми, бізнес, соціальна підтримка.

Соціальне підприємництво в Україні - це форма бізнесу, яка поєднує в собі отримання прибутку та вирішення соціальних проблем. Воно відіграє все більш важливу роль у розвитку українського суспільства. Такі підприємства створюють товари та послуги, які мають соціальний вплив, одночасно генеруючи прибуток для підтримки своєї діяльності. Тобто, поєднання бізнесу та соціальної місії – це концепція, яка передбачає, що компанія, крім отримання прибутку та створення продуктів і послуг задля задоволення потреб споживачів, додатково пропонують вирішення соціальних проблем: пропонують різноманітні програми для людей з обмеженими фізичними або розумовими можливостями, допомагаючи їм розвивати свої навички та інтегруватися в суспільство; сприяють працевлаштуванню людей з інвалідністю, допомагаючи їм знайти роботу, яка відповідає їхнім можливостям [1].

Перше соціальне підприємництво в Україні почало формуватися у 1990-х роках після здобуття незалежності, коли в країні з'явився новий економічний устрій та відбулася активізація громадянського суспільства. Однак, як окрема концепція, соціальне підприємництво почало розвиватися в Україні на початку 2000-х років. Соціальне підприємство "Горіховий дім" – це перше підприємство, яке було засноване як благодійна організація для допомоги жінкам, які опинилися у складних життєвих обставинах. Жінкам надавали не лише робочі місця на підприємстві, де вони виготовляли випічку та інші продукти, але й допомагали соціально адаптуватися. Основна мета – допомогти

жінкам повернутися до нормального життя, заробити кошти для себе та своїх сімей. Саме воно стало одним із перших успішних прикладів соціального підприємництва в Україні, показавши, як бізнес може поєднувати соціальну місію з економічною діяльністю. Вже у наступні роки соціальне підприємництво почало розвиватися в Україні активніше, зокрема завдяки міжнародним організаціям, які почали підтримувати проекти соціального бізнесу, а також завдяки розвитку громадських ініціатив і кооперацій [3].

В Україні соціальним підприємництвом можуть займатися ФОПи, також підприємства створюються на основі неприбуткових організацій. Це можуть бути громадські організації, благодійні фонди або кооперативи, які використовують бізнес-моделі для фінансування своєї соціальної діяльності. Малі та середні підприємства також можуть бути соціальними, якщо їхня діяльність спрямована на досягнення соціальних цілей. Наприклад, бізнес, який створює робочі місця для людей з обмеженими можливостями або працевлаштовує внутрішньо переміщених осіб, є соціальним підприємством, навіть якщо зареєстрований як комерційне підприємство. Це менш поширено, але й деякі державні або муніципальні підприємства можуть також мати соціальну місію, якщо їхня діяльність спрямована на покращення якості життя громади або вирішення конкретних соціальних проблем [2].

Ряд компаній, які розробляють програми волонтерства, корпоративної соціальної відповідальності, що дозволяє залучити співробітників до вирішення соціальних проблем:

– *Майстерня добра* (мережа творчих майстерень, де люди з інвалідністю можуть реалізувати свої таланти, виготовляючи унікальні вироби ручної роботи. Придбаючи ці вироби, ви не лише отримуєте якісний продукт, а й підтримуєте важливу соціальну ініціативу)

– *Veterano Pizza* (піцерія не лише забезпечує ветеранів роботою, а й допомагає їм адаптуватися до мирного життя та подолати наслідки бойових дій).

–*Злагода* (це підприємство з Краматорська, яке працює вже майже 20 років на основі громадської організації, що підтримує людей з інвалідністю. Окрім працевлаштування, активісти також надають фінансову допомогу своїм клієнтам. У 2010 році зусиллями працівників «Злагоди» було відкрито соціальний магазин, де можна придбати необхідні товари за доступними цінами. Для деяких категорій громадян товари надаються безкоштовно.) [5].

–*Львівська свічкова мануфактура* (мануфактура створює нові можливості для жінок, які опинилися у складних життєвих обставинах, допомагаючи їм реалізувати свій потенціал.

–*Ресторан Urban Space* (ресторан активно залучає до роботи молодих людей, надаючи їм можливість здобути професійний досвід та заробити перші гроші. Особлива увага приділяється молоді з соціально незахищених верств населення) [4].

Соціальні підприємства в Україні стикаються з низкою викликів: таких як брак фінансування, обмежений доступ до ринків, відсутність досвіду та знань. Проте, вони мають великий потенціал для розвитку та створення більш справедливого та сталого суспільства [7].

Соціальний бізнес спрямований на вирішення проблем та задоволення потреб громадян, які потребують підтримки та уваги від держави. Тому в рамках комплексної програми розвитку малого та середнього бізнесу регіонів на 2021-2023 роки одним із ключових завдань є підтримка соціального підприємництва. Повномасштабне вторгнення лише підкреслило важливість цього напрямку, особливо з огляду на урядову політику, яка націлена на розвиток підприємництва та стимулювання самозайнятості населення. [6].

Розглянемо у вигляді таблиці як соціальні підприємства в Україні підходили до вирішення соціальних проблем в 2021 році та як це відбувається зараз, у 2024 році:

Характеристика	2021 рік	2024 рік	Приклади змін та тенденцій
Фокус на проблемах	Безробіття, соціальна ізоляція, освіта, здоров'я	Більше уваги до екологічних проблем, сталого	Збільшення кількості підприємств, що займаються

		розвитку, інклюзії, подолання наслідків війни	переробкою відходів, відновлюваною енергетикою, соціальними послугами для ВПО
Джерела фінансування	Гранти, донорські кошти, власні ресурси	Розширення джерел: венчурні інвестиції, соціальні інвестиції, співпраця з бізнесом, державні програми	Збільшення інтересу інвесторів до соціального сектору, поява нових фінансових інструментів
Технології	Початок використання цифрових інструментів (сайти, соцмережі)	Активне використання AI, блокчейну, IoT для підвищення ефективності, прозорості та масштабування	Створення онлайн-платформ для збору коштів, надання послуг, моніторингу соціального впливу
Співпраця	Співпраця з місцевими громадами та організаціями	Розширення кола партнерств: державні органи, бізнес, міжнародні організації, академічні інституції	Створення кластерів соціальних підприємств, спільні проекти з великими компаніями
Адаптація до змін	Гнучкість до змін на локальному рівні	Швидка адаптація до глобальних криз (пандемія, війна), розробка нових моделей бізнесу	Створення резервних фондів, диверсифікація джерел доходу, розробка планів на випадок надзвичайних ситуацій

В останні роки соціальне підприємництво в Україні зробило великий крок уперед. Воно набуло більшої професійності, розширило свої масштаби та стало більш різноманітним. Соціальне підприємництво завжди відігравало важливу роль у вирішенні соціальних проблем і сприяло формуванню справедливішого суспільства. Для досягнення цілей сталого розвитку підтримка та подальший розвиток цього сектору в Україні є важливою умовою.

Література:

1. SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE: CURRENT ISSUES OF FORMATION | В. І. Kosovych | Economy and the State No. 3 2020 pp. 77-81.

Economy and State magazine is a scientific publication of Ukraine on economic issues. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4541&i=13> (дата звернення: 09/24/2024).

2. Articles of the "Business" section - The Village Ukraine Kyiv. The Village Ukraine. URL: <https://www.village.com.ua/village/business> (дата звернення: 09/24/2024).

3. What is social business and why Ukraine needs it: we consider the basics of social entrepreneurship. The Village Ukraine. URL: <https://www.village.com.ua/village/business/sotsialne-pidpnyemnytstvo/349889-social-business> (дата звернення: 09/24/2024).

4. SOCIAL ENTREPRENEURSHIP AS A FACTOR OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF SOCIETY | Entrepreneurship and innovation. Resolve a DOI Name. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/18.6> (дата звернення: 09/24/2024).

5. PDF view of the file omptestuser, 81.pdf. Resolve a DOI Name. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-302-9-81> (дата звернення: 24.09.2024).

6. PDF view of the file 10.pdf. Resolve a DOI Name. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-116-9-10> (дата звернення: 24.09.2024).

7. PDF view of the file omptestuser, 10.pdf. Resolve a DOI Name. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-293-0-10> (дата звернення: 24.09.2024).

***Annotation:** The topic is relevant because it contributes to the formation of a fairer and more equal society. Social entrepreneurship is aimed at supporting vulnerable segments of the population, creating new jobs and improving the quality of life. In the conditions of modern challenges, in particular full-scale invasion, the development of social entrepreneurship becomes even more important for achieving the goals of sustainable development and economic stability.*

***Keywords:** social entrepreneurship, social mission, employment, Ukraine, social problems, business, social support.*

*Науковий керівник – СЕЙСЕБАЄВА Наталія
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, ПРИКЛАДИ УСПІШНИХ ІНІЦІАТИВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ

КАРНАБЄДА Олександра, здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування Запорізький національний університет

Анотація: У роботі розглядаються сучасні тенденції корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) в Україні, зокрема екологічні ініціативи, підтримка локальних громад, інвестиції в освіту, соціальний захист та благодійність. Особливу увагу приділено успішним практикам українських компаній, таким як "Нова Пошта", "МХП", "Оболонь" та "Київстар", які активно впроваджують міжнародні стандарти сталого розвитку та соціальної відповідальності.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, екологічні ініціативи, благодійність, освіта, підтримка громад.

1. Зростання ролі КСВ в Україні

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) поступово стає ключовим елементом бізнес-стратегії українських компаній. Зокрема, такі підприємства, як "Нова Пошта", "Київстар", "МХП" та "Оболонь", активно впроваджують міжнародні стандарти сталого розвитку, що не тільки дозволяє їм відповідати вимогам міжнародного ринку, але й сприяє соціально-економічному розвитку країни. Наприклад, "Київстар" активно підтримує інновації в галузі телекомунікацій, що сприяє розвитку цифрової інфраструктури України.

2. Екологічні ініціативи

Екологічна відповідальність стає невід'ємною складовою КСВ багатьох українських компаній. Як приклад, "Нова Пошта" використовує екологічні пакувальні матеріали та впроваджує сонячні панелі для енергозабезпечення своїх логістичних центрів. Компанія "Оболонь" створила замкнений цикл виробництва, де вторинна сировина знову використовується для створення нових продуктів. Водночас компанія "МХП" впроваджує біогазові установки для переробки органічних відходів, що зменшує шкідливі викиди та генерує чисту енергію.

3. Підтримка локальних громад

Підтримка місцевих громад стала важливим напрямком КСВ українських компаній. "МХП" не тільки допомагає відновлювати соціальну інфраструктуру в сільських районах, але й підтримує місцеві школи та дитячі садочки. Компанія також організовує екологічні толоки, залучаючи місцевих мешканців до прибирання територій. Крім того, компанія "Епіцентр" інвестує у розвиток спортивних споруд в українських громадах, сприяючи популяризації здорового способу життя.

"МХП" (Миронівський хлібопродукт): Лідер у агропромисловості, компанія використовує екологічні рішення, зокрема біогазові установки для виробництва енергії з органічних відходів. Це дозволяє суттєво зменшити викиди парникових газів і переробляти відходи. Підприємство МХП активно реалізує низку екологічних ініціатив, що спрямовані на стале використання ресурсів, зменшення вуглецевого сліду та підтримку місцевих громад.

Основні напрямки включають:

1. Енергоефективність та відновлювана енергетика:

Впровадження біогазових комплексів для переробки відходів, що дозволяють генерувати зелену енергію. Наприклад, комплекси «Оріль-Лідер» та «Біогаз Ладизин» перетворюють органічні відходи в електроенергію та добрива.

2. Зменшення відходів: Сортування та повторне використання відходів. Також МХП розвиває програми зі створення та внесення органічних добрив на базі відходів біогазового виробництва.

3. Інноваційні технології: Модернізація обладнання, зокрема впровадження декантерів для розділення продуктів бродіння. Будівництво об'єктів для виробництва зрідженого біометану для експорту до ЄС.

4. Екологічна освіта та підтримка громад: Організація толок та заходів з прибирання довкілля. Систематична підтримка місцевих екологічних ініціатив. Ось інфографіка, яка ілюструє основні екологічні ініціативи МХП, включаючи біогазові комплекси «Оріль-Лідер» та «Біогаз Ладизин». Вона показує внесок у

виробництво зеленої енергії, зменшення викидів парникових газів та обробку відходів, а також ключові статистичні дані щодо зменшення вуглецевого сліду.

4. Інвестиції в освіту

Українські компанії активно інвестують в освітні проєкти. Наприклад, "Київстар" реалізує програму "Смарт-освіта", яка спрямована на розвиток цифрових навичок молоді та підтримку освітніх ініціатив у школах. Компанія також співпрацює з університетами для підготовки молодих фахівців у галузі телекомунікацій. "Розетка" підтримує освітні платформи для вивчення програмування та інформаційних технологій, що сприяє підвищенню кваліфікації українських спеціалістів.

5. Соціальний захист та інклюзія

Важливою частиною КСВ є соціальна інклюзія. Компанія "Епіцентр" активно працевлаштовує людей з інвалідністю, забезпечуючи для них адаптовані умови праці. Крім того, "Нова Пошта" впроваджує програми для підтримки рівності у своїх колективах, створюючи можливості для працевлаштування та розвитку кар'єри для вразливих груп населення.

6. Благодійність

Українські компанії демонструють високий рівень благодійної діяльності, особливо під час війни. Наприклад, компанія "Розетка" надає гуманітарну допомогу переселенцям і співпрацює з благодійними організаціями, а мережа АЗС "ОККО" організовує збір коштів для допомоги ЗСУ та постраждалим від війни. Крім того, компанії здійснюють регулярні грошові внески до фондів, які займаються підтримкою армії та постраждалих.

7. Підтримка здоров'я та безпеки працівників
В умовах пандемії COVID-19, українські компанії, такі як "Фармак" та "Інтерпайп", значно посилили заходи безпеки на робочих місцях, забезпечивши своїх співробітників засобами захисту та організувавши масову вакцинацію. Також "Нова Пошта" розробила внутрішні програми для підтримки здоров'я своїх працівників, включаючи психологічну допомогу та програми оздоровлення.

8. Підтримка військових та ветеранів
Особливу увагу українські компанії приділяють підтримці військових та ветеранів. Наприклад, компанія "ОККО" регулярно надає паливо для ЗСУ, а також підтримує реабілітаційні центри для поранених військових. Компанія "Метінвест" надає допомогу у вигляді технічного обладнання та амуніції для українських захисників.

Література:

1. Кобилін А. М. Системи обробки економічної інформації / А. М. Кобилін . Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 234 с.
2. <https://mhp.com.ua/uk/stalyy-rozvytok>
3. Зайцева О. В. Корпоративна соціальна відповідальність підприємств в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку / О. В. Зайцева // Економіка України. – 2021. – № 6. – С. 15-22.
3. Шевчук І. О. Стратегічний підхід до корпоративної соціальної відповідальності українських підприємств / І. О. Шевчук, Л. А. Іванова // Вісник економічної науки України. – 2020. – № 3. – С. 32-40.
4. Мінаєва О. І. Екологічна корпоративна соціальна відповідальність в Україні / О. І. Мінаєва // Соціально-економічні дослідження. – 2022. – № 5. – С. 44-50.

5. Яременко О. Г. Тенденції розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні / О. Г. Яременко, С. М. Ковальчук // Сталий розвиток: економіка та управління. – 2021. – Т. 9, № 2. – С. 67-74.

6. Белєвцова О. А. Корпоративна соціальна відповідальність та екологічні інновації / О. А. Белєвцова // Проблеми економіки та управління. – 2020. – Т. 5, № 4. – С. 21-28.

Annotation: *The paper examines the current trends in corporate social responsibility (CSR) in Ukraine, focusing on environmental initiatives, community support, investments in education, social protection, and charity. Successful practices of Ukrainian companies such as Nova Poshta, МНР, Obolon, and Kyivstar, which actively implement international sustainability and social responsibility standards, are highlighted.*

Keywords: *corporate social responsibility, environmental initiatives, charity, education, community support.*

**Науковий керівник – СЕЙСЕБАЄВА Наталія
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя**

СИНЕРГІЯ ВЗАЄМОДІЇ ОСВІТИ, НАУКИ ТА БІЗНЕСУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

**ЛІСКОВ Олександр, здобувач вищої освіти
спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Розглянуто значення синергії між освітою, наукою та бізнесом для підвищення якості вищої освіти та створення інноваційного середовища. У сучасних умовах глобалізації та швидкого технологічного розвитку, інтеграція цих сфер є критично важливою для підготовки кваліфікованих фахівців та розвитку економіки знань. Аналізуються різні моделі взаємодії між університетами, науковими установами та приватним сектором, їхній вплив на розробку нових навчальних програм, стимулювання наукових досліджень та комерціалізацію результатів.

Ключові слова: синергія, освіта, наука, бізнес, вища освіта, інноваційне середовище.

У сучасному світі інтеграція освіти, науки та бізнесу є ключовим фактором розвитку конкурентоспроможного суспільства знань. Це зумовлено глобалізаційними процесами, зростанням попиту на нові технології та інноваційні рішення, які можуть бути впроваджені тільки через активну співпрацю між цими трьома секторами. Взаємодія освіти, науки та бізнесу створює умови для підвищення якості вищої освіти, сприяє комерціалізації наукових досліджень і стимулює розвиток інноваційного середовища.

Однією з основних проблем інтеграції освіти, науки та бізнесу є недостатня взаємодія між цими секторами. У багатьох країнах наукові дослідження в університетах залишаються відокремленими від реальних потреб бізнесу, що призводить до обмеженого впровадження інновацій у виробництво та інші сектори економіки. Це пов'язано з браком комунікаційних платформ, які могли б забезпечити постійний діалог між науковцями та підприємцями.

Ще одна проблема – це розрив між знаннями, які отримують студенти, та практичними навичками, що потрібні бізнесу. Навчальні програми часто не відповідають сучасним вимогам ринку праці, що ускладнює процес працевлаштування випускників. Бізнес у свою чергу не завжди готовий інвестувати у розвиток освітніх програм або підтримувати наукові дослідження, оскільки не бачить прямої економічної вигоди від такої співпраці.

Крім того, проблемою є недостатнє фінансування науково-дослідних

робіт, що знижує можливості для проведення інноваційних досліджень і розробок. Університети часто стикаються з браком ресурсів для комерціалізації своїх наукових досягнень, що гальмує розвиток стартап-екосистем та інноваційних хабів. Іншою перешкодою є відсутність відповідних механізмів для захисту інтелектуальної власності, що знижує мотивацію дослідників до співпраці з бізнесом.

Освіта і наука завжди перебували у тісному зв'язку, оскільки наукові дослідження є джерелом нових знань, які впроваджуються в освітній процес. Університети відіграють важливу роль як центри генерації знань та нових ідей. Проте для того, щоб ці знання приносили реальну користь суспільству, вони мають бути застосовані на практиці. Саме тут вступає в дію синергія між наукою та бізнесом, яка дозволяє перетворити наукові відкриття на комерційні продукти та послуги. Наприклад, університетські наукові центри можуть розробляти нові технології, а бізнес-партнери — впроваджувати їх у виробництво, створюючи нові робочі місця та стимулюючи економічне зростання [1].

Бізнес є важливим партнером освітніх установ у процесі підготовки фахівців. Співпраця між компаніями та університетами дозволяє останнім адаптувати навчальні програми до вимог сучасного ринку праці. Сьогодні важливою стає тенденція до формування практикоорієнтованого навчання, яке ґрунтується на реальних кейсах та запитах бізнесу. Це допомагає студентам здобути необхідні професійні навички та зменшити розрив між теоретичними знаннями та практичними вимогами роботодавців [2]. Крім того, бізнес відіграє важливу роль у фінансуванні наукових досліджень, що дозволяє впроваджувати новітні технології в освітній процес і підвищувати його якість.

Одним із ключових механізмів інтеграції освіти, науки та бізнесу є створення інноваційних хабів та бізнес-інкубаторів при університетах. Такі платформи надають можливості для розвитку стартапів та реалізації студентських ідей. Вони забезпечують необхідну інфраструктуру, експертну підтримку та доступ до фінансових ресурсів, що дозволяє студентам і

науковцям комерціалізувати свої розробки. Наприклад, багато університетів у світі вже успішно реалізують такі проєкти, стимулюючи розвиток підприємництва серед молоді [3]. Інноваційні хаби також сприяють обміну знаннями між студентами, науковцями та підприємцями, що створює синергетичний ефект у розвитку нових технологій.

Синергія між освітою, наукою та бізнесом є необхідною умовою для розвитку інноваційного середовища та підвищення якості вищої освіти. Співпраця між університетами, науковими установами та бізнесом дозволяє створювати нові технології, продукти та послуги, які сприяють економічному зростанню і забезпечують конкурентоспроможність на світовому ринку. Інноваційні хаби та бізнес-інкубатори при університетах є важливими інструментами для реалізації цієї співпраці. Вони допомагають молоді розвивати підприємницькі навички та впроваджувати свої наукові розробки в реальну економіку. Така інтеграція є важливим елементом сучасної економіки знань, що стимулює розвиток як національного, так і глобального ринків [4].

Література

1. Квасницька, Р. С. (2018). Інновації в освітній діяльності: інтеграція науки і бізнесу. Економічний вісник університету, 39(1), 23-31.
2. Петров, О. М., & Гончаренко, Т. О. (2020). Взаємодія освіти і бізнесу в умовах цифрової економіки. Освіта і наука, 56(2), 45-52.
3. Яковенко, І. П. (2019). Інноваційні хаби в університетах як інструмент комерціалізації наукових розробок. Науковий журнал інновацій, 7(3), 69-74.
4. Шевченко, А. В. (2021). Підприємницька діяльність університетів: синергія науки, освіти та бізнесу. Інноваційні технології та підприємництво, 15(4), 89-97.

***Abstract:** The article considers the importance of synergy between education, science and business for improving the quality of higher education and creating an innovative environment. In today's conditions of globalization and rapid technological development, the integration of these areas is critically important for the training of qualified specialists and the development of the knowledge economy. Different models of interaction between universities, scientific institutions and the private sector are analyzed, their influence on the development of new educational programs, stimulation of scientific research and commercialization of results.*

***Keywords:** synergy, education, science, business, higher education, innovative environment.*

*Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ВВЕДЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА» В ШКІЛЬНУ ПРОГРАМУ НАВЧАННЯ УКРАЇНИ

*ЛІЩИНА Анастасія, здобувач вищої освіти
спеціальність 051 «Економіка»
Державний податковий університет*

Анотація. В роботі висвітлено питання запровадження в шкільних навчальних планах дисципліни «Економіка».

Ключові слова: економіка, освіта, потреби, благо, споживач.

Сучасні економічні знання повинні відображати нові явища та поняття економіки, розвивати навички аналізу і розрахунків, а також сприяти творчому мисленню учнів. Шкільна економічна освіта ХХІ століття має стати фундаментом для подальшого поглиблення знань. Базові знання з економіки, отримані в школі, дозволяють застосовувати їх для вирішення повсякденних завдань. Усвідомлення взаємозв'язків між економічними знаннями та діяльністю людини необхідне для розуміння цілісного економічно-просторового середовища, яке є основою здорового життя.

Хоча люди можуть висловлювати експертні думки щодо сталого розвитку, кліматичних змін, гендерної нерівності та корупції, чи готові вони до обговорення майбутньої євроінтеграції, вчасної сплати податків, міграції, старіння нації та низької народжуваності в Україні? А саме ці питання мають безпосередній вплив на економіку нашої країни, відповідно і відповіді на ці питання позитивно або негативно вплинуть на перспективи країни.

Цитуючи О. Фокіна: «в Україні всі ми вдома. І хто, крім нас, винен у тому що у нас такий дім?» [1], ці слова має кожен запам'ятати і працювати над реалізацією.

Ми живемо в трагічні, історичні часи і ми переконані, що саме молодому поколінню відбудувувати нашу державу не лише в інфраструктурному плані, а і в економічному. Рівень життя населення країни прямо залежить від стану її економіки. Молодь - надія та перспектива будь-якої країни, в тому числі й України.

На нашу думку, запроваджена в деяких школах «фінансова грамотність» необхідна для молодшої школи, а знання з економіки мають отримувати старшокласники. Якщо в школі доступно обговорити елементарні, базові поняття економіки то в майбутньому ці учні, які згодом стануть робочою силою на ринку праці, знатимуть, що працювати вони мають офіційно, і що держава не може функціонувати без сплати податків.

Економічна наука відіграє важливу роль у житті кожної людини. Володіння економічними знаннями допомагає орієнтуватися в бізнесі. Ці знання потрібні суспільству, і особливо їх потребує молодь, а не старше покоління.

Навчальна дисципліна «Економіка» має бути запроваджена у старших класах, для того, щоб навчити учнів зважувати корисність від придбання товарів і послуг, зробити з учня раціонального споживача, який може співставляти свої потреби зі своїми можливостями. Суха теорія підліткам буде не цікава, а от розказати на реальних кейсах і у формі гри – це «must have».

Якщо ми хочемо мати ринкову економіку в державі, ми повинні виховувати покоління, здатне працювати і на і у цій державі.

Література:

1. Фокін О. Нове майбутнє України. 2019. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Fokin_Oleksandr/Nove_maibutnie_Ukrainy.pdf

Annotation. The work highlights the issue of introducing the discipline «Economics» into school curricula.

Key words: *economy, education, needs, benefit, consumer.*

*Науковий керівник – СКОРИК Марина,
Канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри
економічної політики та сталого розвитку
Державний податковий університет
м. Ірпінь*

ІНТЕГРАЦІЯ БІЗНЕСУ, НАУКИ ТА ОСВІТИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

МЕРЗЛІКІНА Марія, здобувач вищої освіти
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: *Описано можливості вдосконалення інтеграції бізнесу, науки та освіти в Україні, а також основні виклики цього процесу, обґрунтовано важливість інтеграційних процесів між цими секторами для забезпечення інноваційного розвитку, підвищення якості освіти та адаптації наукових досліджень до потреб сучасного ринку праці.*

Ключові слова: *інтеграція, наука, бізнес, освіта, інноваційний розвиток.*

В умовах глобалізації та стрімкого розвитку інформаційних технологій інтеграційні процеси між бізнесом, наукою та освітою стають надзвичайно важливими для забезпечення конкурентоспроможності країни. В Україні ці процеси набувають особливого значення, адже вони не лише сприяють економічному зростанню, але й формують нові підходи до навчання та наукових досліджень. Успішна інтеграція цих сфер може сприяти розвитку людського капіталу, впровадженню інновацій, ефективному реагуванню на запити сучасного ринку праці тощо.

Подібна проблематика вже вивчалася в працях українських науковців, зокрема Кизима М., Лібанової Е., Ільєнкової С. та інших. Цієї ж теми торкалися й багато іноземних авторів, таких як Уолтер Р., Мартін Т., Петерсон П. [1]. Це свідчить про актуальність даної теми не лише для України, але й для зарубіжних країн, оскільки існування тісних зв'язків між науковими, освітніми та бізнесовими структурами є запорукою інноваційного розвитку та адаптації до динамічних змін у глобальному середовищі.

Як поняття «інтеграція» означає об'єднання в єдине ціле, вищу форму взаємодії. В контексті бізнесу, науки та освіти воно передбачає створення тісних зв'язків між цими сферами з метою спільного розвитку інновацій, підвищення якості освіти та адаптації наукових досліджень до потреб ринку.

Для розуміння та аналізу цих інтеграційних процесів доречно розглянути типи такої інтеграції: інституційну інтеграцію, що має на меті створення нових інститутів та функціональну інтеграцію, яка виражається у

спільних дослідженнях, запровадженні нових освітніх програм тощо. Тобто інституційна інтеграція передбачає формування нових структур, які б об'єднували зусилля різних учасників процесу, забезпечуючи більш ефективну координацію та взаємодію. У свою чергу, функціональна інтеграція акцентує увагу на спільних ініціативах, які дозволяють реалізувати конкретні проекти, дослідження та освітні програми, що відповідають вимогам сучасного ринку праці. В Україні частіше зустрічається саме функціональний тип інтеграції, який виражається у співпраці закладів вищої освіти та наукових установ з бізнесом в рамках реалізації конкретних проектів та обміну знаннями.

У цьому контексті важливо зазначити, що інтеграція як процес вимагає не лише формальних угод, але й активної участі всіх сторін у процесах спільної діяльності. Залежно від конкретних цілей та умов, така співпраця може мати різноманітні форми та методи реалізації, що сприяють більш глибокому залученню учасників до спільної роботи.

Загальний список можливостей для взаємодії бізнесу, науки та освіти є доволі широким, зокрема таку інтеграцію можна впровадити в наступних формах: підписання угод про проведення спільних досліджень, здійснення консультаційної підтримки, створення мережі малих й середніх підприємств, що активно співпрацює з ЗВО з метою передачі знань та досвіду, запровадження окремих структур-посередників з метою стабільного сприяння розвитку інновацій, долучення до іноземних грантових програм, націлених на сприяння розвитку досліджень, впровадження інтегрованих навчальних планів, проведення майстер-класів та проектних форм навчання для здобувачів вищої освіти тощо [2, с.208].

Однак для України цей процес супроводжується рядом викликів, якими залишаються брак ресурсів для реалізації спільних проектів, а також нерегулярне фінансування з боку держави. Крім того, можуть існувати проблеми з комунікацією між учасниками, які можуть призвести до неузгодженості в цілях та результатах. Важливим аспектом є також необхідність адаптації освітніх програм до швидко змінюваних вимог ринку

праці, що потребує постійного моніторингу і внесення коректив у навчальний процес. Таким чином, для успішної інтеграції всіх трьох секторів необхідні спільні зусилля, стратегічне планування та стабільна підтримка з боку держави.

Отже, можна зробити висновок, що інтеграція відкриває нові можливості для інновацій, покращує якість освіти та відповідає на виклики сучасного ринку праці. Проте для досягнення успіху в цій сфері Україні необхідно подолати численні виклики, такі як недостатнє фінансування, проблеми в комунікації між учасниками та необхідність адаптації освітніх програм. Лише через спільні зусилля всіх учасників процесу та активну підтримку з боку держави можна створити ефективну систему, що сприятиме інтеграції, розвитку людського капіталу та інноваційних технологій.

Література:

1. Хаустова В., Решетняк О. Сучасні форми взаємодії та інтеграції освіти та науки: теорія та практика. Ефективна економіка. 2021. № 12. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.12.12> (дата звернення: 27.09.2024).
2. Інтеграція освіти та науки в Україні на базі моделі університету майбутнього: монографія. Харків:ФОП Лібуркіна Л. М, 2021. 424 с.

***Abstract:** The possibilities of improving the integration of business, science and education in Ukraine are described, as well as the main challenges of this process, the importance of integration processes between these sectors to ensure innovative development, improve the quality of education and adapt scientific research to the needs of the modern labor market is substantiated.*

***Keywords:** integration, science, business, education, innovative development.*

*Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії
і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

Секція 6. Трансформаційні процеси, розвиток аграрного сектора та сільських територій

АГРАРНІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

КОРОПЕНКО Михайло, здобувач вищої освіти спеціальність 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Досліджується функціонування підприємств в аграрній сфері економіки, яка відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни та розвитку економіки в цілому. Розкрито основні принципи діяльності аграрних підприємств, проаналізовано структуру, правові аспекти, а також фактори, що впливають на ефективність ведення сільськогосподарського виробництва. Особливу увагу приділено ролі інноваційних технологій і стратегічного управління у підвищенні конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Ключові слова: аграрне підприємство, сільське господарство, економіка, інновації, управління, ефективність

Аграрний сектор є ключовим елементом економіки будь-якої країни, оскільки він забезпечує продовольчу безпеку та постачання сировини для інших галузей. Розвиток підприємництва в цій сфері сприяє підвищенню ефективності виробництва, конкурентоспроможності та економічного зростання. Особливість аграрного виробництва полягає в його тісному зв'язку з природними ресурсами, що робить його залежним від стану землі та природних умов.

Для розвитку аграрної галузі необхідні значні інвестиції, як внутрішні, так і зовнішні, а також підтримка міжнародних фінансових організацій. Головною метою інвестиційної політики є модернізація агропромислового комплексу та впровадження нових технологій, що дозволить знизити витрати, підвищити заробітну плату і виробляти продукцію, яка може конкурувати на світових ринках.

Аграрні підприємства поділяються на кілька типів: ті, що займаються рослинництвом, тваринництвом або мають змішану спеціалізацію, що допомагає їм знижувати ризики. Сучасне аграрне виробництво не може обійтися без інноваційних технологій, таких як автоматизація, дрони та

супутниковий моніторинг, що дозволяє підвищити продуктивність і зберегти природні ресурси. Підвищення ефективності використання економічного потенціалу аграрних підприємств є важливим для вирішення як економічних, так і соціальних завдань [2]. Економічний потенціал підприємства відображає його здатність стабільно отримувати прибуток, задовольняючи потреби споживачів в умовах обмежень і враховуючи перспективи розвитку. На цьому рівні здійснюється управління ресурсами, виробництвом, збутом, фінансами та інвестиціями, що забезпечує прибутковість підприємства.

Аналіз технічних та технологічних аспектів показує, що зростання пасивної частини основних фондів підприємства негативно впливає на показники ефективності, такі як фондівіддача. Для досягнення оптимальних результатів важливо підтримувати баланс між основними та оборотними фондами.

Попри скорочення кількості працівників у сільському господарстві, спостерігається загальне зростання продуктивності праці. Однак потенціал праці використовується не повністю, що підтверджується коефіцієнтом робочого часу на рівні 85-95% [1, с.35-38].

Ефективність використання економічного потенціалу аграрних підприємств оцінюється через інтегральний індекс, який характеризує прибутковість та ефективність використання ресурсів у порівнянні з іншими підприємствами. Для підвищення ефективності використання економічного потенціалу необхідно оптимально використовувати наявні ресурси та впроваджувати інноваційні проєкти, що сприятиме конкурентним перевагам підприємств.

Основними викликами для аграрного сектора є зміни клімату, коливання цін на сільськогосподарські товари на світовому ринку та конкуренція з імпортом. Державне регулювання та субсидії також мають значний вплив на прибутковість підприємств.

В умовах глобалізації зростає попит на екологічно чисті продукти, що відкриває нові можливості для розвитку аграрного бізнесу. Інвестиції в

органічні методи виробництва і вихід на міжнародні ринки можуть сприяти зміцненню конкурентоспроможності підприємств [3].

Україна є привабливою для інвесторів завдяки своєму агропромислому комплексу. Однак недостатність власних ресурсів і обмежений доступ до кредитів вимагають більшої державної підтримки та активізації регіональних інвестиційних програм. Для успішного розвитку аграрного сектора необхідно вдосконалювати механізми інвестиційної діяльності, залучаючи внутрішні й зовнішні ресурси.

Література:

1. Сімкова Т. О., Байда О. К. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8465> (дата звернення: 27.09.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.12.119](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.119)
2. Лугош, Л. (2024). Інвестиційна привабливість регіону та механізми її забезпечення. *Сталий розвиток економіки*, (3(50), 244-248. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-36>.
3. Федун, І., Бей, Р., & Пискливець, В. (2022). Теоретичні аспекти розвитку підприємництва в сільській місцевості України. *Економіка та суспільство*, (40). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-28>

Abstract: *This paper explores the functioning of enterprises in the agricultural sector of the economy, which plays a crucial role in ensuring the country's food security and overall economic development. The work reveals the main principles of agricultural enterprises' operations, analyzes their structure, legal aspects, and the factors influencing the efficiency of agricultural production. Special attention is given to the role of innovative technologies and strategic management in enhancing the competitiveness of agricultural enterprises. The research findings may be valuable for managers of agricultural enterprises, economists, and other professionals in the agricultural sector.*

Keywords: *agricultural enterprise, agriculture, economy, innovation, management, efficiency.*

**Науковий керівник – КУЧМІЙОВА Тетяна,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної кібернетики,
комп'ютерних наук та інформаційних технологій,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв**

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

**РАГУЛІНА Анастасія, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

***Анотація:** у роботі розглянуто основні завдання та шляхи забезпечення продовольчої безпеки в умовах трансформації аграрного сектора економіки України. Окреслено ключові заходи, необхідні для стійкого розвитку аграрного сектора економіки, зокрема: впровадження нових агротехнологій, раціональне використання природних ресурсів, державна підтримка фермерства тощо.*

***Ключові слова:** безпека, продовольча безпека, аграрний сектор, економіка*

Продовольча безпека — це одне з основних завдань глобального та національного розвитку, що набуває все більшої актуальності в умовах трансформації аграрного сектора економіки. Вона передбачає наявність достатньої кількості продуктів харчування, їх доступність для всіх верств населення та безпечність для здоров'я. Трансформація аграрного сектора, яка включає технологічні інновації, зміни у виробничих процесах, соціальні й економічні фактори, ставить нові виклики перед продовольчою системою.

До основних викликів трансформації аграрного сектора економіки нашої держави можна віднести [1, с.39]:

1. Воєнні дії та їх наслідки.
2. Зміни клімату та їх вплив на сільське господарство.

Кліматичні зміни значно впливають на розвиток аграрного сектору економіки, зокрема на урожайність сільськогосподарських культур. Стає необхідним пристосування технологій та агротехнік для забезпечення стабільного виробництва харчових продуктів. Природні катаклізми (посухи, повені, заморозки) можуть порушити традиційні аграрні цикли, що ставить під загрозу продовольчу безпеку.

3. Інновації та цифровізація аграрного виробництва.

Технологічний розвиток та цифровізація відіграють ключову роль у трансформації аграрного сектора. Використання сучасних агротехнологій, таких як точне землеробство, автоматизація процесів, використання дронів та

штучного інтелекту, сприяє збільшенню продуктивності та зменшенню витрат ресурсів. Однак важливо, щоб ці технології були доступними не лише для великих агропідприємств, але й для малих та середніх фермерів.

4. Соціально-економічні трансформації та аграрна політика. Економічні зміни, урбанізація, міграційні процеси впливають на аграрний сектор. Зменшення кількості трудових ресурсів у сільському господарстві змушує аграріїв шукати нові підходи щодо ведення бізнесу. Водночас політична підтримка аграрного сектора та впровадження стимулюючих заходів можуть стати визначальним фактором забезпечення продовольчої безпеки.

Згадані виклики безумовно потребують вирішення. Шляхами забезпечення продовольчої безпеки можуть стати [2, с.55]:

1. Розвиток агротехнологій та впровадження інновацій. Для забезпечення продовольчої безпеки необхідно активно впроваджувати інноваційні технології, що дозволять підвищити ефективність виробництва.

2. Раціональне використання природних ресурсів. Умови обмеженості водних і земельних ресурсів потребують впровадження технологій раціонального водокористування, зменшення втрат води та ґрунтових ресурсів. Стійке землекористування та збереження родючості ґрунтів є важливими умовами довгострокового забезпечення продовольчої безпеки.

3. Державна політика та підтримка фермерів. Важливим фактором є активна участь держави у підтримці аграрного сектора. Це може включати фінансування новітніх технологій, субсидії для фермерів, стимулювання експортних ринків та забезпечення сприятливих умов для розвитку сільського господарства.

4. Сприяння стійким формам виробництва та споживання. Необхідно орієнтувати виробництво на задоволення не тільки поточного попиту, але й забезпечення продовольчої стійкості в довгостроковій перспективі. Це включає розвиток органічного землеробства, переробку відходів сільського господарства та мінімізацію харчових втрат на всіх етапах виробничого циклу.

Отже, трансформація аграрного сектора в умовах сучасних викликів вимагає комплексного підходу до забезпечення продовольчої безпеки. Для цього необхідно поєднувати технологічні інновації з ефективним використанням природних ресурсів, розвитком стійких форм виробництва та активною державною підтримкою. Забезпечення продовольчої безпеки є ключовою умовою стабільного розвитку аграрного сектора і суспільства в цілому, особливо в умовах глобальних кліматичних та економічних змін.

Література:

1. Петренко К. В., Золотоверх Л. В. Трансформація економічного розвитку агросектору України в умовах інтеграції до ЄС. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2024. № 28. С. 38–45.

2. Буюк Л. А. Сучасні тенденції та основні теоретичні підходи до цифрової трансформації агробізнесу. *Journal of strategic economic research*. 2024. № 6. С. 50–62.

Abstract: *The research examines the main challenges and ways to ensure food security in the conditions of transformation of the agricultural sector. In particular, the influence of climate changes, technological innovations, socio-economic factors and agrarian policy on agricultural production is emphasized. The key measures necessary for the sustainable development of the agricultural sector are outlined: the introduction of the latest agricultural technologies, the rational use of natural resources, the support of farmers by the state and the promotion of sustainable forms of production.*

Key words: *security, transformations, productivity, support, natural resources*

**Науковий керівник – СИРЦЕВА Світлана,
кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв**

Секція 7. Обліково-аналітична архітектура взаємовідносин суб'єктів господарювання в системі координат оподаткування та аудиту

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦТВА В РЕАЛІЯХ ХХІ
СТОЛІТТЯ**

***БЕРЗЛАПІНА Наталія, здобувач вищої освіти
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

Анотація: у роботі розглянуто сутність та роль економічної безпеки підприємства. Досліджено структуру, основні елементи та фактори впливу на економічну безпеку підприємства, адже головною частиною економіки країни є підприємницька діяльність, а основною метою – створення продуктивної політики захисту і підтримки підприємництва. Розвиток підприємництва забезпечує добробут та зростання країни на міжнародній арені. Вибір технологій, якість продукції та послуг, комплекс управлінських рішень створюють ефективність підприємницької діяльності.

Ключові слова: економічна безпека, підприємство, фактори впливу, ринкова економіка, загрози.

Сучасний світ є досить мінливим та тимчасовим, кожного дня відбуваються зміни у всіх сферах нашого життя. Останнім часом підприємства всього світу, в тому числі України, зазнають потрясінь. Прикладом є пандемія SARS-COV-2, глобальна економічна криза, початок повномасштабного вторгнення. Бізнес та підприємці постраждали одними з найперших, тому тема економічної безпеки підприємства є актуальною як ніколи, а формування та пошук нових механізмів та інструментів вирішення проблем гостро постають серед науковців.

Під економічною безпекою розуміють комплекс заходів спрямованих на захист підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, які забезпечують його стабільне функціонування та розвиток.

Виходячи з визначення економічної безпеки підприємства, необхідно знати загрози, які можуть виникати в процесі діяльності бізнесу. Так, зовнішні загрози – це небезпека, яка виникає поза межами підприємствами, часто вона виникає непередбачувано та неочікувано. До них можна віднести політичну та економічну кризи, фінансову несприятливість, недобросовісну конкуренцію, незаконні дії.

Внутрішні загрози виникають у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства. Серед них можна виділити неефективну систему управління та організацію введення бізнесу, недієву фінансову політику тощо.

Основні структурні елементи економічної безпеки підприємства, представлені на рис. 1.

Рис. 1. Структурні елементи економічної безпеки підприємства

Джерело: узагальнено автором за інформацією [1,2,3]

Кожна складова, що представлена на рисунку 1, є важливою та невід'ємною, адже саме вони забезпечують безпеку підприємства. Тому керівництву важливо підтримувати та створювати комплексний підхід щодо захисту своєї економічної безпеки. Цей підхід повинен ґрунтуватись на запровадженні превентивних та ефективних методів боротьби, наприклад, технічне забезпечення, системний моніторинг показників, обізнаність у правовому секторі, забезпечення фінансової стійкості. Без чітко організованої системи забезпечення економічної безпеки підприємства не можна визначити основні загрози та забезпечити стабільну роботу на ринку безпеки.

Крім цього, для забезпечення економічної безпеки для підприємства важливо враховувати розміщення підприємства, розміри виробництва, забезпеченість ресурсами, рівень кваліфікації працівників [4, с.236]

Отже, економічна безпека є ключовим фактором, який запобігає як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам. Розробка запобіжних заходів для протидії

цим загрозам стає основою стабільної роботи підприємства та забезпечує його гнучкість в умовах зміни середовища.

Література:

1. Ярова Ю.О. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи: економічний вісник Київ: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». 2016. №13. С.257-263. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_39.

2. Штангрет А.М. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм. Львів : УАД, 2012. 288 с.

3. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект. К. : Атіка, 2005. 432 с.

4. Юрович Л. Економічна безпека підприємства : сутність, чинники впливу, основні проблеми. 66-та студ. наук.-техн. конф.: збірка тез доповідей / Національний університет «Львівська політехніка». : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – С. 234–237.

***Abstract:** The work deals with the problem of essence and the role of economic security of the enterprise. The structure, main elements and factors affecting the economic security of the enterprise were studied, since the main part of the country's economy is entrepreneurial activity, and the main place is the creation of a productive policy of protection and support of entrepreneurship. The development of entrepreneurship ensures the well-being and growth of the country in the international arena. The choice of technologies, the quality of products and services, a complex of management solutions create the efficiency of business activity.*

***Key words:** economic security, enterprise, influencing factors, market economy, threats.*

*Науковий керівник – СИРЦЕВА Світлана,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ В АУТСОРСИНГУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

***ВІЛЬХОВАТСЬКА Анжеліка, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

Анотація: Розглянуто інноваційні інструменти, що впроваджуються в аутсорсинг бухгалтерського обліку в аграрному секторі, зокрема хмарні технології, штучний інтелект та блокчейн. Досліджено їхні переваги для підвищення ефективності фінансових процесів і наведено основні ризики, пов'язані з конфіденційністю та управлінням послугами.

Ключові слова: облік, аграрне підприємство, блокчейн, хмарні технології, ризики.

Аутсорсинг бухгалтерського обліку набуває все більшого поширення в аграрному секторі, оскільки дозволяє підприємствам зосередитись на основній діяльності, одночасно підвищуючи ефективність фінансового управління. Впровадження інноваційних інструментів у процес аутсорсингу відкриває нові можливості для автоматизації бухгалтерських операцій, оптимізації витрат, забезпечення прозорості процесів та відповідності сучасним вимогам. Такі інструменти забезпечують не лише зниження затрат, але й підвищення якості управлінських рішень на основі точних фінансових даних.

Однією з новітніх технологій, яка починає застосовуватися в аутсорсингу бухгалтерського обліку, є штучний інтелект та машинне навчання. В аграрному секторі це може бути корисним для прогнозування врожайності, планування закупівель або оцінки ефективності аграрних процесів з точки зору фінансів. Ще однією інновацією є блокчейн, який забезпечує безпеку транзакцій і фінансових даних. У контексті аутсорсингу блокчейн дозволяє захищати бухгалтерські записи від несанкціонованого доступу, що є особливо важливим для аграрних підприємств, де великі обсяги даних обробляються між різними учасниками ланцюга поставок.

Однак існують і ризики аутсорсингу в облікових та фінансових процесах, які включають декілька ключових аспектів, які важливо розглядати компаніям, що вдаються до цього підходу. По-перше, є проблеми з конфіденційністю даних, оскільки передача фінансової інформації зовнішнім організаціям може

створити ризики для безпеки та конфіденційності важливої бізнес-інформації. По-друге, існує залежність від постачальника послуг, що може стати проблемою у разі невиконання ним своїх зобов'язань або в разі його банкрутства. Третім ризиком є втрата контролю над важливими обліковими та фінансовими процесами, що може відбутися при недостатньому управлінні та моніторингу з боку компанії. Четверте, є потенційні проблеми з якістю послуг, якщо аутсорсинговий партнер не повністю розуміє специфіку бізнесу компанії-клієнта. Нарешті, існують комунікаційні виклики, які включають непорозуміння та проблеми в комунікації між компанією та аутсорсинговим партнером, особливо у випадках, коли є мовні та культурні розбіжності. Усі ці ризики вимагають ретельного планування та стратегічного управління з боку компанії, яка вирішує вдатися до аутсорсингу облікових та фінансових функцій [1; 2].

Впровадження інноваційних інструментів в аутсорсинг бухгалтерського обліку в аграрному секторі має значний потенціал для підвищення продуктивності та точності облікових процесів. Незважаючи на ризики, які можуть виникати, правильне управління цими процесами та використання сучасних технологій можуть принести значні переваги аграрним підприємствам. Це забезпечує не лише підвищення ефективності, але й зміцнення їх конкурентоспроможності в умовах глобальної економіки.

Література:

1. Potryvaieva, N., Palieiev, A. (2023) Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 2023. № 27(3). p. 18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18> (дата звернення: 30.09.2024 р.)

2. Палєєв А.А., Потриваєва Н.В. (2023) Аутсорсинг в умовах аграрного підприємства: проблеми та перспективи. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14733/1/prod_bezp-22-05-23-303-305.pdf (дата звернення: 30.09.2024 р.)

Abstract: *The article discusses innovative tools implemented in accounting outsourcing within the agricultural sector, including cloud technologies, artificial intelligence, and blockchain. The advantages of these technologies for improving the efficiency of financial processes are explored, along with key risks related to confidentiality and service management.*

Keywords: *innovative tools, outsourcing, accounting, agricultural sector, artificial intelligence, blockchain, cloud technologies, outsourcing risks.*

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
докторка економічних наук, професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МСФЗ

***ГОГА Владислав, здобувач вищої освіти
за другим (магістерським) рівнем,
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Сумський національний аграрний університет***

***Анотація:** Для сприяння ухваленню обґрунтованих економічних рішень, бізнес суб'єкти використовують бухгалтерський облік та фінансову звітність як узагальнене, систематизоване відображення власного фінансового стану та результатів діяльності. Імплементация Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні допомогла спростити та уніфікувати діюче законодавство щодо облікового супроводження та формування показників фінансової звітності.*

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, МСФЗ, принципи бухгалтерського обліку, фінансова звітність*

Геополітична ситуація, що склалась в Україні на сьогодні, має серйозні наслідки для здатності країни до подальшого економічного відновлення. Враховуючи наявність даних труднощів, повна, інформативна та достовірна фінансова звітність набуває важливості як ніколи. Точність представлених фінансових даних має все більше значення по мірі того, як функціонуючі економічні екосистеми відновлюють рівновагу при подоланні та після кризи, відіграючи вагомий роль у всьому - від ухвалення обґрунтованих рішень і довіри наявних та потенційних інвесторів до довгострокового стратегічного планування на перспективу.

Глобалізація виокремлює бухгалтерський облік в якості важливого засобу транскордонної комунікації та значущим структурним елементом національних економік. Враховуючи той факт, що інвестиції сьогодні рухаються через кордони, все ще можемо спостерігати труднощі в ефективній передачі наявних фінансових даних між окремими країнами. Відповідно, фінансові звіти компаній повинні бути зрозумілими у різних країнах для сторін, що зацікавлені. Для сприяння ухваленню обґрунтованих економічних рішень, бізнес суб'єкти

використовують фінансову звітність як узагальнене, систематизоване відображення власного фінансового стану та результатів діяльності. Через консолідацію світового товариства, було розроблено загальні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Дані зусилля щодо врегулювання та гармонізації мотивовані наявністю спільних економічних інтересів та спробами уніфікувати національні системи бухгалтерського обліку. Зокрема, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) були затверджені в якості єдиної системи бухгалтерського обліку для господарюючих суб'єктів у Європейському Союзі. Враховуючи вимогу до всіх країн використовувати ідентичні стандарти бухгалтерського обліку, поява та запровадження МСФЗ сприяє міжнародному співробітництву, особливо в сфері економіки. Незважаючи на адаптованість МСФЗ до економік окремих країн, відмінності в підходах до провадження бізнесу, на сьогодні, існують в глобальному масштабі [1].

Робота українських бухгалтерів у минулому була зосереджена на представленні державі інформації, необхідної для ведення статистики та здійснення оподаткування. Цей підхід не зазнав суттєвих змін і з моменту здобуття Україною незалежності.

До 1991 року Міністерство фінансів України створило стандартизований план рахунків та інші юридичні документи, які мали статус обов'язкових для всіх підприємств в Україні. Міністерство статистики також затвердило стандартизовані бухгалтерські документи, які відповідають статистичним вимогам [2].

В Україні відбулися значні зміни в діючій обліковій системі в результаті імплементації декількох нормативних актів щодо бухгалтерського обліку, звітності та аудиту. У жовтні 1998 року відбувся переломний момент: Постановою Кабінету Міністрів № 1706 було затверджено Програму реформування системи бухгалтерського обліку на основі Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО). Суть даної реформи полягала у сприянні приведенню діючої системи бухгалтерського обліку, яка формувалася

в Україні, у відповідність до вимог, притаманних ринковій економіці. Кінцевою метою даних змін було формування національної системи бухгалтерського обліку, яка б відповідала міжнародним обліковим стандартам.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», прийнятий Верховною Радою України в липні 1999 року, виступив вагомим поворотним моментом. Вибудувавши більш стабільну правову основу для бухгалтерського обліку та фінансової звітності, даний нормативний документ сприяв ефективному запровадженню Програми реформування системи бухгалтерського обліку. Цей закон поширюється на окремі бізнес суб'єкти, неприбуткові організації, банки та установи державного сектора. Повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, нарахування, превалювання сутності над формою, єдиний грошовий вимірник - це принципи, на яких ґрунтується бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні.

Імплементация Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні допомогла спростити та уніфікувати діюче законодавство щодо облікового супроводження та формування показників фінансової звітності.

Література:

1. Oneshko S., Nazarenko O., Yaremko I., Pysarchuk O., Koval O. (2023). Accounting and Financial Reporting in the IT Sphere of Ukraine: Opportunities of Artificial Intelligence. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. № 5 (52), 79-96 DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4151>
2. Golubeva, O. (2023). Accounting for transition: A literature review. *Journal of International Accounting Auditing and Taxation*, 51 (100548). <https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2023.100548>

Abstract: *In order to facilitate sound economic decision-making, business entities use accounting and financial reporting as a generalised, systematic reflection of their financial position and performance. The implementation of International Financial Reporting Standards in Ukraine has helped to simplify and unify the current legislation on accounting support and the formation of financial reporting indicators.*

Keywords: *accounting, IFRS, accounting principles, financial statements*

**Науковий керівник – НАЗАРЕНКО Олександр,
д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми**

ІНВЕСТИЦІЙНА НЕРУХОМІСТЬ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА

**ГРИЦАЙ Ірина, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Національний університет «Львівська політехніка»**

Анотація: досліджено особливості ідентифікації об'єктів інвестиційної нерухомості згідно вимог вітчизняного та міжнародного бухгалтерського нормативного забезпечення. Визначено критерії приналежності об'єктів до інвестиційної нерухомості. Досліджено можливості оцінювання об'єктів інвестиційної нерухомості за справедливою чи первісною вартістю.

Ключові слова: інвестиційна нерухомість, визнання, оцінювання, справедлива вартість, первісна вартість, нормативне регулювання.

У [1] визначено інвестиційну нерухомість (земельна ділянка, споруда, будівля (частина будівлі) або їх поєднання), як таку нерухомість, яка утримується власником або орендарем відповідно до договору фінансової оренди з метою отримання орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а не для використання у виробництві та постачанні товарів, при наданні послуг та для адміністративних цілей або продажу в процесі звичайної діяльності.

Проблематиці бухгалтерського обліку інвестиційної нерухомості присвячували свої праці такі науковці, як: С.М. Пилипенко, Новак У.П., Шутка С.Є. [2], М.І. Бондар, Т.А. Бондар [3], С.Ф. Голов [4], О.І. Міронова [5], І.В. Супрунова [6].

В дослідженнях цих науковців розглядалися проблеми термінології та класифікації інвестиційної нерухомості (доцільності її ідентифікації на підприємствах, методики оцінювання та відображення у бухгалтерському обліку, а також подання інформації про неї у фінансовій звітності тощо).

Основні засоби можна визнавати інвестиційною нерухомістю, якщо планується їх використання винятково щоб отримувати орендні платежі (лише від операційної оренди) та/або для збільшення власного капіталу (наприклад, з перспективою зростання вартості нерухомості і можливого подальшого

продажу, але не протягом 12 місяців, а впродовж значно більшого, а то й невизначеного, строку).

Одиницею обліку інвестиційної нерухомості є земельна ділянка, будівля (або її частина) або їх поєднання, а також активи, які утворюють з інвестиційною нерухомістю цілісний майновий комплекс і сукупно генерують грошові потоки. Тобто один і той самий об'єкт (будівлю) інколи можна в обліку поділити на два інвентарних об'єкти: [основний засіб](#) та об'єкт інвестиційної нерухомості одночасно, що є доцільним при умові можливості реалізації цих об'єктів окремо (чи окремо передати лізинг, тобто фінансову оренду). Наприклад, можна продати частину квартир у гуртожитку підприємства тощо.

Частини нерухомості, які не можна продати окремо, потрібно відображати в обліку або як [основний засіб](#), або як інвестиційну нерухомість. Наприклад, адміністративна будівля використовується як свій офіс, а частина приміщень здається в оренду. У такій ситуації окремо продати частини будівлі неможливо через порушення господарської цілісності відповідного об'єкта.

Об'єкт визнають інвестиційною нерухомістю, якщо його використовують переважно з метою отримання орендної плати та/або збільшення власного капіталу. У [1] не визначено межю «переважності». Цей критерій підприємство визначає самостійно та відображає у своїй обліковій політиці і він може бути як натуральний (якщо більшу частину площі об'єкта (> 50%) використовуєте як інвестиційну нерухомість або вартісний — якщо частина об'єкта, яку здають в оренду, має більшу вартість.

Важливо, що на дату балансу інвестиційну нерухомість можна відображати за одним із двох методів: за первісною вартістю, зменшуючи її на суму нарахованої амортизації, або за справедливою вартістю, якщо її можна достовірно визначити, тобто є активний ринок щодо таких об'єктів у відповідній місцевості. Обраний підхід застосовується для оцінки всіх подібних об'єктів. Тобто не можна визначати метод оцінки для кожного об'єкта окремо. Немає вимоги залучати професійного незалежного оцінювача для визначення справедливої вартості інвестиційної нерухомості.

Обґрунтована оцінка інвестиційної нерухомості забезпечує достовірність бухгалтерської інформації про вартість об'єкта основних засобів, що сприяє прийняттю оптимальних управлінських рішень щодо її використання й оптимізації орендних платежів, які плануються до отримання. Під час оцінки інвестиційної нерухомості на дату балансу для підприємств, які складають фінансову звітність за міжнародними стандартами [4], рекомендовано використовувати оцінку за справедливою вартістю, що забезпечить зростання рівня довіри інвесторів, кредиторів, учасників фондового ринку до фінансової звітності і сприятиме залученню іноземних інвестицій. Для інших суб'єктів господарювання прийнятним є використання оцінки за первісною вартістю, зменшеною на суму нарахованої амортизації з урахуванням втрат від зменшення корисності та вигод від її відновлення, оскільки ринок нерухомості України характеризується низкою обмежень, що не дає змогу визначити достовірну справедливу вартість інвестиційної нерухомості.

Література:

1. П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість»: Наказ Міністерства фінансів України від 2 липня 2007 року № 779. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0823-07> / (дата звернення: 20.08.2024).
2. Пилипенко С.М., Новак У.П., Шутка С.Є. Інвестиційна нерухомість: проблеми обліку. Глобальні та національні проблеми економіки. URL: <http://global-national.in.ua/issue-17-2017/26-vipusk-16-kviten-2017-r-2/3234-pilipenko-s-m-novak-u-p-shutka-s-e-investitsijna-nerukhomist-problemi-obliku>
3. Бондар М.І. Визнання і оцінка інвестиційної нерухомості / М.І. Бондар, Т.А. Бондар // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 20. – С. 12–15.
4. Голов С.Ф. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку «Інвестиційна нерухомість» у вітчизняному форматі (коментар до П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість») / С.Ф. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 9. – С. 8–15.
5. Міронова О.І. Інвестиційна нерухомість та її справедлива вартість / О.І. Міронова // Баланс. – 2008. – № 48. – С. 39–43.
6. Супрунова І.В. Визнання та оцінка інвестиційної нерухомості в бухгалтерському обліку / І.В. Супрунова // Міжнародний збірник наукових праць. – 2015. – № 1 (16). – С. 273–283.

Abstract: The article studies the peculiarities of identification of investment property objects in accordance with the requirements of domestic and international accounting regulations. The

criteria for classifying objects as investment property are determined. The possibilities of valuation of investment property at fair value or cost are investigated.

Keywords: *investment property, recognition, valuation, fair value, cost, regulatory regulation.*

**Науковий керівник – ГРИЦАЙ Ольга,
к. екон. наук, доцентка кафедри обліку і аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів**

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

**ДЕРГАЧ Яна, здобувачка вищої освіти,
спеціальність 073 «Менеджмент»,
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: *Наведено огляд сучасного стану обліку та аналізу, а також його значення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Особлива увага приділяється ролі облікової політики, що визначає правила та процедури обробки фінансової інформації.*

Ключові слова: *облікова політика, аналіз, аудит, інформаційні технології.*

Обліково-аналітичне забезпечення є невід'ємною складовою ефективного управління підприємством. Воно забезпечує збір, обробку, аналіз та інтерпретацію фінансової інформації, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення. В сучасних умовах динамічного розвитку бізнес-середовища вимоги до якості облікової інформації та аналітичних процедур постійно зростають. Актуальність дослідження даної теми обумовлена необхідністю підвищення конкурентоспроможності підприємств, оптимізації їхньої діяльності та адаптації до мінливих умов ринку.

Комплексна система обліку, контролю та аналізу, що функціонує на підприємстві, має на меті забезпечити керівництво повною та достовірною інформацією, необхідною для прийняття ефективних управлінських рішень. Ця система дозволяє оцінити поточний стан справ, виявити потенційні проблеми та розробити стратегію розвитку підприємства. Система обліку та аналізу створює інформаційний фундамент для управління підприємством, надаючи актуальні та достовірні дані, необхідні для оцінки фінансового стану, ефективності діяльності та перспектив розвитку. Якісна інформація, отримана в

результаті роботи обліково-аналітичної системи, є основою для прийняття ефективних управлінських рішень. Завдяки цій інформації підприємство може оптимізувати свою діяльність, знизити витрати та підвищити прибутковість. Створення ефективної системи обліку та аналізу вимагає залучення не лише внутрішніх, а й зовнішніх ресурсів. Це складний процес, пов'язаний з певними ризиками та викликами. Особливої уваги потребує захист конфіденційної інформації, що формується в рамках такої системи [1].

Облікова політика є основою для організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Вона визначає правила та процедури обробки фінансової інформації, забезпечуючи єдиний підхід до ведення обліку. Завдяки обліковій політиці, підприємство може легко адаптуватися до змін та мінімізувати ризики, пов'язані з помилками та шахрайством. Облікова політика підприємства повинна бути індивідуалізована з урахуванням його специфіки. Крім дотримання законодавчих вимог, необхідно враховувати галузеві особливості, розміри бізнесу, рівень автоматизації та інші фактори, що впливають на ведення обліку.

Шабатура О.О. вважає, що «бухгалтерський облік фіксує і накопичує синтетичну (узагальнюючу) та аналітичну (деталізовану) бухгалтерську облікову інформацію про діяльність господарюючого суб'єкта за певний період. Вона містить відомості про активи підприємства, про стан майна, джерела його утворення, про зобов'язання, відносини з контрагентами, про формування фінансових результатів, про прибуток та його використання тощо. Бухгалтерська облікова інформація формується на таких стадіях: виявлення, вимірювання, реєстрація, накопичення, узагальнення» [2].

Інформаційні технології стали невід'ємною частиною сучасного обліку. Автоматизація облікових процесів дозволяє підвищити продуктивність праці бухгалтерів, забезпечити точність даних та покращити якість звітності. Вдалий вибір облікової програми є важливим фактором успішного ведення бізнесу [3,4].

Отже, обліково-аналітичне забезпечення – це фундаментальна система, яка забезпечує підприємство необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень. Ця система об'єднує в собі такі складові, як фінансовий, управлінський, податковий, оперативний та статистичний облік, а також фінансовий і управлінський аналіз та внутрішній і зовнішній аудит. Саме облікова політика, розроблена з урахуванням специфіки діяльності підприємства (розміру, галузі, організаційно-правової форми тощо), визначає порядок ведення обліку та формування звітності. Інвестуючи в розвиток цієї системи, підприємства можуть підвищити свою конкурентоспроможність, оптимізувати витрати та приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

Література:

1. Оляднічук Н. В., Підлубна О. Д. (2020) Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва. URL : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/33_2_2020ua/4.pdf
2. Шабатура О. О. (2019) Обліково-аналітичне забезпечення як основне джерело інформації для прийняття управлінських рішень. URL: <http://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/21278.pdf>
3. Potryvaieva, N., Palieiev, A. (2023). Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 27(3), 18-30. <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>
4. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 26(1), 79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)

Abstract: *The work examines the current state and significance of accounting and analysis for making informed management decisions. Special attention is paid to the role of the accounting policy, which defines the rules and procedures for processing financial information.*

Keywords: *accounting policy, analysis, audit, information technologies.*

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р економічних наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

ВЗАЄМОДІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПРИ ОПОДАТКУВАННІ ПІДПРИЄМСТВ

**ДЕРЕШЕВА Вікторія, здобувачка вищої освіти,
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

***Анотація:** досліджено взаємодію бухгалтерського обліку та аудиту при оподаткуванні підприємств, зокрема їх вплив на формування податкових зобов'язань та відповідність податковому законодавству. Виявлено основні аспекти, що впливають на точність бухгалтерських даних і мінімізацію податкових ризиків. Обґрунтовано важливість спільної роботи бухгалтерів та аудиторів для забезпечення фінансової стабільності підприємств та дотримання податкових норм. Розглянуто роль аудиту у виявленні недоліків облікових процесів та можливості їхнього усунення для зменшення податкових ризиків.*

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, аудит, податкове законодавство, податкові зобов'язання, фінансова звітність, податкові ризики.*

Взаємодія обліку та аудиту при оподаткуванні підприємств є надзвичайно важливим аспектом функціонування бізнесу, оскільки забезпечує не лише виконання законодавчих вимог, а й ефективне управління фінансовими ресурсами. Підприємства, які займаються комерційною діяльністю, повинні не тільки вести бухгалтерський облік, а й дотримуватись податкових норм, що вимагає інтеграції облікових та аудиторських процесів для зменшення ризиків і забезпечення відповідності податковому законодавству.

Бухгалтерський облік на підприємстві має вирішальне значення для правильного визначення податкових зобов'язань. Основне завдання бухгалтерського обліку — це точне відображення фінансово-господарської діяльності підприємства, що включає облік доходів, витрат, активів та зобов'язань. Ці дані є основою для нарахування податків, таких як податок на прибуток, ПДВ, соціальні внески тощо.

Бухгалтери повинні не лише забезпечувати відповідність операцій стандартам бухгалтерського обліку, а й мати ґрунтовні знання податкового законодавства, яке регулярно змінюється. Облік податкових зобов'язань має виконуватись відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), якщо підприємство зобов'язане їх дотримуватися. Аудит є ще одним ключовим елементом в

управлінні оподаткуванням підприємств. Аудит фінансової звітності допомагає перевірити, чи правильно відображено податкові зобов'язання та чи дотримано податкового законодавства. Аудитори оцінюють не тільки достовірність фінансової інформації, а й виявляють можливі податкові ризики, що можуть виникнути через неправильний облік або невідповідність законодавчим нормам.

Автоматизація облікового процесу у суб'єктів господарювання висуває вимоги до комп'ютеризації аудиту, кінцевою метою якого є розвиток технологій безперервного віртуального контролю. Такий вид контролю допомагає працювати на випередження порушень, своєчасне відпрацювання помилок, зниження рівня ризику отримання негативного результату від перевірок тощо. Це стосується фактів необґрунтованої кредиторської заборгованості перед комерційними організаціями і узгодження процедур взаємозаліку таких заборгованостей. Безперервний віртуальний аудит є регулюючою функцією, що не має обмежень за об'ємом перевірки і строками його виконання [1].

В процесі аудиту перевіряються різні аспекти податкової звітності підприємства, включаючи коректність нарахування податків, правильність заповнення податкових декларацій та своєчасність сплати податків. Аудит може також виявляти недоліки у внутрішньому контролі підприємства, що може впливати на формування податкових зобов'язань.

Взаємодія обліку та аудиту є ключовою для ефективного управління податковим навантаженням підприємства. Правильна організація облікових процесів дозволяє своєчасно та коректно визначати податкові зобов'язання, тоді як аудит допомагає запобігти помилкам та порушенням, які можуть призвести до фінансових санкцій.

Ефективна комунікація між бухгалтерами та аудиторами сприяє забезпеченню повної відповідності податковому законодавству. Аудитори можуть надати рекомендації щодо покращення облікових процедур, що

допомагає підприємствам уникати податкових ризиків та забезпечувати прозорість діяльності [2].

З іншого боку, правильний бухгалтерський облік полегшує роботу аудиторам, оскільки якісні облікові дані дозволяють ефективно та швидко проводити перевірку. Це також знижує вірогідність конфліктів із податковими органами та запобігає фінансовим втратам у випадку перевірок податкових служб.

Взаємодія обліку та аудиту при оподаткуванні підприємств є важливим елементом забезпечення фінансової стабільності та відповідності податковому законодавству. Правильна організація цих процесів дозволяє підприємствам не тільки виконувати законодавчі вимоги, а й оптимізувати свої податкові зобов'язання, мінімізуючи ризики та зменшуючи ймовірність накладення штрафних санкцій.

Література:

1. Потриваєва Н.В., Громова Я. М. Удосконалення аудиту поточних зобов'язань у взаємоз'язку з оптимізацією облікового процесу. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2018. Вип. 2. С.11–15. URL: https://bsagriculture.com.ua/web/uploads/journals_pdf/Ukrainian%20Black%20Sea%20Region%20Agrarian%20Science_Vol.%2022,%20No.%202_end.pdf#page=12

2. Потриваєва Н.В., Кореновська Т.О. Нормативно-правові особливості облікового забезпечення витрат та доходів діяльності підприємств. - Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2018. Вип. 1. С.9-18.

Abstract: The interaction between accounting and auditing in corporate taxation has been explored, particularly their impact on the formation of tax liabilities and compliance with tax legislation. Key aspects affecting the accuracy of accounting data and the minimization of tax risks have been identified. The importance of collaboration between accountants and auditors to ensure financial stability and adherence to tax regulations has been substantiated. The role of auditing in identifying deficiencies in accounting processes and the potential for their correction to reduce tax risks is also examined.

Keywords: *accounting, auditing, tax legislation, tax liabilities, financial reporting, tax risks.*

**Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
доктор економічних наук, професорка, професорка кафедри обліку і
оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв**

ОБЛІК ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: ВІД УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ДО ТРАНСПОРТУВАННЯ

ДІВАКОВА Олена, здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** У даній роботі досліджується облік логістичної діяльності аграрних підприємств як ключовий елемент управлінського обліку, що забезпечує ефективну організацію і контроль за переміщенням товарів. Розглянуто основні етапи логістики, такі як управління запасами, транспортування та зберігання продукції, а також їх специфіку. Підкреслено важливість сучасних інформаційних технологій, зокрема ERP-систем, для інтеграції логістичних процесів. Визначено, що ефективний облік сприяє зниженню витрат, підвищенню якості обслуговування та конкурентоспроможності аграрних підприємств.*

***Ключові слова:** логістика, облік, аграрне підприємство, управління запасами, транспортування, системи управління, ефективність*

Облік логістичної діяльності аграрного підприємства є важливим елементом управлінського обліку, оскільки він забезпечує ефективну організацію та контроль за переміщенням товарів, сировини та готової продукції в аграрному секторі. У сучасних умовах, коли конкуренція на ринку стає все жорсткішою, правильне ведення обліку логістичних процесів допомагає аграрним підприємствам знижувати витрати, підвищувати якість обслуговування клієнтів та оптимізувати використання ресурсів.

Основною метою обліку логістичної діяльності є своєчасне та точне відображення всіх операцій, пов'язаних з постачанням сировини, обробкою продукції та її реалізацією. У процесі обліку важливо враховувати специфіку аграрного виробництва, адже на нього впливають сезонні фактори, які можуть істотно змінювати обсяги виробництва та потребу в логістичних послугах.

Логістика в аграрному секторі охоплює різні етапи, такі як планування, управління запасами, транспортування, зберігання та обробка продукції. Кожен з цих етапів потребує окремого підходу до обліку, оскільки вони мають свої особливості та вимоги. Наприклад, облік запасів сировини та готової продукції вимагає використання різних методів оцінки, таких як FIFO (перший прийшов – перший вийшов). Це дозволяє аграрним підприємствам адекватно оцінити свої витрати та результати діяльності.

Однією з ключових складових обліку логістичної діяльності є управління запасами. Запаси сировини і готової продукції в аграрних підприємствах мають бути оптимізовані з метою зменшення витрат на зберігання та зниження ризиків втрат через псування. Використання сучасних інформаційних систем для управління запасами може значно полегшити облік, а також дозволяє прогнозувати потреби у сировині на основі аналізу попиту та виробничих планів.

Транспортування продукції є ще одним важливим аспектом логістики в аграрному секторі. Правильна організація перевезень може допомогти знизити витрати на логістику, підвищити швидкість доставки та забезпечити збереження якості продукції. Облік витрат на транспортування, а також контроль за виконанням умов договорів з перевізниками є невід'ємною частиною обліку логістичної діяльності. Використання спеціалізованих програм для обліку транспортування допомагає автоматизувати процеси та зменшити ймовірність помилок.

Зберігання продукції також має свої особливості в аграрному секторі, адже значна частина продукції є скоропсувною. Облік витрат на зберігання, контроль термінів придатності, а також ведення документації щодо руху товарів є важливими елементами системи обліку. Системи управління складом, які інтегруються з бухгалтерськими програмами, можуть значно полегшити облік і підвищити ефективність роботи підприємства.

Окрім цього, важливо також враховувати зовнішнє середовище, в якому функціонує аграрне підприємство. Постійні зміни в законодавстві, коливання цін на сировину та готову продукцію, а також зміни в попиті споживачів можуть впливати на логістичні процеси. Тому аграрні підприємства повинні бути гнучкими та адаптивними, вміти швидко реагувати на зміни ринку, що потребує актуальної інформації для прийняття управлінських рішень.

Облік логістичної діяльності аграрного підприємства не може бути ефективним без використання сучасних інформаційних технологій. Впровадження ERP-систем (системи управління підприємством) дозволяє

інтегрувати всі процеси, пов'язані з логістикою, в єдину систему, що сприяє оптимізації ресурсів і підвищенню ефективності роботи. В сучасному світі, де інформація стає основним ресурсом, значення обліку логістичних процесів у аграрному секторі лише зростає, оскільки він стає важливим фактором для успішного ведення бізнесу.

Таким чином, облік логістичної діяльності в аграрному підприємстві є комплексною і багатогранною системою, яка вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змінюваних умов ринку. Ефективний облік дозволяє знижувати витрати, покращувати якість обслуговування клієнтів, а також підвищувати конкурентоспроможність аграрного підприємства в умовах динамічного ринку.

Література:

1. Безсмертна О.В., Мороз О. О., Білоконь Т. М., Шварц І. В.. Логістика : навчальний посібник. Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2018. 161 с.
2. Герасимова Л.М., Зеленіна О.А. Логістика та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2021. № 6(2). С. 14-20.

Abstract: *This work examines the accounting of the logistics activities of agricultural enterprises as a key element of management accounting, which ensures effective organization and control over the movement of goods. The main stages of logistics, such as inventory management, transportation and storage of products, as well as their specifics, are considered. The importance of modern information technologies, in particular ERP systems, for the integration of logistics processes is emphasized. It was determined that effective accounting contributes to reducing costs, increasing the quality of service and competitiveness of agricultural enterprises.*

Keywords: *logistics, accounting, agricultural enterprise, inventory management, transportation, management systems, efficiency*

***Науковий керівник – ДУБІНІНА Марина,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв***

МОДЕЛІ АНАЛІЗУ СТУПЕНЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

ЖУРАВЕЛЬ Мирон, здобувач ступеня PhD
Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”
ЛОСЬ Вероніка, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”
Державний університет “Житомирська політехніка”

Анотація: Моделі аналізу імовірності банкрутства підприємства відіграють важливу роль в управлінні, надаючи ранні попереджувальні ознаки фінансових труднощів, дозволяючи зацікавленим сторонам вживати превентивних заходів. Розглянуто ряд вказаних моделей та визначено їх переваги і недоліки.

Ключові слова: банкрутство, аналіз, неплатоспроможність, моделі аналізу

За останні 50 років прогнозування банкрутства стало областю зростаючого інтересу дослідників у всьому світі. Багато академічних досліджень було присвячено вивченню моделі прогнозування банкрутства з найкращою точністю. Моделі прогнозування банкрутства – це моделі, які аналізують фінансові та нефінансові дані для оцінки ймовірності банкрутства підприємства в майбутньому. Ці моделі відіграють важливу роль в управлінні, надаючи ранні попереджувальні ознаки фінансових труднощів, дозволяючи зацікавленим сторонам вживати превентивних заходів. Вони також дозволяють: кредиторам та інвесторам більш точно оцінювати кредитні та інвестиційні ризики; аудиторам та регулюючим органам виявляти тривожні сигнали та ознаки фінансових маніпуляцій; підприємствам розуміти свій фінансовий стан та вчасно приймати належні заходи для його покращення. Прогнозуючи ризик банкрутства на ранній стадії, можна мінімізувати збитки та вжити заходів для відновлення фінансової стабільності [3].

Існують різні підходи до класифікації моделей прогнозування банкрутства, проте найбільш розповсюдженими є такі:

1) в залежності від методики визначення оціночних показників: коефіцієнтний підхід (модель У. Бівера); індексний підхід (моделі дискримінантного аналізу: Е. Альтмана, Спрінгейта, Ліса, Таффлера);

2) в залежності від способу формування узагальненого висновку про загрози банкрутства: бальний метод (Аргенті (А-рахунок), SWOT-аналіз);

матричні моделі ідентифікації (експертні методики, кластерний аналіз); статистичні моделі діагностики банкрутства.

3) в залежності від методу аналізу оціночних показників: динамічний аналіз; порівняльний аналіз; еталонний аналіз [1].

Ознайомившись із наведеними моделями прогнозування банкрутства, можна зазначити, що кожна модель відображає специфічні риси, пов'язані з особливостями підприємницької діяльності країни, де вона застосовується найчастіше. Використовуючи описані методики аналізу ймовірності банкрутства компаній, можна порівняти їх, щоб виділити основні плюси та мінуси. Порівняння моделей за різними факторами наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика моделей аналізу ймовірності банкрутства

<i>Модель</i>	<i>Альтмана</i>	<i>Таффлера</i>	<i>Бівера</i>	<i>Аргенти</i>
Рік публікації	1968	1977	1966	Відсутні дані
Тип	кількісна	кількісна	кількісна	якісна
Кількість факторів	2,5,7	4	5	17
Заснована на статистиці	66 компаній США	80 компаній США	Компанії США	Компанії Італії

Джерело: складено автором на основі [1, 3]

Проведений аналіз дозволяє виділити загальні недоліки розглянутих моделей: складність у трактуванні підсумкових результатів; залежність точності обчислень від початкових даних; використання застарілої інформації; неможливість застосування до українських реалій (не враховано специфіку економіки України); відсутність динамічної оцінки зміни ймовірності банкрутства; нехтування галузевими особливостями підприємств [2].

До переваг моделей слід віднести можливість їх використання в умовах обмеженості вихідної інформації у різних видах економічної діяльності.

Дослідження показало, що існує багато різних методів оцінки ймовірності банкрутства підприємства, розроблених різними авторами в різні періоди. Кожен автор пропонує власну методику розрахунків та свій набір показників для оцінки. Залежно від того, на які фінансові показники акцентує автор: стійкість, платоспроможність, ефективність або використання капіталу,

результати аналізу можуть суттєво відрізнятися.

Загалом слід зазначити, що у вітчизняній практиці до кінця ще не вироблені методи, що гарантують надійність аналітичних прогнозів ймовірності банкрутства. Застосування зарубіжних методик у свою чергу часто ускладнюється адаптацією до місцевих умов та проблемою обліку макроекономічних факторів. Крім того, велика частина даних методик розроблялася дуже давно і коефіцієнти, встановлені у даних моделях, втратили свою значимість у наш час. Тому заслуговує уваги сам підхід до розробки подібних моделей, але вони повинні розроблятися для кожної галузі та підгалузі, при цьому періодично уточнюватиметься з урахуванням оновлених статистичних даних та нових тенденцій, закономірностей у економіці.

Література

1. Канигін С. М. Систематичний огляд моделей прогнозування банкрутства підприємств. *Бізнес Інформ*. 2023. № 10. С. 149–161. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/31047>
2. Рябенко Г., Верланов О., Клименко С. Прогнозування банкрутства підприємства як складова антикризового фінансового управління. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. № 18 С.238-244. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.18.27>
3. Савченко А.М., Фішер Н.В. Дослідження ймовірності настання банкрутства виробничого підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. Т. 11, № 514. С. 186–191. DOI:<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-186-191>

Abstract: Models for analyzing the probability of bankruptcy of an enterprise play an important role in management, providing early warning signs of financial difficulties, allowing stakeholders to take preventive measures. A number of these models were considered and their advantages and disadvantages were determined.

Key words: bankruptcy, analysis, insolvency, analysis models

*Науковий керівник – ЗАМУЛА Ірина,
д-р екон. наук, професорка кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
Державний університет “Житомирська політехніка”,
м. Житомир*

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩЕ

*ЗІЗДА Наталія, здобувачка вищої освіти
спеціальність 073 Менеджмент*

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Визначено, що штучний інтелект активно використовується в програмному забезпеченні та бізнес-процесах для підвищення ефективності, конкурентоспроможності та персоналізації послуг. Зауважено на викликах, пов'язаних з адаптацією робочої сили та етичним використанням технологій.

Ключові слова: оптимізація процесів, діджиталізація, конкурентоспроможність, технології.

В умовах сьогодення спостерігається доволі перспективне спрямування розвитку та елементів штучного інтелекту в більшості видів програмного забезпечення: мобільні додатки, інформаційні системи електронних пристроях тощо. Все це доводить про поступове зростання попиту на цифрові продукти, здатні виконувати функції, зокрема: розуміння мови, логічний висновок, використання накопичених знань, навчання, розпізнавання образів, а також навчання та пояснення своїх рішень. Штучний інтелект є галуззю комп'ютерних наук, яка займається розробкою систем, здатних виконувати завдання, що зазвичай вимагають людського інтелекту. Ці завдання включають розпізнавання образів, мову, прийняття рішень, розв'язання проблем і навчання на досвіді.

На становлення дефініції «штучний інтелект» суттєво вплинуло створення механістичного матеріалізму, яке починається з роботи Рене Декарта «Міркування про метод» (1637) та Томаса Гоббса «Людська природа» (1640). Зокрема, Томас Гоббс припустив, що люди, як і тварини, є складними механізмами, на дії яких здійснюють вплив зовнішні фактори [1].

Технології штучного інтелекту стають важливими для підтримки конкурентоспроможності бізнесу та забезпечення лідерства на ринку. Крім того, використання штучного інтелекту допомагає підвищити ефективність компаній, оптимізувати робочі процеси та збільшити продуктивність. Технологічні гіганти, такі як Microsoft, Uber, Google, Facebook, Apple, Amazon,

Oracle, Intel, IBM і Twitter, змагаються за лідерство на ринку і поглинають найбільш інноваційні та перспективні компанії..

Діджиталізація стає основним трендом у розвитку бізнес-процесів у сучасних компаніях. Підвищення ефективності бізнес-процесів, що веде до підвищення конкурентоспроможності, досягається шляхом їх вдосконалення, зокрема шляхом впровадження цифрових технологій, заснованих на засадах штучного інтелекту. Це значно полегшує методи управління та зменшує витрати на оптимізацію процесів компаній [2]. Це також полегшує аналіз великих обсягів даних, що допомагає прогнозувати ринкові тенденції та приймати більш обґрунтовані рішення. Персоналізація клієнтського досвіду за допомогою рекомендаційних систем і використання чат-ботів покращує якість обслуговування. Він також покращує кібербезпеку, виявляючи загрози в режимі реального часу, та оптимізує управління ланцюгами поставок. Його застосування в інноваціях дозволяє створювати нові продукти та вдосконалювати існуючі. Водночас зростає потреба в адаптації робочої сили до нових технологій та їх етичному використанні [3,4].

Отже, штучний інтелект стає ключовим фактором розвитку бізнесу та цифрових технологій, активно впроваджуючись у різні типи програмного забезпечення та бізнес-процеси. Розвиток інтелектуальних систем сприяє підвищенню конкурентоспроможності на ринку, особливо серед технологічних гігантів, які інвестують в інноваційні розробки. Проте впровадження також створює нові виклики, такі як необхідність адаптації людських ресурсів та дотримання етичних стандартів.

Література:

1. Методи та системи штучного інтелекту: навч. посіб. / укл. Д.В. Лубко, С.В. Шаров. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 264 с. URL: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/5295/1/lubko_sharov_1razdel_pdf.pdf
2. Чернишова О.О., Домашенко С.В., Домашенко Д.Г. (2024) Вплив штучного інтелекту на бізнес-процеси. URL: https://www.tech.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/2_2024/29.pdf

3. Potryvaieva, N., Palieiev, A. (2023). Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 27(3), 18-30. <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>

4. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 26(1), 79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)

***Abstract:** It was determined that artificial intelligence is actively used in software and business processes to increase efficiency, competitiveness and personalization of services. Challenges related to workforce adaptation and ethical use of technology are noted.*

***Keywords:** optimization of processes, digitalization, competitiveness, technologies.*

***Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв***

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

ІВЛЄВ Данііл, здобувач вищої освіти

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Висвітлено переваги та недоліки застосування штучного інтелекту та нейромереж у бухгалтерському обліку. Доведено, що вплив штучного інтелекту на майбутнє фінансового управління з часом буде тільки зростати.

Ключові слова: штучний інтелект, інтеграція, бухгалтерія, фінанси, управління.

З появою нових комп'ютерних потужностей розвиток штучного інтелекту та нейромереж набув небачених до цього швидкостей та результатів, завдяки чому допоміжні інструменти, зроблені на базі штучного інтелекту, почали стрімко інтегруються в наше життя. Наразі триває пошук методів інтеграції подібних інструментів у державний апарат, апарати керування бізнесом тощо. Прикладами подібних інтеграцій є використання штучного інтелекту в сфері безоплатної правової допомоги. Інтеграція подібних інструментів не обійшла стороною і бухгалтерський облік. Використання штучного інтелекту в бухгалтерії має великий потенціал, такий самий як було з першим впровадженням програмного забезпечення для цифрової бухгалтерії. Дослідження впливу сучасних ШІ-технологій на бухгалтерський облік є актуальним, оскільки воно відкриває нові можливості для підвищення ефективності фінансового управління, скорочення витрат і оптимізації процесів прийняття рішень.

Вважається, що штучний інтелект може допомогти бухгалтерам бути більш продуктивними, скоротивши на 80-90% часу, необхідного для виконання поставлених завдань, дозволить фахівцям більше витратити час на консультацію своїх клієнтів [1]. 71% опитаних бухгалтерів та менеджерів вважають, що штучний інтелект принесе глобальні зміни до бухгалтерського обліку [2], штучний інтелект буде використовуватися для того, щоб з самого початку навчити новий персонал критично мислити, не просто бути виконавцями.

На сучасному етапі бухгалтерські фірми використовують штучний інтелект для прогнозування, планування, управління грошовими потоками, автоматизації робочого процесу, складання електронних листів та управління вхідними повідомленнями, оброки рахунків-фактур та управління витратами, аналіз даних, бізнес-комунікації та управління проєктами [3, 4].

Завдяки використанню штучного інтелекту можна значно знизити кількість рутинної роботи для бухгалтерів та фінансових аналітиків. Наприклад, роботу з необробленими даними в електронних таблицях вже сьогодні перекладають на штучний інтелект. Провідні фінансові лідери, використовують штучний інтелект для швидкого та масштабного аналізу величезних обсягів фінансових даних, що дає змогу в режимі реального часу отримувати інформацію про фінансовий стан бізнесу. Це надає значущу конкурентну перевагу над фірмами, які не бажають впроваджувати нові технології в бухгалтерській облік. Джейсон Стаатс, засновник компанії Realize, використовує неймережу ChatGPT для отримання структурних даних з неструктурованого тексту, скорочуючи час необхідний для синтезу важливих документів [3].

Через можливість штучного інтелекту швидко оброблювати великі об'єми даних він може легко виявляти закономірності та вловлювати потенційні ризики, що можуть бути проігноровані людиною через недостатню кількість оброблених даних або людський фактор. Використання штучного інтелекту для прогнозування зменшує загальне навантаження бухгалтерів та фінансистів, зменшуючи кількість їх роботи до більш контролюючої функції: їм потрібно лише передивитися звіт-прогноз зроблений штучним інтелектом та оцінити його точність і надійність, порівнюючи з відомими результатами, застосовуючи методи перехресної перевірки, відповідні метрики оцінки.

Однак, попри очевидні переваги, використання штучного інтелекту у бухгалтерському обліку також супроводжується низкою викликів для підприємств. Одним із ключових питань є високий початковий рівень інвестицій у провадження таких технологій. Подібні технології потребують

висококваліфікованого персоналу спеціально для цих задач, для чого доведеться або перенавчати свій персонал або шукати зовсім новий. Окрім цього встає питання ціни розробки подібних інструментів для своєї компанії або запровадження вже готового. У випадку використання вже готового зазвичай зустрічається форма підписки, яка може відштовхнути. Наприклад, KarbonAI потребує щомісячну сплату у розмірі 79 доларів США за одного працівника [5]. Також важливим є питання кібербезпеки та захисту конфіденційних фінансових даних, оскільки автоматизація процесів збільшує ризики кібератак, особливо при використанні вже готових варіантів, розроблених сторонніми компаніями.

Отже, застосування штучного інтелекту у бухгалтерському обліку відкриває нові можливості для підвищення ефективності та оптимізації управління фінансами. Попри певні виклики, переваги автоматизації та використання інтелектуальних систем переважають ризики, дозволяючи бізнесу адаптуватися до сучасних умов і зміцнити конкурентні позиції. Штучний інтелект у бухгалтерії вже сьогодні змінює правила гри, і його вплив на майбутнє фінансового управління буде тільки зростати.

Література:

1. Штучний інтелект в бухгалтерському обліку та фінансах. Бухгалтер 911: веб-сайт. URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1049080.html>
2. The State of AI in Accounting Report 2024. Karbon: веб-сайт. URL: <https://karbonhq.com/resources/state-of-ai-accounting-report-2024/>
3. Guide to AI in Accounting: Trends, tools, and stats. Karbon: веб-сайт. URL: <https://karbonhq.com/resources/ai-in-accounting/>
4. Potryvaieva, N., Palieiev, A. (2023). Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 27(3), 18-30. <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>
5. Practice Management Plans to Suit Every Accounting Firm. Karbon: веб-сайт. URL: <https://karbonhq.com/pricing/>

Abstract: *The advantages and disadvantages of using artificial intelligence and neural networks in accounting are highlighted. It has been proven that the impact of artificial intelligence on the future of financial management will only grow over time.*

Keywords: *artificial intelligence, integration, accounting, finance, management.*

*Науковий керівник - ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професор, професорка кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський
національний аграрний університет, м. Миколаїв*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

КАЛАБІНА Вікторія, здобувачка вищої освіти

спеціальність 071 Облік і оподаткування

Національний університет «Одеська політехніка»

МІНЖИРЯН Надія, здобувачка вищої освіти

спеціальність 071 Облік і оподаткування

Національний університет «Одеська політехніка»

Анотація: *У даній роботі розглянуто процес цифровізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні, підкреслюючи його значення для покращення точності та доступності фінансової інформації. Розглянуто ключові аспекти адаптації бухгалтерського обліку до стрімких технологічних змін, включаючи використання хмарних технологій, спеціалізованого програмного забезпечення та блокчейн-технологій. Виділено основні переваги цифровізації, такі як оптимізація облікових процесів, зменшення помилок, підвищення прозорості та безпеки даних. Крім того, проаналізовано виклики, з якими стикаються підприємства під час впровадження цифрових інструментів та підкреслено важливість підготовки кваліфікованих фахівців.*

Ключові слова: *цифровізація, технології, оптимізація, інновації, бухгалтерський облік, фінансова звітність, автоматизація.*

Дослідження цифровізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні відіграє важливу роль у сприянні використанню сучасних технологій для підвищення точності та доступності фінансової інформації. Важливість цього дослідження впливає з необхідності адаптації до швидких технологічних змін, які впливають на стандарти та методології бухгалтерського обліку. Нагальна потреба в детальному вивченні впливу цифровізації знаходить своє відображення у визнанні можливості оптимізації бухгалтерських операцій та підвищення якості фінансової звітності.

Діджиталізація – це перехід від аналогового до цифрового формату для підвищення ефективності та обміну даними [1]. Спеціалізовані бухгалтерські програми дозволяють автоматизувати облік і оптимізувати процеси, хоча впровадження може бути дорогим. Цифрові технології, зокрема хмарні обчислення і роботизована автоматизація, підвищують точність та прозорість бухгалтерії в Україні. Фахівці повинні оновлювати знання, щоб залишатися конкурентоспроможними в умовах швидкого розвитку технологій [2].

Діджиталізація стала критично важливою для бізнесу, а пандемія COVID-19 прискорила її розвиток, особливо в бухгалтерії, через необхідність віддаленої роботи [3]. Спеціалізовані бухгалтерські програми дозволяють автоматизувати внесення даних, реєстрацію операцій і створення звітів. Компанії, незалежно від сфери діяльності, цифровізують рутинні операції за допомогою різного програмного забезпечення: від електронних таблиць до ERP-систем та спеціалізованих бухгалтерських програм. Такі програми адаптуються до потреб компанії, враховуючи її унікальні особливості. Що стосується видів програмних рішень для системи бухгалтерського обліку, то розрізняють компонентне і комплексне програмне забезпечення (табл. 1).

Таблиця 1. Види програмного забезпечення системи бухгалтерського обліку підприємства

Компонентне програмне забезпечення	Комплексні програмні рішення
«Saas бухгалтерський облік»,	«BAS: Бухгалтерський облік»
«Бухгалтер»,	«iBuh.Online»
«DebitPlus»	«ISpro»

Джерело: складено авторами за матеріалами [4]

Сучасні програмні рішення для бухгалтерського обліку включають ERP-системи, які інтегрують усі аспекти діяльності підприємства, а також програми для спеціалізованих завдань, як-от фінансовий та податковий облік. Важливим чинником є запровадження електронних сервісів, таких як «Дія» та «Трембіта», що спростили ведення бухгалтерії та управління фінансами в Україні [4]. Платформа «Дія» дозволяє підприємцям керувати податковими

зобов'язаннями, подавати декларації та автоматизувати подання звітів, інтегруючись з бухгалтерськими програмами [5].

Хмарні технології дозволяють бухгалтерам працювати з будь-якої точки світу, зберігаючи дані в безпечному середовищі. Це підвищує доступність та ефективність бухгалтерського обліку, особливо в умовах карантину. В Україні хмарні технології активно впроваджуються з 2008 року, а пандемія COVID-19 значно прискорила цей процес [6].

Використання цифрових програм у бухгалтерському обліку посилює безпеку фінансових даних завдяки хмарним рішенням і шифруванню, що захищає їх від несанкціонованого доступу. Це особливо актуально в умовах кіберзагроз та необхідності відповідності GDPR [7]. М.Е.Дос, з понад 20-річним досвідом на ринку, є провідним рішенням для автоматизації бухгалтерського обліку та електронного документообігу. Платформа активно використовується для обміну документами, навіть в умовах війни та пандемії, з рекордними 73 млн документів, надісланих у 2023 році [7]. М.Е.Дос спрощує звітність, інтегрується з державними органами, але потребує фінансових витрат та стабільного доступу до Інтернету.

Впровадження додатків автоматизує рутинні завдання, підвищує точність і спрощує звітність. Водночас ці інструменти мають свої переваги та недоліки, що видно на рисунку (рис. 1).

Рис. 1. Переваги та недоліки впровадження допоміжних додатків для бухгалтерського обліку

Джерело: складено авторами за матеріалами [8, 9]

Цифрові бухгалтерські додатки значно підвищують ефективність роботи завдяки автоматизації рутинних завдань і забезпеченню мобільного доступу до фінансових даних. Однак необхідно враховувати можливі технічні збої та витрати на обслуговування, що може вплинути на загальні операційні витрати. Важливим є стратегічне планування для максимізації вигоди від інвестицій у цифрові інструменти та мінімізації ризиків. Також слід приділяти увагу підготовці фахівців, здатних ефективно використовувати ці інструменти [10].

Перспективи впровадження таких технологій, як блокчейн, надають нові можливості для підвищення прозорості, безпеки та ефективності облікових процесів [11]. Інструменти, як-от BAS Бухгалтерія та системи електронної звітності, допомагають підприємствам автоматизувати облік і забезпечити відповідність законодавству [12]. Це створює основу для подальшого розвитку цифрової економіки та бухгалтерського обліку в Україні.

Отже, діджиталізація бухгалтерського обліку відкриває нові перспективи для створення гнучкої, ефективної та прозорої системи, що підвищує конкурентоспроможність підприємств. Використання штучного інтелекту, блокчейну та Big Data дозволяє значно покращити точність і швидкість обробки даних. Це також допомагає інтегрувати бухгалтерські дані з іншими бізнес-процесами, підвищуючи рівень взаємодії в компанії.

Однак цифровізація вимагає значних фінансових та людських ресурсів для адаптації нових технологій і навчання персоналу. Необхідно враховувати технічні ризики та складнощі інтеграції нових систем, що підкреслює важливість стратегічного планування для успішної цифрової трансформації бухгалтерського обліку.

Література:

1. Цифровізація (Діджиталізація) – що це таке, суть, визначення, навіщо потрібна та як відбувається. 2021. URL: <https://termin.in.ua/tsyfrovizatsiia-didzhytalizatsiia/>

2. Вплив цифрової трансформації на бухгалтерський облік: тенденції й виклики. І.Й.Яремко, О.А.Кузьменко, О.П. Скорба. 2024. URL: <http://surl.li/umfea>

3. Діджиталізація та її роль у діяльності українських підприємств. М.І.Паращич, Л.С.Ноджак. 2022. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/dec/29528/220972/maket-196-204.pdf>
4. ТОП 10 українських програм бухгалтерського обліку на заміну 1С та BAS. URL: <https://www.oneservice-consulting.com/top-10-program-bukhgalterskogo-obliku-na-zaminu-1s-chi-bas>
5. Застосунок «Дія» та перелік послуг. URL: <https://diia.gov.ua/services>
6. Городиський, М. П., Поліщук, І. Р., & Якимцева, Ю. В. (2021). Методика розробки та використання засобів хмарних технологій в обліку. Економіка, управління та адміністрування, (2(96)), 37–46. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-2\(96\)-37-46](https://doi.org/10.26642/ema-2021-2(96)-37-46)
7. Офіційний сайт М.Е.Дос. URL: <https://medoc.ua/score>
8. Топ 10: Бухгалтерські програми для України. URL: <https://www.livebusiness.com.ua/ua/tools/accounting/>
9. 10 переваг цифрової трансформації в бухгалтерському обліку Вікі Ніколс. 2023. URL: <https://silverfin.com/en-gb/resources/the-10-benefits-of-digital-transformation-in-accounting/>
10. Кагл М.М. Відображення цифровізації в бухгалтерському обліку: Вплив Індустрії 4.0 на фінансову звітність та фінансові коефіцієнти. Внесок у науку управління. 2020. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-29739-8_23
11. Технологія блокчейн у бухгалтерському обліку й аудиті: сучасний стан, можливості та перспективи застосування. 2019. URL: <http://surl.li/umfdo>
12. Агостіно Д., Салітерер І., Стекколіні І. Цифровізація, облік та підзвітність: Огляд літератури та роздуми про майбутні дослідження у сфері державних послуг. Фінансова підзвітність та управління. 2022. № 38(2). с.152–176. URL: <https://doi.org/10.1111/faam.12301>

***Анотація:** This work examines the process of digitalization of accounting and financial reporting in Ukraine, emphasizing its importance for improving the accuracy and availability of financial information. Key aspects of accounting adaptation to rapid technological changes are considered, including the use of cloud technologies, specialized software, and blockchain technologies. The main advantages of digitization are highlighted, such as optimization of accounting processes, reduction of errors, increase of transparency and data security. In addition, the challenges faced by enterprises during the implementation of digital tools were analyzed and the importance of training qualified specialists was emphasized.*

***Ключові слова:** digitalization, technology, optimization, innovation, accounting, financial reporting, automation.*

***Науковий керівник – СЕЛІВАНОВА Наталя,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса***

ELECTRONIC DOCUMENT CIRCULATION IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF ACCOUNTING PROCESSES

KALYUZHNYI Oleksandr, higher education applicant

Specialty 071 Accounting and Taxation

Odesa Polytechnic National University

SHYSHKANYUK Tymur, higher education applicant

Specialty 071 Accounting and Taxation

Odesa Polytechnic National University

Abstract: *In the context of global digitalization, the topic "Electronic Document Circulation in the Context of Digitalization of Accounting Processes" reflects the current trend of enterprises and organizations transitioning to electronic forms of document circulation. It emphasizes the changes occurring in accounting and management processes due to the implementation of digital technologies, automation, and the integration of management systems. The paper discusses the advantages of electronic document circulation, the increase in the efficiency of accounting operations, and the reduction of costs and risks associated with human errors. The organizational aspects of transitioning to digital documents and the role of information technologies in ensuring data security and confidentiality are also analyzed.*

Keywords: *digitalization, accounting processes, digital technologies, document circulation, effectiveness of managerial decisions.*

Digitalization is the process of converting information from an analog format to digital. In a business context, this means moving from paper documents and manual processes to electronic systems and automation.

Digitalization and digitization are two terms that are often used interchangeably, but they have significant differences.

Digitization is the process of converting analog information (paper documents, photographs, etc.) into a digital format. It is like taking a photograph of a book: you obtain a digital copy, but the book itself remains unchanged. The goal of digitization is to make information available in electronic form for further use.

Digitalization is a broader process than electronic document circulation, as it involves not only transferring information from paper to electronic form but also implementing digital technologies across all areas of business, resulting in significant changes in the functioning and outcomes of economic entities [1]. This is akin to the transition from a traditional store to an online store: you are not just scanning products but creating a new sales model using the internet, mobile applications, and other digital tools.

Electronic document circulation in accounting processes is a modern way of accounting that uses electronic versions instead of paper sheets, contracts, and other documents. All of this occurs with the help of specialized software listed in Table 1.

Table 1: Modern Software for Accounting Purposes

Scope of application	Example software
Implementation of regular operations of economic activity with the help of computer programs	Debet-Plus, BAS Accounting, iBuh Online, SMARTfin.ua, Zarplata 24, TORGSoft, FIT Budget, KBS, BookKeeper, MASTER: Accounting, IT-Enterprise. Accounting, BJET, and others.
Arrangement of information by registers	Register of taxpayers, Register of insured persons, Unified state register of legal entities and individual entrepreneurs, etc.
An up-to-date guide to tax legislation of Ukraine, filing electronic reports, paying taxes, checking debt online	Taxer, cabinet.tax.gov.ua
Provision of legal assistance, professional consultations	"LIGA", "INFO-Disk," "Parus-Consultant," etc.
Online filling and automatic sending of reporting forms	MEDoc, Sota, BAS Accounting, iFin, Liga: Report, iBuh Online, Electronic Accounting Privat 24, Sonata, etc.
Simplification of mathematical calculations taking into account changes in legislation	Salary calculator, Wage indexation calculator, Vacation period/number of (working) days calculator, Pension calculator, Tax return calculator, Fixed asset depreciation calculator, etc.
Online service for creating an improved electronic signature for submitting electronic reports to controlling state bodies, signing electronic documents, and obtaining state electronic services	Qualified provider of electronic trust services of the Information and Reference Department of the State Tax Service (ETS IRD STS), Certification Authority 'Ukraine', MasterKey, DepositSignPortfel.ua, etc.
Online service for creation, approval and signing of electronic documents	DEALS, Vchasno, Fredo, etc.
Carrying out settlement and cash operations	Kashalot, SmartKasa, Checkbox, etc.

Source: summarized by the authors based on information from [2, 3]

The process of electronic document flow is based on integrated electronic processing of accounting and analytical information, which includes the formation of primary electronic documents, the procedure for processing information, an automated database, and more.

The process of electronic document flow includes the following stages:

- Document Creation: the formation of a document in electronic format (for example, in Word, Excel, or a specialized electronic document flow program);

- Signing: the document is signed electronically, which has legal force and is equivalent to a conventional paper signature;
- Sending: the signed document is sent to the recipient via a secure communication channel;
- Receiving and Processing: the recipient receives the document, verifies the signature, and can make any necessary changes;
- Storage: both parties store electronic copies of documents to ensure their availability and integrity.

The following advantages of electronic document flow can be highlighted:

- Speed of processing and transmission of documents;
- efficiency of the process due to the automation of routine tasks and freeing up employees' time;
- time and cost savings on paper, printing, delivery, and storage of documents;
- security and reliable protection of information from loss and unauthorized access;
- transparency and clear control over the movement of files;
- mobility and access to documents from anywhere.

Thus, electronic document flow is not just a replacement of paper with electronic documents; it represents a fundamental change in the way business is conducted, from production to customer interaction.

References:

1. Yasinska A. Problems and Prospects of Electronic Document Flow in the Context of Digital Transformation. *Young Scientist*. No. 11 (111). 2022. P. 128-134.
2. Teniukh Z.I., Peletch U.V. Digitalization of Accounting in Ukraine: Current State and Development Prospects. *Economy and Society*. Issue No. 41. 2022.
3. Selivanova N.M. Prospects for Introducing Digitalization Tools for Accounting Processes at Ukrainian Enterprises / N.M. Selivanova, K.S. Kvasha, A.O. Sibikovska // *Economy: Realities of the Time. Scientific Journal*. – 2023. – No. 4

(68). – P. 69-75. – Access mode to the journal:

<https://economics.net.ua/files/archive/2023/No4/69.pdf>.

Анотація: В рамках глобальної діджиталізації тема «Електронний документообіг в умовах діджиталізації облікових процесів» відображає актуальну тенденцію переходу підприємств та організацій на електронні форми документообігу. Вона акцентує увагу на змінах, які відбуваються в процесах бухгалтерського та управлінського обліку завдяки впровадженню цифрових технологій, автоматизації та інтеграції систем управління. У роботі розглядаються переваги електронного документообігу, підвищення особливої ефективності, зниження витрат та ризиків, пов'язаних з людськими помилками. Окремо аналізуються правові та організаційні аспекти переходу на цифрові документи та роль інформаційних технологій у забезпеченні безпеки та конфіденційності даних.

Ключові слова: діджиталізація, облікові процеси, цифрові технології, документообіг, ефективність управлінських рішень.

*Academic supervisor – Lidia VOLOSHCHUK,
Dr. in Economic Science, Professor of department of Accounting, Analysis and Audit,
Odesa Polytechnic National University,
Odesa*

ПІДХОДИ ДО СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

*КАРПУК Ірина, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет*

Анотація: Зосереджено увагу на основних відмінностях між національними та міжнародними стандартами у контексті складання фінансової звітності підприємств.

Ключові слова: фінансова звітність, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності.

Фінансова звітність є важливим інструментом для управління підприємством та його економічної діяльності. Вона забезпечує власників, менеджерів, інвесторів та інших зацікавлених сторін необхідною інформацією для аналізу фінансового стану та результатів діяльності компанії.

В Україні застосовуються національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які мають свої особливості та правила. Водночас на міжнародному рівні широко використовуються міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), які набули популярності завдяки своїй універсальності та можливості порівняння фінансових результатів підприємств різних країн.

Міжнародні стандарти фінансової звітності — це набір правил, які регулюють порядок ведення фінансового обліку, відображення господарських операцій та складання фінансової звітності. На відміну від НП(С)БО, які детально визначають конкретні способи ведення обліку та формування звітності, МСФЗ зосереджені на загальних принципах складання фінансової звітності [1]. У зв'язку з цим виникає необхідність аналізу та порівняння цих двох систем обліку, скільки вони мають свої унікальні підходи до оцінки активів, зобов'язань, доходів та витрат, а також до подання інформації у фінансовій звітності, розуміння цих відмінностей є ключовим аспектом для ефективного управління підприємством та розробки стратегічних планів розвитку.

МСФЗ створені для забезпечення прозорості та порівнянності фінансової інформації на міжнародному рівні. Вони дозволяють підприємствам, що

працюють на міжнародних ринках, бути зрозумілишими для іноземних інвесторів і партнерів. Основна перевага МСФЗ полягає у справедливій оцінці активів і зобов'язань, що дозволяє точніше відображати ринкову ситуацію.

МСФЗ пропонують більш гнучкі вимоги до оцінки активів, що дозволяє відображати їх ринкову вартість і адаптуватися до змін в економічному середовищі. Вони також містять вимоги до розкриття інформації про фінансові ризики, операції з деривативами та хеджування, що сприяє кращому розумінню фінансового стану підприємств [2].

Оцінка активів є ключовою різницею між національними та міжнародними стандартами. НП(С)БО надають перевагу історичній вартості, що може бути менш актуальним у динамічному економічному середовищі, тоді як МСФЗ використовують справедливу вартість, що дозволяє відображати реальну ринкову вартість активів. Ще однією важливою відмінністю є вимоги до розкриття інформації. НП(С)БО встановлюють базові вимоги, що може бути недостатньо для глибокого аналізу фінансового стану підприємства. МСФЗ, навпаки, вимагають детальнішого розкриття інформації, що підвищує прозорість і допомагає інвесторам краще оцінювати фінансові ризики.

Отже, різниця між НП(С)БО та МСФЗ полягають у підходах до оцінки активів і вимогах до розкриття інформації. НП(С)БО встановлюють детальні правила, орієнтовані на національні потреби, тоді як МСФЗ зосереджені на загальних принципах, що забезпечують міжнародну порівнянність і прозорість.

Література:

1. Що таке МСФЗ (IFRS)?
URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/chto-takoe-msfo> (дата звернення: 18.09.2024).

2. Оцінка активів за МСФЗ. URL: <https://www.business-assist.com.ua/nezavisimaya-ocenka/ocenka-aktivov-dlya-msfo> (дата звернення: 18.09.2024).

Abstract: Attention is focused on the main differences between national and international standards in the context of drawing up financial statements of enterprises

Keywords: financial reporting, national regulations (standards) of accounting, international financial reporting standards.

*Науковий керівник – ЛУГОВА Ольга,
канд. екон. наук, доцентка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ

КОВАЛЬ Софія, здобувач вищої освіти
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Державний податковий університет

Анотація: Дана робота присвячена еволюції бухгалтерського балансу від його виникнення до сучасного стану. Дослідження показує, як баланс трансформувалася з простого інструменту контролю до ключового елемента фінансової звітності. У роботі розглядаються основні етапи розвитку балансу, від його зародження в давніх цивілізаціях і до сучасного стану. Особлива увага приділяється впливу соціально-економічних умов на формування балансу та його ролі в управлінні підприємством.

Ключові слова: баланс, етапи розвитку, фінансова звітність, балансоведення.

Виникнення бухгалтерського балансу було нерозривно пов'язане з розвитком методу подвійного запису. Перші спроби складання балансу характеризувалися примітивністю і відсутністю глибокого теоретичного обґрунтування. На початкових етапах баланс слугував лише для формального перенесення залишків з рахунків. Згодом, завдяки накопиченню практичного досвіду, баланс перетворився на ефективний інструмент для оцінки фінансового стану підприємства та аналізу його діяльності [1].

Під поняттям «баланс» розуміють:

- метод узагальнення;
- елемент методу бухгалтерського обліку;
- форму звітності [2].

Загалом, весь шлях розвитку бухгалтерського балансу як форми звітності можна поділити на 5 етапів :

1. Зародження балансу як форми звітності (4000 р. до н.е. – VII ст. н.е.). Цей період характеризується тим, що звітність була завершальним етапом реєстрації господарської діяльності. Основними рисами були орієнтація на потреби державної казни, поступовий перехід до регулярної періодичності та обов'язковість подання звітів.

2. Становлення балансу як форми звітності (VIII-XII ст., XIII-XVIII ст.). Бухгалтерський баланс почав виступати як основна форма звітності. Виникають перші передумови для формування вчення про баланс. Його розвиток був

пов'язаний з юридичним регламентуванням звітності. Основні риси періоду: складання звітності на основі інвентаризації та нерегулярний характер звітів.

3. Зародження науки про баланс (XIX – початок XX ст.). Формуються три основні напрямки розвитку балансоведення, значний вплив на яке мали західноєвропейські країни.

4. Розвиток звітності в радянський період (20–80-ті роки XX ст.). Відбувається поступовий перехід до використання звітності для вирішення економічних проблем та прийняття управлінських рішень (особливо у 1970-х роках). Основні риси періоду: суворі уніфікація звітності, орієнтація на показники виконання держзамовлень та розрахунків податків.

5. Переорієнтація балансу як форми звітності (80-ті роки XX ст. – сьогодні). Звітність починає відповідати фінансово-економічним інтересам ринкових суб'єктів. Вона стає важливим інструментом для підвищення ефективності управління підприємствами. Основні вимоги до звітності на цьому етапі: зрозумілість, достовірність, порівнянність і доречність.

У радянський період звітність в Україні базувалася на принципах, які суттєво відрізнялися від тих, що використовувалися в більшості розвинених країн. У 2000 році в Україні розпочалися масштабні реформи бухгалтерського обліку, необхідність яких виникла після переходу економіки на ринкові механізми управління. Це було цілком логічним кроком, адже у всьому світі бухгалтерський облік і фінансова звітність, що на ньому ґрунтується, є основою для ухвалення більшості економічних рішень.

Починаючи з 2000 р., зміст і форма балансу та загальні вимоги до розкриття його статей стали визначатись Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», який згодом втратив чинність.

В результаті суттєвих змін, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №627 та набуття чинності НП(С)БО №1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності» [3], форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», складається з таких розділів: актив – необоротні активи; оборотні активи; необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу;

пасив – власний капітал; довгострокові зобов'язання і забезпечення; поточні зобов'язання і забезпечення; зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утриманими для продажу.

Таким чином, аналіз історичних етапів становлення балансу, як форми фінансової звітності, показав, що баланс виконував різні функції в різні періоди. Бухгалтерський баланс як облікова категорія не сформувався миттєво. Спочатку його використовували як інструмент контролю, проте широке застосування в практиці викликало необхідність проведення подальших наукових досліджень, що призвело до формування нової наукової галузі – балансоведення.

В сучасних умовах, в системі бухгалтерської звітності, баланс посідає центральне місце, оскільки є важливим джерелом інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату, надає можливість визначити склад та структуру активів підприємства, його ліквідність і оборотність коштів, наявність власного капіталу і зобов'язань, а також стан та динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості. Отримання користувачами такої інформації є важливою умовою для прийняття ними ефективних управлінських рішень.

Література

1. Нестерчук М. Формування бухгалтерського балансу та аудит його показників. 2020.
2. Сторожук Т. М., Дружинська Н. С. Звітність підприємства: навчальний посібник. Державний податковий університет. Ірпінь. 2024. 660 с. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/posibnyk_2024_IR_2425%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/posibnyk_2024_IR_2425%20(2).pdf)
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ МФУ від 07.02.2013 р. № 73 : станом на 03.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 27.09.2024).

Abstract: This paper focuses on the evolution of the balance sheet from its inception to the current state. The study shows how the balance sheet has transformed from a simple control tool to a key element of financial reporting. The paper examines the main stages of balance sheet development, from its origins in ancient civilisations to the current state. Particular attention is paid to the impact of socio-economic conditions on the formation of the balance sheet and its role in enterprise management.

Keywords: balance sheet, stages of development, financial reporting, balance sheet management.

Науковий керівник - КОЛІСНИК Олена

*Кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку та консалтингу,
Державний податковий університет
м. Ірпінь*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

**КОВЦУН Марічка, здобувач вищої освіти,
спеціальність 071 Облік і оподаткування,
Хмельницький національний університет**

Анотація: Розглянуто призначення облікової політики на підприємстві. Визначено основні проблеми, які виникають в обліку податку на додану вартість на підприємстві. Встановлено етапи формування облікової політики на підприємстві. Запропоновано основні блоки, які слід включити до облікової політики підприємства щодо ПДВ

Ключові слова: облікова політика, податок на додану вартість, облікова політики щодо податку на додану вартість, етапи формування облікової політики

Сучасний стан розвитку ринкових відносин передбачає, що підприємства розробляють власні правила ведення бухгалтерського обліку та закріплюють їх відповідними внутрішніми нормативними документами. Це також стосується облікової політики підприємства.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», встановлено, що «облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [1].

Необхідно погодитися з думкою Кулик В.А., що «облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і добитися успіхів в конкурентній боротьбі. Облікова політика посилює ефективність пристосування господарюючих суб'єктів до змін у конкурентному середовищі та знижує економічні ризики» [2, с. 55].

Призначення облікової політики полягає в «упорядкуванні облікового процесу та лібералізації системи обліку на підприємстві, формуванні методики обліку майна, капіталу і зобов'язань фактів господарської діяльності та результатів діяльності підприємства на основі загальноприйнятих принципів та правил, забезпеченні повною достовірною та неупередженою інформацією

менеджменту з метою здійснення ефективного управління фінансово-господарською діяльністю підприємства та визначення стратегії його розвитку у майбутньому, забезпеченні формування та своєчасного надання інформації різним користувачам, яка міститься у фінансовій звітності, наданні обліку планомірності та послідовності, підвищенні ефективності ведення обліку на підприємстві [3, с. 31].

Основні проблеми, які виникають в бухгалтерському обліку податку на додану вартість на підприємстві наступні:

- складання та подання декларації з ПДВ, особливою ця проблема є через необхідність розподілу ПДВ між оподатковуваними та неоподатковуваними господарськими операціями;

- складність рознесення податкового зобов'язання та податкового кредиту на рахунки бухгалтерського обліку;

- блокування податкових накладних як власних, так і у контрагента, що блокує можливість формування податкового кредиту як у контрагентів так і власного.

Формування облікової політики щодо ПДВ на підприємстві доцільно проводити за наступними етапами:

- підготовчий – на першому етапі важливо визначити стратегію розвитку досліджуваного підприємства, врахувати всі особливості чинного законодавства з ПДВ та можливих змін, ознайомитися з положеннями та елементами діючої на підприємстві облікової політики з ПДВ;

- методологічний – дослідження елементів та об'єктів облікової політики в частині обліку ПДВ;

- завершальний – закріплення положень облікової політики в розпорядчому документі та контроль за її дотриманням.

До облікової політики доцільно включити наступні блоки, які відображають розрахунки з ПДВ:

- рахунки та субрахунки робочого плану рахунків, на яких обліковуються об'єкти обліку ПДВ;

- графік документообігу – визначити рух первинних документів, облікових реєстрів з метою складання та подання податкової декларації з ПДВ;
- методи оцінки вибуття запасів, які застосовуються на підприємстві («середньозваженої собівартості, ідентифікованої собівартості, нормативних витрат, ціни продажу, ФІФО») згідно П(С)БО 9 «Запаси»;
- облік тимчасових різниць – описати згідно діючого законодавства з виділенням в робочому плані рахунків підприємства спеціальних субрахунків, розробити методичні рекомендації з обліку тимчасових різниць відповідно до технологічних особливостей підприємства;
- методика визнання безнадійної дебіторської і кредиторської заборгованостей – описати порядок списання безнадійної заборгованості з використанням бухгалтерських рахунків (36, 63, 68, 64) та корегування податкових доходів, витрат і податкового кредиту з ПДВ [4];

Запропонований перелік елементів облікової політики не є вичерпними і повинні змінюватися у зв'язку із змінами законодавства з податку на додану вартість.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 19.09.2024).
2. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: Монографія. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. –с. 373.
3. Пушкар М.С. Теорія і практика формування облікової політики: монографія / М.С. Пушкар, М.Т. Щирба. – Тернопіль: Карт-бланш, 2010. – 260 с.
4. Чирва А.А. Удосконалення облікової політики підприємства в частині обліку ПДВ / А.А. Чирва // Облік і фінанси. – 2015. – №4 (70). – С. 67-71

Abstract: The purpose of the accounting policy at the enterprise is considered. The main problems that arise in accounting for value added tax at the enterprise are identified. The stages of accounting policy formation at the enterprise have been established. The main blocks that should be included in the company's VAT accounting policy are proposed

Keywords: accounting policy, value-added tax, accounting policies for value-added tax, stages of accounting policy formation

*Науковий керівник – ЦЕБЕНЬ Руслан,
Канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Хмельницький національний університет,
м. Хмельницький*

АУДИТ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**КОЗАК Анастасія, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

***Анотація:** Досліджено розвиток комп'ютерного аудиту та його вплив на сучасну аудиторську діяльність. Розглянуто ключові аспекти регулювання аудиту в умовах комп'ютеризації та висвітлено основні проблеми і перспективи впровадження інформаційних технологій в аудиторську практику. Особлива увага приділяється необхідності підвищення кваліфікації аудиторів у сфері ІТ та розвитку спеціалізованого програмного забезпечення для ефективного проведення аудиту в комп'ютеризованому середовищі.*

***Ключові слова:** інформаційні технології, міжнародний стандарт аудиту, комп'ютерні технології, аудитори.*

У сучасному світі, де інформаційні технології стали невід'ємною частиною бізнес-процесів, аудиторська діяльність зазнає значних змін. Тому необхідно розглядати важливість та особливості проведення аудиту в умовах комп'ютеризації, висвітлюючи ключові аспекти, проблеми та перспективи розвитку комп'ютерного аудиту.

Основним документом, що регулює аудит в умовах комп'ютерних технологій, є Міжнародний стандарт аудиту (МСА) 401, який підкреслює незмінність мети та сфери діяльності аудитора при перевірці електронних даних. Використання комп'ютерних методів підвищує ефективність аудиту. Стандарт визначає компетенцію, яку повинен мати аудитор в комп'ютерних інформаційних системах (КІС). Аудитори зобов'язані отримати уявлення про КІС та бізнес-процеси, пов'язані з фінансовим звітуванням, а також зрозуміти, як суб'єкти господарювання реагують на ризики, пов'язані з інформаційними технологіями.

Інформаційні системи суттєво впливають на аудит, змінюючи його організацію та інформаційні процеси. Дослідження вчених, таких як Л.М. Бойко та С.В. Івахненко, висвітлюють теоретичні основи комп'ютерного аудиту, його принципи та вимоги, а також систематизують аспекти аудиторської діяльності в умовах комп'ютеризації. Комп'ютерний аудит

визначається через використання інформаційних технологій, які забезпечують автоматизацію роботи аудиторів та включають сучасні технології для перевірки комп'ютерних інформаційних систем і оцінки їх надійності. Це важливо для достовірності фінансової звітності. Однак на підприємствах, що використовують державні ресурси, аудит часто обмежується програмами "Microsoft", такими як "Word" та "Excel", що не дозволяє повністю вважати його комп'ютерним.

Стан аудиту визначається двома основними проблемами:

- недостатньою кваліфікацією аудиторів;
- відсутність ефективного механізму використання комп'ютерних технологій у процесі аудиту.

Аудитори повинні мати спеціальні знання в області інформаційних систем, контролю функцій, а також технічного і програмного забезпечення бухгалтерського обліку. Це необхідно для розуміння впливу комп'ютерних систем на аудит.

Комп'ютерні аудиторські програми (СААТs) дозволяють аудиторам ефективно обробляти дані з інформаційних систем, оцінювати якість зв'язку, виявляти хости та сервіси в мережі, а також створювати її "карту". До СААТs входять інструменти, такі як IDEA для аналізу даних, Qlikview для планування ресурсів і BWISE для управління ризиками, що сприяє візуалізації даних під час аудиту [1].

Аудитори не зобов'язані бути експертами в комп'ютерному бухгалтерському обліку, але повинні залучати фахівців з інформаційних технологій для оцінки ліцензій, надійності систем, технічного стану та алгоритмів розрахунків. Ця діяльність, відома як «аудит інформаційних систем», є важливою для виявлення недоліків і додаткових витрат. Основні види аудиту інформаційних систем включають аудит безпеки, якості, проєкту та розробки систем, які оцінюють безпеку, якість, впровадження та відповідність систем цілям організації.

Аудит інформаційної безпеки є важливою складовою аудиту

інформаційних систем, що передбачає оцінку їхньої безпеки. Основні цілі включають аналіз ризиків, оцінку захищеності інформації, виявлення слабких місць, перевірку відповідності стандартам безпеки та розробку рекомендацій для покращення захисту. Аудитор має оцінити наявність організаційних і технічних заходів для захисту інформації від несанкціонованого доступу, використовуючи різні методи оцінки ефективності комп'ютерних систем. Для успішного виконання своїх завдань аудитор повинен мати достатні знання про комп'ютерні системи.

Серед спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення виділяються такі продукти, як «Асистент Аудитора», «Помічник аудитора», «Експрес-Аудит: ПРОФ» та «IT Audit: Аудитор». Використання комп'ютерних технологій в аудиторських перевірках стримується недостатніми знаннями аудитора та необхідністю інтеграції з бухгалтерськими програмами. Перспективи розвитку включають інтеграцію з системами бухгалтерського обліку, створення робочих документів, опис бізнес-процесів клієнта та розрахунок основних показників на основі звітних даних [2].

Отже, комп'ютерний аудит стає невід'ємною частиною сучасної аудиторської діяльності та суттєво підвищуючи її ефективність.

Література:

1. Організація аудиту в середовищі електронної обробки даних URL: <https://buklib.net/books/32120/> (дата звернення: 28.09.2024).
2. Інформаційні системи в аудиті URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32610728> (дата звернення: 28.09.2024).

Abstract: The development of computer audit and its impact on modern audit activities are studied. The key aspects of audit regulation in the conditions of computerization are considered, and the main problems and prospects of the introduction of information technologies into audit practice are highlighted. Special attention is paid to the need to improve the qualifications of auditors in the field of IT and the development of specialized software for effective auditing in a computerized environment.

Keywords: information technologies, international auditing standards, computer technologies, auditors.

*Науковий керівник – КУЧМІЙОВА Тетяна,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної кібернетики, комп'ютерних наук та
інформаційних технологій Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТАМИ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРІЇ

**КОСТКА Марина, здобувачка вищої освіти,
спеціальність 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: У статті досліджуються актуальність операцій з криптовалютами та проблеми їх відображення в бухгалтерському обліку. Проаналізовано світові практики правового статусу криптовалют та особливості їх обліку. Звернено увагу на виклики, з якими стикаються підприємства в обліку криптовалют через відсутність єдиних нормативних вимог.

Ключові слова: криптовалюта, бухгалтерія, правове регулювання, облік, волатильність.

Проблема облікового відображення операцій з криптовалютою полягає у відсутності чітких стандартів щодо правового регулювання та методики відображення цих активів у фінансовій звітності. Це створює ризики для компаній при формуванні фінансової інформації та податкового обліку [1].

Дослідження теми було висвітлено Ричко Л. Ю. та Онищенко О. В., які звернули увагу на те, що правовий статус криптовалют в Україні залишається неоднозначним, створюючи труднощі для їх бухгалтерського обліку. Авторами розглядаються основні підходи до класифікації криптовалют як активів та їх оцінки в бухгалтерському обліку. Також обговорюються зміни, необхідні в законодавстві для забезпечення прозорості та законності криптовалютних операцій. До прикладу, у контексті міжнародної практики, якщо компанія придбає криптовалюту для інвестиційних цілей, вона може бути облікована як фінансовий інструмент за справедливою вартістю з подальшою переоцінкою в залежності від ринкових умов. Однак якщо криптовалюта використовується як засіб платежу, то це може вимагати зовсім іншого підходу, зокрема, обліку як запасів чи грошових коштів. Вищезазначене свідчить про складність нормативно-правового регулювання криптовалют в Україні. Відсутність чітких нормативів ускладнює облік криптовалютних операцій, що потребує законодавчих змін для забезпечення прозорості та однозначності в бухгалтерському обліку криптоактивів [2].

Метою дослідження є висвітлення теоретичних аспектів правового регулювання криптовалют в Україні та світі, виявлення основних проблем обліку криптовалют.

Задля досягнення мети дослідження розглядаються декілька важливих аспектів. По-перше, у багатьох країнах, у тому числі в Україні, відсутність чіткого правового регулювання криптовалют ускладнює відображення таких операцій у фінансовій звітності. Криптовалюти можуть розглядатися як нематеріальні активи, фінансові інструменти або товари, залежно від облікової політики компанії та регуляторних рекомендацій [3]. По-друге, криптовалюти складно оцінювати через їхню волатильність, що ускладнює визначення справедливої вартості та амортизації. Невирішеним залишається питання оподаткування доходів від операцій з криптовалютою [4]. Тому чітке правове регулювання та розробка відповідних стандартів бухгалтерського обліку є важливими для належного обліку криптовалют.

Отже, бухгалтерський облік операцій з криптовалютами ускладнюється через недостатнє правове регулювання та відсутність єдиних стандартів бухгалтерського обліку. Це створює проблеми з правильним відображенням цих активів у фінансовій звітності, а також потребує подальшого вдосконалення нормативної бази та методів обліку.

Література:

1. Азаренков Г., Мельянова Л., Головач Г. Бухгалтерський облік у цифрову епоху: стратегії впровадження та оптимізація процесів. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 13(27). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13\(27\)-244-257](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-13(27)-244-257) (дата звернення: 23.09.2024).
2. Ричко Л. Ю., Онищенко О. В. Бухгалтерський облік в умовах цифровізації. *XXXI Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства»*. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2222-5099.2024.10.12> (дата звернення: 19.09.2024).
3. Бутинець Т. А. Тіньова економіка і бухгалтерський облік. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 7. С. 51–52.
4. Кундря-Висоцька О. П., Демко І. І., Вагнер І. М. Сучасні наративи про бухгалтерський облік як інструмент узгодження економічних інтересів учасників бізнесу. *Herald of Lviv University of Trade and Economics Economic sciences*. 2023. № 73. С. 56–63. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-08> (дата звернення: 23.09.2024).

Abstract: *The article examines the relevance of transactions with cryptocurrencies and the problems of their reflection in accounting. The global practices of the legal status of cryptocurrencies and the peculiarities of their accounting are analyzed. Attention is drawn to the challenges faced by enterprises in accounting for cryptocurrencies due to the lack of uniform regulatory requirements*

Keywords: *cryptocurrency, accounting, legal regulation, accounting, volatility.*

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

***КРИЖОВА Вікторія, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

Анотація: Розглянуто актуальні проблеми забезпечення соціального захисту населення України в умовах економічної кризи. Досліджено вплив кризи на систему соціального страхування, виявлено її слабкі місця та розроблено рекомендації щодо її вдосконалення.

Ключові слова: соціальне страхування, криза, Україна, фінансова стійкість, соціальні виплати, реформи, міжнародний досвід.

Фінансовий облік є ключовим елементом управління підприємством, оскільки він надає інформацію, необхідну для прийняття зважених управлінських рішень. У сучасному світі, який стикається з численними викликами, такими як економічні кризи, зміни в законодавстві та глобалізація, значення фінансового обліку тільки зростає. Економічні кризи викликають суттєві зміни у фінансових потоках підприємств, що вимагає адаптації облікових систем до нових умов.

Фінансовий облік є комплексною системою, що охоплює збір, реєстрацію, узагальнення та аналіз фінансової інформації про діяльність підприємства. Він базується на принципах, які забезпечують ефективність і достовірність, таких як обачність, що вимагає уважно оцінювати доходи і витрати з урахуванням ризиків, та нарахування, яке передбачає визнання витрат і доходів у момент їх виникнення. Фінансовий облік також здійснює контроль за виконанням бюджетів і здійснює моніторинг результатів діяльності, виявляючи відхилення від планових показників. Дотримання законодавства у сфері податкової звітності є важливим аспектом систематичного обліку. В результаті, фінансова звітність дозволяє оцінити ефективність підприємства в порівнянні з аналогічними компаніями, що підкреслює його роль у

управлінському процесі та адаптації до змінюваних умов ринку та економіки [1].

Економічна криза — це період різкого спаду економічної активності, що проявляється у зниженні виробництва, скороченні споживання, зростанні безробіття та падінні інвестицій. Причини криз можуть бути різноманітними: циклічні коливання економіки, неправильна політика центральних банків, зовнішні шоки та системні ризики. Вплив кризи на підприємства значний: скорочення попиту призводить до зниження продажів і доходів, компанії відкладають інвестиції та звільняють працівників. Це також ускладнює виконання зобов'язань перед кредиторами, створюючи додаткові виклики [2,3].

Фінансові системи зазнають негативного впливу: банки стикаються з кредитними ризиками через неплатоспроможність позичальників, що може призвести до банкрутств. Зниження довіри інвесторів веде до скорочення інвестицій, а уряди змушені запроваджувати програми підтримки. Економічна криза може викликати девальвацію валюти, що вплине на імпорт та експорт. У цей період підприємства змушені адаптувати свої облікові практики до нових реалій. Падіння доходів вимагає перегляду методів оцінки активів і зобов'язань, що може ускладнити визначення справедливої вартості активів. Зростання ризику неплатежів спонукає організації збільшувати резерви для покриття потенційних збитків [4]. Адаптація облікових політик є необхідною для підтримки стабільності підприємств, включаючи зміни у вимогах до розкриття інформації та нові стандарти оцінки активів. Фінансовий облік стає критично важливим для прийняття управлінських рішень під час кризи, адже достовірна інформація потрібна для ефективного управління ресурсами. Керівники повинні мати доступ до актуальних даних про фінансовий стан компанії для оцінки ризиків і можливостей [5].

Наступним важливим етапом є розробка стратегій управління витратами і доходами. У кризовий період підприємства стикаються зі значним падінням доходів, тому ефективне управління витратами стає критично важливим для фінансової стабільності. Це включає оптимізацію витрат на операційну

діяльність, перегляд контрактів з постачальниками та пошук нових джерел доходу. Приклади успішного застосування фінансового обліку в кризових ситуаціях показують, що багато підприємств змогли не лише вижити, але й знайти нові можливості для розвитку завдяки своєчасному аналізу фінансових показників. Грамотний фінансовий облік стає потужним інструментом для подолання викликів економічної кризи. В умовах кризи підприємствам важливо впроваджувати нові підходи до фінансового обліку, зокрема гнучке бюджетування, що дозволяє оперативно реагувати на зміни в доходах і витратах. Регулярний аналіз фінансових сценаріїв допомагає оцінити наслідки стратегій, а переорієнтація на управлінський облік забезпечує детальнішу інформацію про витрати та прибутки [6].

Таким чином, ефективний фінансовий облік є критично важливим для виживання підприємств у кризових умовах. Своєчасне управління витратами та доходами, гнучке бюджетування і сучасні інформаційні технології підвищують фінансову стійкість компаній, а регулярний моніторинг фінансових показників дозволяє швидше адаптуватися до змін на ринку. Практичне значення цих результатів полягає в тому, що вони можуть стати основою для підприємств, які прагнуть покращити свою фінансову діяльність. Оптимізація витрат, використання аналітичних інструментів і автоматизація процесів сприяють підвищенню ефективності управління фінансами. Навчання персоналу та залучення зовнішніх експертів також можуть надати конкурентні переваги в складних економічних умовах. У майбутньому дослідження можуть зосередитися на аналізі впливу різних стратегій фінансового обліку на стабільність підприємств під час економічних криз.

Література:

1. Фінансовий облік компанії: поняття, функції, джерела інформації. *Ukrainian Intelligent Technology*. URL: <https://uit.kiev.ua/finansovij-oblik-kompanii-ponjattja-funkcii-dzherela-informacii/> (дата звернення 25.09.2024).
2. Мудрак Р., Довгаль О. Актуальні проблеми глобальної економіки: зміни у світовому виробництві в постпандемічний період. URL :

- <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/87ba9746-27c3-4f70-9731-07e1993a4eaa/content> (дата звернення 25.09.2024).
3. Потриваєва Н.В., Лугова О.І. Інтегрована звітність: сутність, передумови та тенденції розвитку. *Modern Economics*, №18 (2019), 145-151. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V18\(2019\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V18(2019)-22)
 4. Івасенко О., Рева К. Маркетингові стратегії в умовах економічних криз. URL : <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/16522/1/16.pdf> (дата звернення 25.09.2024).
 5. Дубініна М., Чебан Ю.; Сирцева С. Взаємозв'язок автоматизації обліку та організації внутрішнього контролю на підприємстві. URL : <https://dkrkm.org.ua/cache/2021-2022/konf/250222/zbirnik.pdf> (дата звернення 25.09.2024).
 6. Сіренко В., Бурковська А. В. Вплив корпоративного управління на фінансові показники підприємства. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/80777b24-ca1c-4ce2-a365-528537b02ed8/content> (дата звернення 25.09.2024).

Abstract: *The article considers the current problems of social protection of the population of Ukraine in the context of the economic crisis. The impact of the crisis on the social insurance system is investigated, its weaknesses are identified and recommendations for its improvement are developed.*

Keywords: *social insurance, crisis, Ukraine, financial sustainability, social benefits, reforms, international experience.*

**Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв**

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

*ЛАЗУКА Євгенія, здобувачка вищої освіти
за другим (магістерським) рівнем,
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Сумський національний аграрний університет*

Анотація: Констатовано, що підставою для здійснення будь якої господарської операції щодо основних засобів в бюджетних установах виступають первинні документи. Ідентифіковано основні види та реквізити первинних документів в розрізі господарських операцій. Акцентовано увагу на важливості процесу формування справедливої вартості основних засобів

Ключові слова: бухгалтерський облік, первинний документ, основний засіб, оцінка

Точність і надійність бюджетного обліку основних засобів та їх руху забезпечує можливість оцінки ефективності та результативності використання бюджетних ресурсів; узгодженість показників звітності з міжнародними стандартами; повне та достовірне відображення фінансових операцій з основними засобами; а також дозволяє ідентифікувати, наскільки суспільство задоволене певним переліком послуг за обсягом, змістом та якістю.

Основою для проведення будь-яких операцій з основними засобами в бюджетних установах є первинна документація. Основні види відповідних первинних документів для різних господарських операцій представлені на рисунку 1.

Переважає більшість первинних документів на сьогодні може містити довільну форму, але з обов'язковим представленням необхідних реквізитів, а саме [1]: назва первинного документа, яка описує оформлену господарську операцію; дата формування; назва державної установи, від імені якої сформовано документ; зміст, кількісні та вартісні індикатори обсягу господарської операції; назва об'єкта основних засобів, присвоєний йому інвентарний номер, дата початку і місце експлуатації, передбачений термін корисного використання; технічні характеристики та вартість окремого об'єкта основних засобів, його ремонт, поліпшення, переоцінка та амортизація; посади

уповноважених осіб, які проводили господарську операцію, формували та підписували первинні документи;

Рис. 1. Основні види первинних документів з обліку основних засобів бюджетної установи

Джерело: узагальнено авторами за інформацією [1]

перелік форм технічної документації, який надають разом з об'єктом основних засобів; походження коштів (цільові або власні), використаних при придбанні, будівництві чи поліпшенні основних засобів, та інформацію щодо безоплатно

одержаних; особистий підпис чи інші дані, що уможливають ідентифікацію осіб, які приймали участь у провадженні господарської операції.

Варто зазначити, що документи можуть існувати як в паперовій, так і в електронній формах. Якщо електронний документ створено за всіма вимогами і містить електронний підпис, його юридична сила дорівнює юридичній силі паперового.

Вивчення процесу оцінки справедливої вартості основних засобів в сучасних умовах бізнесу має важливе значення [2]. Чинна міжнародна концептуальна основа (зокрема, Міжнародні стандарти фінансової звітності) дозволяє використовувати для визначення справедливої вартості основних засобів інформацію від сторонніх джерел: брокерів, сервісів ціноутворення та інших, якщо вони діють у відповідному правовому полі.

Література:

1. Ніколашин А. Бухгалтерський облік основних засобів бюджетної установи. *Економіка та суспільство*. 2021 № 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-91>

2. Назаренко О.В. Формування справедливої вартості нефінансових активів підприємства в умовах невизначеності. *Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції: Матеріали III ВНП інтернет-конференції / Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка, 12.05.2021 р. Харків: Стильна типографія, 2021. С. 85-88*

Abstract: *It is stated that the basis for any business transaction in relation to fixed assets in budgetary institutions are primary documents. The main types and details of primary documents in the context of business transactions are identified. The importance of the process of forming the fair value of fixed assets is emphasized.*

Keywords: *accounting, primary document, fixed asset, valuation*

*Науковий керівник – ДОВЖИК Олена,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПОЛІПШЕННЯ ТА РЕМОНТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

**ЛЕВИЦЬКА Анна, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: у роботі розглянуто особливості бухгалтерського обліку витрат на ремонт і поліпшення основних засобів відповідно до чинного законодавства. Відзначено проблему відсутності у більшості підприємств чітких правил обліку таких витрат, що знижує ефективність їх використання.

Ключові слова: облік витрат, основні засоби, ремонт, капітальні інвестиції, поліпшення основних засобів.

Основні засоби є важливим активом будь-якого суб'єкта господарювання, оскільки вони використовуються у виробничій та невиробничій діяльності протягом тривалого періоду часу. Їх належний стан і ефективне використання безпосередньо впливають на результативність діяльності підприємства. Підприємство здійснює витрати на ремонт, технічне обслуговування, модернізацію, реконструкцію, відновлення основних засобів та підтримання їх у робочому стані під час експлуатації. Відображення цих витрат у бухгалтерському обліку визначається характером виконуваних робіт.

Так, методологічні аспекти бухгалтерського обліку витрат на поліпшення основних засобів викладені у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [1] та «Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів» № 561 [2].

Відповідно п. 14, 15 НП(С)БО 7 «Основні засоби» результатом проведеного ремонту основних засобів може бути підтримання таких об'єктів у стані придатному для експлуатації або їх поліпшення [1].

Поліпшення основних засобів включає такі процеси, як модернізацію, модифікацію, добудову, дообладнання, реконструкцію та реставрацію, що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно планували отримати від використання об'єкта. Вартість основних засобів збільшується на суму витрат, безпосередньо пов'язаних із поліпшенням. Ці витрати визнаються капітальними інвестиціями, якщо балансова вартість

активу не перевищує суму його очікуваного відшкодування. Витрати на ремонт можуть розглядатися як капітальні інвестиції у випадках, коли первісна вартість активу вже враховує зобов'язання підприємства щодо майбутніх витрат на приведення активу у стан, придатний для експлуатації.

Витрати на капітальний ремонт об'єктів основних засобів відносяться до витрат звітного періоду. Такі витрати можуть бути визнані капітальними інвестиціями, якщо їх можна чітко пов'язати з окремим амортизованим компонентом основних засобів під час проведення значного огляду або капітального ремонту.

Капітальними інвестиціями можна вважати витрати на ремонт, якщо вже на момент придбання основних засобів було відомо, що в майбутньому доведеться здійснити витрати для того, щоб привести їх до робочого стану.

Таким чином, вартість робіт, які збільшують очікувані майбутні вигоди від об'єкта основних засобів, слід включати до капітальних інвестицій, і надалі збільшуючи первісну вартість такого об'єкта основних засобів. Витрати на поліпшення основних засобів слід визнавати капітальними інвестиціями, оскільки в результаті їх понесення та визнання збільшується термін корисного використання об'єкта, а також ефективність його використання [3].

Необхідно зазначити, що більшість підприємств у своїй обліковій політиці не мають положень, що регулюють облік витрат на ремонт, відновлення та модернізацію об'єктів основних засобів. Це призводить до зниження ефективності управління такими процесами через формування інформації, яка не відображає галузеві особливості та сучасні умови роботи підприємства [4].

З огляду на значні витрати на капітальний ремонт та відновлення основних засобів, особливо в умовах війни, підприємствам доцільно створювати резерви для таких витрат. Це дозволить більш ефективно планувати витрати на підтримання об'єктів основних засобів у робочому стані та враховувати сучасні умови функціонування [4].

Отже, витрати на утримання та поліпшення основних засобів мають різне відображення в обліку залежно від виду робіт. Поліпшення, що збільшують майбутні економічні вигоди, визнаються капітальними інвестиціями. Однак, більшості підприємств бракує чітких правил щодо обліку витрат на ремонт, що знижує ефективність управління. В умовах війни та значних витрат на капітальний ремонт і відновлення, доцільним є створення резервів для покриття таких витрат.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27 квітня 2000 р. №92 ; станом на 29 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 р. № 561 ; станом на 10 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201&03#Text>.
3. Сердюк О. Як обліковувати витрати на ремонт та поліпшення основних засобів. *Головбух*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7388-yak-oblkovuvati-vitrati-na-remont-ta-polpshennya-osnovnih-zasobv>.
4. Іщенко Я.П. Облік витрат на ремонт і поліпшення основних засобів в електроенергетиці. *Ефективна економіка*. 2022. №9. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/31772.pdf>.

Анотація: the work considers the peculiarities of accounting for the costs of repair and improvement of fixed assets in accordance with the current legislation. The problem of the absence of clear accounting rules for such expenses in most enterprises was noted, which reduces the efficiency of management of fixed assets.

Ключові слова: cost accounting, fixed assets, repairs, capital investments, improvements to fixed assets.

*Науковий керівник - СИРЦЕВА Світлана,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АУДИТІ: ПЕРСПЕКТИВИ І РИЗИКИ

**ЛЕГІН Олег, здобувач вищої освіти,
спеціальність 073 «Менеджмент»,
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: розглянуто вплив використання штучного інтелекту в процедурах аудиту. Висвітлено перспективи та ризики інтеграції штучного інтелекту в аудиторську діяльність.

Ключові слова: штучний інтелект, аудит, технології, результати опитування.

У сучасному світі технологічні інновації суттєво впливають на всі сфери економіки, особливо, коли це стосується такої революційної технології, як штучний інтелект (далі – ШІ). І аудит не є винятком. ШІ став потужним інструментом для підвищення ефективності, швидкості та точності аудиторських процесів. Його здатність обробляти великі обсяги інформації, виявляти закономірності та аномалії дозволяє значно полегшити роботу аудиторів, знижуючи ризик помилок та підвищуючи якість аналізу. ШІ можуть заощадити час та зусилля, а також зробити бажані результати аудиту надійними та добре обґрунтованими. Зокрема ШІ може допомогти виявляти шахрайство та операції з відмивання грошей, відповідаючи високим стандартам якості аудиту. Проте у використанні ШІ, також, є перешкоди. Оскільки галузь ШІ нова, аудиторів будуть стикатися з проблемами використання ШІ. Наведемо декілька прикладів таких перешкод, зокрема: використання ШІ потребує чіткого дотримання конфіденційності даних, оскільки автоматизація процесів збільшує ризик витоків інформації; аудиторам необхідно контролювати об'єктивність висновків ШІ, щоб уникнути упередженості; варто враховувати, що результати, які генерує ШІ, на пряму залежать від якості даних та точності алгоритмів; недостовірні або неповні дані можуть призвести до неправильних аудиторських висновків, що створює додаткові ризики [1].

За опитуванням міжнародної освітньої асоціації комп'ютерного аудиту, 69% учасників у всьому світі демонструють позитивне та проактивне ставлення

до використання ШІ для цілей аудиту. При цьому, 97% респондентів у всьому світі визнали цінними переваги ШІ в цьому контексті [3, с. 2].

Рис. 1 – Результати опитування респондентів щодо відношення до використання ШІ для цілей аудиту

Джерело: узагальнено автором за інформацією [3, с. 2]

Майже всі учасники (94%) очікують значного впливу ШІ на аудит протягом 5 років, причому 77% вважають, що ця трансформація може відбутися протягом 3 років [3, с. 15].

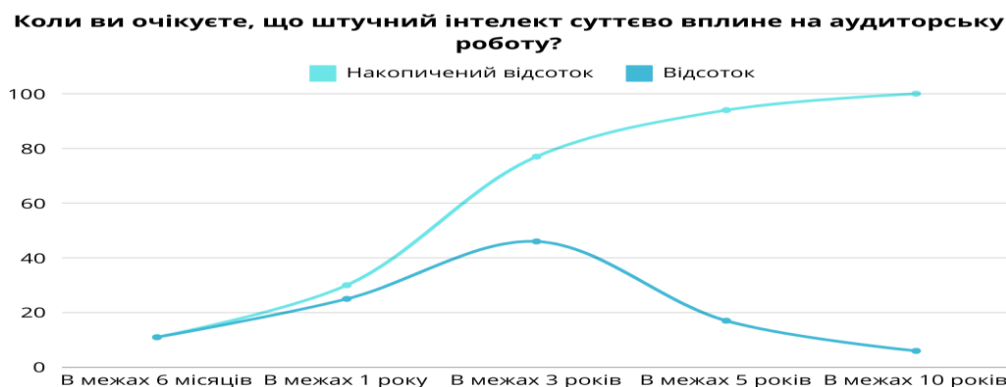

Рис. 2 – Результати опитування респондентів щодо термінів впливу ШІ на аудит

Джерело: узагальнено автором за інформацією [3, с. 15]

Однак, незважаючи на ці очікування, рівень зрілості у використанні ШІ для аудиту серед учасників залишається переважно на ранній стадії, а інвестиції в аудит ШІ в короткостроковій перспективі є відносно консервативними. 57% учасників мають намір інвестувати менше 10 000 дол. США на рік у

короткостроковій перспективі, тоді як чверть мають цільовий бюджет від 10 000 до 50 000 дол. США [3, с. 8].

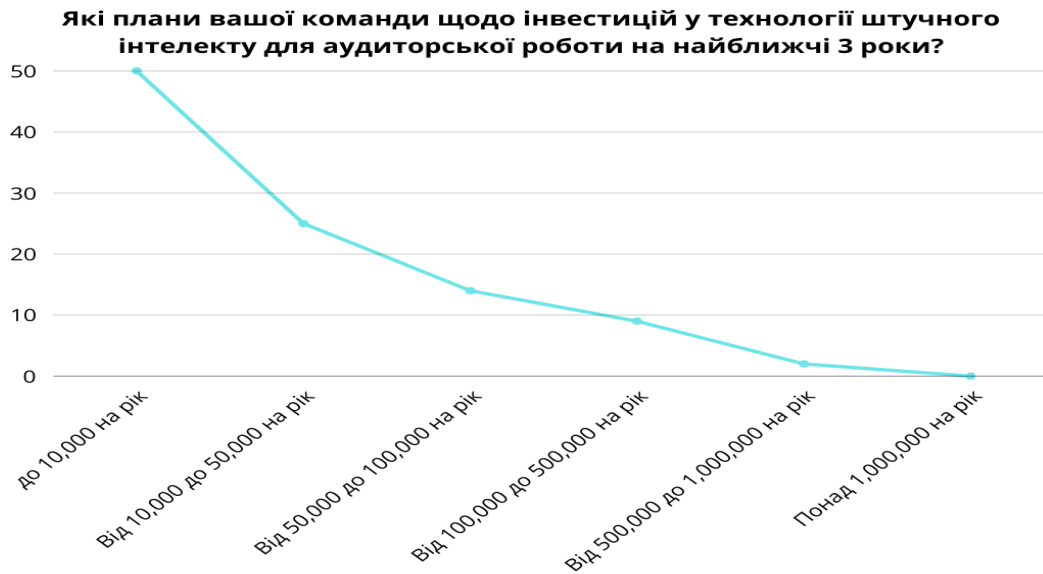

Рис. 3 – Результати опитування респондентів щодо розміру інвестицій в ШІ для цілей аудиту протягом наступних трьох років

Джерело: узагальнено автором за інформацією [3, с. 8]

Впровадження ШІ стало початком глибоким перетворенням у сфері аудиту, представляючи безліч можливості та виклики. Результати опитування показують, що ми все ще перебуваємо на ранніх стадіях впровадження технології ШІ в практику аудиту, і більшість учасників визнають його цінність і переваги. Обережним залишається підхід до інвестування в ШІ технології аудиторської роботи, підкреслюючи важливість подальшої оцінки та визначення пріоритетів для узгодження організаційні цілі зі стратегіями впровадження технологій [3, с. 15]. Професіонали повинні адаптуватися до змін, впроваджувати нововведення та сміливо використовувати нові можливості для підвищення якості своєї роботи [2].

Отже, впровадження ШІ в аудиторську практику відкриває нові можливості для підвищення ефективності, швидкості та точності процесів, хоча з цим також пов'язані ризики, зокрема, щодо конфіденційності даних і якості інформації. Незважаючи на позитивне сприйняття ШІ серед аудиторів, більшість організацій все ще перебувають на початкових етапах його використання та обережно підходять до інвестицій у ці технології.

Література:

1. INTERNATIONAL JOURNAL OF GOVERNMENT AUDITING URL: <https://www.intosajournal.org/journal-entry/the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-the-execution-of-audits/> (дата звернення 20.08.2024).
2. ACI Learning: Artificial intelligence and internal auditing: Risks and opportunities URL: <https://www.acilearning.com/blog/ai-and-internal-audit/#:~:text=In%20general%2C%20AI%20can%20help,serve%20as%20catalysts%20for%20change.> (дата звернення 20.08.2024).
3. ICAEA: The Application of AI in Auditing – 2 с., 8с., 15с. URL: https://www.icaea.org/english/Publication/Abstract/The_Application_of_AI_in_Auditing.pdf (дата звернення 20.08.2024).

Abstract: *The impact of using artificial intelligence in audit procedures, as well as the prospects and risks of integrating artificial intelligence into auditing activities, has been examined.*

Keywords: *artificial intelligence, audit, technologies, survey results.*

**Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
докторка економічних наук, професорка, професорка кафедри обліку і
оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв**

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

МАРИНЧЕНКО Анна, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 071 Облік і аудит
Запорізький національний університет

Анотація: Малий і середній бізнес (МСБ) є важливим елементом економіки, створюючи робочі місця та стимулюючи інновації. Державна підтримка МСБ включає пільгові кредити, гранти, субсидії, податкові пільги, спрощення реєстрації бізнесу, а також освітні й консультаційні програми. Проте, існують проблеми з фінансуванням, складністю процедур і нерівномірним розподілом ресурсів. Незважаючи на це, підтримка МСБ є ключовим фактором економічного зростання України.

Ключові слова: Малий і середній бізнес, державна підтримка МС.

Малий і середній бізнес (МСБ) – це рушійна сила економіки багатьох країн. Він створює робочі місця, стимулює інновації та розвиває місцеві ринки. Державна підтримка МСБ – це комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільного розвитку підприємств. Вона включає:

1. *Фінансову підтримку МСБ в Україні*, яка є важливим інструментом для розвитку підприємництва та відновлення економіки. Завдяки різноманітним програмам фінансування підприємці мають можливість отримати необхідні кошти для розвитку свого бізнесу.

Основними напрямками фінансової підтримки МСБ є:

- кредитування: банки та фінансові установи пропонують спеціальні кредитні програми для МСБ з пільговими умовами, державні гарантії та іншими механізмами підтримки;

- гранти: державні та міжнародні організації надають гранти на розвиток бізнесу, інновації, експорт та інші напрямки;

- гарантії: державні гарантії знижують ризики для банків при кредитуванні МСБ, що дозволяє отримати кредити на більш вигідних умовах;

- лізинг: лізингові компанії пропонують оренду обладнання та транспортних засобів з можливістю подальшого викупу;

- факторинг: факторинг дозволяє підприємствам отримати гроші за свої дебіторські заборгованості достроково.

Прикладами програм фінансування МСБ можуть бути:

- програма "єРобота": Державна програма, що передбачає надання грантів на створення нових робочих місць та розвиток бізнесу;

- програми Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР): ЄБРР пропонує різноманітні фінансові інструменти для підтримки МСБ, зокрема кредити, гарантії, консультаційні послуги;

- програми USAID: Агентство США з міжнародного розвитку надає фінансову та технічну допомогу українським МСБ;

- програми міжнародних фінансових організацій: Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та інші міжнародні організації надають фінансову підтримку Україні, частина якої спрямовується на підтримку МСБ.

2. *Податкову систему України*, яка особливо в умовах війни та повоєнного відновлення, спрямована на підтримку малого та середнього бізнесу. Одним із ключових інструментів такої підтримки є система податкових пільг.

Загалом можна виділити такі основні види податкових пільг для МСБ в Україні:

- Спрощена система оподаткування яка є, мабуть, найвідомішою пільгою для МСБ. Вона дозволяє замінити складну систему загальної системи оподаткування на єдиний податок. Це значно спрощує облік та звітність для підприємців. Єдиний податок може сплачуватися як фіксована сума, так і у відсотках від доходу. Вибір системи оподаткування залежить від виду діяльності та рівня доходу підприємства.

- Пільги для інноваційних підприємств – це ще один важливий напрямок податкової підтримки. Такі підприємства можуть отримувати зменшення ставки податку на прибуток або повне звільнення від нього на певний період. Це стимулює розвиток інноваційної діяльності та створення нових технологій.

- Пільги для експортерів також є важливим інструментом підтримки МСБ. Експортери можуть отримувати повернення ПДВ на експортовані товари або послуги, що зменшує їхні витрати та підвищує конкурентоспроможність на світових ринках.

- Пільги для підприємств, що працюють у пріоритетних галузях економіки (наприклад, сільське господарство, виробництво, IT), можуть передбачати зниження ставок податків або звільнення від певних податків. Це дозволяє стимулювати розвиток важливих для економіки галузей.

- Пільги для підприємств, які створюють нові робочі місця, також можуть бути передбачені законодавством. Це стимулює підприємців до розширення виробництва та збільшення кількості працівників.

3. *Адміністративну підтримку та дерегуляцію* шляхом спрощення реєстраційних процедур за допомогою онлайн-платформи "Дія", яка дозволяє реєструвати бізнес за кілька годин та зменшення регуляторного тиску за рахунок скорочення кількості перевірок, ліцензій та дозволів для малого бізнесу, що дозволяє підприємцям зосередитись на основній діяльності.

4. *Освітні програми*, які фінансує держава для підприємців у таких галузях, як фінансове управління, маркетинг, правові аспекти бізнесу тощо та *консультаційні послуги* державних агенцій та центрів підтримки бізнесу, що надають консультації щодо питань оподаткування, бухгалтерії, залучення фінансування та розвитку експортних можливостей.

Наприклад, центр підтримки бізнесу в Харкові надав консультації підприємству "Екосервіс" щодо виходу на міжнародні ринки. Завдяки цій допомозі компанія почала експортувати свою продукцію до Польщі та Німеччини, збільшивши свої доходи на 30%). [1]

Незважаючи на велику кількість програм підтримки, існують певні проблеми та виклики, які обмежують ефективність їх впровадження:

- по-перше, часто державні програми підтримки не мають достатнього фінансування для повного покриття потреб усіх підприємців, які потребують допомоги;

- по-друге, хоча держава працює над спрощенням регуляторних бар'єрів, процес отримання державної підтримки залишається складним і тривалим;

- по-третє, у деяких випадках державна підтримка може бути нерівномірно розподілена між регіонами або секторами економіки;

- і нарешті, багато підприємців не знають про існування державних програм або не мають достатньої інформації про те, як ними скористатися. [2]

Майбутнє української економіки тісно пов'язане з розвитком малого та середнього бізнесу. Завдяки державній підтримці, підприємці отримують можливість реалізувати свої ідеї, створити успішні бізнеси та сприяти зростанню ВВП країни. Інвестуючи в малий бізнес, держава інвестує у майбутнє покоління.

Література:

1. Дмитро Пілевич. Державна підтримка малого бізнесу в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/252938/250191> (дата звернення: 26.09.2024).

2. Р. О. Мірошник У. О. Прокоп'єва. Розвиток малого і середнього бізнесу в Україні: проблеми і перспективи. Academic Journals and Conferences |. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21613/maket200296-65-73.pdf> (дата звернення: 26.09.2024).

Abstract: *Small and medium-sized businesses (SMEs) are an important element of the economy, creating jobs and stimulating innovation. Government support for SMEs includes soft loans, grants, subsidies, tax breaks, simplified business registration, and educational and advisory programs. However, there are problems with financing, complexity of procedures, and uneven distribution of resources. Despite this, support for SMEs is a key factor in Ukraine's economic growth.*

Keywords: *Small and medium-sized businesses, state support for SMEs.*

*Науковий керівник - СЕЙСЕБАЄВА Наталія
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

*МЕРЗЛІКІНА Марія, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Миколаївський національний аграрний університет*

Анотація: *Визначено переваги цифровізації бухгалтерського обліку, проаналізовано основні виклики цього процесу в кризових умовах національної економіки.*

Ключові слова: *цифрові технології, облік, програмне забезпечення, воєнний стан.*

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій цифровізація стає ключовим напрямом модернізації різних сфер економічної діяльності, зокрема системи бухгалтерського обліку. Впровадження цифрових інструментів дозволяє автоматизувати рутинні операції, знижуючи ймовірність помилок і підвищуючи точність розрахунків. Завдяки цифровим рішенням бухгалтерія стає більш прозорою, оперативною та ефективною, що сприяє поліпшенню фінансового контролю і прийняттю управлінських рішень на основі реальних даних [1]. Дослідження цифровізації бухгалтерського обліку є важливим для розуміння того, як технології можуть змінювати традиційні підходи до ведення фінансової звітності та оптимізації бізнес-процесів.

Україна вже стабільно сприяє прискоренню процесів діджиталізації у сферах бізнесу та державних послуг в контексті євроінтеграційної політики. В рамках адаптації української системи обліку й аудиту до вимог Міжнародних стандартів аудиту (МСА) та Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [2], процес цифровізації бухгалтерського обліку набуває особливого значення, оскільки вдале його впровадження забезпечує підвищення ефективності та прозорості фінансової звітності, дозволяє полегшити взаємодію підприємств з міжнародними партнерами та інвесторами, а також підвищує конкурентоспроможність на глобальному ринку.

Однак такий процес супроводжується також рядом викликів та перешкод, що зумовлено як технічними, так і організаційними факторами. Серед основних проблем можна виділити нестачу кваліфікованих кадрів, які володіють сучасними цифровими технологіями, а також необхідність забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних.

Воєнний стан та нерегулярне електропостачання сповільнили поширення та використання електронного обліку в Україні та створили додаткові труднощі [3,4], зокрема обмежений доступ до Інтернету і цифрових ресурсів, перерви у роботі електронних систем через відключення електроенергії, а також ускладнення в обслуговуванні та підтримці інфраструктури для збереження даних. Проте навіть в таких умовах продовжують з'являтися та поширюватися нові українські програми для ведення бухгалтерського обліку у відповідь на важливий виклик – необхідність відмови від російського програмного забезпечення, що раніше застосовувалося в низці українських підприємств.

Таблиця 1 Перелік найпопулярніших українських програм для ведення бухгалтерського обліку

Назва програми	Особливості
«MASTER: Бухгалтерія»	Програма адаптована до українського законодавства, доступна у хмарному та стаціонарному варіанті, дозволяє автоматизувати облік операцій з грошовими коштами та їх еквівалентами, вести облік фактичних витрат в розрізі аналітики та робити автоматичний розподіл витрат
«М.Е.Дос»	Використовується для надсилання звітності до контролюючих органів та обміну первинними документами між контрагентами
«Dilovod»	Використовується для ведення управлінського обліку та обліку товарних запасів
«iFin»	Сервіс для подання електронної звітності
«Дебет Плюс»	Є оптимальним програмним забезпеченням для комунальних підприємств та малого бізнесу, автоматизує оперативний, фінансовий та бухгалтерський облік
«SMARTFIN.UA»	Розрахована для ФОП та бухгалтерських фірм, включає в себе низку основних інструментів для ведення обліку
«BOOKKEEPER»	Доступна лише онлайн-версія, наявні функції ведення оперативного обліку торгівлі, формування регламентованих звітів й електронної звітності

Джерело: узагальнено автором за інформацією [3,5]

Головними причинами використання програмного забезпечення в сфері бухгалтерського обліку серед підприємств України залишається подача звітності, здійснення платежів та ведення електронних таблиць [6]. Поряд із тим, ефективне впровадження нових програмних рішень для бухгалтерського обліку спрощує роботу з фінансовими даними, автоматизує операції та

покращує точність обліку, наявні виклики і перешкоди свідчать про необхідність подальшого розвитку цифрової інфраструктури.

Отже, що цифровізація бухгалтерського обліку в Україні є важливим кроком у модернізації національної економіки та інтеграції в глобальну фінансову систему. Незважаючи на технічні труднощі та виклики, спричинені воєнним станом і нерегулярним електропостачанням, в Україні продовжують з'являтися нові цифрові рішення, які сприяють підвищенню прозорості та ефективності облікових процесів.

Література:

1. Potryvaieva, N., Palieiev, A. (2023). Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 27(3), 18-30. <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>

2. Онешко С., Дороздова О., Іванова Н. (2023) Щодо зростання інформаційного потенціалу цифрового економічного простору: модернізація бухгалтерського обліку та аудиту в Україні. Академічні візії. 2023. № 21. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8143112>

3. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 26(1), 79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)

4. Петченко М. (2023) Аналіз тенденцій упровадження цифровізації та диджиталізації в бухгалтерський облік (український кейс). Financial and credit activity problems of theory and practice. Т.1, № 48. С. 105–113. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3951>

5. ТОП 7 українських програм для ведення бухгалтерії 2024: веб-сайт. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/perehodimo-na-ukrayinske> (дата звернення: 23.09.2024).

6. Тенюх З., Пелех У. (2022) Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. № 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-66>

Abstract: *The advantages of digitalization of accounting are determined, the main problems of this process in the crisis conditions of the national economy are analyzed.*

Keywords: *digital technologies, accounting, software, martial law.*

*Науковий керівник - ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський
національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ ПОСЛУГ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

МОСКАЛЬ Ілля, аспірант

Спеціальність 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Проаналізовано методи оцінювання ефективності послуг у територіальних громадах: SWOT-аналіз, аналіз витрат та вигод (CBA) та балансова система показників (BSC). Впровадження цих методів підвищує прозорість і обґрунтованість управлінських рішень, сприяючи сталому розвитку громад.

Ключові слова: методи оцінки, SWOT-аналіз, аналіз витрат та вигод (CBA), збалансована система (BSC).

Територіальні громади (ТГ) відіграють ключову роль у забезпеченні громадян місцевими послугами. Ефективність надання цих послуг безпосередньо впливає на якість життя мешканців, отже дослідження ефективності надання послуг у територіальних громадах із застосуванням різних методик оцінки, зокрема шляхом використання кількісних і якісних показників, а також аналізу впровадження інформаційних технологій є актуальним.

На думку Немец Ю. та Борщ Г. основним метод оцінювання ефективності надання місцевих послуг є використання простого аналізу мінімізації витрат. Цей метод передбачає розрахунок витрат на обслуговування одного мешканця або на певний обсяг виробництва, наприклад, вартість збору однієї тони сміття [1]. Проте, такий метод не дає можливості максимально оцінити ефективність послуг.

Для оцінювання ефективності надання послуг у територіальних громадах можна застосувати різноманітні методики, так як SWOT-аналіз, аналіз витрат та вигод (Cost-Benefit Analysis, CBA) та балансова система показників (Balanced Scorecard, BSC). Ці методики широко застосовуються у стратегічному плануванні, управлінні проектами, операційній діяльності та оцінці ефективності організацій.

SWOT-аналіз є одним із найпоширеніших інструментів стратегічного планування, що допомагає оцінити сильні і слабкі сторони організації, а також

визначити можливості та загрози. У контексті територіальних громад (ТГ), SWOT-аналіз може бути ефективним інструментом для оцінювання ефективності надання послуг. Цей підхід дозволяє виявити ключові аспекти, які впливають на діяльність громад, і розробити стратегії для покращення якості послуг [2]. SWOT-аналіз є потужним інструментом для оцінювання ефективності надання послуг у територіальних громадах. Використання цієї методики дозволяє виявити внутрішні ресурси та проблеми, а також зовнішні можливості та загрози, що впливають на діяльність громади. Для досягнення найкращих результатів, SWOT-аналіз слід проводити регулярно та залучати до процесу різних зацікавлених сторін. Це допоможе забезпечити об'єктивність оцінок та розробити ефективні стратегії розвитку громади.

Аналіз витрат та вигод (Cost-Benefit Analysis, CBA) є потужним інструментом, який використовується для оцінювання економічної ефективності різних проектів та програм. У контексті територіальних громад, CBA допомагає визначити, чи є певна ініціатива або послуга вартісно ефективною, зважуючи витрати на її впровадження та експлуатацію проти вигод, які вона приносить громаді [3].

Збалансована система показників (Balanced Scorecard, BSC) є методикою управління, що дозволяє територіальним громадам вимірювати та оцінювати свою діяльність з різних перспектив. У контексті територіальних громад, BSC допомагає оцінювати ефективність надання послуг, враховуючи не лише фінансові показники, але й інші ключові аспекти діяльності.

Збалансованої системи показників (BSC) є ефективним інструментом для оцінки та підвищення ефективності надання послуг у територіальних громадах. Вона дозволяє враховувати різні аспекти діяльності громади, забезпечуючи комплексний підхід до управління. Використання BSC сприяє більшій прозорості, покращенню якості послуг та підвищенню задоволеності громадян. Регулярний моніторинг та аналіз показників ефективності дозволяють своєчасно виявляти проблеми та вживати заходів для їх вирішення, що сприяє сталому розвитку громади [4].

Кожна з методик має свої переваги та обмеження. SWOT-аналіз дозволяє виявити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на ефективність, проте не дає кількісної оцінки. Аналіз витрат та вигод є більш точним у фінансовому плані, але вимагає детальних даних і складних розрахунків. Балансова система показників забезпечує комплексний підхід, але може бути складною у впровадженні.

Для забезпечення високої ефективності надання послуг у територіальних громадах доцільно застосовувати комплексний підхід, поєднуючи різні методики. Важливо враховувати специфіку кожної громади, її фінансові та людські ресурси, а також зовнішні умови. Основними рекомендаціями є проведення регулярного SWOT-аналізу для визначення актуальних проблем і можливостей, використання аналізу витрат та вигод для оцінки економічної ефективності великих проєктів, а також впровадження балансової системи показників для систематичного моніторингу ефективності.

Література

1. Немец Ю., Борщ Г. Ефективність надання місцевих послуг. Київ : NISPAcee, 2017. 41 с.
2. Копчак Ю., Лобунець Т., Луковський Р. Swot-аналіз як важливий інструмент у розробці стратегії бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-146>
3. Усик В. І. Публічна політика та аналіз вигід та витрат. *Ефективна економіка*. 2021. Вип. 9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.3>
4. Шкурат М. Є., Узбек Г. Р. Сучасні методи підвищення ефективності бізнес-процесів компаній в епоху цифрової трансформації. *Бізнес Інформ*. 2024. №5. С. 136–145. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-5-136-145>

Abstract: *The methods of evaluating the effectiveness of services in territorial communities were analyzed: SWOT analysis, cost-benefit analysis (CBA) and the balance sheet system (BSC). The implementation of these methods increases the transparency and validity of management decisions, contributing to the sustainable development of communities.*

Key words: *evaluation methods, SWOT analysis, cost-benefit analysis (CBA), balanced system (BSC).*

*Науковий керівник – КОРМИШКІН Юрій,
д-р економічних наук, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної
економіки
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

АУДИТ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ

НЕДБАЙЛО Ірина, здобувачка вищої освіти

спеціальність 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Розглянуто питання впровадження інноваційних рішень та їх вплив на економічний розвиток. Досліджено види інноваційних технологій, що застосовуються в різних країнах світу.

Ключові слова: аудитор, технології, економіка, інновації.

У сучасних умовах аудит є важливою складовою ефективного функціонування фінансово-кредитної та господарської системи, з метою відстеження основних джерел доходів, використання національних ресурсів, своєчасного виявлення порушень даної сфери та шляхів їх усунення.

Становлення та розвиток аудиту у вітчизняній практиці порівнюється до інших розвинених країн та зумовлюється певними факторами, зокрема [1, с. 236]: необхідністю підвищення ефективності аудиту та вдосконалення діяльності організацій щодо раціонального використання ресурсів; складністю системи формування облікової інформації та відсутністю знань для незалежної перевірки правильності ведення обліку; необхідністю запровадження менш фіскальної, але більш оперативної форми контролю, яка може контролювати рух і використання ресурсів підприємства.

Економічно та технологічно розвинуті країни світу перейшли до нових інноваційних моделей економічного розвитку. Вона відрізняється масштабним впровадженням наукових і технічних досягнень у виробничі процеси, а також активним використанням високопродуктивних технологій з метою їх комерційного використання. Це призводить до істотних технологічних змін у реальному секторі економіки, зміни споживчих структур та підвищення конкурентоспроможності країни.

Економічне зростання всіх економічно і технічно розвинених країн світу, таких як США, країни Європейського Союзу, Японія та низка країн Південно-Східної Азії, досягнуто на основі поширення інноваційних процесів у світ. Варто відзначити успіх високих темпів зростання економіки за короткий

проміжок часу в низці європейських країн, особливо Ірландії, Фінляндії та країнах Південно-Східної Азії, зокрема Малайзії, Південній Кореї та Сінгапурі [2, с. 43].

Світовими науковцями було проведено огляд поведінки аудиторів, який показав їх прихильність до впровадження інноваційних технологій. Так, у деяких дослідженнях відзначено вплив неприйняття алгоритмів інноваційних рішень, що свідчить про те, що аудитори з більшою ймовірністю нехтуватимуть порадами чи доказами, створеними комп'ютером, ніж людськими порадами чи доказами. Одним з таких прикладів є те, що аудитори, які отримали суперечливі докази від штучного інтелекту, запропонували менші коригування початкової оцінки керівництва, коли базові вхідні дані та припущення є об'єктивними [3].

Інноваційні рішення щодо аудиту були впроваджені в світі задля підвищення якості і прозорості аудиторських перевірок. Аудитори у своїй діяльності застосовують технології, такі як [4]: роботизовані процеси автоматизації, які використовуються для виконання рутинних завдань, що значно знижує час на виконання аудиту та мінімізує ризик людської помилки. Це дозволяє аудиторам більше зосереджуватися на аналізі та прийнятті стратегічних рішень; хмарні технології використовуються в аудиті щоб підвищити мобільність аудиторів, забезпечуючи доступ до даних у режимі реального часу та спрощуючи співпрацю між командами. Це також підвищує безпеку даних та дозволяє виконувати аудит віддалено; технологія блокчейн використовується для створення прозорого і незмінного журналу транзакцій, що значно знижує ризик шахрайства та покращує ефективність аудиту фінансових операцій [5].

Крім того, аудиторами можуть використовуватися технології штучного інтелекту, зокрема машинне навчання, що дозволяє переглядати дані за допомогою розширеного розпізнавання образів і використовувати цю функцію для цифрової допомоги аудиторам, а саме [6]: аналіз та вилучення даних із неструктурованих даних, таких як контракти, рахунки-фактури та зображення,

для отримання додаткових аудиторських доказів та аналіз великих наборів даних для виявлення, оцінки та реагування на ризики суттєвих викривлень через шахрайство тощо.

Аудит інноваційних рішень є важливим елементом для економічного розвитку країни, оскільки дозволяє оцінити ефективність інновацій. Завдяки аудиту можна виявити слабкі місця, покращити управління ресурсами та підвищити продуктивність тощо.

Література:

1. Рябчук О., Вербіцький О. (2022) Проблеми та шляхи розвитку державного фінансового аудиту в умовах сьогодення : *матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем*, 2022. 312 с. <https://kntu.kr.ua/file/content/8119/x-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferentsiia-rozvytok-obliku-audytu-ta-opodatkuvannia-v-umovakh-innovatsiinoi-transformatsii-sotsialno-ekonomichnykh-system-17-lystopada-2022-roku-.pdf>

2. Казакова Л. О., Шпонтан В. С. (2021) Інновації як засіб економічного розвитку держави та їхній вплив на формування світового господарства Ужгород : *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, Вип. 40, 2021. С. 42-47. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-40-8>

3. Davies D. (2022) Digital Transformation and Innovation in Auditing: Insights from a Review of Academic Research. *Audit and Assurance*, 2022. URL : <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/discussion/digital-transformation-innovation-auditing-insights-review-academic-research>

4. Ramaswamy D. (2024) The Future of Audit: Trends and Innovations for 2024 and Beyond. URL : <https://qxaccounting.com/usa/the-future-of-audit-trends-and-innovations-for-2024-and-beyond/> (дата звернення: 25.09.2024).

5. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 26(1), 79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)

6. Delarue M-L., Jeschonneck M. Audit innovation. URL : https://www.ey.com/en_gl/services/audit/innovation (дата звернення: 25.09.2024).

Abstract: the issue of the implementation of innovative solutions and their impact on economic development is considered. The types of innovative technologies used in different countries of the world were studied.

Keywords: auditor, technology, economy, innovation.

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

**ОРЕШКО Ангеліна, здобувачка вищої освіти,
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Висвітлено поняття «фінансовий облік», обґрунтовано вплив економічних реформ на розвиток системи фінансового обліку в Україні.

Ключові слова: реформування, фінансовий облік, економіка, державний сектор, міжнародні стандарти.

Сучасна система фінансового обліку є складною структурою, яка в свою чергу є лише складовим елементом загальноекономічних систем. Розвиток системи фінансового обліку визначається не тільки планомірною оптимізацією роботи її елементів і вдосконаленням структури, а й впливом економічних реформ. Адже стабільна система фінансового обліку є одним із головних елементів сталого економічного розвитку.

У законодавстві України відсутнє визначення поняття «фінансовий облік». Виходячи з теорії та практики бухгалтерського обліку, основним завданням фінансового обліку є надання користувачам фінансової звітності чіткої, достовірної та актуальної інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень. Отже, фінансовий облік – це сукупність принципів і методів відображення інформації про активи, власний капітал, зобов'язання та господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку з метою складання фінансової звітності та прийняття рішень. Фінансовий облік відіграє ключову роль в ефективному управлінні як на рівні окремого підприємства (макрорівень), так і на рівні національної економіки (макрорівень) [1].

Економічні реформи в Україні, орієнтовані на формування конкурентоспроможної національної економіки та впровадження сучасних методів управління, мають вплив на фінансово-кредитну систему та змінюють економічне, інформаційне і правове середовище діяльності підприємств. Серйозні зміни відбуваються у сфері фінансів, банківської справи та фінансового обліку, пов'язані з євроінтеграційними процесами.

Відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 року затверджено Програму реформування фінансового обліку в Україні. Зважаючи на сформовані завдання реформування, зокрема запровадження системи національних стандартів бухгалтерського обліку і звітності, контроль за їх своєчасним вирішенням, узагальненням інформації й складанням звітності, підлягають обов'язковому державному регулюванню. Форми, терміни, порядок і структура звітності, а також інформація для користувачів внутрішнього обліку регулюються суб'єктами господарювання. З 1 січня 1998 року банківські установи та комерційні банки України повністю перейшли на нові План рахунків бухгалтерського обліку і форми звітності відповідно до міжнародних стандартів [3].

Протягом 2018-2020 років були вжиті заходи для модернізації системи фінансового обліку та фінансової звітності в державному секторі. Зокрема, запроваджено єдиний план рахунків бухгалтерського обліку, а суб'єкти державного сектору перейшли до складання фінансової звітності за повним пакетом НП(С)БО. До того ж було організовано складання загальної консолідованої фінансової звітності суб'єктів державного сектору задля отримання інформації про загальний майновий стан та результати їх діяльності [4, с.276].

Воєнний стан, що триває з 24 лютого 2022 року, має значний вплив на систему фінансового обліку в Україні. Війна завдала потужного удару по економіці, адже всі фінансові ресурси було спрямовано на забезпечення оборони нашої країни. Тисячі людей залишилися без роботи і житла, мільйони змушені були переселитися у безпечне місце. Робота багатьох підприємств зупинилася, а об'єкти критичної інфраструктури опинилися під загрозою знищення. Відновлення інфраструктури та житла потребує значних фінансових ресурсів, а окупація деяких територій призвела до втрати робочих місць та зниження податкових надходжень через ліквідацію чи знищення ряду

підприємств. Вищезазначене спонукало уряд вжити радикальних економічних реформ задля стабілізації ситуації в країні та збереження її обороноздатності.

В умовах воєнного стану сучасна система національного фінансового обліку доволі оперативного пристосувалася до реальних обставин, витримавши найпотужніший та руйнівний удар за весь час незалежності. Це стало можливим завдяки злагодженій роботі уряду, зокрема Міністерства фінансів України, Національного банку України, а також Податкової та митної служб України, які спрацювали як єдиний механізм і налаштувати основні фінансові процеси в умовах війни [2].

Отже, враховуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки, що передумовою подальшого розвитку системи фінансового обліку в Україні може стати перегляд теоретичних засад фінансового обліку, диференціація вимог до фінансової звітності та відмова від уніфікації фінансового обліку та звітності. Подальші дослідження в зазначеному напрямку можуть стати початком спільних зусиль фінансистів, економістів, бухгалтерів, спрямованих на вирішення практичних завдань у контексті розвитку економіки України.

Література:

1. Балаханова О.В., Глухова Н.В. Сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні. URL: <http://www.vtei.com.ua/images/OFF/bo/konf/2.pdf> (дата звернення: 22.09.2024).

2. Маршук Л.М., Бурлака М.О. Фінансова система України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1800/1735> (дата звернення: 25.09.2024).

3. Реформування фінансового обліку. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/reformuvannya-buhgalterskogo-obliku-ta-zvitnosti-stan-ta-perspektivi.html> (дата звернення: 23.09.2024).

4. Мельник А. М. Удосконалення системи обліку у фінансових установах. *Фінансово-кредитні системи: проблеми теорії і практики : тези доп.* Всеукр. студент. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, 18 листоп. 2022 р. Київ, 2022. С. 275-276. URL: <https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ==/9511392a94baced198ac8e7c623fd4c3.pdf> (дата звернення: 23.10.2024).

Abstract: *this paper defines the term "financial accounting"; the impact of economic reforms on the development of the financial accounting system in Ukraine is revealed.*

Key words: *reformation, financial accounting, economy, public sector, international standard.*

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
докторка економічних наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РИНКУ АУТСОРСИНГОВИХ ПОСЛУГ

ПАЛЄЄВ Артем, аспірант
Спеціальність 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** Висвітлено різні методики оцінювання ринку аутсорсингових послуг, включаючи кількісні та якісні підходи. Розглядаються аналіз попиту і пропозиції, SWOT-аналіз, PESTLE-аналіз, модель конкурентного середовища Портера, фінансовий аналіз та аналіз тенденцій. Основна увага приділяється їх сильним та слабким сторонам, гнучкості, можливості прогнозування та фокусу.*

***Ключові слова:** аутсорсинг, методики оцінювання, SWOT-аналіз, PESTLE-аналіз, фінансовий аналіз.*

Оцінювання ринку аутсорсингових послуг потребує комплексного підходу, що враховує як кількісні, так і якісні аспекти. Дослідники пропонують використовувати різноманітні методики оцінювання ринку аутсорсингу.

Назаренко С. М. вважає, що показник ефективності аутсорсингу визначається як різниця між витратами на здійснення певного процесу внутрішніми силами підприємства та витратами на передачу цього процесу сторонній організації. Також він вказує на можливість оцінювати аутсорсингові послуги шляхом порівняння собівартості виконання визначеної функції власними ресурсами із загальними витратами на придбання відповідної послуги у зовнішнього постачальника [1]. Потриваєва Н. В. основним підходом оцінювання ринку аутсорсингу вважає аналіз витрат на утримання штатних працівників порівняно з витратами на аутсорсингові послуги [2].

Деякі дослідники у своїх роботах акцентують увагу на тому, що для оцінки доцільності використання аутсорсингу слід орієнтуватися на кілька важливих критеріїв, таких як:

- порівняння витрат на внутрішнє виконання процесів із витратами на їх передачу стороннім підрядникам, врахування часу, необхідного для реалізації бізнес-процесів та доданої вартості;

- визначення точки беззбитковості та аналіз потенційної економії коштів завдяки передачі певних функцій на аутсорсинг;
- оцінка взаємозв'язку між основними та допоміжними функціями підприємства та їх вплив на ефективність основної діяльності [3].

Такі критерії дозволяють обґрунтовано підійти до прийняття рішень щодо аутсорсингу і сприяють підвищенню ефективності бізнесу.

Проте, усі вищеназвані підходи не дозволяють здійснити комплексну оцінку ринку аутсорсингових послуг. Для такої оцінки варто застосувати декілька методик, а саме: аналіз попиту та пропозиції, SWOT-аналіз ринку, PESTLE-аналіз, аналіз конкурентного середовища (модель Портера), аналіз фінансових показників, оцінка актуальних трендів ринку та оцінка ризиків. Для порівняння методик оцінювання ринку аутсорсингових послуг можна згрупувати методики за ознаками кількості та якості, глибини та деталізації, їх спрямованості (аналіз поточного стану або прогнозованого), аналізу ринку як цілого або окремих його аспектів, а також гнучкості методик (табл. 1).

Таблиця 1 Порівняльний аналіз методичних підходів до оцінювання ринку аутсорсингових послуг

Методика	Кількісність	Якісність	Гнучкість	Прогнозування	Фокус
Аналіз попиту і пропозиції	+	-	Середня	Часткове	Точковий аналіз
SWOT-аналіз	-	+	Висока	Обмежене	Внутрішній/зовнішній аналіз
PESTLE-аналіз	-	+	Висока	Середнє	Зовнішній аналіз
Аналіз конкурентного середовища (Портер)	-	+	Середня	Середнє	Конкуренція
Фінансовий аналіз	+	-	Низька	Обмежене	Кількісні показники
Аналіз тенденцій та прогнозів	-	+	Середня	Високе	Майбутнє ринку

Джерело: складено автором

SWOT і PESTLE є досить гнучкими і можуть бути застосовані як до окремих компаній, так і до ринку в цілому. Вони також можуть адаптуватися до

різних галузей і регіонів. Фінансовий аналіз і аналіз попиту і пропозиції менш гнучкі, оскільки залежать від доступності числових даних. Наприклад, складно провести детальний фінансовий аналіз для ринку, якщо немає відкритих даних або якщо ринок сильно фрагментований.

Для оцінки ринку аутсорсингових послуг важливо застосовувати комплексний підхід, що включає комбінацію кількісних та якісних методик. Проте, кількісні методи самі по собі не можуть надати повної картини. Тому якісні аналізи, такі як SWOT та PESTLE, стають незамінними для стратегічного планування та оцінки довгострокових перспектив. SWOT-аналіз дозволяє визначити сильні та слабкі сторони ринку, виявити потенційні загрози і можливості, які можуть вплинути на його розвиток. З іншого боку, PESTLE-аналіз орієнтується на зовнішні чинники, такі як політичні, економічні, соціальні, технологічні, правові та екологічні фактори, що можуть мати вплив на ринок аутсорсингу. Поєднання цих методик дає більш цілісне уявлення про поточну ситуацію та майбутні перспективи.

Отже, поєднання кількісних методів для точного оцінювання ринкових показників та якісних аналізів для стратегічного планування є оптимальним підходом до оцінки ринку аутсорсингових послуг.

Література

1. Назаренко С. М. Оцінка ефективності аутсорсингу інформаційних технологій. *Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток* : матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 27-28 травня 2020 р.). Харків : Харківський національний університет будівництва та архітектури, 2020. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/56088>
2. Potryvaieva, N., Palieiev, A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 2023. № 27(3). р. 18–30. DOI: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>
3. Чиж Л.П., Хотєєва Н. В. Оцінка ефективності аутсорсингу управлінських функцій. *Інтелект XXI*. 2021. № 1. С. 64-67.

Abstract: *Different methods of evaluating the market of outsourcing services are highlighted, including quantitative and qualitative approaches. Supply and demand analysis, SWOT analysis, PESTLE analysis, Porter's competitive environment model, financial analysis and trend analysis are considered. The focus is on their strengths and weaknesses, flexibility, predictability and focus.*

Keywords: *outsourcing, evaluation methods, SWOT analysis, PESTLE analysis, financial analysis.*

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОБ'ЄКТУ ОБЛІКУ

**ПАНАСИК Тетяна, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Досліджено підходи до визначення поняття готової продукції. Визначено специфічні характеристики готової продукції сільськогосподарських підприємств, що роблять її особливим об'єктом обліку.

Ключові слова: сільське господарство, облік, контроль, продукція, виробництво.

Суперечливі питання та дискусії щодо обліку готової продукції сільськогосподарського виробництва, зокрема уточнення економічної сутності цього поняття та дослідження концептуальних підходів до його класифікації підтверджують важливість і практичну значимість даної теми.

Для розуміння сутності готової продукції сільськогосподарських підприємств як об'єкту обліку, необхідно спершу розглянути різні підходи до визначення цього терміну. Зокрема, Касич А. та Шар В. акцентують увагу на готовності продукції до продажу, що є ключовим аспектом у сучасному ринковому середовищі [1]. Дотримання галузевих норм та стандартів забезпечує конкурентоспроможність продукції, а використання міжнародних інструментів обліку сприяє прозорості та ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Маркова Т. Д., Ілуца А. Я. дійшли висновку, що готова продукція є «продукцією, виготовленою відповідно до певних стандартів, з використанням необхідної сировини, яка має повністю завершену форму, пройшла всі етапи внутрішнього контролю підприємства, відповідає всім стандартам та нормам, і перевірена у всіх відділах. Це повністю завершений продукт, готовий до передачі на склад або до випуску» [2]. Це визначення підкреслює важливість систематичного контролю на всіх етапах

виробництва, що забезпечує відповідність продукції встановленим стандартам та вимогам.

Розглядаючи різні підходи до визначення готової продукції, основними аспектами залишаються такі: готова продукція є результатом внутрішнього виробничого процесу підприємства, що включає всі етапи виготовлення продукції від отримання сировини до фінальної обробки; готова продукція повинна бути перевірена та відповідати всім нормам і стандартам, що застосовуються до цієї продукції, включаючи галузеві стандарти, технічні умови, вимоги замовника та чинне законодавство; готова продукція готова до реалізації, що означає її готовність до продажу, передачі замовнику або відправки на склад для подальшого використання.

Аналіз наведених визначень готової продукції свідчить про існування загальноприйнятих критеріїв, які визначають її сутність та вимоги до неї. Незважаючи на різноманітність підходів до визначення, основними характеристиками готової продукції залишаються її завершеність виробничого циклу, відповідність встановленим стандартам та нормам, а також готовність до реалізації або передачі замовнику [4;5]. Ці спільні риси дозволяють забезпечити високу якість продукції та відповідність її вимогам ринку. Таким чином, готова продукція має бути не лише технічно завершеною, але й відповідати усім встановленим вимогам та бути готовою до ефективного використання у подальшій діяльності. Враховуючи всі ці аспекти, готова продукція є невід'ємною складовою успішного функціонування підприємства, оскільки вона забезпечує задоволення потреб замовників, дотримання нормативних вимог та підтримання високого рівня якості виробництва.

Виходячи з систематизованої інформації, можна виділити кілька характерних ознак готової продукції: вона повинна пройти всі стадії обробки, всі етапи виробництва мають бути завершеними, продукція повинна відповідати вимогам нормативно-правових актів, бути переданою на склад, що засвідчує право власності виробника на продукцію, відповідати вимогам

споживачів, які можуть передбачатися угодою, а також може бути придбана в інших осіб (виробників чи посередників).

Сільськогосподарська продукція вважається готовою, якщо вона повністю відповідає затвердженим стандартам (технологічним регламентам) та встановленим характеристикам щодо якості. Ця вимога є суттєвою, оскільки вона безпосередньо впливає на можливість реалізації продукції на ринку, а також на забезпечення безпеки споживання [3]. У сільському господарстві продукція класифікується на три основні категорії, кожна з яких виконує свою функцію в аграрному виробництві: основна продукція; супутня продукція та побічна продукція.

Отже, готовою продукцією є вироби, які пройшли всі стадії виробництва, відповідають нормативно-правовим вимогам, засвідчують кількість і якість, зберігаються на складі виробника та можуть задовольнити потреби споживачів.

Література

1. Касич А., Шара В. Понятійний апарат терміну «готова продукція» як об'єкта бухгалтерського обліку. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія Економіка*. 2016. №11(188). С. 33-36
2. Маркова Т. Д., Ілуца А. Я. Особливості обліку виробництва і реалізації готової продукції на підприємствах харчової промисловості. *Економіка харчової промисловості*. 2014. №2 (22). С. 74-78.
3. Управлінський облік : навч. посібник / за ред. В. Я. Плаксієнка. Полтава: ПП «Астроя», 2018. 250 с.
4. Потриваєва Н. В., Рудиченко М. В. Методичні аспекти фінансового обліку готової продукції. *Молодь, наука, бізнес : матеріали Всеукр. студ. інтер.-конф., 3-4 жовтня 2019 р.*, Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2019. С. 47-50. URL: https://www.mnau.edu.ua/files/nauk_prof_konf/zbirnyk_tez_3-4_10_19.pdf
5. Потриваєва Н. В., Федяніна Т. П. Формування облікової політики в контексті документування руху запасів під час сівби ярих культур. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2015. Вип. 2 (83), Т.1, Ч. 1. С. 49-58.

Abstract: Approaches to defining the concept of finished products have been studied. The specific characteristics of finished products of agricultural enterprises, which make them a special object of accounting, are determined.

Keywords: agriculture, accounting, control, production, production.

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

МІСЦЕ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

**ПИЛИПЕНКО Ярослава, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Херсонський державний аграрно-економічний університет**

Анотація: розглянуто особливості управлінського обліку в умовах застосування штучного інтелекту. Розкрито сутність управлінського обліку, його роль в системі управління підприємством.

Ключові слова: штучний інтелект, управлінський облік, автоматизація, цифровізація.

Розвиток цифровізації економіки та постійні зміни ландшафту бізнесу змушує підприємства швидко адаптовуватися і переходити на більш сучасні методи управління. Тенденція запровадження штучного інтелекту в облік набирає чималих обертів. Вже сьогодні велика кількість компаній активно випробовує його можливості. Останні роки свідчать про важливу роль штучного інтелекту в бізнесі. Його інтеграція стала однією з ключових змін сьогодення. Використання передових технологій дозволяє виконувати різні завдання швидше, точніше та без залучення людського ресурсу. Управлінський облік полягає у постійному зборі фінансових і виробничих даних для аналізу ефективності компанії й управління ресурсами. Показники управлінського обліку використовуються для планування й ухвалення стратегічних рішень [1].

Вдало налагоджена система управлінського обліку дозволяє підвищити прибутки і забезпечує стійку конкурентоспроможність підприємства на ринку. Цей різновид обліку відіграє важливу роль, адже застосування управлінських інструментів дозволяє своєчасно виявляти фінансові та операційні труднощі, контролювати витрати, підвищувати продуктивність, планувати розвиток і формувати стратегічні цілі. У сучасному бізнесі управлінський облік все більше поєднується з цифровими технологіями. Впровадження штучного інтелекту в управлінський облік є вагомим кроком до розвитку успішності підприємства. ШІ автоматизує збір та аналіз даних, виявляє небезпечні ризики та рекомендує шляхи їх уникнення, прогнозує тенденції удосконалення господарської діяльності компанії. Впровадження цих дій зменшить навантаження на

бухгалтерів і підвищить їх продуктивність. Спілкування з клієнтами є ключовою метою компанії, тому застосування штучного інтелекту має потенціал у сфері управлінського обліку завдяки здатності автоматично комунікувати з клієнтами. Використання систем ШІ, дозволяє безпроблемно обробляти запити клієнтів, роз'яснити їхні потреби та забезпечувати оперативну підтримку в режимі реального часу. Застосування такої технології покращує співпрацю між замовником та виконавцем та дає змогу впливати на ефективність діяльності підприємства [2].

Отже, технології на основі штучного інтелекту значно впливають на управлінський облік. Швидке адаптування до цифрових інновацій призведе до вищих конкурентних позицій. Застосування штучного інтелекту розширить область управлінського обліку та сприятиме підвищенню ефективності процесу прийняття рішень і покращенню результатів роботи на підприємствах загалом. Слід зазначити, що впровадження систем штучного інтелекту, що прив'язує до себе персонал ІТ-спеціалістів і розробників потребує значних витрат, тому не всі підприємства на сьогодні здатні користуватися цією можливістю.

Література:

1. Управлінський облік простими словами
URL:<https://edin.ua/upravlinskij-oblik-prostimi-slovami/>(дата звернення 19.09.2024)

2. Хоча Н.В.,Тенюх З.І., Пелех У.В., Технології штучного інтелекту (ШІ) в управлінському обліку

Annotation: features of management accounting in the conditions of application of artificial intelligence are considered. The essence of management accounting, its role in the enterprise management system is revealed.

Keywords: artificial intelligence, management accounting, automation, digitization

*Науковий керівник - ПРИСТЕМСЬКИЙ Олександр
д.е.н, професор, професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон*

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

**ПІРОГОВА Наталя, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік та оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Висвітлено роль інноваційних технологій у цифровій революції та їхній вплив на трансформацію сучасних облікових процесів. Зроблено наголос на цифрових інструментах, хмарних технологіях, штучному інтелекті та сучасному бухгалтерському програмному забезпеченні, як важливих факторах оптимізації бухгалтерської практики.

Ключові слова: бухгалтерський облік, цифровізація, штучний інтелект, управління.

Сучасний бухгалтерський облік та фінансова звітність неможливо уявити без впливу інноваційних технологій. Подібна форма трансформації покращує якість обліку, оптимізує процеси та забезпечує важливу інформаційну базу для прийняття управлінських рішень. Оцифрування, хмарні технології, штучний інтелект та автоматизація призвели до значних змін в обліковому ландшафті та надають компаніям важливу інформаційну базу для прийняття управлінських рішень.

Значні зміни в бухгалтерському ландшафті дають змогу компаніям ефективніше управляти своїми фінансами та реагувати на зміни, надавати надійну інформацію зацікавленим сторонам [1]. Інноваційні технології не лише вплинули на спосіб ведення бухгалтерського обліку, але й надали нові можливості та виклики для професіоналів у цій галузі.

Розвиток інноваційних технологій у бухгалтерському обліку являє собою суттєву трансформацію цієї сфери в сучасному світі. Введення цифрових інструментів, хмарних технологій, штучного інтелекту та автоматизації дозволяє підприємствам ефективно управляти фінансами, прискорювати процеси обліку та звітності, а також знижувати ризики помилок. Відступ від ручного обліку та паперових документів на користь цифрових інструментів сприяє підвищенню точності та зручності обліку, а також дозволяє легко відстежувати зміни в законодавстві та вимоги звітності.

Інноваційні технології також відкривають нові можливості для аналізу даних та прогнозування, що допомагає приймати більш обґрунтовані рішення.

У результаті цей розвиток змінює роль бухгалтерів, вимагаючи від них розуміння і вміння використовувати сучасні технології, відкриває нові перспективи для оптимізації фінансових процесів та підвищення ефективності бухгалтерського обліку [2].

Бухгалтерський облік значно спрощується завдяки використанню різноманітних програмних засобів. Велика кількість програм і систем, зважаючи на особливості податкового та бухгалтерського законодавства, дозволяють підприємствам ефективно вести облік фінансів та звітність. Відомі програми, такі як «Медок», «Дебет Плюс», «MASTER:Бухгалтерія» тощо стали незамінними інструментами для бухгалтерів та фінансових спеціалістів. Вони надають можливість автоматизувати багато процесів, зменшити ризик помилок та швидко адаптуватися до змін в законодавстві [3].

Інтеграція з електронними системами податкового обліку спрощує взаємодію з податковими органами та забезпечує дотримання податкового законодавства. Важливою перевагою є також збереження та забезпечення безпеки фінансової інформації, адже сучасні програми надійно захищають дані від несанкціонованого доступу. Також використання бухгалтерських програм дозволяє підприємствам легко адаптуватися до змін у законодавстві та вимог звітності, що зменшує ризик штрафів та санкцій. Усі ці переваги роблять сучасні бухгалтерські програми необхідним інструментом для ефективного управління фінансами та звітністю в умовах цифровізації [1].

Отже, використання сучасних бухгалтерських програм надає підприємствам безліч переваг, включаючи автоматизацію процесів, оперативний контроль фінансів, інтеграцію з податковими системами, забезпечення безпеки даних та легку адаптацію до змін в законодавстві. Ці програми стають ключовим інструментом для ефективного бухгалтерського обліку та фінансового управління сучасними підприємствами.

Література:

1. Potryvaieva, N., Palieiev, A. (2023). Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 27(3), 18-30. <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>

2. Дроздова, О. Г. (2023) Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. In: The 6 th International scientific and practical conference «Modern problems of science, education and society» (August 14-16, 2023) SPC «Sci-conf. com. Ua», Kyiv, Ukraine. 2023. 671 p. 2023. p. 457.

3. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 26(1), 79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)

Abstract: *The role of innovative technologies in the digital revolution and their impact on the transformation of modern accounting processes are highlighted. Emphasis is placed on digital tools, cloud technologies, artificial intelligence and modern accounting software as important factors in optimizing accounting practice.*

Keywords: *accounting, digitalization, artificial intelligence, management.*

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ У ОПЕРАЦІЯХ З РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

**ПОСПЕХОВА Кристина, здобувачка вищої освіти
КАЛІНІЧЕНКО Олена, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет**

Анотація: *розглянуто порядок визнання й оподаткування виплат при розподілі прибутку фермерського господарства, представлено алгоритм такого визнання; визначено критерії розподілу прибутку, класифікацію виплат, ставки податків та особливості їх нарахування і відображення у податковій звітності*

Ключові слова: *фермерське господарство, установчі документи, трудовий внесок, майновий внесок, інші доходи, дивіденди*

Основним нормативним документом, що є правовим підґрунтям розподілу прибутку фермерського господарства, є Закон України «Про фермерське господарство» [1]. В даному випадку слід зосередитися на класифікації видів фермерських господарств, що можуть бути зареєстровані як юридична особа (діє на підставі статуту), або організовані як фізична особа-підприємець без статусу юридичної особи (діє на підставі договору або декларації про створення фермерського господарства).

Порядок розподілу прибутку ФГ-юридичної особи має бути зафіксований у його статуті, а ФГ-ФОПа – у засновницькому договорі (декларації).

Слід зауважити, що в обох випадках фермерське господарство може бути сімейним при умові, що його функціонування передбачає використання праці виключно членів однієї сім'ї. Однак, законодавством України не встановлено чітких норм щодо розподілу прибутку фермерських господарств, а отже, у кожного з них можуть діяти власні регламенти, зафіксовані в установчих документах.

Так, наприклад, згідно п.7.10 Методичних рекомендацій 189 визначений дохід розподіляється між членами фермерського господарства пропорційно трудовому внеску кожного з них і використовується для визначення заробітку, утримань і відрахувань [2]. Також у якості критеріїв може бути використаний не лише ступінь трудової участі, а і питома вага майнового внеску членів такого господарства, або ж змішаний підхід, при якому частину загальної суми отриманого фермерським господарством прибутку розподіляють, спираючись на трудову участь, а іншу частину – виходячи з майнового внеску до складеного капіталу [3].

Оскільки члени фермерського господарства не можуть бути найманими працівниками цього ж господарства, то відносини між ними не регулюються законодавством про працю, а отримані ними виплати не можуть вважатися заробітною платою. Відповідно, правовстановлюючим документом, що регулює трудові відносини між членами фермерського господарства є його статут або договір/декларація про створення, а отже, прописаний них механізм розподілу прибутку є вкрай важливим з точки зору визнання доходів для потреб бухгалтерського і податкового обліку.

Тож, якщо фермерське господарство створене без статусу юридичної особи і розподіл прибутку здійснюється пропорційно трудовій участі, то такі виплати згідно пп. 164.2 Податкового кодексу України кваліфікують як інші доходи.

Якщо таке господарство створене як юридична особа, то розподіл

прибутку може відбуватися або пропорційно трудовому внеску, або пропорційно майновому внеску.

У першому випадку виплати, пов'язані з розподілом прибутку слід визнавати як інші доходи, у другому – як дивіденди (рис. 1).

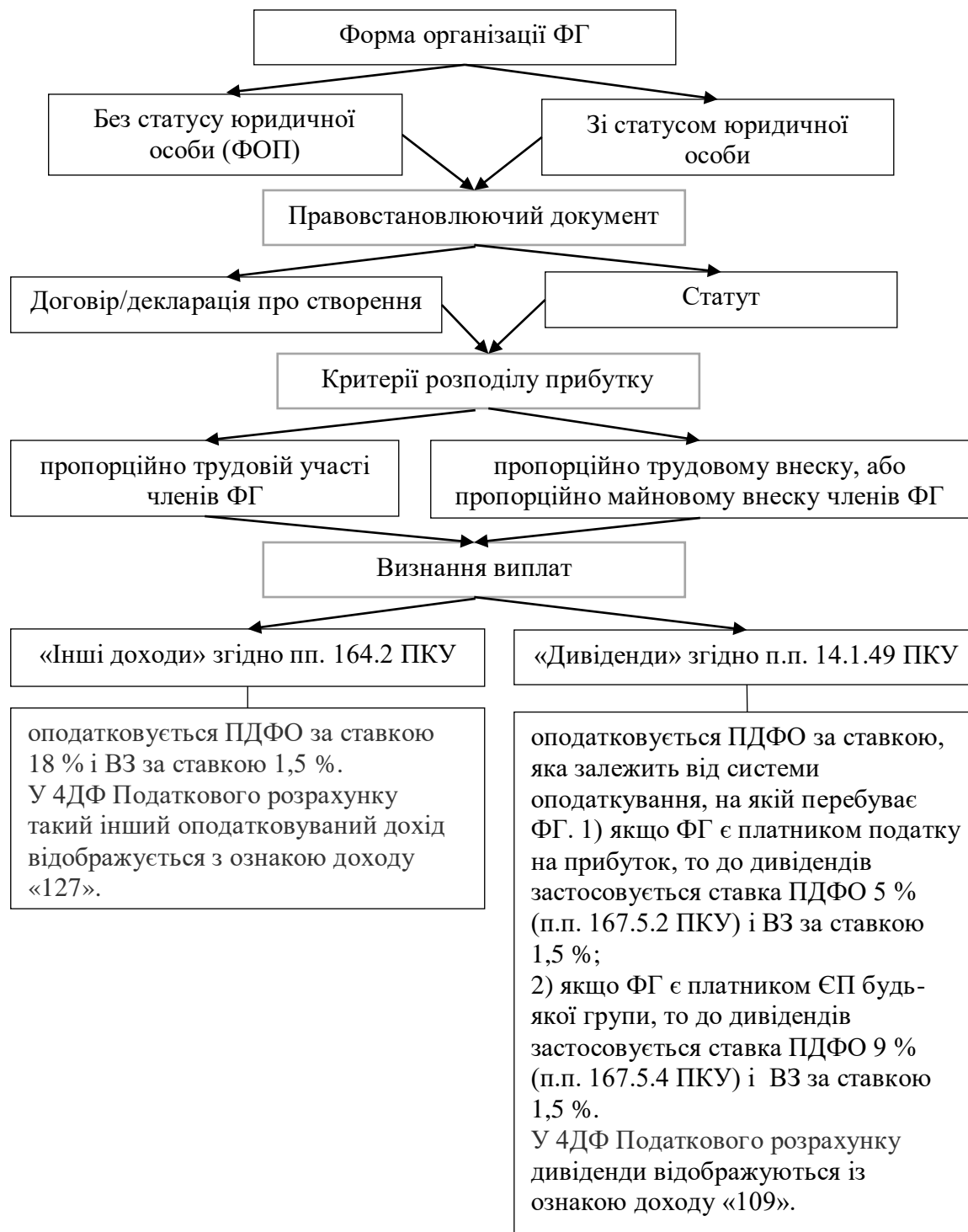

Рис. 1. Порядок визнання й оподаткування виплат при розподілі прибутку фермерського господарства

Джерело: авторська розробка

Це витікає власне із визначення поняття дивідендів як платежу, що

здійснюється юридичною особою на користь власника корпоративних прав, що засвідчують право власності інвестора на частку у майні емітента у зв'язку з розподілом частини його прибутку (п.п. 14.1.49ПКУ).

Отже, визнання виплат тісно пов'язане з питаннями документування, як методу бухгалтерського обліку, що має важливе інституційне значення [4] і у взаємодії з іншими елементами методу [5] дає можливість адекватного відображення господарських дій та уникнення ймовірних санкцій. Для уникнення можливих спорів з контролюючими органами рекомендується оформлювати документи так, щоб вони однозначно вказували на наявність або відсутність зв'язку такої виплати з внеском члена ФГ до складеного капіталу, оскільки від класифікації виплати, отриманої членом ФГ при розподілі прибутку, залежить її порядок оподаткування.

Література:

1. Про фермерське господарство. Закон України від 19.06.2003 № 973-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
2. Про затвердження Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах. Міністерство аграрної політики України. Наказ від 02.07.2001 № 189. https://zakononline.com.ua/documents/show/99128_99128
3. Децюра С. Класифікація виплат членам фермерського господарства при розподілі прибутку. Податки & бухоблік, № 17, Лютий, 2024. <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2024/february/issue-17/article-128118.html>
4. Канцедал Н. А. Роль інституційного середовища у формуванні нових запитів до облікових систем. *Розвиток економічної науки в епоху глобальних викликів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (24 грудня 2021 р.; м. Київ) / Відпов. за вип. С. Остапчук. К.: ТОВ «ВІПО», 2021. С. 38-42. URL: <https://conf2018.webnode.com.ua/>*
5. Канцедал Н. А. Адитивний і процедурний підходи як способи пізнання у методології наукових досліджень обліку. *Облік і фінанси. 2016. № 1 (71). С. 27-31. URL: <http://www.afj.org.ua/ua/article/346/>*

Abstract: *the procedure for recognition and taxation of payments during the distribution of farm profits is considered, the algorithm for such recognition is presented; criteria for profit distribution, classification of payments, tax rates and features of their calculation and display in tax reporting are determined*

Key words: *farming, founding documents, labor contribution, property contribution, other income, dividends*

*Науковий керівник – КАНЦЕДАЛ Наталія,
к. екон. наук, доцентка, завідувачка кафедри обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава*

НОВАЦІЇ В ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

**ПУДЛА Владислав, здобувач вищої освіти
Спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Розглянуто сучасні новації в обліку капітальних інвестицій, що стосуються впровадження нових стандартів бухгалтерського обліку, цифровізації процесів та автоматизації управління інвестиційними проектами. Акцент зроблено на змінах у податковому законодавстві, впливі на формування звітності та можливостях для підприємств, що інвестують у інноваційні проекти. Ці нововведення сприяють підвищенню прозорості, ефективності та точності обліку капітальних інвестицій.

Ключові слова: автоматизація, цифровізація, бухгалтерський облік, податкове законодавство.

У сучасних умовах розвитку економіки та бізнесу облік капітальних інвестицій набуває нового значення. Інвестиційні рішення відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку підприємств, а їх облік є основою для фінансового планування та управління ресурсами. Зокрема, важливим є розгляд новацій в обліку капітальних інвестицій, які забезпечують більш точну, прозору та ефективну систему управління фінансовими ресурсами підприємства.

Насамперед, новітні стандарти бухгалтерського обліку вимагають від підприємств врахування змін у законодавстві щодо оподаткування капітальних інвестицій. Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), капітальні інвестиції мають відображатися за справедливою вартістю, що дозволяє більш точно відобразити їх економічну сутність та майбутні вигоди для підприємства. Це підвищує довіру інвесторів та сприяє залученню нових фінансових ресурсів.

Сучасні підходи до обліку капітальних інвестицій також передбачають використання автоматизованих систем обліку. Впровадження новітніх інформаційних систем в облікові процеси дозволяє підвищити точність фінансової звітності, зменшити ймовірність помилок, а також забезпечити своєчасний доступ до актуальної інформації. В Україні підприємства, які активно впроваджують автоматизацію обліку капітальних інвестицій, можуть досягати вищих показників рентабельності та зростання [1, с.86]. Зокрема,

системи на базі технологій штучного інтелекту та блокчейну забезпечують надійний контроль та прозорість трансакцій, що знижує ризик зловживань та помилок при обліку інвестиційних витрат.

Іншим важливим аспектом новацій є впровадження електронного документообігу при оформленні та обліку капітальних інвестицій. Цифровізація процесів дозволяє прискорити обробку даних, зменшити витрати на адміністративні послуги та підвищити точність звітності. Особливо це актуально для великих підприємств з численними інвестиційними проектами, де контроль над фінансами є критично важливим для досягнення стратегічних цілей.

Важливим нововведенням у обліку капітальних інвестицій є також зміни у податковому законодавстві, які впливають на формування звітності та планування інвестицій. Зокрема, запровадження пільг та стимулів для підприємств, що інвестують у інноваційні проекти або «зелену» енергетику, створює додаткові можливості для зростання капітальних інвестицій та розвитку нових напрямків бізнесу, у тому числі із використанням послуг аутсорсоргових компаній [2;3].

Впровадження системи управлінського обліку капітальних інвестицій дозволяє підприємствам вчасно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та підвищувати свою інвестиційну привабливість.

На завершення, можна стверджувати, що новації в обліку капітальних інвестицій, є критично важливими для ефективного управління підприємствами в умовах сучасної економіки. А саме підвищення прозорості, точності та ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств. Інтеграція сучасних технологій, адаптація до змін у податковому законодавстві та впровадження новітніх стандартів обліку забезпечують надійний фундамент для прийняття стратегічних рішень та забезпечують довготривале економічне зростання підприємств.

Література:

1. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., & Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 26(1), 79-88. URL: [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)
2. WTS Consulting LLC. (2021). Податкові пільги для нових значних інвестицій. URL: <https://kmp.ua/uk/analytics/infoletters/tax-incentives-for-significant-new-investments/>
3. Potryvaieva, N., Palieiev, A. (2023). Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 27(3), 18-30. <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>

Abstract: *The thesis examines modern innovations in the accounting of capital investments, focusing on the introduction of new accounting standards, digitalization of processes, and automation of investment project management. Emphasis is placed on changes in tax legislation, the impact on reporting formation, and opportunities for enterprises investing in innovative projects. These innovations contribute to increased transparency, efficiency, and accuracy in the accounting of capital investments.*

Keywords: *capital investments, automation, digitalization, accounting, tax legislation.*

**Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і
оподаткування Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв**

РОЛЬ АУДИТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОДАТКОВОЇ ПРОЗОРОСТІ ТА МІНІМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

**РАГУЛІНА Анастасія, здобувачка вищої освіти,
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: У дослідженні розглянуто роль аудиту в забезпеченні податкової прозорості та мінімізації податкових ризиків суб'єктів господарювання. Розкрито значення аудиту як інструменту незалежної оцінки фінансової та податкової звітності, що сприяє підвищенню довіри з боку податкових органів, інвесторів та інших зацікавлених сторін. Також окреслено перспективи розвитку аудиторської діяльності у контексті сучасних викликів податкового середовища та використання цифрових технологій.

Ключові слова: прозорість, достовірність, перевірка, фінансова звітність, податкова політика

В сучасних умовах розвитку економіки підприємства стикаються з необхідністю забезпечення не лише ефективного управління фінансовими ресурсами, але й дотриманням вимог податкового законодавства. З огляду на постійну трансформацію податкового середовища, загрозу податкових ризиків та посилення контролю з боку держави, важливого значення набуває аудит як інструмент забезпечення податкової прозорості. Аудит, особливо з огляду на його роль у підтвердженні достовірності фінансової звітності та аналізі податкових ризиків, стає невід'ємним елементом у системі управління підприємством.

Аудит є незалежною перевіркою фінансової та податкової звітності підприємства, що спрямована на встановлення відповідності облікових даних чинному законодавству та стандартам фінансової звітності [1]. Головна роль аудиту полягає у підвищенні рівня довіри до фінансової інформації, яку надає підприємство, як з боку зовнішніх користувачів (податкові органи, інвестори, кредитори), так і з боку внутрішніх (менеджмент).

Податкова прозорість підприємства означає відповідність його податкової політики законодавчим нормам, відсутність прихованих доходів чи витрат, а також надання своєчасної і достовірної інформації про податкові зобов'язання. Аудит допомагає забезпечити прозорість шляхом:

- Перевірки відповідності облікових даних законодавчим вимогам;
- Підтвердження правильності нарахування податків та інших обов'язкових платежів;
- Оцінки податкових ризиків у контексті фінансової діяльності підприємства.

Податкові ризики підприємства пов'язані з можливими фінансовими втратами через помилки у нарахуванні податкових зобов'язань, неповне відображення фінансових операцій, а також через зміни в податковому законодавстві. Аудит сприяє мінімізації таких ризиків завдяки:

— Виявленню податкових порушень на ранніх стадіях: незалежний аудитор аналізує всі фінансові операції, що можуть викликати сумніви або невідповідності в податковій звітності. Це дозволяє підприємству коригувати їх до того, як порушення будуть виявлені податковими органами.

— Рекомендаціям щодо удосконалення податкової політики: аудитори, завдяки своєму досвіду і знанням, можуть надавати рекомендації щодо оптимізації облікової політики підприємства з метою зменшення податкового навантаження, не порушуючи законодавства.

— Аналізу податкового середовища: аудитори оцінюють потенційні ризики, пов'язані зі змінами в податковому законодавстві, і допомагають підприємству підготуватися до цих змін, адаптувавши свою облікову політику [2, с.86].

Одним із викликів для підприємств та аудиторських компаній є постійна динаміка змін у податковому законодавстві. Це зумовлює необхідність оперативної адаптації як систем обліку, так і методологій аудиту. Ще одним аспектом є підвищення вимог до прозорості й відповідності міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ), що ставить нові завдання перед аудиторами.

Перспективи розвитку аудиту в податковій сфері пов'язані з використанням цифрових технологій та автоматизацією процесів. Впровадження сучасних аналітичних інструментів дозволить більш точно і

швидко виявляти потенційні ризики та забезпечувати належний рівень прозорості.

Аудит відіграє важливу роль у забезпеченні податкової прозорості та мінімізації податкових ризиків підприємства. Незалежний аналіз фінансової звітності, оцінка податкових ризиків та рекомендації щодо оптимізації облікової політики дозволяють підприємствам не лише дотримуватися законодавства, але й підвищити свою конкурентоспроможність та репутацію. У сучасних умовах розвитку податкового середовища аудит стає незамінним інструментом для успішного функціонування бізнесу.

Література:

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII : станом на 20 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 24.09.2024).

4. Аудит: курс лекцій. А. Г. Костирко. Миколаїв: МНАУ, 2019. 121 с.

Abstract: The study examines the role of audit in ensuring tax transparency and minimizing tax risks of economic entities. The importance of audit as a tool for independent assessment of financial and tax reporting, which contributes to increasing trust on the part of tax authorities, investors and other interested parties, is revealed. Prospects for the development of audit activity in the context of modern challenges of the tax environment and the use of digital technologies are also outlined.

Keywords: transparency, reliability, verification, financial reporting, tax policy

*Науковий керівник – ДУБІНІНА Марина,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ТА ОСНОВНИМИ ПОКАЗНИКАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

**РАГУЛІНА Анастасія, здобувачка вищої освіти,
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

***Анотація:** Дане дослідження присвячене аналізу взаємозв'язку між податковим навантаженням та основними показниками фінансової звітності підприємств. Розглянуто вплив податкових зобов'язань на чистий прибуток, ліквідність, рентабельність та грошові потоки компаній. Проаналізовано як рівень податкових витрат впливає на фінансову стійкість підприємств. Розкрито стратегії управління податковим навантаженням.*

***Ключові слова:** податки, оптимізація, податкові пільги, зобов'язання, звітність.*

Поряд із зовнішніми економічними чинниками, рівень оподаткування має значний вплив на такі ключові показники фінансової звітності, як прибуток, рентабельність, ліквідність та платоспроможність. Аналіз взаємозв'язку між податковим навантаженням та фінансовими показниками є критично важливим для розуміння стратегії управління податковими ризиками та фінансової стійкості підприємства.

Податкове навантаження можна визначити як сукупність податків та обов'язкових платежів, які підприємство зобов'язане сплатити до бюджету відповідно до чинного податкового законодавства [1]. Його рівень залежить від ставок податків, обсягів діяльності підприємства, використання податкових пільг, способів оптимізації податкових зобов'язань.

Основні показники фінансової звітності, що є предметом аналізу в контексті податкового навантаження такі: чистий прибуток (результат діяльності після оподаткування); оборотні активи (здатність підприємства виконувати короткострокові зобов'язання); коефіцієнт рентабельності (відношення чистого прибутку до виручки); грошові потоки (рух коштів підприємства, що відображає його платоспроможність).

Чим вищий рівень податкового навантаження, тим менше ресурсів залишається у підприємства для реінвестування та виплати дивідендів. Компанії можуть використовувати стратегії податкового планування для зниження податкових зобов'язань, що дозволяє збільшити чистий прибуток.

Підприємства, що зазнають високого податкового навантаження, можуть відчувати брак ліквідності, оскільки значна частина фінансових ресурсів спрямовується на сплату податків. Це може впливати на здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання.

Підвищення податкових ставок знижує рентабельність підприємства. Особливо це стосується підприємств з низькою маржинальністю, для яких додаткові податкові витрати можуть значно зменшити фінансові результати.

Податки на прибуток, ПДВ та інші платежі впливають на рух коштів, скорочуючи їх обсяги. Високе податкове навантаження може призводити до тимчасових касових розривів, що ускладнює операційну діяльність.

Підприємства використовують різні інструменти для оптимізації податкового навантаження [2]:

- податкове планування: легальне використання пільг, податкових знижок, перенесення збитків минулих періодів;
- інвестиції в основні засоби: це дозволяє скоротити базу оподаткування за рахунок амортизаційних відрахувань;
- реінвестування прибутку: зниження податкових зобов'язань через реінвестування прибутку в бізнес.

Податкове навантаження є ключовим чинником, що впливає на фінансову стійкість підприємства. Важливо вчасно аналізувати рівень податкових витрат і їхній вплив на основні показники фінансової звітності для зниження ризиків та підвищення ефективності управління.

Література:

1. Показники податкового навантаження. *Праве діло*. URL: <https://pravoedelo.ua/pokaznyky-podatkovogo-navantazhennya/> (дата звернення: 29.09.2024).
2. Податкове навантаження: оптимізація. *Головбух*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/17274-optimizatsiya-podatkiiv-2024> **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**(дата звернення: 29.09.2024)

Abstract: This study is devoted to the analysis of the relationship between the tax burden and the main indicators of financial reporting of enterprises. The impact of tax obligations on net profit, liquidity, profitability and cash flows of companies is considered. It was analyzed how the level of tax expenses affects the financial stability of enterprises. Strategies for managing the tax burden are considered.

Keywords: taxes, optimization, tax benefits, obligations, reporting.

*Науковий керівник – ЛУГОВА Ольга,
канд. екон. наук, доцентка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ФОРМУВАННЯ Й ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

**СЕМІБРАТОВА Єлизавета, здобувач вищої освіти
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа і страхування
Запорізький національний університет**

Анотація: В умовах повномасштабного вторгнення РФ на територію України, виникла потреба у пошуку джерел наповнення бюджету, його реформатуванні, як за доходами, так і за видатками. Війна спричинила серйозні труднощі для місцевих громад. Адже саме на місцевому рівні необхідно вирішувати гуманітарні, комунальні, логістичні та міграційні проблеми, відновлювати зруйноване. На все це необхідні фінанси.

Ключові слова: структура бюджету, доходи, видатки, фінансування, трансферти, територіальна громада.

Фінансування видатків бюджету територіальної громади здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» [1].

Враховуючи умови воєнного стану, у громад з'явилися нові фінансові пріоритети. Це заходи з територіальної оборони, функціонування критичної інфраструктури, розміщення великої кількості внутрішньо переміщених осіб.

Розглянемо формування бюджету місцевого самоврядування на прикладі Запорізької міської територіальної громади. Впродовж 2022-2023 років виконання бюджету здійснювалося в умовах дії воєнного стану. Це сповільнювало економічну діяльність прифронтового міста. Доходна частина бюджету за 2023 рік склала 9504,5 млн грн, (табл.1).

Суттєвим наповнювачем бюджету стали трансферти з державного та обласного бюджетів. У 2023 році вони склали 1610,3 млн грн.

Таблиця 1. Структура за доходами бюджету Запорізької територіальної громади за 2022-2023 роки, млн грн.

Види надходжень	2022	2023
Загальний фонд бюджету	7482,3	7601,6
Податок на доходи фізичних осіб	5212,8	5049,6
Податок на прибуток	95,0	49,6
Акцизний податок	291,6	503,1
Плата за землю	794,8	764,5
Єдиний податок	945,6	1065,8
Плата за надання інших адмінпослуг	41,6	36,0
Інші доходи	100,9	133,0
Спеціальний фонд бюджету	119,4	292,6
Надходження бюджетних установ	93,6	267,5
Екологічний податок	18,1	19,3
Кошти від відчуження майна	2,9	4,7
Інші доходи	4,8	1,1
Офіційні трансферти	1296,2	1610,3
Субвенції з державного та обласного бюджетів	1245,0	1413,5
Дотації з державного та обласного бюджетів	51,2	196,8
Разом	8 897,9	9504,5

Джерело: узагальнено автором за інформацією [2,3]

Варто зазначити, що основними за обсягами надходжень є: податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок, плата за землю і акцизний податок. При цьому основним фінансовим ресурсом залишається податок на доходи фізичних осіб. Збільшення надходжень від даного податку зумовлено значним зростанням грошових виплат військовослужбовцям та збільшенням нормативу зарахування податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів – з 60% до 64% з початку 2022 року [4].

За 2022 та 2023 роки витрати бюджету Запорізької територіальної громади склали відповідно 8448,5 млн грн. та 9793,2 млн грн. Розподіл видатків бюджету за функціональною ознакою представлено в таблиці 2.

Найбільшу частку видатків займає галузь освіти. Проте чималі кошти були виділені на утримання самих органів місцевого самоврядування.

На реалізацію заходів з оборони та захисту населення у 2023 році спрямовано видатків на загальну суму 542,8 млн грн, що на 51,5% перевищує аналогічні видатки попереднього року [3].

Підсумовуючи, можна сказати, що попри значні виклики для бюджету громади, місцевій владі вдалося втримати контрольованість.

Таблиця 2. Видатки бюджету Запорізької територіальної громади, млн.грн

Структура видатків	2022	2023
Оборона	263,2	542,8
Функціонування органів місцевого самоврядування	546,3	613,1
Кошти передані до держ. бюджету	68,5	
Погашення боргових зобов'язань		640,9
Житлово-комунальне господарство	2021,3	2724,9
Транспорт	628,7	570,1
Охорона здоров'я	608,4	529,2
Освіта	3439,5	3409,7
Соціальний захист	324,7	380,6
Культура і спорт	262,5	276,7
Інші видатки	285,4	105,2
Разом	8 448,5	9 793,2

Джерело: узагальнено автором за інформацією [2,3]

На сьогодні, основне завдання місцевих органів влади полягає в тому, щоб зосередити кошти на важливих, пріоритетних напрямках забезпечення обороноздатності країни, гуманітарних та соціальних програмах підтримки населення.

Література:

1. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» від 09.06.2021 № 590 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.09.2024).

2. Довідка про виконання бюджету Запорізької міської територіальної громади за 2022 рік. URL: https://zp.gov.ua/upload/editor/dovidka_pro_vikonannya_za_2022_rik.pdf (дата звернення: 28.09.2024).

3. Офіційний сайт Запорізької міської ради. Довідка про виконання бюджету Запорізької міської територіальної громади за 2023 рік. URL: <https://toolkit.in.ua/files/442/upload/Довідка%20про%20виконання%20за%202023%20рік.pdf> (дата звернення: 28.09.2024).

4. Радіонов Ю.Д. Формування і виконання державного та місцевих бюджетів в умовах воєнного стану / Ю.Д. Радіонов. Київ: Економіка та суспільство, 2023. № 53. (дата звернення: 29.09.2024).

Abstract: *In the context of the full-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation, there is a need to find sources of budget revenues and reformat the budget, both in terms of revenues and expenditures. The war has caused serious difficulties for local communities. After all, it is at the local level that humanitarian, communal, logistical and migration problems need to be solved, and the destroyed need to be restored. All of this requires funding.*

Key words: *budget structure, revenues, expenditures, financing, transfers, territorial community.*

**Науковий керівник – ЩЕБЛИКІНА Інна,
к-т екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя**

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

СИЧ Аліна, здобувачка вищої освіти

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Висвітлено тенденції перспективного розвитку штучного інтелекту та технологій в сфері бухгалтерського обліку в світовому просторі. Проаналізовано сучасний стан впровадження механізмів цифрових технологій у сферу бухгалтерського обліку. Наведено оцінку перспектив та можливостей розвитку штучного інтелекту.

Ключові слова: автоматизація, цифрові технології, бухгалтерія, автоматизація, фінанси.

Штучний інтелект (ШІ) активно впроваджується в усі сфери життя, включаючи бухгалтерський облік, де його можна застосовувати для автоматизації повторюваних операцій з підвищеною точністю та ефективністю порівняно з людиною. Динамічні цифрові трансформації створили умови для обробки даних за допомогою хмарних технологій, що забезпечують вільний доступ до інформації з будь-якої точки світу, що довело свою ефективність в умовах глобальної пандемії та збройної агресії проти України. [1]. В умовах руйнівних змін, які українське суспільство переживає останнє десятиліття, зокрема, глобальна пандемія та військовий стан, хмарні технології показали свою ефективність, оскільки змогли забезпечити дистанційну роботу бізнесу і зберегти інформацію.

Big Data та великі дані активно застосовуються в бухгалтерському обліку. Це масштабовані програмними засобами об'ємні масиви різномірної інформації. Завдяки цій технології спрощуються управлінський облік, складання звітності та аналітика. Використання Big Data дозволяє покращити оцінку податкових ризиків і планування діяльності з урахуванням податкових зобов'язань, що позитивно впливає на бізнес-процеси та загальне планування господарської діяльності. [2; 3]

Блокчейн є однією з найбільш застосовуваних новітніх технологій у сфері бухгалтерського обліку, яка була розроблена Кабінетом Міністрів у 2018 році. Його метою є забезпечення автоматизації облікових процесів, точність даних, швидкість обробки інформації [4]. Цифрові тенденції сприяють ухваленню

обґрунтованих управлінських рішень та встановленню порядку в бізнес-процесах (табл.1).

Таблиця 1. **Новітні технології на базі Штучного інтелекту у сфері бухгалтерського обліку**

Назва	Опис
Xero	Програмне забезпечення, яке зберігається на хмарних сервісах, засобами якого можливий облік витрат за категоріями, звіряння по банківським рахункам, обробка інших первинних документів
Sage	Дана програма базується на хмарних технологіях, що автоматизує процеси бухгалтерського обліку. Вона спрощує та пришвидшує процеси звірки, а також аналізує можливі маніпуляції з даними та шахрайські дії
QuickBooks	Завдяки цьому програмному забезпеченню фінансові операції стають надійнішими, точнішими та швидшими. Зокрема, спрощується управління витратами і обробка платежів, а звітність формується в режимі реального часу.
BlackLine	Цей продукт на основі штучного інтелекту полегшує ведення обліку на підприємстві, автоматизуючи облікові операції та звіряння рахунків.
Chat GPT	Чат на основі штучного інтелекту автоматично класифікує бухгалтерські проводки та аналізує фінансові операції. У сфері бухгалтерського обліку він використовується для автоматизації повторюваних завдань і підвищення точності фінансової звітності, що значно прискорює операційні процеси та збільшує обсяг оброблених даних.

Джерело: побудовано за даними [5].

Можливості цифрових технологій дозволяють автоматично виявляти розбіжності в банківських документах, що є важливим для роботи банківської системи, яка вимагає точності та швидкості. Керування витратами також прискорюється та вдосконалюється завдяки автоматичній класифікації, узагальненню інформації про витрати та формуванню звітності за допомогою цієї технології. [4]

Жодна правомірна діяльність не може відбуватися без дії регулювання з боку держави, тож ще у грудні 2022 року Кабінетом Міністрів України було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, яка передбачає базові принципи та перспективи розвитку ШІ до 2030 року. Він надає компаніям можливість здійснювати моніторинг та аналіз податкових ризиків, а також фінансових можливостей. Аналітика на основі ШІ спрощує прогнозування операційної діяльності й допомагає визначати найперспективніші стратегії. Важливим аспектом в оптимізації бухгалтерського

обліку є усунення людського фактора і зниження ризиків навмисних маніпуляцій та шахрайства завдяки використанню ШІ. [6, с. 83]

Отже, переваги штучного інтелекту в облікових операційних процесах очевидні. Впровадження технологій дозволило автоматизувати бізнес-процеси, оптимізувавши їх. Програмне забезпечення на базі штучного інтелекту забезпечує швидкість, точність і захист даних.

Література:

1. Савків У. С., Кузьмін Т. Л. (2023) Удосконалення ведення бухгалтерського обліку та формування звітності в умовах цифрової економіки. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023. No 19. Т. 2. С. 87-95. URL: <http://surl.li/rheoh>
2. Білоус О., Кундеус О. (2023) Трансформація бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2023. No 4 (83). DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.056
3. Податкове планування ТНК на засадах ризик орієнтованого підходу в умовах проекту Верс та діджиталізації економіки / Я. І. Глуценко та ін. *Економічний вісник НТУУ "Київський політехнічний інститут"*. 2023. No 25. С. 38-43. DOI: https://doi.org/10.20535/2307_5651.25.2023.278595
4. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 26(1), 79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)
5. Соколенко Л.Ф. (2023) Chat GPT в бухгалтерському обліку. *Actual issues of the development of science and ensuring the quality of education: proceedings of the 12th International scientific and practical conference (Florence, Italy, March 28-31, 2023)*. Florence, Italy : International Science Group, 2023. С. 72-73. URL: <http://surl.li/rcpqq>
6. Поповиченко І. В., Спірідонова К. О., Андрійчук А. С. (2024) Застосування штучного інтелекту в фінансово-економічному аналізі діяльності підприємства. *Економічний простір*. 2024. No 189. С. 81-84. DOI: https://doi.org/10.32782/2224_6282/189_15

Abstract: *The trends of prospective development of artificial intelligence and technologies in the field of accounting in the global space are highlighted. The current state of implementation of digital technology mechanisms in the field of accounting is analyzed. An assessment of the prospects and opportunities for the development of artificial intelligence is given.*

Keywords: *automation, digital technologies, accounting, automation, finance.*

**Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв**

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ У ПЛАТІЖНИХ ОПЕРАЦІЯХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОБЛІКУ

СИМОВА Анна, здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування Національний університет «Одеська політехніка»

Анотація: Тези присвячені дослідженню використання електронних грошей у платіжних операціях підприємств України, зокрема нормативному регулюванню та бухгалтерському обліку. Розглянуто основні облікові стандарти, а також функції Національного банку та інших емітентів електронних грошей.

Ключові слова: електронні гроші, платіжні операції, бухгалтерський облік, нормативне регулювання.

Протягом останніх десяти років більшість комерційних операцій, особливо в роздрібній торгівлі, перейшли до віртуального простору, що призвело до формування нової галузі суспільних відносин – електронної комерції. У цьому віртуальному просторі з'явилися електронні магазини та нова форма розрахунку – електронні гроші.

Електронні гроші – це цифрова форма платежів, яка дозволяє здійснювати транзакції без готівки чи карток. Вони можуть бути як державними, так і приватними валютами, використовуватись для оплати товарів, послуг, переказів і зберігання грошей на електронних рахунках.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює сфери дії платіжних послуг є Закон України «Про платіжні послуги» від 01.04.2023 № 1591. Даним законом визначено перелік платіжних послуг і порядок їх надання, основні принципи роботи платіжних систем, а також випуск та використання електронних і цифрових грошей Національного банку України [1].

Головним регулятором електронних грошей, як і звичайних грошей, є Національний Банк України. З 1 листопада 2022 року діє Положення №210, яке визначає правила випуску електронних грошей та проведення платіжних операцій з ними. Цим положенням визначено правила та процедури для надання фінансових послуг з випуску електронних грошей та проведення операцій з ними. Воно встановлює вимоги до емітентів електронних грошей та

їхніх агентів, а також обмежує використання електронних грошей і визначає особливості платіжних операцій з ними. [2].

Якщо звичайні гроші має право випускати лише банк, то з електронними грошима коло емітентів є розширеним. Законом України «Про платіжні послуги» визначені установи, які мають статус емітента електронних грошей, окрім банків та Національного банку України це можуть бути інші установи електронних грошей, філії іноземних платіжних установ, оператори поштового зв'язку, органи державної та місцевої влади [1]. Кожен емітент має свою унікальну спеціалізацію, послуги та пропозиції для клієнтів. Це створює конкурентне середовище та збагачує вибір споживачів.

Банки здійснюють випуск електронних грошей в рамках різних платіжних систем, наприклад, Visa, MasterCard, Alfa-Money та інші [3]. Платіжна система не є емітентом карток, не надає кредитів і не встановлює тарифи для еквайрингу. Основна функція платіжної системи полягає у наданні ефективних та надійних фінансових послуг.

У бухгалтерському обліку, електронні гроші класифікують як інші гроші, оскільки вони хоч і відмінні від звичайних грошей, проте легко у них конвертуються. Відповідно до Інструкції № 291 рекомендуємо використовувати рахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» [4].

Як видно з табл. 1, облік електронних грошей не дуже відрізняється від обліку зі звичайними грошима. Єдиний нюанс це комісія банку за відкриття електронного гаманця, яка відображається як адміністративні витрати та зменшує фінансовий результат підприємства.

Отже, зростання популярності електронних коштів, таких як кредитні та дебетові картки, мобільні платежі та інші електронні системи, свідчить про поступове заміщення готівки технологіями, які спрощують процеси платежів та зберігання грошей.

Таблиця 1 Бухгалтерський облік операцій з використанням грошових коштів та їх відображення в бухгалтерському обліку

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1. Переведено гроші з поточного рахунку для відкриття електронного гаманця	333	311	10000,00
2. Зараховано електронні гроші на електронний гаманець	335	333	9800,00
3. Відображено суму комісії банку за відкриття електронного гаманця (2%)	92	333	200,00
4. Здійснено передоплату постачальнику електронними грошима	371	335	4500,00
5. Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644	750,00
5. Оприбутковано товари від постачальника	281	631	3750
6. Списано податковий кредит з ПДВ	644	631	750
7. Здійснено залік взаємозаборгованостей між покупцем та постачальником	631	371	4500

Джерело: власна розробка автора

Перш за все, використання електронних коштів забезпечує зручність та швидкість платежів. Крім того, електронні гроші дозволяють здійснювати платежі в будь-якому місці світу, що робить їх особливо зручними для подорожуючих та людей, що займаються міжнародною торгівлею.

Література:

1. Про платіжні послуги: Закон України від 01.04.2023 р., № 1591-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 28.09.2024)
2. Про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними: Постанова Національного банку України від 29.09.2022 р., № 210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#n103> (дата звернення: 28.09.2024)
3. Харламов П. Електронні гроші прирівняли до звичайних: за що ними можна розрахуватися та чого чекати від податкової. Бізнес-портал Mind.ua. 2023 р. URL: <https://mind.ua/publications/20253065-elektronni-groshi-pririvnyali-do-zvichajnih-za-shcho-nimi-mozhna-rozrahuvatisya-ta-chogo-chekati-vid-podatkov> (дата звернення: 28.09.2024)
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 28.09.2024)

Анотація: The thesis is devoted to the study of the use of electronic money in payment transactions of Ukrainian enterprises, in particular, regulatory regulation and accounting. The main accounting standards, as well as the functions of the National Bank and other issuers of electronic money are considered.

Ключові слова: *electronic money, payment transactions, accounting, regulatory regulation*

*Науковий керівник – СЕЛІВАНОВА Наталя
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

**СЛОБОДЯН Тетяна, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: у дослідженні розглянуто роль внутрішнього аудиту у забезпеченні ефективності бізнес-процесів, зокрема його функції. Підкреслюється, що внутрішній аудит допомагає оптимізувати операційні процеси, зменшувати ризики та впроваджувати інновації.

Ключові слова: внутрішній аудит, бізнес-процеси, управління ризиками, інновації, стратегічні рішення.

Внутрішній аудит є одним із ключових елементів управління ефективністю бізнесу, особливо в умовах динамічних змін сучасного ринку. Його основна роль полягає у забезпеченні прозорості, об'єктивної оцінки ризиків та контролю за бізнес-процесами, що допомагає організаціям досягати своїх стратегічних цілей.

Основні функції внутрішнього аудиту [1, 2, 3]:

1. Оцінка ризиків і контролю. Внутрішній аудит допомагає організаціям ідентифікувати ризики та перевірити, наскільки ефективно впроваджені внутрішні контролю для їхнього мінімізації. Це включає не лише фінансові, а й операційні, стратегічні та регуляторні ризики. За даними дослідження Deloitte, внутрішній аудит надає управлінню організацій об'єктивні рекомендації щодо покращення управління ризиками та контролю, особливо в умовах нестабільності.

2. Підтримка корпоративного управління. Важливою функцією внутрішнього аудиту є підтримка ефективного корпоративного управління. Він надає незалежні оцінки щодо ефективності управлінських процесів, систем

контролю та дотримання етичних стандартів, що допомагає організаціям залишатися відповідальними перед своїми акціонерами і суспільством.

3. Забезпечення відповідності вимогам. Внутрішні аудитори перевіряють дотримання законодавства, стандартів та регуляторних вимог, що знижує ризики штрафів та репутаційних втрат через можливі порушення. Це має велике значення в умовах посилення вимог до бізнесу, зокрема в контексті ESG (екологічних, соціальних та управлінських аспектів).

4. Оптимізація бізнес-процесів. Внутрішній аудит виявляє неефективності у використанні ресурсів. Наприклад, аудит може допомогти компанії зрозуміти, як краще використовувати матеріальні запаси чи оптимізувати офісний простір для підвищення прибутковості. Він також сприяє виявленню прихованих можливостей для інновацій, що дозволяє компаніям залишатися конкурентоспроможними в умовах швидких змін.

Внутрішній аудит відіграє центральну роль у підвищенні ефективності бізнес-процесів. Його робота дозволяє організаціям оптимізувати свої операційні процеси шляхом виявлення неефективностей, відхилень та потенційних загроз. Аудитори пропонують покращення, які не лише усувають недоліки, а й підвищують продуктивність та стійкість бізнесу до змін [1].

Крім того, внутрішній аудит сприяє впровадженню інновацій. За допомогою аналітичних інструментів і технологій аудит може виявляти тренди та патерни, що дозволяє організаціям передбачати потенційні проблеми та адаптуватися до нових умов ринку, як-от кіберзагрози чи зміни в законодавстві.

Завдяки своєму незалежному аналізу внутрішній аудит надає керівництву важливу інформацію для прийняття стратегічних рішень. Це сприяє підвищенню ефективності діяльності компанії та мінімізації ризиків, що важливо в умовах глобалізації та посилення конкуренції на ринку [4].

Внутрішній аудит є важливим інструментом управління бізнесом, який дозволяє організаціям не лише мінімізувати ризики, а й підвищувати свою ефективність і конкурентоспроможність. Через об'єктивну оцінку, оптимізацію процесів та забезпечення відповідності законодавству, внутрішній аудит

допомагає бізнесу залишатися гнучким та стабільним у сучасному світі.

Література:

11. A new era of IA: Paving the way for meaningful impact in 2024. *Deloitte United States*. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/advisory/articles/understanding-the-purpose-of-Internal-audit-from-risk-assessment-to-strategic-insights.html> (дата звернення 25.09.2024).

12. The role of internal audit in ensuring strong corporate governance. *A Modern Governance Company – Diligent*. URL: <https://www.diligent.com/resources/blog/internal-audit-corporate-governance> (дата звернення 25.09.2024).

13. Як внутрішній аудит допомагає виявити потенціал для інновацій? *TMS Academy*. URL: <https://academy.tms.ua/uk/blog-uk/iak-vnutrishnij-audit-dopomahaie-vyivaty-potentsial-dlia-innovatsij/> (дата звернення 25.09.2024).

14. Внутрішній аудит: у чому полягає його сутність і значення. *Менеджмент для управлінців*. URL: https://www.management.com.ua/partners/2023/04/01/vnutrishnij-audit-u-chomu-polyagaye-jogo-sutnist-i-znachennya/#google_vignette (дата звернення 25.09.2024).

Abstract: *the study examines the role of internal audit in ensuring the efficiency of business processes, in particular its functions. It is emphasized that internal audit helps to optimize operational processes, reduce risks and introduce innovations.*

Keywords: *internal audit, business processes, risk management, innovation, strategic decisions.*

**Науковий керівник – ДУБІНІНА Марина,
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв**

ОПОДАТКУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ: НОВІ ПІДХОДИ ТА СТРАТЕГІЇ

СЛОБОДЯН Тетяна, здобувачка вищої освіти

спеціальність 071 Облік і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: у дослідженні розглянуто нові підходи та стратегії оподаткування цифрової економіки, що розвивається стрімкими темпами. Підкреслюється важливість глобальних та локальних рішень для створення справедливої системи оподаткування цифрових бізнесів.

Ключові слова: цифрова економіка, оподаткування, розподіл прибутків.

У світі цифрова економіка швидко розвивається, що створює нові виклики для податкових систем, особливо у питанні оподаткування прибутків великих міжнародних компаній, що працюють в онлайн-середовищі. Це вимагає запровадження нових підходів та стратегій у податковій політиці для забезпечення справедливого розподілу податкових надходжень між країнами.

Однією з ключових проблем є розмиття податкової бази, коли великі транснаціональні компанії переводять прибутки до юрисдикцій з низьким рівнем оподаткування. Для боротьби з цим Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розробила кілька ініціатив, серед яких мінімальна глобальна ставка податку на прибуток (GloBE). Її впровадження допоможе запобігти ухиленню від сплати податків, змусивши компанії сплачувати податки в країнах, де вони отримують доходи, а не лише там, де зареєстровані їхні офіси.

Одним із популярних підходів є модифікований метод розподілу прибутку (метод А), що враховує не тільки фізичну присутність компанії в країні, а й її взаємодію зі споживачами на місцевих ринках. Такий підхід дозволяє оподатковувати прибутки компаній у тих країнах, де фактично відбуваються продажі, навіть якщо компанія там фізично не присутня [1].

ОЕСР розробила глобальну двокомпонентну стратегію щодо подолання проблем цифрової економіки, відому як BEPS 2.0 (Base Erosion and Profit Shifting). Перший елемент передбачає перерозподіл податкових прав між країнами щодо найбільших транснаціональних корпорацій, незалежно від фізичної присутності в країнах, де вони отримують прибутки. Другий елемент

встановлює глобальний мінімальний податок у розмірі 15% для великих міжнародних корпорацій з доходами понад 750 мільйонів євро на рік. Це гарантує, що компанії сплачуватимуть податки, де б вони не вели свою діяльність [2, 3].

Крім глобальних зусиль, деякі країни вводять власні цифрові податки, такі як податок на цифрові послуги (DST). Ці податки зазвичай спрямовані на компанії, що надають цифрові послуги, включаючи рекламу, продажі через онлайн-платформи та медійний контент. Проте, такі односторонні рішення можуть створювати проблеми подвійного оподаткування, що підкреслює необхідність багатостороннього підходу [4].

Виконання глобальних правил щодо оподаткування може вимагати від компаній перегляду своїх структур і процедур, щоб уникнути штрафів і податкових ризиків. Нові підходи до оподаткування цифрової економіки, як на міжнародному рівні, так і в Україні, спрямовані на створення справедливої системи розподілу прибутків. Важливою стратегією є впровадження глобальних податкових стандартів, які допоможуть усунути можливості для податкової оптимізації великих корпорацій.

Література:

15. Цифрова економіка і податки: як вийти із замкнутого кола? *LexInform*. URL: <https://lexinform.com.ua/yuridychna-praktyka/tsyfrova-ekonomika-i-podatky-yak-vyjty-iz-zamknutogo-kola/> (дата звернення 24.09.2024).

16. Taxing the digital economy. *Grant Thornton International Ltd*. URL: <https://www.grantthornton.global/en/insights/articles/taxing-the-digital-economy/> (дата звернення 25.09.2024).

17. Taxation of the Digital Economy. *BDO*. URL: <https://www.bdo.global/en-gb/services/tax/taxation-of-the-digital-economy> (дата звернення 25.09.2024).

18. Taxation of the digital economy. EY - Deutschland | Building a better working world. URL: https://www.ey.com/en_gl/services/tax/digital (дата звернення 25.09.2024).

Abstract: the study examines new approaches and strategies for taxation of the rapidly developing digital economy. The importance of global and local solutions for creating a fair system of taxation of digital businesses is emphasized.

Keywords: digital economy, taxation, distribution of profits.

*Науковий керівник – ЛУГОВА Ольга,
канд. екон. наук, доцентка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ОЦІНКИ СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

**ТІХОНОВА Вікторія, здобувачка вищої освіти,
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Висвітлено роль аналізу в оцінці фінансового стану українських підприємств. Проведено оцінку актуальних методів фінансового аналізу та розроблено рекомендації щодо їх застосування в сучасних умовах.

Ключові слова: фінансовий аналіз, фінансова звітність, фінансовий стан, управління.

У контексті сучасної національної економіки та децентралізації економічних рішень, фінансовий аналіз набув статусу необхідного інструменту управління підприємством. Його застосування дозволяє виявляти та оцінювати фінансові тенденції, визначати конкурентні переваги та слабкі місця підприємства, що є критично важливим для прийняття ефективних управлінських рішень в умовах високої конкуренції.

Фінансовий аналіз – це процес дослідження фінансового стану компанії та основних результатів її фінансово-господарської діяльності, а також засіб накопичення, перетворення та використання фінансової інформації з метою виявлення способів підвищення ринкової вартості компанії та забезпечення її ефективного розвитку. Процес фінансового аналізу зазвичай здійснюється на основі фінансової звітності компанії з метою прийняття відповідних управлінських рішень [1].

Загальна система бухгалтерської звітності, дані з якої є основою для фінансового аналізу, складається з двох підсистем:

1. Фінансової звітності, яка класифікується як публічна (або відкрита) інформація, що забезпечує стандартизовану періодичну звітність та відносну прозорість. Основними її користувачами є зовнішні, наприклад це можуть бути державні органи влади, рейтингові агентства, аналітики, інвестори та інші;

2. Управлінська звітність, інформація якої є конфіденційною. Цей тип звітності включає детальне планування та регулярну звітність для внутрішніх користувачів, якими зазвичай є власники і топ-менеджери з іншими спеціалістами підприємства, які приймають стратегічні рішення.

Основними джерелами інформації для фінансового аналізу є також відкриті дані у форматі опублікованих підприємствами форм фінансової звітності, які включають:

– Баланс (Звіт про фінансовий стан) – це статична картина фінансового стану підприємства на певну дату. Він демонструє рівність між активами (все, що має вартість і приносить користь підприємству), зобов'язаннями (борги підприємства перед іншими суб'єктами) та власним капіталом (частина активів, що належить власникам);

– Звіт про фінансові результати (Звіт про прибутки і збитки) відображає фінансові результати діяльності підприємства за певний період (рік, квартал), демонструє доходи, витрати та чистий прибуток (або збиток) підприємства;

– Звіт про рух грошових коштів показує, як змінювалася сума грошових коштів підприємства за певний період та класифікує рух грошових коштів за трьома видами діяльності: операційною, інвестиційною та фінансовою;

– Звіт про власний капітал відображає зміни у складі власного капіталу підприємства за певний період, а також показує зміни вартості компанії для її власників [2].

Фінансовий аналіз виконує ключові функції в управлінні підприємством:

- контрольна (моніторинг дотримання фінансової дисципліни та нормативно-правових вимог);

- діагностична (виявлення фінансових дисбалансів, ризиків та причин їх виникнення);

- оптимізаційна (обґрунтування оптимальних рішень щодо фінансування, інвестування та інших фінансових операцій);

- прогностична (моделювання майбутніх фінансових показників та сценаріїв розвитку);

- управлінська (розробка заходів для підвищення фінансової ефективності та ринкової вартості підприємства).

Фінансовий аналіз є інструментом стратегічного управління, що дозволяє оцінювати фінансовий стан підприємства, виявляти потенційні ризики та

можливості, а також розробляти ефективні управлінські рішення. Завдяки фінансовому аналізу підприємство може:

- оцінити прибутковість, ліквідність, платоспроможність та інвестиційну привабливість;
- ідентифікувати сильні та слабкі сторони, зовнішні загрози та можливості;
- прогнозувати фінансові показники та сценарії розвитку [3];
- оптимізувати використання ресурсів та підвищувати ефективність діяльності [4].

Отже, фінансовий аналіз відіграє ключову роль в умовах ринкової економіки, надаючи цінну інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та перспективи розвитку підприємства. Цей аналіз є невід'ємною частиною фінансового менеджменту та аудиту, оскільки допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Література:

1. Петрова В. Ф. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз». Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 138 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/83144349.pdf> (дата звернення: 20.09.2024).
2. Корнилюк Р. Фінансовий аналіз на основі відкритих даних. *Блог UC.Market*. URL: <https://blog.youcontrol.market/finansovii-analiz-na-osnovi-vidkritikh-danikh-3/> (дата звернення: 20.09.2024).
3. Потриваєва Н. В. Система збалансованих показників як аналітичний засіб підвищення ефективності функціонування підприємств. *Ефективна економіка*, 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5092> (дата звернення: 27.09.2024).
4. Фінансовий аналіз як інструмент управління підприємством. *Навчальний центр "ДАНКО"*. URL: <https://danco.com.ua/ua/useful/finansovij-analiz-yak-instrument-upravlinnya-pidpriemstvom/> (дата звернення: 20.09.2024).

Abstract: *The role of analysis in assessing the financial condition of Ukrainian enterprises is highlighted. The article evaluates the current methods of financial analysis and develops recommendations for their application in modern conditions.*

Keywords: *financial analysis, financial reporting, financial condition, management.*

**Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р економічних наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв**

АУДИТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАХОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ

**ТЮРЕНКОВА Катерина, здобувачка вищої освіти,
спеціальність 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Висвітлено актуальні проблеми аудиторської діяльності в Україні в контексті нестабільної економічної ситуації та жорсткої конкуренції. Визначено основні перепони ринку аудиторських послуг та запропоновано конкретні заходи для покращення якості аудиторської діяльності в Україні.

Ключові слова: аудит, суспільний нагляд, стандарти аудиту, контроль.

Сьогодні через складну економічну ситуацію більшість українських компаній стикаються з нестабільністю та жорсткою конкуренцією. Це зумовлює необхідність уникати фінансових помилок і впроваджувати дієві управлінські стратегії. У таких умовах актуалізується роль аудиторських послуг, які допомагають підприємствам оцінити своє поточне становище та отримати рекомендації для подальшого розвитку.

Вагомий вклад у розвиток аудиту та ринок аудиторських послуг внесли такі науковці та аудитори, як Жукова Т.А., Ганус І.С., Плікус І.Й., Прохорова Л.І., Юхименко Є.С. У своїх наукових роботах вони висвітлюють теоретичні засади аудиту, методологію його проведення, питання якості, а також проблеми та шляхи вдосконалення аудиторської діяльності.

З розвитком ринкових відносин та різноманіттям форм власності постала необхідність вдосконалення управлінських функцій у виробничому процесі. Це, в свою чергу, зумовило потребу у створенні фінансових контрольних органів, зокрема аудиту. Перехід України на ринкову економіку призвів до суттєвих змін у плануванні, обліку та контролі господарсько-виробничої діяльності, а також до трансформації системи управління комерційними структурами. Цілі підприємницької діяльності, методи їх досягнення та економічні засади суспільства також зазнали кардинальних змін.

Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення

незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно з вимогами користувачів [1].

Головною проблемою українського аудиту, за ствердженням Жукової Т. А., Ганус І. С. та Плікус І. Й., є забезпечення якості в проведенні контрольних процедур аудиторської перевірки. Іншими словами, якість полягає в максимальному задоволенні потреб клієнта послугами. Проте, прихильники підвищення якості аудиту в Україні, а також законодавці та чиновники не можуть до кінця зрозуміти, що саме аудитор надає своєму клієнту [2].

Дослідження доводять про існування не менш важливих проблем, пов'язаних з проведенням аудиторської діяльності, серед яких Прохорова Л.І. та Юхименко Є., виокремлюють такі:

- відсутність достатнього досвіду у здійсненні аудиторської діяльності, оскільки цей тип контролю на вітчизняних підприємствах був запроваджений відносно недавно порівняно з іншими державами;
- обмежена кількість методичних матеріалів та літератури, присвячених вивченню аудиту в Україні;
- невизначеність вартості аудиторських послуг через відсутність чіткої системи ціноутворення [3].

Для вирішення цих проблем можемо запропонувати наступні заходи:

1. запровадження страхування відповідальності аудиторів за результати їхньої роботи через страхові компанії;
2. впровадження єдиних тарифів на аудиторські послуги, що сприятиме підвищенню якості аудиту;
3. створення стандартів, уніфікованих для аудиторської діяльності в Україні.

Погоджуючись з думкою Прохорової Л.І. та Юхименко Є. [3], поліпшення програмного забезпечення з метою удосконалення аудиторської діяльності, запровадження сучасної методики автоматизації для викладання у

зкладах вищої освіти стандартів аудиту та їх практичного застосування створює можливість підтримки навчання на належному рівні і створює умови призвичаїти майбутніх аудиторів до електронних документів для успішного використання в майбутньому.

Нині ринок аудиторських послуг переживає значні зміни, що пов'язані з економічними змінами в Україні. Спостерігається скорочення кількості як аудиторів, так і компаній, які займаються аудиторською діяльністю. Це пояснюється підвищенням вимог до професії аудитора, змінами в податковому законодавстві та зростанням стандартів якості аудиторських послуг.

Отже, підвищити якість аудиторської діяльності в Україні можливо лише шляхом впровадження цілісної та комплексної системи заходів, які будуть зосереджені на вдосконаленні правового регулювання аудиту, запровадженні ефективної системи комп'ютеризації аудиторських процесів, контролю за рівнем професійної підготовки аудиторів і якістю їхніх послуг, забезпеченні реальної незалежності аудиторів та введенні санкцій за надання недостовірних аудиторських послуг.

Література:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017, ВВР, № 2258-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Жукова Т. А., Ганус І. С., Плікус І. Й. (2019) Аналіз ринку аудиторських послуг в Україні. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*, № 2. URL: <https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/media/attachments/2019/12/17/8-63-69.pdf>
3. Прохорова Л.І., Юхименко Є.С. (2019) Аналіз сучасного стану та проблеми реформування і розвитку аудиторської діяльності в Україні на основі міжнародного досвіду. *Молодий вчений*. № 6 (2). С. 205-210. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2576/2560>

Abstract: Current problems of audit activity in Ukraine in the context of unstable economic situation and fierce competition are highlighted. The main obstacles of the audit services market are identified and specific measures are proposed to improve the quality of audit activity in Ukraine.

Key words: audit, public supervision, audit standards, control.

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

ОБЛІК ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

УРНИШ Вікторія, здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Державний податковий університет

Заробітна плата, премії, компенсації та інші форми винагороди – це явища соціально – економічного характеру, основа матеріального добробуту суспільства, явище, без якого життя багатьох з нас не видається можливим. До основних законодавчих актів, що регулюють трудові відносини та порядок нарахування виплат відносять: Кодекс законів про працю в Україні, Закон України «Про оплату праці», Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» [1; 2; 3].

Згідно НП(С)БО 26 «Виплати працівникам», в структурі виплат працівникам, розрізняють чотири групи нарахувань (Таблиця 1), та класифікує їх в залежності від часу та форми їх здійснення.

Таблиця 1 Структура виплат працівникам

1. Поточні виплати працівникам – виплати, що підлягають сплаті протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду, у якому працівники виконують відповідну роботу:
1.1. Заробітна плата за окладами та тарифами;
1.2. Інші нарахування з оплати праці;
1.3. Виплати за невідпрацьований час:
1.3.1. Щорічні відпустки;
1.3.2. Інший оплачуваний невідпрацьований час;
1.1.3. Премії та інші заохочувальні виплати;
1.4. Тощо.
2. Виплати після закінчення трудової діяльності:
Здійснюються за кожною програмою виплат після закінчення трудової діяльності
3. Інші виплати працівникам
3.1. Виплати інструментами власного капіталу;
3.2. Інші довгострокові виплати працівникам.
4. Виплати при звільненні

Джерело: складено автором на основі [3]

Регулювання обліку виплат працівникам передбачає не лише дотримання вимог чинного законодавства, а й відповідності національним стандартам бухгалтерського обліку. НП(С)БО 26 узгоджується з вимогами чинного законодавства, однак може мати деякі відмінності [3].

Згідно з НП(С)БО 26, виплати працівникам визнаються як зобов'язання на дату їх виникнення. Підприємства повинні відображати їх у фінансовій звітності за методом нарахувань, тобто тоді, коли працівники надають свої послуги, а не коли здійснюються фактичні виплати. Це гарантує правильне відображення витрат на оплату праці у відповідних періодах.

Виплати працівникам поділяються на декілька категорій, для кожної з яких передбачено відмінності в обліку і визнанні, зокрема:

1. Короткострокові – виплати, що мають бути здійснені протягом 12 місяців після закінчення звітного періоду, визнаються як поточні зобов'язання в балансі (з/п, премії, відпускні, лікарняні, компенсація за невикористану відпустку тощо).

2. Довгострокові – виплати терміном погашення понад 12 місяців, у балансі відображаються як довгострокові зобов'язання, в окремих випадках - з урахуванням можливості дисконтування (пенсійні зобов'язання, виплати за програмами медичного страхування після завершення роботи, бонуси, що виплачуються після тривалого періоду).

3. По закінченню трудової діяльності - виплати, що здійснюються при звільненні працівника або виході на пенсію. Вони можуть бути у вигляді вихідної допомоги чи одноразових виплат при припиненні трудового договору.

4. У формі часток у капіталі – нарахування, які підприємство здійснює, надаючи працівникам акції або інші форми участі в капіталі. Такі виплати оцінюються за справедливою вартістю на дату їх надання і відображаються як витрати підприємства на оплату праці [4].

Визнання та облік виплат працівникам є важливим аспектом ведення бухгалтерського обліку, оскільки від цього залежить правильність відображення фінансових результатів діяльності підприємства. Виклики, що виникають у цій сфері, включають неоднозначність законодавства, різницю між національними та міжнародними стандартами [5], а також постійні зміни нормативної бази. Підприємствам важливо бути готовими до цих змін і

забезпечувати точність та прозорість виплат, щоб уникати порушень та забезпечити ефективне управління своїми кадровими ресурсами.

Література:

5. Кодекс законів про працю України: Закон від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

6. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 року №108/95 ВР. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z950108?an=1>

7. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: Наказ Міністерства фінансів України від 28 жовтня 2003 року № 601. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03#Text>

8. Лень, В. С., Штупун, М. П. Виплати працівникам: поняття, структура та облік. Проблеми і перспективи економіки та управління. Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів. Вип. № 2 (2), 2021 р. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/68612>

9. Овсюк Н.В., Радченко О.Ю. Виплати працівникам за НП(с)БО 26 та МСФЗ (IAS) 19: порівняльний аспект. Житомирський державний технологічний університет. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Вип. №3 (24). URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3003/40.pdf>

*Науковий керівник – КОЛІСНИК Олена
кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку та консалтингу,
Державний податковий університет,
м.Ірпінь*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

**УСПАСЬКА Оксана, здобувачка вищої освіти,
спеціальність 073 «Менеджмент»,
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Висвітлено сучасні проблеми бухгалтерського обліку. Наголошено на проблемах, пов'язаних із зростанням складності фінансових операцій, кібербезпекою, законодавчих змінах, технологічних новаціях та низькій комунікації між ділянками облікової роботи. Запропоновано можливі шляхи вирішення визначених проблем.

Ключові слова: бухгалтерський облік, управління, інформаційні технології, стратегія.

Бухгалтерський облік є процесом виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передавання інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень. Характеризується чітким систематичним та послідовним відображенням всіх операцій, які відбуваються в господарстві, звітністю, документальним обґрунтуванням, обробкою облікової інформації рахунків, балансів, записів [1].

Основними завданнями бухгалтерського обліку є чітке дотримання Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності, аналіз і перевірка господарської діяльності, контроль за виконанням завдань на виробництві, контроль та облік використання коштів на підприємстві, забезпечення первинного документообігу, побудова обліку на виробництвाम, контроль за зберігання власності та за оплатою заробітної плати [2]. Бухгалтерський облік є важливою складовою фінансового управління в будь-якій організації. Однак, сучасні умови призводять до виникнення ряду проблем, які потребують розв'язання для забезпечення ефективного обліку.

Основними проблемами є:

1. *Зростання складності фінансових операцій*, тобто відбувається розвиток нових технологій, де фінансові операції стають все складнішими, вони включають міжнародні транзакції, валютні операції, інвестиції в різні види активів. Такі операції потребують складного обліку та відповідності міжнародним стандартам. Вирішенням цієї проблеми є використання

програмного забезпечення, яке може автоматично легко, просто та швидко обробляти складні операції, а також підвищення рівня кваліфікації бухгалтерів для роботи з новими типами операцій та технологій.

2. *Кібербезпека* - з розвитком інформаційних та інноваційних технологій бухгалтерські системи все більше стають об'єктами кібератак, саме збереження конфіденційності та захист даних є критично важливими задачами для підприємств. Шляхами вирішення цих проблем є впровадження сучасних новітніх засобів захисту, а саме використання антивірусних програм, шифрування даних та систем багатофакторної аутентифікації, а також проведення тренінгів в яких буде охарактеризовані дії та кроки щодо захисту даних та поведінки у випадку кібератак для своїх працівників, щоб вони були обізнаними в таких ситуаціях.

3. *Зміни в законодавстві* - створюють додаткові труднощі для бухгалтерів, які повинні своєчасно адаптувати свої практики до нових вимог без ніяких труднощів. Саме розробка довгострокових стратегій має допомогти для адаптації до змін у законодавстві, а також використання професійних сервісів, які надають оновлення щодо змін у законодавстві.

4. *Технологічні інновації* - впровадження нових технологій та процесів, які створюють нові можливості та нові виклики для бухгалтерського обліку. Вирішенням цієї проблеми є інвестування в технології для впровадження сучасних систем обліку, а також навчання і розвиток бухгалтерів для роботи з новими технологіями [3,4].

5. *Комунікація та співпраця* - ефективна комунікація між різними відділами організації є ключовим елементом успішного бухгалтерського обліку. Відсутність належної координації може призвести до помилок і затримок в облікових процесах, що може призвести до непередбачуваних наслідків. Шляхом вирішення проблеми виступає впровадження інтегрованих систем управління, використання новітніх сучасних систем, які забезпечують обмін даними та інформацією між усіма відділами організацій та підприємств, а також обговорення поточних питань та завдань, обмін інформацією та думками

завдяки постійним регулярним зустрічам, а також впровадження новітніх модернізованих систем бухгалтерського обліку, які покращуватимуть технологіями бухгалтерські операції та системи, забезпечуватимуть формування та реалізацію державної політики у своїй сфері [2].

Отже, сучасні проблеми бухгалтерського обліку є складними і різноманітними, але завдяки впровадженню нових технологій, підвищенню кваліфікації персоналу та стратегічному плануванню, ці виклики можуть бути успішно подолані. Використання автоматизованих систем, захист даних, адаптація до змін у законодавстві та покращення комунікації допоможуть забезпечити ефективний та надійний бухгалтерський облік.

Література:

1. Бержанір, І. А. (2019) Сучасні проблеми бухгалтерського обліку в Україні. *Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери : матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (24-25 жовт. 2019 р.). Кропивницький : Ексклюзив-Систем, 2019. С. 19–21.
2. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року Розпорядження КМУ від 20.06.2018. №437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80/card2#Card>
3. Potryvaieva, N., Palieiev, A. (2023). Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 27(3), 18-30. <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>
4. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 26(1), 79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)

***Abstract:** Modern problems of accounting are highlighted. The problems related to the increasing complexity of financial transactions, cyber security, legislative changes, technological innovations and low communication between areas of accounting work are emphasized. Possible ways of solving the identified problems are proposed.*

***Keywords:** accounting, management, information technologies, strategy.*

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р економічних наук, професорка,
професорка кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКАМИ Й ОБОВ'ЯЗКОВИМИ ПЛАТЕЖАМИ

ХОЗЯШЕВ Олексій, здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: розглянуто методичні підходи щодо організації внутрішнього контролю розрахунків підприємства з бюджетом за податками й обов'язковими платежами, які допомагають забезпечити дотримання законодавства, мінімізувати податкові ризики та уникнути штрафів.

Ключові слова: контроль, розрахунки з бюджетом за податками й обов'язковими платежами, методика, внутрішній аудит.

Контроль розрахунків підприємства з бюджетом за податками та обов'язковими платежами є ключовим елементом корпоративного податкового менеджменту, що дозволяє оптимізувати податкову діяльність підприємства. Основною метою внутрішнього контролю цих розрахунків є забезпечення дотримання вимог податкового законодавства, а також мінімізація ризиків санкцій і фінансових втрат.

Основні етапи контролю розрахунків підприємства з бюджетом за податками й обов'язковими платежами можуть включати наступні кроки:

- 1) організація податкового контролю;
- 2) аналіз податкових зобов'язань;
- 3) перевірка облікових записів;
- 4) моніторинг податкової звітності;
- 5) проведення внутрішніх аудитів;
- 6) оцінка податкових ризиків;
- 7) взаємодія з податковими органами;
- 8) ведення податкового календаря.

Деталізуємо зазначені заходи. Зокрема, при організації податкового контролю необхідно визначити відповідних осіб, наприклад: бухгалтера, працівника фінансового відділу (фінансового директора) або внутрішнього аудитора, яким делегуються повноваження щодо попередження, виявлення та усунення недоліків як у діяльності суб'єкта підприємництва, так і під час

створення фінансової, управлінської, податкової та інших видів звітності [1]. Обліковці розробляють політику підприємства і процедури на ділянці податкового обліку, встановлюють чітку систему звітності та контролю строків сплати податків.

З огляду на те, що контроль є однією з основних функцій управління і об'єднує різні види управлінської діяльності, то при його організації необхідно здійснювати аналіз інформації про процеси і результати діяльності суб'єкта господарювання [2]. У цьому аспекті бажано регулярно аналізувати податкові зобов'язання підприємства, оцінювати відповідності фактичних податкових розрахунків законодавчим нормам; перевіряти правильність застосування податкових ставок та податкових пільг.

При перевірці облікових записів необхідно проводити ревізію податкових документів (накладних, рахунків-фактур, договорів); зіставляти дані податкової звітності з бухгалтерськими даними, а також здійснювати контроль податкової реєстрації податкових накладних.

Моніторинг податкової звітності повинен включати перевірку правильності складання податкових декларацій і розрахунків; аналіз наявності податкових переплат чи недоїмок; моніторинг співвідношення відображення інформації у обліковій та податковій звітності.

Внутрішній контроль передбачає періодичні перевірки податкових операцій і розрахунків; оцінку системи внутрішнього контролю щодо податків, а також виявлення та усунення помилок у податкових розрахунках.

Важливим при організації контролю розрахунків з бюджетом за податками й обов'язковими платежами є оцінка податкових ризиків. Аналіз податкових ризиків в перевірочній роботі (документальні перевірки) буде проводитися саме з точки зору загальної системи оподаткування [3]. Також проводиться ідентифікація поточних податкових ризиків (штрафи, пені); аналіз податкових наслідків за неправомірні операції; обґрунтування заходів для зниження ризиків (податкове планування, оптимізація процесів).

Окремою складовою організації внутрішнього контролю розрахунків

підприємства з бюджетом за податками й обов'язковими платежами є налагодження взаємодії з податковими органами, наприклад: підтримку актуальних контактів з податковими органами; оперативне реагування на запити, перевірки, листи від податкової служби та управління спірними питаннями та підготовка пояснень або скарг за потреби.

Для підприємств, які здійснюють поточний контроль розрахунків з бюджетом за податками й обов'язковими платежами доречно розробляти податковий календар за всіма платежами та у розрізі кожного податку. Контроль за подачею податкових декларацій та сплатою податків здійснюється відповідно до складеного графіку. У ньому зазначають дедлайн проведення оплати податків та подання податкової звітності. Безсумнівним плюсом є автоматизація процесу нагадування про строки [4].

Зазначена методика внутрішнього контролю спрямована на попереджувальний характер визначення, своєчасності та повноти сплати податкових зобов'язань, що спрямоване на зниження ризиків, пов'язаних із негативними наслідками порушення вимог податкового законодавства.

Література:

1. Шерстюк О.Л. Методика внутрішнього контролю розрахунків підприємства за податками та іншими обов'язковими платежами. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2023. Вип. 55. С. 67-76. URL: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2023/55-2023/11.pdf>
2. Євдокимов В.В. Взаємозв'язок бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю в управлінській діяльності підприємства. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/82676/86064>
3. Золотарьова М. основні податкові ризики підприємства. URL: https://biz.ligazakon.net/analytcs/227546_osnovn-podatkov-riziki-pdprimstva
4. Ткачик Л.П. Особливості функціонування корпоративного податкового менеджменту. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2013-12_0-pages-333_338.pdf

Abstract: *the study examines methodical approaches to the organization of internal control of the company's calculations with the budget for taxes and mandatory payments, which help to ensure compliance with the law, minimize tax risks and avoid fines.*

Keywords: *control, calculations with the budget for taxes and mandatory payments, methodology, internal audit.*

*Науковий керівник – ЛУГОВА Ольга,
канд. екон. наук, доцентка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ВИТРАТ НА УТРИМАННЯ АВТОТРАНСПОРТУ

**ЦАПЕНКО Анастасія, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Національний університет «Одеська політехніка»**

Анотація: У цій роботі проведено дослідження процесу бухгалтерського обліку витрат на утримання автотранспортних засобів. Розкрито поняття автотранспорту.. Визначено ключові завдання, що стосуються організації обліку витрат на утримання автотранспорту. Описано бухгалтерський облік витрат на технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів, а також матеріальні витрати. Запропоновано рекомендації для підвищення ефективності використання автотранспорту на підприємстві та оптимізації витрат на його утримання.

Ключові слова: автотранспорт, акумуляторні батареї, паливно-мастильні матеріали, облік витрат.

Автотранспорт є важливою частиною основних засобів підприємства, яка впливає на формування собівартості продукції та доходів при його використанні для подальшої реалізації товарів, виконання робіт або надання послуг.

Основні витрати на утримання автотранспорту на підприємстві пов'язані з технічним обслуговуванням, ремонтом (поточним і капітальним), паливно-мастильними матеріалами, амортизацією, витратами на оплату праці та соціальними заходами відповідно [1; 2]. Система технічного обслуговування та ремонту автотранспорту представлена на рис. 1.

Щоденне технічне обслуговування автомобіля виконується раз на добу, а ТО-1 і ТО-2 – відповідно до пробігу транспортного засобу. Для легкових автомобілів ТО-1 проводять кожні 5000 км, а ТО-2 – кожні 20000 км. Для вантажних автомобілів ці показники становлять 4000 км для ТО-1 і 16000 км для ТО-2. Сезонне технічне обслуговування здійснюється навесні та восени, зазвичай у поєднанні з ТО-2. До технічного обслуговування входять: заміна шин і акумуляторів, санітарна обробка автомобіля, а також заправка експлуатаційними рідинами [1; 2].

Особливу увагу в обліку витрат на утримання автотранспорту приділяють використанню шин та акумуляторів. Їхня вартість враховується у первісній

вартості автомобіля при його придбанні. Під час списання шин використовують норми експлуатаційного ресурсу пневматичних колісних транспортних засобів і спеціалізованих машин на колісних шасі.

Рис. 1 . Схема технічного обслуговування та ремонту автотранспорту

Джерело: узагальнено автором за інформацією [1; 2]

Основними критеріями списання є пробіг, дорожньо-кліматичні умови місцевості відповідно до вимог Методичних рекомендацій щодо нормування витрат палива, електроенергії, мастильних та інших експлуатаційних матеріалів від ДП «ДержавтотрансНДІпроект». [1;3;4;5]

На сьогодні нормативно-правова база України перебуває в процесі активних змін у зв'язку з інтеграцією в європейське економічне середовище, що впливає на розвиток правових засад обліку витрат на утримання автотранспорту.

Тому під час відображення в бухгалтерському обліку витрат на утримання автотранспорту підприємство самостійно розробляє внутрішню документацію, що стосується витрат на утримання автотранспорту: внутрішні накази, акти списання, акти встановлення норм витрат палива тощо. Крім цього, підприємство самостійно вирішує, в склад яких витрат їх включати витрати на утримання автотранспорту відповідно вимогами НП(С)БО 7 «Основні засоби», НП(С)БО 9 «Запаси», НП(С)БО 16 «Витрати», а також зі врахуванням типу підприємства, видів його діяльності за КВЕД, призначення автотранспорту.

Тому для вдосконалення обліку витрат на утримання автотранспорту на підприємстві рекомендовано використовувати спеціальні програми та додатки, GPS-трекінг на кожен службовий автотранспорт, планувати економічно вигідні маршрути, застосовувати системи внутрішнього контролю над витратами на утримання автотранспорту та дотримання норм витрат ПММ, експлуатації автотранспорту і планування витрат, що покращить контроль на витратами, зменшить їх розмір, а в результаті зменшить собівартість виробленої продукції, товарів, робіт, послуг.

Література:

1. Захожай В.Б., Базась М.Ф., Матюха М.М., Базась В.М. Бухгалтерський облік в галузях економіки: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / К.: МАУП, 2005. –698 с.

2. Наказ Міністерства транспорту «Про затвердження «Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту» від 30.03.1998р № 102 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0268-98#Text> (дата звернення: 27.09.2024).

3. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України «Про затвердження Експлуатаційних норм середнього ресурсу пневматичних шин колісних транспортних засобів і спеціальних машин, виконаних на колісних шасі» від 20.05.2006р № 488 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0712-06#Text> (дата звернення: 27.09.2024).

4. Методичні рекомендації з нормування витрат палива, електричної енергії, мастильних, інших експлуатаційних матеріалів автомобілями та технікою / ДП «ДержавтотрансНДІпроект» URL: <https://insat.org.ua/files/services/ldvpe/6/metod.pdf> (дата звернення: 27.09.2024).

5. Базові норми витрат (доповнення до Методичних рекомендацій з нормування витрат палива, електричної енергії, мастильних, інших експлуатаційних матеріалів автомобілями та технікою) / ДП «ДержавтотрансНДІпроект» URL: <https://insat.org.ua/files/services/ldvpe/6/baz.pdf> (дата звернення: 27.09.2024).

Анотація: In this work, a study of the process of accounting for vehicle maintenance costs is carried out. The concept of motor vehicles is revealed. The key tasks related to the organization of accounting for the costs of maintaining motor vehicles are defined. The accounting of costs for maintenance and repair of motor vehicles, as well as material costs, is described. Recommendations are offered for increasing the efficiency of the use of vehicles at the enterprise and optimizing the costs of its maintenance.

Ключові слова: vehicles, batteries, fuel and lubricants, cost accounting.

*Науковий керівник – СЕЛІВАНОВА Наталя,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Національний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «НІБУЛОН» ЗА ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

*ЦАПИК Дар'я, здобувачка вищої освіти,
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа страхування та фондовий
ринок
Миколаївський національний аграрний університет*

Анотація: У роботі досліджено сутність фінансової стійкості підприємства. Проаналізовано основні показники фінансової стійкості ТОВ «НІБУЛОН» та запропоновано напрями посилення фінансової стійкості підприємства у період воєнного та післявоєнного стану.

Ключові слова: ліквідність; фінансова стійкість; воєнний стан; фінансова звітність.

В економіці постійно відбуваються коливання, які так чи інакше впливають на роботу підприємств. Серед основних причин, які викликають коливання: зміна попиту і пропозиції, цін на сировину, економічні кризи та інші. Тому аналіз фінансової стійкості підприємства набуває особливої актуальності в умовах невизначеності та циклічності функціонування економіки. Введення в Україні воєнного стану внесло свої корективи у ведення господарської діяльності, з огляду на непередбачуваність та складність ситуації.

В економічній літературі немає чіткого визначення фінансової стійкості підприємства. Але такі науковці як: Яришко О.В., Фатюха В.В., Ткаченко Є.Ю. стверджували, що фінансову стійкість підприємства можна визначити, як здатність підприємства формувати фінансові ресурси таким чином, щоб забезпечити можливість постійної рівномірної основної діяльності, з урахуванням всіх ризиків та змін зовнішнього середовища [3].

Використовуючи дані, наведені у таблиці 1, розглянемо вплив військового стану в Україні на фінансову стійкість товариства з обмеженою відповідальністю «НІБУЛОН».

ТОВ «НІБУЛОН» у 2021-2023 р.р. знаходилося у нестійкому стані. В 2021 році підприємство мало збитки, але початок повномасштабного вторгнення в 2022 році, значно погіршив показники фінансової стійкості.

Таблиця 1 Показники фінансової стійкості ТОВ «НІБУЛОН» за 2021-2023 рр. млн грн

Показники	Роки			Абсолютне відхилення показників 2023 до	
	2021	2022	2023	2021	2022
Наявність власних коштів	-10813	-18050	-16885	-6072	1165
Наявність власних та довгострокових позикових коштів	-1324	-15827	-15055	-13731	772
Наявність загальних коштів	4454	602	2790	-1664	2188
Запаси	10052	4682	4890	-5162	208
Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів	-20866	-22733	-21775	-909	958
Надлишок (+) або дефіцит (-) власних або довгострокових позикових коштів	-11376	-20510	-19945	-8569	565
Надлишок (+) або дефіцит (-) загальних коштів	-5598	-4080	-46110	-40512	-42030

Джерело: виконано розрахунки на основі інформації з сайту «Clarity Project» [2].

Підприємство зіткнулося з проблемою платоспроможності. Дебіторська заборгованість сплачувалася не вчасно, що негативно вплинуло на фінансовий стан підприємства. Підприємство за 2021-2023 р.р. має трьохкомпонентний показник стійкості в такому вигляді: $S = \{0,0,1\}$.

Отже, фінансова стійкість є дуже важливим показником для будь-якого підприємства, і ТОВ «НІБУЛОН» не є винятком. Для покращення ситуації на підприємстві, варто поліпшити управління запасами, що призведе до зменшення витрат та покращення ліквідності. Також потрібно шукати нові

ринки збуту. Залучити нові інвестиції, що суттєво змінить ситуацію на підприємстві.

Література:

1. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2356/1/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2.pdf>
2. Фінансова звітність ТОВ «НІБУЛОН»: <https://clarity-project.info/>
3. Яришко О.В., Фатюха В.В., Ткаченко Є.Ю. Фінансова стійкість підприємства: сутність та основи управління: http://market-infr.od.ua/journals/2021/56_2021/24.pdf

***Abstract:** The work examines the essence of the financial stability of the enterprise. The main indicators of the financial stability of "NIBULON" LLC were analyzed and directions for strengthening the financial stability of the enterprise during the wartime and postwar period were proposed.*

***Keywords:** liquidity; financial stability; martial law; financial reporting.*

*Науковий керівник – БІЛЧЕНКО Олександр,
кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
в.о. декана обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м.Миколаїв*

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА ОБЛІК ТА АУДИТ

**ЦИГАНКОВА Євгенія, здобувачка вищої освіти
спеціальність 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Обґрунтовано необхідність цифровізації обліку та аудиту, наголошуючи на модернізації облікових процесів і впровадженні інформаційних технологій. Визначено переваги та недоліки цифровізації. Доведено, що впровадження цифрових інструментів є необхідним для підвищення продуктивності та точності фінансового управління.

Ключові слова: автоматизація, управління, бізнес, інформаційні технології.

Цифровізація у сфері обліку та аудиту являє собою процес модернізації цих сфер за допомогою електронних засобів та систем. Це сприяє автоматизації облікових процедур, забезпеченню електронного обміну даними та інтеграції реальних і віртуальних бізнес-процесів. Такий підхід дозволяє підприємствам ефективніше управляти ресурсами та оперативно отримувати необхідну аналітику для прийняття стратегічних рішень. В умовах сучасних викликів особливо актуальним стає розвиток цифрової економіки в Україні. [4]

Для більш точного розуміння та впровадження цифрових інновацій важливо враховувати досвід світових лідерів, таких як Великобританія, де в 2017 році був ухвалений Акт про цифрову економіку (Digital Economy Act 2017). Цей документ визначає правила роботи цифрових послуг, регулює використання персональних даних, встановлює права та обов'язки онлайн-сервісів, а також надає рекомендації щодо продажу і купівлі послуг в інтернеті. [2]

В Україні питання цифровізації стало актуальним завдяки проєкту «Цифровий порядок денний України – 2020», створеного за підтримки міжнародних компаній. Він визначає ключові напрями розвитку цифрової економіки, включаючи автоматизацію обліку та аудиту, покращення господарського контролю та інтенсифікацію управлінських процесів [1].

У сучасних умовах цифровізація стимулює інтеграцію нових технологій, таких як штучний інтелект та автоматизовані системи аудиту. Це, своєю чергою, змінює підходи до професійної діяльності бухгалтерів та аудиторів,

збільшуючи їх роль у процесах прогнозування та аналітики. Проте для успішної цифровізації в Україні потрібно вирішити низку проблем, серед яких ключовими є питання законодавчого регулювання даних, захисту інтелектуальної власності та боротьби з кіберзлочинністю [5]. Впровадження нових ІТ-продуктів потребує підвищеної уваги до безпеки даних і конфіденційної інформації. [3]

Цифровізація також відкриває нові перспективи для розвитку економіки, сприяючи появі нових бізнес-моделей, робочих місць та вдосконаленню державного управління. Держава має стати активним гравцем у підтримці цього процесу, стимулюючи впровадження інноваційних рішень та цифрових сервісів. Цифровізація змінює підходи до управління бізнесом, створюючи нові можливості для підприємств. Прозорість, яку забезпечують цифрові технології, може сприяти зменшенню корупції, спрощенню регуляторних процедур та полегшенню ведення бізнесу. [6]

Цифровізація економіки здійснює також і негативний вплив на ведення обліку й аудиту. По-перше, існують ризики кібербезпеки, які можуть призвести до витоку даних і фінансових втрат. Технічні проблеми, такі як збої в програмному забезпеченні, можуть спричинити помилки в облікових записах. Працівники потребують нових навичок, що може ускладнити їх підготовку. Залежність від технологій зменшує гнучкість у реагуванні на зміни, а автоматизація може призвести до меншої уваги з боку аудитора, що впливає на якість аудиту.

Отже, цифровізація у сфері аудиту та обліку є ключовим етапом модернізації економічних процесів, яка відкриває нові можливості для автоматизації, підвищення прозорості та ефективності управління підприємствами. Впровадження новітніх інформаційних технологій дозволяє скоротити витрати, прискорити обмін інформацією та оптимізувати бізнес-процеси. Водночас, Україна стикається з викликами, які потребують вирішення, зокрема законодавчого регулювання даних, кібербезпеки та фінансування. Забезпечення успішної цифровізації сприятиме підвищенню

конкурентоспроможності держави на міжнародному рівні, створенню нових робочих місць та розвитку економіки в цілому.

Література

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. // Офіційний вісник України від 23.02.2018 р., № 16, стор. 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
2. Вінник О. (2017) Регулювання відносин у сфері цифрової економіки: проблеми термінології. *Підприємництво, господарство і право*. № 11. С. 163–166. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/11/35.pdf>
3. Kulynych M., Zhylenko L. (2019) Exclusion of the content of objects and the accounting method in the conditions of digital economy. *Economic Journal of Lesya Ukrainka Eastern European National University*. Vol. 2 No. 18. URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/465>
4. Ткачук Г.О. (2019) Цифрові трансформації: взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства. *Економіка харчової промисловості*. Том 11, Вип. 4. С. 42-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2019_11_4_7
5. Шаповалова О.В. (2019) Цифровізація економіки у протидії зловживанням та корупції. *Перші наукові читання пам'яті академіка В.К. Мамутова : матеріали круглого столу (8 лютого 2019 р., м. Київ)*. Наук. ред. В.А. Устименко. НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень, 2019. 264 С.117-121. URL: <http://www.iepd.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/04/Zbirka-08-02-2019.pdf>
6. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., Nesterchuk, I. (2022). Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 26(1), 79-88. URL: [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8)

Abstract: *the need for digitalization of accounting and auditing is substantiated, emphasizing the modernization of accounting processes and the introduction of information technologies. Advantages and disadvantages of digitization are determined. It has been proven that the implementation of digital tools is necessary to improve the productivity and accuracy of financial management.*

Keywords: *automation, management, business, information technologies.*

*Науковий керівник – ПОТРИВАЄВА Наталя,
д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський
національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ: ЗНАЧЕННЯ, МЕТА, ЗАВДАННЯ

ЦИМБАЛ Антоніна, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет

Анотація: Визначено роль контролю за розрахунками з покупцями та замовниками, визначено мету та систематизовано завдання.

Ключові слова: покупці, замовники, контроль, розрахунки.

У своїй діяльності підприємство здійснює продаж матеріальних цінностей та надає послуги. На цьому етапі виникають фінансові відносини з покупцями та замовниками. Правильна організація розрахунків із ними суттєво впливає на матеріальне забезпечення та постачання відповідно до договірних зобов'язань і комерційних угод. Запровадження ж системи контролю та моніторингу процесу розрахунків з покупцями та замовниками є критично важливим для будь-якого бізнесу оскільки:

- регулярний контроль допомагає забезпечити, що всі фінансові операції проводяться своєчасно та коректно. Це дозволяє уникнути проблем з грошовим потоком і зменшує ризик виникнення заборгованостей;

- неправильні розрахунки або затримки у платежах можуть призвести до фінансових втрат або навіть до неплатоспроможності компанії. Контроль допомагає виявити і усунути такі проблеми до того, як вони стануть критичними;

- прозорість і точність у розрахунках сприяють довірі і задоволенню клієнтів. Це важливо для підтримки хороших бізнес-відносин і повторних продажів;

- достовірний облік розрахунків допомагає уникнути помилок при підготовці податкових декларацій і забезпечити своєчасну сплату податків;

- правильний контроль за розрахунками може допомогти уникнути юридичних суперечок і штрафів за порушення контрактних зобов'язань;

- систематичний контроль дозволяє виявляти і виправляти недоліки в процесах, що веде до підвищення загальної ефективності компанії;

- точні дані про розрахунки допомагають в аналізі фінансових показників і плануванні бюджету, що необхідно для стратегічного управління бізнесом.

Мета контролю розрахунків з покупцями охоплює кілька напрямків:

1. Забезпечення фінансової точності: за допомогою контролю можна упевнитися, що всі фінансові операції виконані правильно і відповідно до умов договору. Зокрема, це може бути перевірка точності рахунків, своєчасності платежів і відповідності сум.

2. Запобігання дебіторській заборгованості: контроль за розрахунками допомагає виявити і вчасно вирішити питання, що можуть призвести до утворення дебіторської заборгованості. Це важливо для підтримання позитивного грошового потоку.

3. Оптимізація грошового потоку: відстеження розрахунків допомагає ефективно управляти грошовими ресурсами суб'єктів господарювання, забезпечуючи своєчасне надходження платежів та уникнення затримок, що можуть вплинути на фінансову стабільність.

4. Підвищення клієнтського сервісу: своєчасний і точний контроль за розрахунками сприяє збереженню добрих відносин з покупцями, знижуючи ризик непорозумінь і конфліктів.

5. Покращення управлінських рішень: регулярний моніторинг розрахунків надає важливу інформацію для фінансового аналізу та планування, що допомагає в прийнятті обґрунтованих бізнес-рішень.

6. Своєчасне виявлення проблем: контроль за розрахунками дозволяє швидко виявляти і виправляти проблеми, такі як неплатежі або помилки у документації, до того, як вони стануть серйозними.

7. Забезпечення відповідності регуляторним вимогам: дотримання фінансових та бухгалтерських стандартів є важливим для відповідності нормативним вимогам і уникнення штрафів.

8. Підвищення фінансової прозорості: контроль допомагає забезпечити прозорість у фінансових операціях, що може бути важливим для довіри як з боку клієнтів, так і для внутрішнього аналізу компанії.

Таким чином, контроль за розрахунками з покупцями є важливою частиною ефективного фінансового управління, що сприяє підтриманню стабільності, розвитку бізнесу і досягненню стратегічних цілей.

Завдання контролю розрахунків з покупцями можуть варіюватися в залежності від конкретних потреб і структури бізнесу, але загалом вони включають:

1. Перевірка точності рахунків: забезпечення, що всі рахунки, виставлені покупцям, є точними і відповідають умовам договору. Це включає перевірку правильності сум, опису товарів або послуг, а також застосування відповідних податків і знижок.

2. Контроль за своєчасністю платежів: відстеження строків оплати і забезпечення, щоб покупці сплачували рахунки у встановлені терміни. Це може включати надсилання нагадувань про сплату та моніторинг прострочених платежів.

3. Управління дебіторською заборгованістю: виявлення і управління заборгованостями, включаючи вжиття заходів для стягнення боргів з простроченими платежами, переговори з покупцями про графік погашення заборгованості, і у разі потреби — застосування юридичних заходів.

4. Перевірка і коригування документів: перевірка правильності всіх супутніх документів, таких як акти виконаних робіт, накладні, контракти, і внесення необхідних коригувань у разі помилок.

5. Аналіз фінансових даних: проведення регулярного аналізу фінансових даних для виявлення тенденцій і потенційних проблем, таких як затримки в оплаті, високий рівень дебіторської заборгованості або невиправдані витрати.

6. Управління кредитними ризиками: оцінка кредитоспроможності покупців перед наданням їм товарів чи послуг на умовах відстрочки платежу, а також встановлення лімітів кредитування для зменшення фінансових ризиків.

7. Підтримка взаємин з клієнтами: забезпечення високого рівня обслуговування клієнтів шляхом своєчасного вирішення питань, що виникають щодо розрахунків, а також ведення чіткої і прозорої комунікації.

8. Документування і звітність: ведення точного обліку всіх розрахунків і створення звітів для внутрішнього і зовнішнього аудиту. Це також включає підготовку фінансових звітів для аналізу та прийняття рішень.

9. Своєчасне вирішення суперечок: виявлення і вирішення будь-яких розбіжностей або суперечок, що виникають між компанією і покупцями, таких як помилки в рахунках або невідповідності в документах.

10. Оптимізація процесів: вдосконалення процедур і систем для покращення ефективності і точності обліку розрахунків, включаючи автоматизацію процесів і впровадження нових технологій.

Отже:

- контроль за розрахунками є невід'ємною частиною успішного ведення бізнесу, адже він забезпечує фінансову дисципліну і допомагає досягти довгострокових цілей суб'єктів господарювання;

- узагальнені завдання розрахунків з покупцями допомагають забезпечити ефективний фінансовий контроль, підтримувати позитивні стосунки з покупцями і забезпечувати стабільний фінансовий стан компанії.

Література:

1. Волковицька О. М., Болтач С. Ю. Механізм та інструменти контролю розрахунків з покупцями і замовниками в сучасних умовах господарювання. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 1. С. 34-37. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2015/10.pdf

2. Маркова Т.Д., Головаченко Л.М., Стрепенюк М.М., Римар Г.А. Особливості внутрішньогосподарського контролю розрахунків з покупцями та реалізації готової продукції // Економіка харчової промисловості. 2018. Т. 10, Вип. 3. С. 83-93; doi: 10.15673/fe.v10i3.1065

Abstract: *The article defines the role of control over settlements with customers and clients, defines the purpose and systematizes the tasks.*

Keywords: *buyers, customers, control, settlements.*

***Науковий керівник –ЛЕГА Ольга,
к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет,
м.Полтава***

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

ЧИЖЕВСЬКА Людмила, здобувачка вищої освіти спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: У дослідженні проаналізовано вплив податкової політики на фінансовий стан підприємства в умовах кризи, таких як пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення в Україну 2022 року. Здійснено аналіз змін у податковому законодавстві та їх наслідків для підприємств. Досліджено, як податкові пільги та стимули сприяють підтримці бізнесу, а також як податкове навантаження впливає на ліквідність, інвестиційну діяльність та конкурентоспроможність. Результати дослідження підкреслюють важливість адаптації податкових стратегій для забезпечення фінансової стабільності підприємств у кризових умовах.

Ключові слова: податкова політика; фінансовий стан; пандемія COVID-19; повномасштабне вторгнення; податкове законодавство; економічна криза.

Податкова політика відіграє вирішальну роль у визначенні фінансового стану підприємства, особливо в умовах кризи, таких як пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення в Україну, яке триває з 2022 року. У таких обставинах податкове регулювання стає ще більш важливим для забезпечення фінансової стабільності та виживання бізнесу.

Рівень податкового навантаження є критичним чинником, який впливає на чистий прибуток підприємства. Високі податкові ставки можуть суттєво зменшувати прибуток після сплати податків, що, своєю чергою, обмежує можливості для реінвестування та розвитку бізнесу. З іншого боку, наявність податкових пільг та знижок може сприяти поліпшенню фінансового стану підприємства, знижуючи його податкові зобов'язання та підвищуючи доступний для інвестицій капітал.

Пандемія COVID-19 спричинила значний економічний спад, що вимагало від урядів введення тимчасових податкових заходів для підтримки підприємств. В Україні були запроваджені такі зміни в податковому законодавстві:

1. Звільнення від сплати ЄСВ (єдиного соціального внеску) для фізичних осіб-підприємців (ФОПів) на період карантину. Це було запроваджено Законом України № 533-IX від 17.03.2020 року [1].

2. Зменшення ставок ПДВ для окремих категорій товарів та послуг, зокрема для медичних товарів. Це було передбачено Законом України № 540-IX від 30.03.2020 року [2].

Повномасштабне вторгнення в Україну у 2022 році спричинило ще більше економічних труднощів. У відповідь на ці виклики уряд України ввів ряд податкових послаблень та змін, спрямованих на підтримку бізнесу:

1. Запровадження тимчасового звільнення від податку на прибуток для підприємств, що зазнали значних втрат через військові дії, що закріплено в Законі України № 2120-IX від 15.03.2022 року [3].

2. Введення можливості розстрочки податкових зобов'язань для підприємств, що розташовані на тимчасово окупованих територіях або в зоні активних бойових дій (Закон України № 2142-IX від 24.03.2022 року) [4].

Податкова політика впливає на грошові потоки та ліквідність підприємства. Регулярні податкові платежі можуть створювати значний тиск на грошові потоки, особливо якщо підприємство зіштовхується з високими податковими зобов'язаннями. Це може призвести до тимчасових касових розривів та вимагати ефективного управління ліквідністю для забезпечення фінансової стабільності. Водночас можливість відстрочки податкових платежів чи їх розстрочки може допомогти підтримувати стабільність грошових потоків та зменшувати фінансові ризики.

Податкова політика впливає на інвестиційну діяльність та розвиток підприємства. Податкові стимули, такі як податкові кредити на дослідження та розвиток, можуть значно заохочувати підприємства до інвестування в нові технології та інновації, що сприяє їхньому довгостроковому зростанню. Відсутність таких стимулів, навпаки, може обмежувати можливості для стратегічного розвитку та зростання підприємства.

Зміни в податковому законодавстві можуть вимагати перегляду фінансових планів та стратегій підприємства. Наприклад, введення нових податків або зміна ставок може вимагати коригування бюджетів та прогнозів для збереження фінансової стабільності. Необхідність дотримання податкового

законодавства також може вимагати додаткових ресурсів на податковий облік та аудит, що впливає на операційні витрати підприємства.

Податкова політика впливає на конкурентоспроможність підприємства. Підприємства, які мають доступ до більш сприятливих податкових умов, можуть мати конкурентні переваги на ринку, оскільки вони можуть інвестувати більше коштів у розвиток та розширення свого бізнесу. Національні відмінності у податкових режимах можуть також впливати на рішення про місце розташування виробництва чи штаб-квартири підприємства, що має стратегічне значення для їхнього глобального розвитку.

Таким чином, податкова політика в умовах кризових ситуацій, таких як пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення в Україну, відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та діяльності підприємств. Ефективне управління податковими зобов'язаннями та адаптація до змін у податковому середовищі є критичними для досягнення оптимальних фінансових результатів та збереження конкурентоспроможності.

Література:

1. Закон України № 533-IX від 17.03.2020 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20> (дата звернення: 24.07.2024).

2. Закон України № 540-IX від 30.03.2020 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text> (дата звернення: 24.07.2024).

3. Закон України № 2120-IX від 15.03.2022 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення можливостей для задоволення критичних потреб громадян під час війни». URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html> (дата звернення: 24.07.2024).

4. Закон України № 2142-IX від 24.03.2022 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо звільнення від сплати податків та зборів у зв'язку з введенням воєнного стану». URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77318.html> (дата звернення: 24.07.2024).

Abstract: *The study analyzed the impact of tax policy on the financial condition of the enterprise in crisis conditions, such as the COVID-19 pandemic and a full-scale invasion of Ukraine in 2022. An analysis of changes in tax legislation and their consequences for enterprises was carried out. It examines how tax benefits and incentives support business, as well as how tax burdens affect liquidity, investment activity, and competitiveness. The results of the study emphasize the importance of adapting tax strategies to ensure the financial stability of enterprises in crisis conditions.*

Key words: *tax policy; financial condition; the COVID-19 pandemic; full-scale invasion; tax legislation; economic crisis.*

*Науковий керівник – МІКУЛЯК Катерина,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПАТ «БАНК ВОСТОК»

**ЧИСТЯКОВА Діана, здобувачка вищої освіти
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: *застосовано моделі ймовірності банкрутства банків різних науковців; здійснено аналіз ймовірності банкрутства ПАТ «Банк Восток». Виокремлено ключові результати аналізу.*

Ключові слова: *банк; ймовірність банкрутства; ризики.*

Останні роки стали досить складними для економіки України та для банківського сектору зокрема, проте в таких умовах відсутня узагальнена система або алгоритм прогнозування ймовірності банкрутства банків. Вітчизняні науковці зосереджені на дослідженні платоспроможності підприємств, але розроблені ними моделі не підходять для банків через специфіку їхньої діяльності, тому важливо здійснити аналіз ймовірності банкрутства банку.

Для аналізу обрано ПАТ «Банк Восток», український комерційний банк, який було зареєстровано 17 жовтня 2002 року під назвою «Агробанк». До кінця 2006 року він увійшов до складу Home Credit Group, ставши правонаступником усіх прав і зобов'язань «Агробанку» та ПАТ «Хоум Кредит Банк», та лише у 2012 році банк почав функціонувати під назвою «Банк Восток».

Для діагностики було запропоновано три моделі розрахунку ймовірності банкрутства. Так, у 2000 р. Юджин Кочак став розробником багатofакторної моделі прогнозування банкрутства банку. Дана модель має такий вигляд:

$$Z = 1,8601 * V_1 - 2,008 * V_6 + 4,7043 * V_9 - 1,263 * V_{11} + 1,4248 * V_{46} + 2,3574 * V_{56} - 1,656 * V_{58} + 4,4307 * V_{62} \quad (1)$$

Більш детально значення кожного показника та його розрахунку наведений у табл. 1.

Таблиця 1 Розрахунки оцінки ймовірності банкрутства ПАТ «Банк Восток» за моделлю Юджина Кочака

Показники	Роки		
	2021	2022	2023
V_1 – чистий прибуток / зобов'язання банку;	0,02	0,01	0,01
V_6 – операційні витрати / активи;	0,04	0,05	0,06
V_9 – доходи по кредитах / активи;	0,07	0,09	0,09
V_{11} – заробітні плати / активи;	0,03	0,03	0,02
V_{46} – цінні папери / робочі активи;	0,49	0,47	0,72
V_{56} – інші доходи (небанківська діяльність) / активи;	0,000003	0,000003	0,000007
V_{58} – прострочені кредити / активи;	0,18	0,16	0,12
V_{62} – резервні фонди / неповернені кредити;	0,01	0,02	0,02
Z	0,66	0,78	1,24

Джерело: розраховано автором із використанням фінансової звітності ПАТ «Банк Восток»

Отже, протягом усього періоду показник залишався вище 0 і щорічно зростає, що дозволяє з ймовірністю 95,7% стверджувати про відсутність ризику банкрутства банку. Берзен Ейгі Ердоган у 2008 році також розробив модель для прогнозування ймовірності банкрутства банків, яка виглядає:

$$XB = - 13,2074 + 0,6261 * C_2 - 2,1699 * C_{12} + 9,4295 * C_{14} + 5,5284 * C_{16} + 2,3612 * C_{17} - 1,7048 * C_{19} \quad (2)$$

Розрахунки наведені у табл. 2.

Модель дозволяє оцінити ймовірність настання банкрутства банку з точністю 95%. Граничне значення показника – 0,5. Тобто якщо показник банку є вищим від 0,5, то банкрутство банку не загрожує.

Таблиця 2 Розрахунки ПАТ «Банк Восток» до моделі оцінки ймовірності банкрутства Берзена Ейгі Ердогана

Показники	Роки		
	2021	2022	2023
S_2 – (власний капітал + загальний дохід) / (депозити+ недепозитні фонди);	0,21	0,27	0,24
S_{12} – чистий прибуток (збиток) / активи;	0,01	0,01	0,01
S_{14} – чистий прибуток (збиток) / власний капітал;	0,22	0,19	0,13
S_{16} – процентні доходи / процентні витрати;	3,20	2,74	2,47
S_{17} – непроцентні доходи/ непроцентні витрати;	0,62	0,66	0,54
S_{19} – резерви на втрати за кредитами / всього виданих кредитів.	0,14	0,08	0,08
XВ	7,85	5,27	2,90

Джерело: розраховано автором із використанням фінансової звітності ПАТ «Банк Восток»

Третьою моделлю, що обрана для аналізу стала модель А.В. Череп, О.А. Комісаренко, які розробили власну модель.

$$K = 0,413 * X_2 - 1,216 * X_8 + 0,648 * X_{14} + 5,18 * X_{19} - 1,631 * X_{24} - 0,339 \quad (3)$$

Результати розрахунків відображені у табл. 3.

Таблиця 3 Розрахунки ПАТ «Банк Восток» до моделі оцінки ймовірності банкрутства А.В. Череп, О.А. Комісаренко

Показники	Роки		
	2021	2022	2023
X_2 – чистий прибуток / активи;	0,01	0,01	0,01
X_8 – операційний дохід / операційні витрати;	1,09	0,93	0,98
X_{14} – кредити / зобов'язання;	0,51	0,49	0,35
X_{19} – прибуток / власний капітал;	0,22	0,19	0,13
X_{24} – депозити / зобов'язання.	0,96	0,95	0,94
K	1,77	1,73	2,19

Джерело: розраховано автором із використанням фінансової звітності ПАТ «Банк Восток»

Беручи до уваги те, що $K > 0,5$, тому банк можна вважати фінансово стабільним. Таким чином, зважаючи на результати проведених досліджень, було встановлено, що ймовірності банкрутства відсутня, можна стверджувати, що банк не має суттєвих проблем та є фінансово стійким. Проте, все ж можна розглянути загальні рекомендації. Навіть якщо ймовірність банкрутства є низькою, проведення санації може бути доцільним для зміцнення позицій банку та забезпечення його стабільного розвитку. Доречно переглянути структуру активів, встановити непрофільні або неприбуткові активи та здійснити їх

реалізацію (тих, які не приносять достатнього прибутку, для вивільнення коштів). Можна здійснити покращення якості активів шляхом реструктуризації проблемних кредитів та посилення контролю за кредитними ризиками. Доречно також провадити ефективну систему управління ризиками шляхом створення або вдосконалення системи моніторингу та контролю за ризиками.

Література:

1. Бойко В.М., Волкова Н.І. Управління фінансовою стійкістю банківської системи в контексті волатильності фінансового ринку. *Modern Economics*. 2021. № 27. С. 21-28.
2. Масюк Ю.В. Сучасний менеджмент фінансової стійкості банківських установ. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання економіки, фінансів, менеджменту та права в сучасних умовах». 2023. С. 51-53.
3. Нікольчук Ю.М. Організаційно-економічний механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Економічні науки*. 2021. №1. С. 217-222.
4. ПАТ «Банк Восток»: офіційний сайт URL: <https://bankvostok.com.ua> (дата звернення: 24.07.2024).
5. Череп А.В., Комісаренко О. А. Розробка моделі прогнозування банкрутства комерційних банків України на основі зарубіжного досвіду. URL: file:///C:/Users/Пользователь/Downloads/a_v_k,+3.pdf (дата звернення: 24.07.2024).

Abstract: bank bankruptcy probability models of various scientists are applied; an analysis of the probability of bankruptcy of Bank Vostok PJSC was carried out. The key results of the analysis are highlighted.

Key words: bank; probability of bankruptcy; risks.

*Науковий керівник – МІКУЛЯК Катерина,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ВПЛИВ ГІПЕРІНФЛЯЦІЇ НА МЕТОДОЛОГІЮ ТА ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

**ШАПОВАЛОВ Максим, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування**

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Анотація: У цій статті розглядаються наслідки гіперінфляції для практики бухгалтерського обліку та аудиту з особливим акцентом на економічному середовищі України. Підкреслюються виклики, пов'язані з гіперінфляцією, які були проаналізовані задля отримання інформації щодо оптимізації методології та організації обліку та аудиту на підприємстві.

Ключові слова: Гіперінфляція, бухгалтерський облік, аудит, методологія, звітність, економіка.

Сьогодні Україна переживає складні часи, пов'язані з економічною нестабільністю та високою інфляцією. Гіперінфляція, як потужний економічний феномен, вносить значні спотворення в облікову систему підприємств, ускладнюючи процес формування достовірної фінансової звітності. В таких умовах аудиторам доводиться працювати з низкою нових викликів, пов'язаних з оцінкою ризиків, розробкою ефективних обліково-аналітичних процедур та формулюванням обґрунтованих аудиторських висновків. Саме тому розуміння того, як гіперінфляція впливає на методологію та організацію обліку на підприємстві, є критично важливим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, оцінки інвестиційних ризиків та забезпечення прозорості фінансових звітів.

На гіперінфляцію вказують такі фактори, як ціни, відсотки та заробітна плата, пов'язані з індексом цін, а також кумулятивна інфляція за три роки, що становить приблизно 100 відсотків або більше (IAS 29) [1].

Облік операцій у гіперінфляційній економіці за своєю суттю є складним, що підтверджують компанії, які працюють у Венесуелі. Так, наслідком гіперінфляційної кризи стало те, що такі транснаціональні компанії як Ford, Procter&Gamble та Halliburton сповільнили виробництво чи припинили інвестиції в Венесуелі [2].

Вищевикладені твердження є цілком справедливими і відображають реальність ведення бізнесу в умовах екстремальної інфляції. Кожна складова

складності методології бухгалтерського обліку в умовах інфляційних процесах має свої особливості, які потребують детального аналізу та розроблення висновків (таблиця 1). Особливо це актуально сьогодні, коли економіка нашої країни перебуває в умовах війни.

Таблиця 1 **Відмінні риси методології обліку в гіперінфляційній економіці**

Риси	Характеристика
Частий перерахунок	Основною характеристикою гіперінфляції є постійна зміна купівельної спроможності грошей. Це вимагає від компаній частого перерахунку активів, зобов'язань та власного капіталу в поточні ціни, що суттєво ускладнює обліковий процес.
Визначення вартості	Визначення справедливої вартості активів та зобов'язань стає складним завданням через відсутність надійних ринкових цін. Це особливо стосується довгострокових активів, таких як нерухомість та обладнання.
Дефляція активів	Гіперінфляція часто супроводжується дефляцією активів, тобто зменшенням їхньої реальної вартості. Це вимагає від компаній створення резервів під знецінення активів.

Джерело: розроблено автором

Гіперінфляція, частий перерахунок активів, зобов'язань і капіталу в поточні ціни, а також визначення справедливої вартості активів за відсутності стабільних ринкових цін значно ускладнюють обліковий процес на підприємстві. Щоб подолати ці проблеми, необхідно часто переоцінювати активи, використовувати індекси цін, створювати резерви під знецінення та розкривати детальну інформацію у фінансових звітах. Такі чинники вимагають адаптації облікової політики до нового бізнес-середовища.

Підприємства змушені постійно переглядати свою облікову політику, щоб адаптуватися до нових умов, що може призвести до невідповідностей між фінансовою звітністю різних періодів. Тому створення еластичної облікової політики, яка передбачає використання альтернативних методів оцінки (дисконтованих грошових потоків, порівняння продажів, коригування вартості активів на індекс інфляції) та розробка різноманітних сценаріїв розвитку подій, дозволить підприємствам краще адаптуватися до мінливих економічних умов.

Суб'єкт господарювання повинен оцінювати свої результати та фінансовий стан у своїй функціональній валюті. Однак після перерахунку фінансова звітність може бути представлена в будь-якій валюті шляхом

переведення результатів і фінансового стану відповідно до МСБО 21 (IAS 21) [3].

Прогнозується, що середній рівень інфляції в Україні буде безперервно знижуватися між 2024 і 2029 роками загалом на 1,5 %, а у 2029 році очікується, що інфляція складе п'ять відсотків. Згідно з визначенням Міжнародного валютного фонду, показник вимірює інфляцію на основі річної зміни середнього індексу споживчих цін. Останній виражає середній рівень цін країни на основі типового кошика споживчих товарів і послуг [4].

Навіть при прогнозованому зниженні інфляції, українські підприємства повинні бути готові до викликів, пов'язаних з нестабільністю економічного середовища. В таких умовах традиційні методи обліку можуть призвести до того, що фінансова звітність не відобразатиме реального фінансового стану підприємства. Тож адаптація облікової політики, використання методів обліку, враховуючі складності в умовах інфляційних процесах, та посилення внутрішнього контролю є ключовими факторами для забезпечення достовірності фінансової звітності в умовах кризового суспільства.

Література:

1. Hyperinflationary economies. KPMG. URL: <https://kpmg.com/us/en/articles/2023/hyperinflationary-economies.html> (Дата звернення: 26.09.2024).
2. BBC News Україна. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/business/2016/05/160524_coca_cola_venezuela_she (дата звернення: 26.09.2024).
3. IFRS - IAS 29 Financial Reporting in Hyperinflationary Economies. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-29-financial-reporting-in-hyperinflationary-economies/> (дата звернення: 26.09.2024).
4. Ukraine - inflation rate 2029 | Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/296164/ukraine-inflation-rate/> (дата звернення: 26.09.2024).

Annotation: This article examines the consequences of hyperinflation for the practice of accounting and auditing with a special emphasis on the economic environment of Ukraine. Challenges related to hyperinflation are highlighted, which were analyzed to obtain information on optimizing the methodology and organization of accounting and auditing at the enterprise.

Keywords: Hyperinflation, accounting, audit, methodology, financial reporting, economy.

Науковий керівник – МАРЧУК Ульяна, к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, м. Київ

ОПТИМІЗАЦІЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ФОПІВ: ШЛЯХИ ТА РІШЕННЯ

**ШТЕФАН Віталій, здобувач вищої освіти,
ЛИМАР Анастасія, здобувачка вищої освіти,
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет**

Анотація: Визначено роль фізичних осіб-підприємців для вітчизняного бізнесу, систематизовано переваги та недоліки, узагальнено шляхи покращення бізнес-середовища.

Ключові слова: бізнес-середовище, фізичні особи-підприємці, малий бізнес, спрощена система оподаткування.

Фізична особа-підприємець (ФОП) в Україні відіграє важливу роль у бізнес-середовищі країни. Це пояснюється:

- *гнучкістю і простотою:* ФОП є однією з найзручніших форм ведення бізнесу в Україні завдяки простоті реєстрації і адміністрування. Це дозволяє малим і середнім підприємцям швидко почати свою діяльність з мінімальними витратами;

- *податковими перевагами:* для ФОП передбачено спрощену систему оподаткування, що може включати єдиний податок. Це знижує податкове навантаження на підприємців і спрощує ведення бухгалтерії;

- *можливістю масштабування:* хоча ФОП більше підходить для малого бізнесу, він також може бути важливим етапом для тих, хто планує розширюватися. Відкриття ФОП дозволяє протестувати ідеї, а з часом перейти на інші форми організації бізнесу, такі як ТОВ (товариство з обмеженою відповідальністю).

- *підтримкою локального бізнесу:* ФОП часто займаються локальною торгівлею або надають послуги, що сприяє розвитку локальної економіки і створенню робочих місць;

- *легкістю в управлінні:* управління ФОП менш складне порівняно з юридичними особами. Власник є одночасно і керівником, і підзвітним особою, що дозволяє швидше приймати рішення і адаптуватися до змін в ринковому середовищі;

- *проблемами і викликами:* попри численні переваги, ФОП може

зіштовхуватися з певними проблемами, такими як нестабільність податкового законодавства, високий рівень податкових перевірок або обмеження в доступі до фінансування;

Таким чином, ФОП є ключовим елементом для розвитку бізнесу в Україні, особливо в контексті малого та середнього підприємництва, та допомагає підтримувати економічну активність на локальному рівні.

Діяльність фізичної особи-підприємця (ФОП) має чимало як переваг, що робить цей статус популярним, так і недоліків, які можуть вплинути на ефективність бізнесу – табл. 1.

Переваги роблять ФОП привабливим вибором для тих, хто хоче розпочати бізнес з мінімальними витратами та адміністративними зобов'язаннями. Недоліки ж можуть вплинути на ефективність і розвиток бізнесу ФОП, тому важливо ретельно оцінити всі аспекти перед прийняттям рішення про вибір форми організації підприємства.

Таблиця 1 Переваги та недоліки діяльності фізичних осіб-підприємців (ФОП)

Переваги	Недоліки
1. <i>Простота реєстрації та адміністрування:</i> реєстрація ФОП є швидкою та відносно легкою процедурою, що дозволяє швидко почати бізнес; адміністративні вимоги та звітність для ФОП менші порівняно з іншими формами бізнесу.	1. <i>Обмежена відповідальність:</i> ФОП несе особисту відповідальність за борги і зобов'язання бізнесу. Це означає, що у разі фінансових труднощів або судових позовів його особисте майно може бути задіяне для погашення боргів.
2. <i>Спрощена система оподаткування:</i> ФОП має можливість використовувати спрощену систему оподаткування (єдиний податок), що зменшує податкове навантаження; залежно від обраної групи платника єдиного податку, ФОП може сплачувати податки за спрощеними ставками і без додаткових зобов'язань щодо ведення складної бухгалтерії.	2. <i>Обмежені можливості для залучення інвесторів:</i> ФОП не може випускати акції або залучати інвестиції так, як юридичні особи. Це може обмежити можливості для масштабування бізнесу і залучення капіталу.
3. <i>Гнучкість у веденні бізнесу:</i> ФОП може оперативно адаптуватися до змін у бізнес-середовищі завдяки відсутності складної корпоративної структури; власник має повний контроль над бізнесом і може швидко приймати рішення без необхідності погоджувати їх з іншими партнерами чи акціонерами.	3. <i>Обмеження на кількість працівників:</i> хоча законодавство не встановлює жорстких обмежень на кількість працівників для ФОП, великі компанії або ті, що мають значні обсяги діяльності, зазвичай обирають інші форми бізнесу, такі як ТОВ, для полегшення управлінських процесів.

Переваги	Недоліки
4. <i>Низькі витрати на ведення бізнесу:</i> витрати на ведення бухгалтерії і юридичні послуги для ФОП зазвичай менші, ніж для юридичних осіб, таких як ТОВ; витрати на адміністративні послуги також зменшені завдяки спрощеній формі бізнесу.	4. <i>Обмеження на види діяльності:</i> деякі види діяльності можуть бути заборонені або обмежені для ФОП через законодавчі або регуляторні вимоги. Це може включати ліцензовані види діяльності, для яких потрібні спеціальні дозволи або сертифікати.
5. <i>Можливість легального ведення бізнесу:</i> ФОП легально може здійснювати комерційну діяльність, отримувати доходи і сплачувати податки, що дозволяє уникнути проблем із законом і можливих штрафів.	5. <i>Складнощі з податковою звітністю:</i> незважаючи на спрощену систему оподаткування, ФОП може зіштовхуватися з труднощами у правильному веденні звітності та адмініструванні податків, особливо при зміні податкового законодавства.
6. <i>Можливість отримання кредитів та державних дотацій:</i> ФОП може отримувати кредити від банків і фінансових установ, хоча й умови можуть бути менш вигідними, ніж для більших підприємств; можливість участі у державних програмах підтримки малого бізнесу, таких як дотації або гранти.	6. <i>Відсутність пільг та соціальних гарантій:</i> ФОП не завжди має доступ до соціальних пільг, таких як лікарняні або пенсійні накопичення, що є стандартними для найманих працівників.
7. <i>Мінімальні вимоги до бухгалтерії:</i> ФОП може використовувати спрощену бухгалтерію, що полегшує ведення фінансових звітів і звітності.	7. <i>Вразливість до змін у законодавстві:</i> часті зміни в податковому та іншому законодавстві можуть створювати непередбачуваність для ФОП і вимагати постійного моніторингу і адаптації до нових умов.
8. <i>Гнучкість у виборі діяльності:</i> ФОП може займатися різними видами діяльності без обмежень, якщо це не суперечить законодавству.	8. <i>Обмеження в міжнародній діяльності:</i> ФОП може зіткнутися з обмеженнями при веденні міжнародної діяльності, такими як складнощі з укладанням контрактів з іноземними партнерами або питаннями валютного регулювання.
	9. <i>Низький рівень довіри:</i> у деяких випадках клієнти або партнери можуть ставитися менш серйозно до ФОП у порівнянні з юридичними особами, що може вплинути на репутацію бізнесу та можливості для укладання великих угод.

Джерело: узагальнено авторами на підставі [1-5]

Покращення бізнес-середовища для фізичних осіб-підприємців (ФОПів) може включати різноманітні заходи, спрямовані на зменшення адміністративних бар'єрів, підвищення прозорості та забезпечення кращих умов для ведення бізнесу. Зокрема:

- спрощення адміністративних процедур через розвиток електронних сервісів для реєстрації бізнесу, подання звітності та сплати податків. Це

зменшить бюрократію та скоротить час на виконання адміністративних процедур;

- зменшення кількості документів і запитів через спрощення вимог до подання документів і звітів, зменшення їх кількості і уникнення дублювання інформації;

- впровадження стабільних та прозорих податкових ставок, спрощення обліку і звітності, можливість введення більш гнучких податкових ставок або спеціальних пільг для малих бізнесів;

- зменшення податкового навантаження через зменшення єдиного податку для ФОПів або надання податкових канікул на початкових етапах бізнесу;

- забезпечення простіших умов для отримання кредитів і дотацій для ФОПів, включаючи підтримку з боку держави або фінансових установ;

- сприяння залученню інвестицій у малі та середні підприємства через програми інвестування та пільгові умови для стартапів;

- надання безкоштовних або доступних юридичних консультацій для ФОПів з питань бізнес-діяльності, укладання контрактів та захисту прав;

- забезпечення ефективного захисту прав ФОПів, спрощення процедур вирішення бізнес-спорів і зменшення корупційних ризиків;

- організація програм навчання для підприємців з питань управління бізнесом, фінансового планування та маркетингу;

- надання консультаційних послуг з розвитку бізнесу, зокрема щодо виходу на нові ринки, впровадження інновацій та ефективного управління;

- створення та підтримання бізнес-інкубаторів, коворкінгових просторів і підприємницьких хабів для забезпечення ФОПів необхідними ресурсами та умовами для роботи;

- підтримка розвитку логістичної та торгової інфраструктури для полегшення доступу до ринків і зменшення витрат на транспортування;

- впровадження ефективних механізмів боротьби з корупцією та забезпечення прозорості у взаєминах між бізнесом і державними органами;

- запровадження систем моніторингу і контролю за виконанням законодавства та дотриманням норм у бізнес-середовищі;

- підвищення обізнаності ФОПів про їхні права та обов'язки, доступні ресурси та можливості через інформаційні кампанії, вебінари та консультації;

Впровадження цих заходів може суттєво покращити бізнес-середовище для ФОПів в Україні, сприяти зростанню малого і середнього бізнесу та загальному економічному розвитку країни.

Література:

1. Коцупатрий М.М., Ковач С.І., Безверхий К.В. Системи оподаткування діяльності фізичних осіб-підприємців в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. №10(136). С. 183 – 194.

2. ФОП або ТОВ. Що вибрати? URL: <https://gc.ua/uk/fop-abo-tov-shho-vibrati/>

3. Реєстрація ФОП. Переваги ФОП та основні недоліки. URL: <https://prikhodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/reestraciya-fop-perevagi-fop-ta-osnovni-nedoliki/>

4. Пономарьова В. О. Яку форму ведення бізнесу обрати: ФОП ЧИ ТОВ? URL:

<http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/3088/1/Пономарьова%20В.О.%20Яку%20форму%20ведення%20бізнесу%20обрати%20ФОП%20чи%20ТОВ.pdf>

5. Лега О.В., Панченко І.Г. Переваги та недоліки спрощеної системи оподаткування малих підприємств. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін: Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю). Полтава, 2020. С. 322-326. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua/bitstream/handle/123456789/5373>

Abstract: *The article defines the role of individual entrepreneurs for domestic business, systematizes the advantages and disadvantages, and summarizes the ways to improve the business environment.*

Keywords: *business environment, individual entrepreneurs, small business, simplified taxation system.*

**Науковий керівник –ЛЕГА Ольга,
к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет,
м.Полтава**

Секція 8. Національна безпека держави. Продовольча, інформаційна, енергетична та екологічна безпека територій та регіонів світу

**ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ:
МИНУЛЕ І СУЧАСНІСТЬ**

***БОБОВИК Володимир, здобувач вищої освіти
спеціальність 051 Економіка
Миколаївський національний аграрний університет***

Анотація: У дослідницькій роботі розглянуто проблеми екологічного стану Півдня України. Основну увагу в роботі автор акцентує на основні проблеми екосистеми Півдня України та степової зони України. Автор дає узагальнену характеристику причин та джерел забруднення, їх негативний вплив на екосистему даного регіону, тенденції погіршення стану. Подальших досліджень потребує у розв'язуванні питань навколо екологічної ситуації Півдня України та реалізації рекреаційних та екологічних програм.

Ключові слова: Південь України, степова зона, індустріалізація, посухи, війна.

Південь України розташований у степовій та лісостеповій континентальній природній зоні. Сухі вітри, що рухаються зі сходу та південного сходу, не мають природного бар'єра у степовій зоні, впливають на випаровування вологи та сприяють посушливості регіону, ерозії ґрунтів.

Впродовж багатьох століть Південь України мав низьку щільність населення, основу господарства складало скотарство. Лише у XVIII-XIX століттях почалися процеси колонізації та заселення регіону, де створились перші великі поселення й міста. Однак продовжувались посухи, через що землеробство було обмежене, порівняно з територіями північніше.

Зміни відбулися у XX ст., коли прийшло директивне планування УСРР, пізніше УРСР, почати розвідку та використання природних ресурсів регіону. Важливою подією стало проведення індустріалізації 30-х років, протягом якого були створено промислове виробництво товарів та енергії. Індустріалізація негативно вплинула на вразливу степову зону. Забруднення відходами виробництва погіршувало екологічний стан, а зміни ландшафту для будівництва гідроелектростанцій порушували водний баланс.

Новоутворенням 40-х років став «Великий план перетворення природи», утілений радянською владою. Цей масштабний проєкт передбачав вирощування

широких лісосмуг для захисту земель від суховіїв та створення водно-каналльної системи для зрошення сільського господарства. Цей план дозволив знизити вплив посух та збільшити врожайність землі. Проте виникли проблеми з погіршення водного балансу регіону та значного пошкодження екосистеми степу. Масштабні зрошувальні системи призвели до засолення ґрунтів і деградації природних середовищ проживання тваринного світу [1].

Впродовж другої половини ХХ ст. продовжувався розвиток промисловості в регіоні, що руйнувало природні процеси та збільшувало площі забруднення та шкідливих викидів. Будівництво хімічних комбінатів, атомних та теплових електростанцій негативно впливало на водні ресурси регіону, що пришвидшувало деградацію ґрунтів та природних водойм, засолення ґрунтів і зменшення біорізноманіття Півдня України.

За часів незалежності України, екологічний стан Півдня України продовжував погіршуватися. Надмірне й безконтрольне використання добрив та пестицидів у сільському господарстві, збільшили процент кислотності ґрунтів, яке супроводжувалося зниженням кількості рослинності регіону. Використання хімікатів призвело до збільшення токсинів у водоймах та у землі, що сприяло процесам ерозії [2].

При цьому інтенсивне землеробство стало причиною виснаження мінеральних природних добрив та гумусу, що зменшує загальну рослинність регіону та кормову базу для фауни. Буде зменшуватися популяція тварин дикої природи внаслідок зменшення кількості потрібної їжі для сприятливого життя в степу [2].

Загальносвітовою тенденцією для Півдня України є глобальне потепління, яке впливає на вологість повітря регіону, спричиняє посушливість та аномальну спеку, що негативно впливає на стан окремих видів тваринного та рослинного світу, звужує кормову базу та запаси води в ґрунті. Також, збільшується вірогідність посух у регіоні, що завдає шкоди природним системам [2].

Окремою негативною подією стала повномасштабна війна, де Південь України став одним із головних епіцентрів військових дій. Використання великої кількості бойових речовин руйнують екосистему регіону в цілому та завдає удару по окремим представникам флори й фауни, що порушує нормальні природні процеси. Постійні пожежі знищують рослинний покрив степової зони, що негативно впливає на ланцюги живлення тваринного світу, а охоронні природні зони стали полем битв, де гине велика кількість рідкісних тварин. Це не тільки загрожує вимиранням окремих видів, а й погіршує загальний екологічний баланс регіону, ускладнюючи його відновлення у майбутньому [3].

Означені проблеми потребують негайного вирішення після закінчення бойових дій, заради здорового майбутнього нинішніх і прийдешніх поколінь українців.

Література

1. Чепурда Г. М. «Великий план перетворення природи» (1948 – 1965 рр.): український вимір : дис. ... д-ра іст. наук : 07. 00. 01. Черкаси, 2017. 426 с.
2. Екологічні проблеми Півдня України: виклики і шляхи вирішення. URL: <https://sw.dei.gov.ua/post/3140>
3. «Випалена земля». Як війна впливає на екологію півдня України? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-viyna-pivden-ekolohiya-spalena-zemlya/32191731.html>

Анотація: The research work examines the problems of the ecological state of the South of Ukraine. The main focus of the author's work is on the main problems of the ecosystem of Southern Ukraine and the steppe zone of Ukraine. The author gives a generalized description of the causes and sources of pollution, their negative impact on the ecosystem of this region, trends of deterioration. Further research is needed to resolve issues related to the ecological situation of Southern Ukraine and the implementation of recreational and environmental programs

Ключові слова: Southern Ukraine, steppe zone, industrialization, droughts, war.

*Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії
і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЧНІ СТАНДАРТИ В БІЗНЕСІ

**ЛОБОДА Дмитро, здобувач вищої освіти,
НОВИЦЬКА Ілона, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Запорізький національний університет**

Анотація: актуальність переходу до зеленої економіки в контексті сучасних екологічних викликів. Зелена економіка, що поєднує економічне зростання та збереження природних ресурсів, пропонує стратегії стійкого розвитку, засновані на мінімізації відходів, оптимізації використання ресурсів та впровадженні відновлюваної енергетики. У документі наголошується на важливості екологічних стандартів (ISO 14001, EMAS, GRI) для бізнесу, які допомагають компаніям не лише зменшувати свій вплив на довкілля, а й підвищувати ефективність, знижувати ризики та покращувати репутацію.

Ключові слова: зелена економіка, сталий розвиток, відновлювана енергетика, екологічні стандарти.

У сучасному світі питання екології набувають особливої ваги, адже людська діяльність значною мірою впливає на стан навколишнього середовища. Саме тому концепція зеленої економіки стає дедалі актуальнішою, пропонуючи стратегії стійкого розвитку, що поєднують економічне зростання та збереження екологічного балансу.

Зелена економіка передбачає оптимізацію використання природних ресурсів, зниження викидів та розвиток відновлюваної енергетики. Вона базується на принципах, які стимулюють циркулярну економіку — модель, де ресурси використовуються повторно, а відходи мінімізуються. Соціальна справедливість також є ключовим елементом зеленої економіки, оскільки рівний доступ до екологічних благ і можливостей забезпечує гармонійний розвиток суспільства.[1]

Для бізнесу зелена економіка відкриває нові горизонти. Сьогодні компанії все більше орієнтуються на впровадження екологічних стандартів, що дозволяє їм відповідати вимогам часу та бути конкурентоспроможними. Ці стандарти можуть бути як обов'язковими, так і добровільними, але всі вони спрямовані на зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Наприклад, міжнародний стандарт ISO 14001 допомагає підприємствам впроваджувати

системи екологічного менеджменту[2], а європейська система EMAS дозволяє бізнесам контролювати та вдосконалювати свої екологічні показники. [3]

Важливою частиною екологічних стандартів є звітність. Стандарти на кшталт GRI (Global Reporting Initiative) забезпечують прозорість у питаннях екологічної відповідальності бізнесу, що сприяє підвищенню довіри споживачів та інвесторів[4]. Крім того, сертифікація продуктів, таких як FSC для деревини або Fairtrade, дозволяє споживачам вибирати продукцію, вироблену з дотриманням екологічних та соціальних стандартів.[5][6]

Іншою важливою ініціативою є боротьба з викидами парникових газів. Багато компаній приймають на себе зобов'язання щодо зменшення вуглецевого сліду та впроваджують стратегії "Net Zero", що передбачає досягнення нульового рівня викидів. Це не тільки сприяє збереженню довкілля, але й забезпечує економічні переваги, такі як економія енергії та підвищення ефективності виробництва.[7]

Запровадження екологічних стандартів також приносить бізнесу низку переваг. По-перше, це економія ресурсів. Компанії, які оптимізують своє енергоспоживання та мінімізують відходи, зменшують витрати та підвищують свою прибутковість. По-друге, це покращення репутації. Споживачі сьогодні надають перевагу товарам і послугам компаній, які демонструють відповідальне ставлення до екології. Врешті, це зниження ризиків. Дотримання екологічних стандартів дозволяє уникнути штрафів, санкцій та юридичних проблем.

Отже, зелена економіка і впровадження екологічних стандартів стають не просто модними трендами, а необхідністю для сучасного бізнесу. Вони відкривають нові можливості для інновацій, стимулюють розвиток нових ринків і водночас забезпечують збереження природи для майбутніх поколінь. Споживачі дедалі більше орієнтуються на екологічну відповідальність, тому бізнес, який інвестує в зелений розвиток, має всі шанси досягти успіху в умовах сучасної економіки.

Література:

1. UNEP - UN Environment Programme. *UNEP - UN Environment Programme*. URL: <https://www.unep.org/> (дата звернення 21.09.2024)
2. ISO - International Organization for Standardization. *ISO*. URL: <https://www.iso.org/home.html> (дата звернення: 24.09.2024).
3. Environment. Environment. URL: https://environment.ec.europa.eu/index_en (дата звернення 24.09.2024).
4. GRI - Home. *GRI - Home*. URL: <https://www.globalreporting.org/> (дата звернення: 24.09.2024).
5. Fairtrade International. *Fairtrade International*. URL: <https://www.fairtrade.net> (дата звернення: 24.09.2024).
6. Home | Forest Stewardship Council. *Home | Forest Stewardship Council*. URL: <https://fsc.org> (дата звернення: 24.09.2024).
7. World Bank Group - International Development, Poverty, & Sustainability. *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 24.09.2024).

Abstract: *The urgency of transitioning to a green economy in the context of contemporary environmental challenges is highlighted. The green economy, which combines economic growth with the preservation of natural resources, offers sustainable development strategies based on waste minimization, resource optimization, and the implementation of renewable energy. The document emphasizes the importance of environmental standards (ISO 14001, EMAS, GRI) for businesses, which help companies not only reduce their environmental impact but also increase efficiency, reduce risks, and improve their reputation.*

Keywords: *green economy, sustainable development, renewable energy, environmental standards.*

*Науковий керівник – СЕЙСЕБАЄВА Наталія
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя*

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

**ПЕТРИШИНА Дар'я, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: розглянуто вплив політичної нестабільності та війни на туристичну галузь України. Проаналізовано анексію Криму, бойові дії на сході та повномасштабне вторгнення Росії, через що туристична сфера зазнала значних втрат, але не дивлячись на це внутрішній туризм продовжує функціонувати у безпечніших регіонах, де створюються належні умови для переселенців.

Ключові слова: туристичні потоки, туристична галузь, сфера туризму, туризм, економічний розвиток.

Туризм посідає третє місце за доходами в економіці країни. Значну частину бюджету складають податки з туристичних поїздок. Туризм стимулює розвиток різноманітних інфраструктурних зв'язків, у тому числі торгових підприємств. Завдяки цьому створюються умови для роботи компаній галузей, які співпрацюють зі сферою туризму. Варто враховувати, що сучасний стан розвитку туристичної сфери є складною системою, на яку впливають зовнішні та внутрішні фактори. Політична ситуація в Україні призвела до втрати позицій на туристичному ринку. Говорити про розвиток туризму під час війни не доводиться. Важливо зберегти хоча б частину діяльності економіки та суспільства. Сьогодні туристичний бізнес змушений або призупинити свою діяльність, або адаптуватися до умов війни, щоб вижити [2].

З 2014 року спостерігається значне зменшення кількості міжнародних туристичних потоків, що було зумовлено напруженою політичною ситуацією в Україні – анексія Криму та події на сході та півдні України призвели до негативних змін у структурі та обсяг в'їзних і виїзних туристичних потоків. Анексія Криму призвела до втрати близько 30% рекреаційно-туристичного потенціалу [1. с. 24-35].

Широкомасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 року суттєво вплинуло на організацію внутрішнього туризму в Україні і на ситуацію в країні в цілому. Станом на квітень 2022 року 7,7 мільйона осіб зареєстровані як

внутрішньо переміщені. Крім того, значна частина людей залишила свої домівки без офіційної реєстрації. Для їх розміщення використовуються туристичні комплекси, готелі та гуртожитки, а харчування забезпечується закладами, пов'язаними з туристичною сферою. Незважаючи на активні бойові дії, внутрішній туризм у безпечніших регіонах продовжує функціонувати. Люди можуть відвідувати туристичні об'єкти, музеї та місця відпочинку. Інфраструктура у цих регіонах залишається на високому рівні, а логістичні маршрути зазнали незначних змін. Війна змусила багатьох українців переміститися до західних областей України. Для переселенців у цих областях організовують безкоштовні екскурсії, які допомагають краще зрозуміти державотворчий шлях Україна. Особлива увага приділяється періоду радянської окупації 1939-1941 років, що має паралелі із сучасними подіями в Бучі, Ірпені та Маріуполі. Під час екскурсій передбачено заходи безпеки, зокрема бомбосховища та інструкції на випадок повітряної тривоги. Це особливо важливо в умовах триваючої війни [4].

Ситуація в південних областях України сьогодні є досить складною, оскільки сезонний літній туризм на узбережжі Чорного та Азовського морів цього року виявиться неможливим. Навіть якщо бойові дії в цьому регіоні припиняться, територія залишиться небезпечною для туристів. Відновлення інфраструктури, логістики, зруйнованих туристично-рекреаційних, природно-заповідних та лікувально-оздоровчих об'єктів вимагатиме часу та значних ресурсів. Окрім того, очищення території від боєприпасів, зброї та інших небезпечних об'єктів також потребує часу. Схожа ситуація спостерігається і у північних та східних областях України, які постраждали від повномасштабного військового вторгнення Росії. Тут інфраструктура, транспортні шляхи та туристичні об'єкти зазнали значних руйнувань. Відновлення туристичних потоків можливе лише після завершення війни, оскільки безпека має вирішальне значення для організації туризму [2].

Відновлення функціонування галузі варто почати з регіонів, які зазнали найменших втрат від війни. Це створить базу для прийняття туристів.

Інвестиції повинні спрямовуватися з Заходу на Південь і Схід, а після відновлення необхідної інфраструктури та дезактивації території, вони будуть переміщені у інші райони. Незважаючи на це, поточні події не є єдиною умовою для розвитку туризму. Головним залишається різноманіття рекреаційних ресурсів, якими Україна щедро наділена, а також відповідні послуги. Це, в першу чергу, привертає увагу звичайного мандрівника. У майбутньому необхідно буде вдосконалити наявний туристичний арсенал і, звісно, відновити зруйноване [3, с. 46-48].

Література:

1. The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. 1436 p.

2. Шляхи розвитку туристичної сфери України у воєнний період URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2022-46-2> (дата звернення: 25.09.2024).

3. Сучасний стан та потенціал розвитку індустрії гостинності в Україні: зб. матеріалів III Всеукр. наук. практ. конф. (Херсон-Кропивницький, 23 квітня 2024 р.) / за ред. доц. Нікітенко К.С. Херсон-Кропивницький: ХДАЕУ, 2024. 263 с.

4. Проблеми та перспективи відновлення України під час та після завершення російсько-української війни URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-9> (дата звернення: 27.09.2024).

Анотація: The impact of political instability and war on the tourism industry of Ukraine is considered. The annexation of Crimea, the hostilities in the east and the full-scale invasion of Russia were analyzed, due to which the tourism sector suffered significant losses, but despite this, domestic tourism continues to function in safer regions, where proper conditions are created for immigrants.

Ключові слова: tourist flows, tourist industry, tourism sphere, tourism, economic development.

*Науковий керівник- ПОБЕРЕЖЕЦЬ Ганна
канд. іст. наук., доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*ХЛЮБАС Вікторія, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 051 Економіка
Миколаївський національний аграрний університет*

Анотація. Розглянуто проблеми енергетичної безпеки України в умовах війни та інтеграції з енергосистемою ЄС. Виокремлено важливість зменшення залежності від викопного палива, декарбонізації та модернізації енергетичної інфраструктури. Підкреслено ключову роль енергоефективності. Визначено основні напрями національної енергетичної політики: інтеграція з ЄС, декарбонізація, оптимізація виробництва електроенергії та забезпечення сталого розвитку країни.

Ключові слова: енергетична безпека, енергоефективність, національна політика, модернізація, національна безпека.

Сьогодні енергетична безпека є одним з ключових елементів економічної безпеки країни. Адже лише стабільне постачання паливно-енергетичних ресурсів дає можливість нормально функціонувати економіці, забезпечуючи безперебійне виробництво, транспортування та споживання енергії, що є основою для розвитку будь-якої галузі. Безсумнівно, енергетика є фундаментом майже кожної сфери життя в сучасному світі і відіграє важливу роль в економічному розвитку країни. Крім того, підвищення рівня безпеки стало необхідною умовою сталого розвитку.

У цілому, енергетична безпека – це забезпечення надійного, стабільного, економічно ефективного та екологічно сталого постачання енергетичних ресурсів для економічних і соціальних потреб країни.

Незважаючи на те, що Україна має достатні власні енергетичні ресурси, вона змушена імпортувати значні обсяги різних видів енергоносіїв з-за кордону через низку факторів.

Той факт, що частина системно важливих підприємств вугільної та електроенергетичної галузі знаходиться в зоні активних бойових дій, ще більше підвищує ризики корупції, внаслідок непідконтрольності та непрозорості процесів, що відбуваються у цій сфері. Крім того, це створює проблему відсутності контролю над підприємствами та неможливості повного використання їхнього енергетичного потенціалу. До війни Україна мала

достатні можливості для заміщення значної частини російських енергоносіїв відновлюваною енергією. Наразі більшість сонячних і вітрових електростанцій розташовані на півдні та південному сході, що дозволяє росії систематично руйнувати об'єкти відновлюваної енергетики. За інформацією Української вітроенергетичної асоціації, було зупинено три чверті вітроелектростанцій, що призвело до фінансової кризи в енергетичному секторі. До того ж, у зв'язку з воєнним станом, відсоткові виплати за поставлену в 2022 році електроенергію були знижені [1].

Важливим кроком є від'єднання української енергосистеми від енергосистем росії та білорусі й дострокове об'єднання з європейською енергосистемою. Важливо зазначити, що підключення української електроенергетичної системи до європейської електромережі зробило технічно можливим надання аварійної допомоги у вигляді поставок електроенергії.

Енергетична політика країни повинна орієнтуватися на три основні цілі. У першу чергу Україна повинна зменшити свою залежність від викопного палива та здійснити декарбонізацію енергетичного сектору. Крім того, енергетична політика країни повинна бути орієнтована на інтеграцію національної енергосистеми з енергетичною мережею ЄС. Останнім кроком є будівництво терміналів зрідженого природного газу, відмова від закупівлі ядерного палива у росії, а також реконструкція та модернізація нафтових терміналів у Чорному морі. Такі фактори допоможуть створити міцний фундамент для економічного зростання та енергетичної безпеки. Оскільки Україна є енергетично неефективною країною, (енергоємність України у відсотках до ВВП в середньому в 2,5 рази перевищує аналогічний показник ЄС [2]), програма енергоефективності є вкрай необхідною.

Таким чином, основними напрямками розвитку енергетичного сектору України є:

- 1) інтеграція з енергетичною системою ЄС;
- 2) декарбонізація;

3) оптимізація структури виробництва електроенергії та стабілізація енергетичної системи;

4) підвищення енергоефективності [3].

Розробка та впровадження національної енергетичної політики в умовах воєнного стану є визначальним фактором для зміцнення національної безпеки та незалежності України. Тому, врахування сучасних викликів, пов'язаних з військовою агресією росії, має стати основоположним елементом при визначенні напрямів трансформації національної енергетичної політики України як ключового чинника забезпечення відбудови та модернізації національного енергетичного сектору у післявоєнний період та сталого розвитку країни в довгостроковій перспективі.

Література:

1. Михайлова, Л., Семенишина, І., & Шпатакова, О. (2023). ЗЕЛЕНА ЕНЕРГЕТИКА ЯК ЧИННИК ЕНЕРГЕТИЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ. *Економіка та суспільство*, (47). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-10>
2. Усенко Н., Шаповаленко В., Оржель О.А., Зоркін А.В., Кикоть К.В., Москаленко Ю.Ю., Нечитайло О.М., Регелюк С.В. Стимулювання промислових підприємств до енергоефективності і захисту клімату. Офіс ефективного регулювання. 2019. URL : <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2024/06/9-ZK-Stymulyuvannya-promyslovyh-pidpryyemstv-do-energoefektyvnosti-ta-zahystu-klimatu.pdf>
3. А. Ф. Жаркін. Енергетика України: сучасний стан, перспективи відновлення та розвитку. *Вісник Національної академії наук України*. 2023. № 5. С. 38-40. DOI: <https://doi.org/10.15407/vsn2023.05.038>

Abstract. The issues of Ukraine's energy security in the context of war and integration with the EU energy system have been considered. The importance of reducing dependence on fossil fuels, decarbonization, and modernization of energy infrastructure has been highlighted. The key role of energy efficiency has been emphasized. The main directions of national energy policy have been identified: integration with the EU, decarbonization, optimization of electricity production, and ensuring stable development of the country.

Keywords: energy security, energy efficiency, national policy, modernization.

*Науковий керівник – БІЛЧЕНКО Олександр,
кандидат економічних наук, доцент, в.о. декана обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

Секція 9. Інтелектуальна власність. Інтелектуальний капітал: вплив на економічне зростання, суспільство, споживання

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ: ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ, СУСПІЛЬСТВО ТА СПОЖИВЧІ ТЕНДЕНЦІЇ

***ЗАЛЮБІВСЬКА Анастасія, здобувачка вищої освіти, спеціальність 071 Облік і оподаткування
Державний податковий університет***

Анотація: окреслено вплив інтелектуальної власності та інтелектуального капіталу на сучасну економіку, зокрема їх роль у стимулюванні інноваційного розвитку та підвищенні конкурентоспроможності підприємств. Автор акцентує увагу на тому, як захист інтелектуальної власності сприяє економічному зростанню та соціальному прогресу, покращуючи якість життя в умовах цифрових технологій.

Ключові слова: інтелектуальна власність, економічне зростання, інновації, цифрові технології.

Інтелектуальна власність і капітал є рушійною силою для сучасної економіки, особливо в епоху цифрових технологій, коли інновації та знання стали основними джерелами багатства.

За своєю економічною природою інтелектуальна власність є формою економічних відносин щодо привласнення нематеріальних факторів інтелектуального виробництва і результатів інтелектуальної праці. На відміну від юристів, які відносять до об'єктів інтелектуальної власності лише матеріалізовані результати творчої діяльності (твори, комп'ютерні програми, винаходи, корисні моделі), економісти пропонують включати до цього переліку інтелект людини, її знання, здібності, цінності, ноосферу інтелектуальної праці, інформацію [1, с. 19].

Інтелектуальний капітал – капіталізовані знання, що забезпечують зростання вартості. Автор визначає інтелектуальний капітал як вартість людських знань. К. Кручині пише, що знання – це капітал, цінність якого безпосередньо залежить від його інноваційного впливу та швидкості старіння [2, с. 192].

В умовах інформаційної економіки інтелектуальний капітал виступає основним фактором економічного зростання [3, с. 57]. Компанії з високим

рівнем розвитку саме інтелектуального капіталу (технології, бренди, знання співробітників) мають значну перевагу на ринку. Вони здатні швидше адаптуватися до змін, випускати інноваційні продукти і отримувати більше ринкової частки.

Інтелектуальний капітал відіграє важливу роль у сучасному суспільстві, впливаючи на різні аспекти. Кілька основних напрямків впливу на суспільство та споживання. Інновації та розвиток: включаючи знання, досвід і креативність, він є рушійною силою для інновацій. Конкурентоспроможність: підприємства, які активно використовують свій інтелектуальний капітал, можуть ефективніше конкурувати на ринку. Зміни в споживчих звичках: з підвищенням доступності інформації та технологій, споживачі стають обізнаними, тому інтелектуальний капітал впливає на формування нових трендів у споживанні, таких як екологічність, відповідальність та етичні норми.

Інтелектуальна власність формує базис постіндустріальної економічної системи, заохочує розвиток інтелектуальної діяльності і, водночас, забезпечує безперервне удосконалення виробничого процесу за рахунок розробки та впровадження у господарський оборот нових інноваційних технологій [4, с. 26].

Інтелектуальна власність стимулює економічне зростання через захист інновацій та творчих ідей, забезпечує винахідникам і підприємствам можливість отримувати прибуток від своїх проєктів, що, у свою чергу, стимулює інвестиції в наукові дослідження. Компанії, що мають патенти на нові технології, можуть вдосконалити свої досягнення, що призведе до збільшення робочих місць і зростання ВВП. Інтелектуальна власність впливає на суспільство, формуючи культуру інновацій. Захист авторських прав і патентів підтримує творців і винахідників, спонукаючи їх далі працювати над новими проєктами. Це також сприяє соціальному прогресу, оскільки нові технології можуть покращувати якість життя населення, зокрема в сферах охорони здоров'я, освіти та культури.

Інтелектуальна власність впливає на зміни у вподобаннях споживачів, адже вони цінують унікальні рішення. Це створює тиск на компанії для

розробки нових, оригінальних товарів, які не лише відповідають базовим потребам, але й відображають індивідуальність та стиль життя споживачів. У результаті формуються нові тенденції споживання, які акцентують увагу на якості та унікальності.

Отже, інтелектуальна власність та інтелектуальний капітал сприяють формуванню інноваційного середовища, яке підвищує конкурентоспроможність підприємств. Захист інтелектуальної власності забезпечує винахідникам можливість отримувати прибуток від своїх інновацій, що, в свою чергу, стимулює інвестиції в науку та технології. Важливим аспектом є й вплив на суспільство, адже інтелектуальний капітал формує нові споживчі звички, сприяє культурному розвитку та покращує якість життя. Таким чином, розуміння та ефективне управління цими аспектами є необхідним для забезпечення сталого економічного і соціального прогресу в умовах сучасного світу.

Література :

1. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Камінська Т. М. та ін. Економіка інтелектуальної власності : науково-методичні матеріали для підготовки докторантів, аспірантів і магістрів за напрямом «Інтелектуальна власність» Харків: Право, 2015. 120 с.
2. Бриль І. В. Стратегія управління інтелектуальним капіталом підприємств: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Донецьк, 2012. 215 с.
3. Ковальова О. М. Інтелектуальний капітал – важлива складова капіталу підприємства. Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. Суми, 2012. С. 57–59.
4. Вірченко В. Інтелектуальна власність як каталізатор відновлення економіки України під час війни та у повоєнний період. Економіка та суспільство. 2024. № 61. С. 25–31.

Annotation The impact of intellectual property and intellectual capital on the modern economy is outlined, in particular, their role in stimulating innovative development and increasing the competitiveness of enterprises. The author focuses on how the protection of intellectual property contributes to economic growth and social progress, improving the quality of life in the conditions of digital technologies.

Keywords: intellectual property, economic growth, innovation, digital technologies.

*Науковий керівник – ЛІСОВИЙ Андрій,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри аудиту та економічного аналізу,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК РУШІЙ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

**ТЮРЕНКОВА Катерина, здобувач вищої освіти
спеціальності 073 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: Досліджено роль інтелектуального капіталу як важливого чинника економічного розвитку в умовах глобалізації та підвищеної конкуренції. Особливу увагу приділено аналізу формування та розвитку інтелектуального капіталу в Україні.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, людський капітал, структурний капітал, економічний розвиток, глобалізація.

У сучасних умовах глобалізації та посилення конкуренції на світових ринках, інтелектуальні ресурси стають важливим фактором економічного відтворення та розвитку, що значно впливає на стан і перспективи національних економік. Інтенсивні інвестиції в нематеріальні активи створюють новий виробничий фактор — інтелектуальний капітал.

Інтелектуальний капітал є об'єктом численних наукових досліджень як серед вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед них Д. Дафі, Б. Леонт'єв, Х. Макданальд, І.А. Давидова, Д.І. Звіргзде, М. Паладій.

Становлення категорії інтелектуального капіталу відбувалося шляхом дифузії поняття «інтелект» у категорію «капітал» і відбувалося у процесі постіндустріальної трансформації економіки та зростання ролі інтелектуальних активів у господарській діяльності [1].

Аналізуючи економічні засади формування інтелектуального капіталу, варто зазначити, що людина, яка не володіє засобами виробництва, продає свої інтелектуальні здібності як власний капітал. Підприємець, у свою чергу, купує ці здібності так само, як купував би будь-який інший актив для ефективної діяльності свого бізнесу. У процесі розвитку теорії інтелектуального капіталу з'явилося кілька концепцій, що пропонують різні підходи до його структурування. На основі аналізу наукових праць можна помітити, що більшість дослідників зосереджуються на трьох основних складових: людському, структурному та споживчому капіталі. Ця класифікація вперше була запропонована Т. Стюартом.

Компанії та організації не є єдиними власниками інтелектуального капіталу. Вони ділять це право з найманими працівниками та споживачами. Інтелектуальний капітал зосереджений у знаннях і кваліфікації співробітників, відображається в освіченості населення, науковому потенціалі країни та наявності фахівців, що відповідають потребам економіки.

Погоджуючись з Левковською Л. [2], у сучасному суспільстві інтелектуальний капітал стає основою багатства. Саме він визначає конкурентоспроможність економічних систем, є ключовим ресурсом їхнього розвитку.

Економічна спроможність нації все більше залежить від її вміння створювати та ефективно використовувати інтелектуальний капітал, що визначає рівень добробуту країни. Успішний соціально-економічний розвиток держави залежить від її відкритості до отримання нових знань, ідей та інформації, а також від здатності економіки ефективно їх інтегрувати та застосовувати.

Ключовими напрямками розвитку інтелектуального капіталу є:

- Пріоритет творчого потенціалу як основи нової економічної стратегії;
- Підтримка індивідуального розвитку особистості;
- Створення умов для формування активної, конкурентоспроможної поведінки особистості;
- Поступова заміна некваліфікованої робочої сили у всіх секторах економіки України;
- Впровадження сучасних методів організації та стимулювання праці, які характерні для творчих професій;
- Мотивація населення до здобуття вищої освіти у різних спеціалізаціях.

Інтелектуальний капітал є важливим елементом економічного розвитку в умовах глобалізації та посилення конкуренції на світових ринках. Його формування ґрунтується на використанні знань, навичок та інноваційних

здібностей працівників, що забезпечує конкурентоспроможність компаній та національних економік. В Україні, хоча є значний людський капітал, розвиток структурного та споживчого компонентів потребує посиленої уваги. Для ефективного розвитку інтелектуального капіталу необхідно створити сприятливі умови. Тільки за умови збалансованого розвитку всіх елементів інтелектуального капіталу можна досягти стійкого економічного зростання.

Література:

1. Базилевич В. Д., Лукашова О. П. Сутність та особливості відтворення інтелектуального капіталу в Україні. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/61.pdf
2. Левковська Л. Інтелектуальний капітал як найважливіший чинник економічного зростання. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/24659/1/%d0%9b%d0%b5%d0%b2%d0%ba%d0%be%d0%b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%9b..pdf>

Abstract: *The article examines the role of intellectual capital as an important factor of economic development in the conditions of globalization and increased competition in world markets. Special attention is paid to the analysis of the formation and development of intellectual capital in Ukraine, where there is significant human capital, but the organizational and consumer components are not sufficiently developed.*

Key words: *intellectual capital, human capital, structural capital, economic development, globalization.*

**Науковий керівник – СУРІНА Анна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії
і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв**

Секція 10. Глобалізм та глобальне партнерство**ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ
ДЛЯ УКРАЇНИ**

ДЕРГАЧ Яна, здобувачка вищої освіти

Спеціальність 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: текст аналізує вплив глобалізації на сучасний світ, зокрема Україну в контексті російської агресії. Для відновлення та сталого розвитку України пропонуються конкретні заходи, такі як перехід до інноваційної економіки, підвищення рівня життя та забезпечення безпечних умов праці.

Ключові слова: глобалізація, Україна, війна, економіка, сталий розвиток, інновації, соціальна сфера, екологія.

Сьогоднішній світ все більше відчуває на собі вплив глобалізації, що охоплює всі сфери життя. Цей процес, хоча й відкриває нові можливості для розвитку, також породжує значні ризики. Глобалізація, як економічне і соціальне явище, має двоїстий характер. З одного боку, вона сприяє інтеграції економік, обміну технологіями та культурному обміну. З іншого боку, вона посилює взаємозалежність країн, роблячи їх більш вразливими до зовнішніх шоків.

Світ сьогодні переживає безпрецедентну кризу, спричинену одночасним проявом низки глобальних проблем: енергетичної, продовольчої, економічної та інших. Ця ситуація створює високий рівень невизначеності для всіх країн і відкриває нові можливості для міжнародної політики. Повномасштабна війна Росії проти України стала черговим доказом того, що глобалізація у її традиційному розумінні як процесу всебічної інтеграції зазнає серйозних труднощів. Глобальне опитування, проведене Ipsos Global Advisor у квітні 2022 року, показало, що більшість населення світу (82%) вважає війну в Україні серйозною загрозою для всієї планети. Більше половини респондентів (61%) зазначили, що ця війна безпосередньо впливає на їхні країни. Найвищий рівень занепокоєння щодо наслідків війни спостерігається в Японії, Польщі та Південній Кореї. Хоча опитування не охопило країни колишнього СРСР та

Китай, очевидно, що російсько-український конфлікт має значний вплив і на ці держави, оскільки вони або безпосередньо залучені до війни, або відчують загрозу своїм стратегічним інтересам [1].

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну призвело до катастрофічних наслідків для національної економіки. Руйнування виробничих потужностей, інфраструктури та вимушена міграція населення створили безпрецедентні виклики для відновлення країни. Здатність України відновити свою економіку значною мірою залежить від глобального контексту, який характеризується зростанням невизначеності та ризиків. Ці ризики, посилені пандемією COVID-19 та повномасштабною війною в Україні, можуть мати значний негативний вплив на економіки багатьох країн протягом наступного десятиліття [2]. Звіт GRPS за 2022 рік попереджає про тривалі негативні наслідки пандемії COVID-19, які проявляються у зростанні економічної нерівності, соціальних розколів та погіршенні психічного стану людей у всьому світі [3].

Україна потребує переходу на інноваційну модель економіки, яка передбачає створення високооплачуваних робочих місць. Це дозволить знизити рівень бідності та нерівності, особливо в умовах пандемії COVID-19, яка посилила соціальні проблеми. Низький рівень заробітної плати в Україні порівняно з європейськими країнами є однією з головних причин соціальної нерівності. Перехід України до сталого розвитку неможливий без забезпечення безпечних умов праці. Високий рівень смертності на виробництві, зафіксований МОП, є серйозним бар'єром на цьому шляху. Для усунення цієї проблеми необхідно вдосконалити систему збору та аналізу даних про виробничий травматизм відповідно до міжнародних стандартів. Щоб успішно реалізувати стратегію сталого розвитку, Україні необхідно зібрати детальну статистику щодо безпеки праці, особливо в галузі смертності на виробництві.

Із даного дослідження можна зробити висновок, що глобалізація, колись сприйнята як рушійна сила прогресу, сьогодні постає перед серйозними викликами, посиленими війною, пандемією та економічною нестабільністю. Російсько-український конфлікт став каталізатором глибоких змін у світовому

порядку, підриваючи довіру до міжнародних інституцій та посилюючи геополітичну напруженість. Для України, як країни, що опинилася в епіцентрі цих подій, глобалізація набула нового, більш складного виміру. З одного боку, війна створила безпрецедентні виклики для економіки та суспільства, вимагаючи від країни мобілізації всіх ресурсів для відновлення. З іншого боку, вона відкрила нові можливості для співпраці з міжнародними партнерами та отримання необхідної підтримки. Глобалізація продовжує впливати на життя українців, створюючи як виклики, так і можливості. Для того, щоб скористатися цими можливостями та подолати виклики, Україні необхідно розробити та реалізувати комплекс заходів, спрямованих на модернізацію економіки, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку.

Література:

1. Boyon N. 61% globally think the war in Ukraine poses a significant risk to their country. Ipsos. April 19, 2022. URL: <https://www.ipsos.com/en/war-in-ukraine-april-2022>
2. The Global Risks Report 2019, 14th Edition / World Economic Forum. Geneva, 2019. 114 p. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-global-risks-report-2021/>
3. The Global Risks Report 2022. 17th Edition / World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2022/>

***Abstract:** the text analyzes the impact of globalization on the modern world, in particular on Ukraine in the context of Russian aggression, specific measures are proposed for the recovery and sustainable development of Ukraine, such as the transition to an innovative economy, raising the standard of living and ensuring safe working conditions.*

***Keywords:** globalization, Ukraine, war, economy, sustainable development, innovations, social sphere, ecology.*

*Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії
і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ КИТАЮ

**КОЗАК Анастасія, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: досліджено процес глобалізації, що впливає на державну політику Китаю його розвиток і майбутній потенціал.

Ключові слова: глобалізація, політичні процеси, економіка, Світова організація торгівлі.

Глобалізація має значний вплив на політичні процеси в світі. Вона сприяє інтеграції країн, зміцненню міжнародних відносин та формуванню нових політичних і економічних структур. Однак глобалізація також виклика посилення нерівності, загрозу національному суверенітету та виникнення нових форм конфліктів.

Дослідженням поняття «глобалізація» займалися такі вітчизняні політологи як: Л.С. Бляхман, Д.Г. Видрін та Ю. Яковць. Леонід Бляхман вважав, що глобалізація у світовій економіці є дискусійною темою, що підтверджується численними публікаціями, він визначає «глобалізацію» - як процес формування єдиного світового ринку, який охоплює товари, послуги, фінансові ресурси, технології, інтелектуальну власність та робочу силу, з інформаційною основою[1].

Прихильники комплексного підходу до глобалізації визначають її як «комплексну глобалізацію», що вплинула на всі сфери життя завдяки розвитку засобів зв'язку. Глобалізація розглядається як взаємодія інформаційних технологій і світової економіки. В. Андерсон підкреслює зменшення ролі ідеології, перехід до глобального відкритого суспільства та формування єдиного світу під впливом цих процесів[2].

Глобалізація є об'єктивним процесом реструктуризації міжнародного простору, що характеризується створенням цілісної глобальної економіки та інституціонально-правовим оформленням цієї цілісності. Вона передбачає взаємодію локальних спільнот, інститутів, національних держав та міжнародних об'єднань, що веде до формування системи глобального

управління. У сучасних довідниках концепт глобалізації розглядається як спільне існування та взаємодія різних акторів на міжнародній арені, що перетворює світ на простір глобальної взаємодії[1].

Китайські політологи та економісти підкреслюють важливість глобалізації в міжнародних процесах, акцентуючи на специфічному аспекті розвитку Китаю — китайському глобальному регіоналізмі. Прискорений економічний і науково-технологічний прогрес Китаю дозволяє розглядати його як ключову підсистему міжнародних відносин. Західні аналітики прогнозують, що Китай стане великою регіональною державою в середньостроковій перспективі, а в довгостроковій — глобальним центром сили. Водночас китайські експерти вважають, що досягнення статусу середньорозвиненої країни можливе лише до 2050 року.

Китайські вчені підходять до глобалізації, розділяючи політику та економіку, і використовують прагматичний підхід, характерний для нових індустріальних країн. Вони оцінюють глобалізацію через аналіз світових економічних тенденцій, доповнюючи його вивченням взаємозв'язків соціалізму з китайською специфікою та глобальною економікою.

Китайські науковці акцентують увагу на особливостях глобалізації у відносинах Північ–Південь. Професор Лю Кан зазначає, що "китайський виклик глобалізації" проявляється у двох аспектах: виклику глобальному капіталізму та новому світовому порядку[2].

Незважаючи на негативні аспекти глобалізації, дослідники підкреслюють її позитивні сторони, зокрема можливість для країн, що розвиваються, модернізувати економіку, отримувати нові технології та брати участь у міжнародних відносинах. Вступ Китаю до Світової організації торгівлі (СОТ) у 2001 році став важливим кроком у реалізації цих можливостей. Після приєднання до СОТ Китай змінив свою економічну політику з протекціонізму на «відкритий регіоналізм» та лібералізацію торгівлі. Пекін прагне стати природним центром тяжіння в Азійсько-Тихоокеанському регіоні завдяки своїм географічним перевагам та великому внутрішньому ринку. Відтак, активна

участь Китаю в міжнародних економічних відносинах є необхідною для нормального розвитку глобалізаційних процесів, які набувають все більшого «китайського» характеру[3].

Суб'єктивне ставлення до глобалізації варіюється залежно від рівня економічного розвитку країн, а не лише від їх цивілізаційної належності. У розвинених країнах Заходу та неоіндустріальних країнах Сходу існує чимало критиків глобалізації, тоді як у країнах, що розвиваються, багато прихильників вважають її можливістю для економічного зростання та модернізації. Таким чином, оцінка глобалізації є суб'єктивною і залежить від конкретних обставин у кожній країні.

Сучасна глобалізація має як об'єктивні, так і суб'єктивні аспекти, проявляючись через процеси інтернаціоналізації та регіональної інтеграції на двох рівнях: стихійно-ринковому та міждержавному. Держави, створюючи міждержавні організації, намагаються регулювати ці процеси на наддержавному рівні. Зазначається, що побоювання щодо глобалізації можуть свідчити про недостатнє регулювання з боку держав, що часто є наслідком суб'єктивних факторів.

Література:

3. Глобалізація: теоретика-методологічні аспекти
URL:https://ru.osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18375/ (дата звернення: 20.09.2024).

4. Політологічні аспекти глобалізації URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/998> (дата звернення: 20.09.2024).

5. Огляд торговельної політики китайської народної республіки
URL:<https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3d18eb02-0cd5-4a37-bdd5-7cd2cf9dcf1d&title> (дата звернення: 20.09.2024).

Abstract: the process of globalization, which affects the state policy of China, its development and future potential, is studied.

Keywords: globalization, political processes, economy.

*Науковий керівник – ДОВГАЛЬ Олена,
доктор економічних наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

**ХОЗЯШЕВ Олексій, здобувач вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: досліджено процес економічної глобалізації, вплив на економіку та створення транснаціональних корпорацій.

Ключові слова: економічна глобалізація, економіка, конкуренція, транснаціональні корпорації.

Швидке розширення та поглиблення процесу глобалізації світової економіки кардинально трансформує і надає новий зміст усталеним фінансово-економічним відносинам та інвестиційним механізмам взаємодії між країнами. Аналіз економічної глобалізації виявляє кілька основних форм її проявів, які дослідники часто вивчають для глибшого розуміння цього феномена.

Економічна глобалізація — це процес створення глобальних ринків та нових економічних відносин, що включає формування стратегій корпорацій і міжнародних фінансових інститутів. Також економічну глобалізацію можна розглядати як процес взаємодії національних і глобальних, суспільних процесів, що призводить до зменшення національних особливостей і підпорядкування їх глобальним відносинам, які регулюються наднаціональними структурами.

Вчені по-різному пояснюють, що таке економічна глобалізація. А. Єльянов вважає, що глобалізацію економіки можна описати як розширення і поглиблення зв'язків між країнами в різних сферах, таких як бізнес і культура. Це робить ці зв'язки важливими для всього світу. В. Андерсон зауважує, що економічна глобалізація означає зростання міжнародної торгівлі та інвестицій, об'єднання виробництв різних країн, міжнародний ринок праці, вільний обмін валют та створення спільних стандартів для споживачів[1].

А. Філіпенко говорить, що напередодні третього тисячоліття світова економіка є складною системою. Вона включає в себе різні міжнародні форми науки, техніки, виробництва, обігу, а також різноманітність товарів і послуг[1].

Зазначимо, що визначення глобалізації економіки не містять чіткої класифікації її ознак, оскільки багато з них можуть також стосуватися інтернаціоналізації. Деякі визначення просто перераховують сфери обох процесів без встановлення їхньої взаємної ієрархії.

Економічний аспект вивчає, як виникає єдина економічна система, як працюють транснаціональні корпорації і яку роль відіграють національні держави. Також він розглядає міжнародну безпеку під час розвитку геоекономіки.

У сучасній економічній глобалістиці домінує єдиний, інтегрований підхід, який охоплює глобальну цивілізацію. Відповідно до існуючого визначення, цивілізація є сукупністю способів життя та діяльності великої групи людей, що має такі ознаки: матеріальне існування; інтелектуальну діяльність; моральні цінності; політичну та соціальну організацію.

Транснаціональні корпорації (ТНК) є ключовими інституційними та організаційними формами глобальної економіки, з приблизно 60 тисячами таких компаній у світі. Вони забезпечують до 35% світового виробництва та до 65% світової торгівлі. Серед провідних ТНК можна виділити компанії, такі як «General Motors», «Ford Motor», «General Electric», «Johnson&Johnson» та інші. Успішні ТНК реалізують свої глобальні стратегії, зосереджуючись на регіональних ринках, а в глобальній економіці переважають фінансові послуги, страхування, біотехнології та засоби масової інформації[2].

Транснаціональні концерни та корпорації, які також називають глобальними, відрізняються від мультинаціональних тим, що вони формують нові мережеві структури, не прив'язані до конкретних країн. Глобальне підприємництво повинно відповідати певним критеріям: продукція має бути глобальною та користуватися попитом у всьому світі, технологія виготовлення повинна бути однаковою, конкурентоспроможність залежить від глобальної присутності, а підприємство не повинно підпадати під вплив позаекономічних факторів.

Глобалізована економіка пов'язана з техно-глобалізмом, який викликає структурні зміни на глобальному рівні. Це явище можна охарактеризувати як технологічну глобалізацію, яка включає глобальне поширення, розробку та застосування інноваційних технологій. Основні форми технологічної глобалізації включають: глобальне використання і впровадження технологій, технологічне співробітництво та глобальну розробку нових технологій[3].

Економічна глобалізація, подібно до інших глобалізаційних процесів, має суперечливі прояви та наслідки. Глобалізований капіталізм сприяє інноваційному розвитку та ефективному міжнародному розподілу праці, але водночас посилює соціальне розшарування і конкуренцію між глобальними гравцями на світовому ринку, прагнучі до успіху будь-якою ціною.

Економічна глобалізація призвела до виникнення глобальних еліт серед підприємців, але також посилила соціальну нерівність у світі. Ця нерівність проявляється у різниці соціального становища між країнами, які виграють і програють від глобалізації, а також у нерівному доступі до інформації та освіти.

Глобальна конкуренція змушує західноєвропейські та американські підприємства переміщувати виробництва в країни з низькою оплатою праці, що призводить до збільшення нерівності між багатими та бідними країнами, а також до зростання безробіття і бідності.

Література:

1. Моделі глобальної економіки URL: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx> (дата звернення: 23.09.2024)
2. Міжнародна господарська діяльність: транснаціональні корпорації URL: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18566/(дата звернення: 23.09.2024)
3. Глобалізація сучасного світового господарства URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19136/>(дата звернення: 23.09.2024)

Abstract: *The process of economic globalization, its impact on the economy, and the creation of transnational corporations have been studied.*

Keywords: *economic globalization, economy, competition, transnational corporations.*

*Науковий керівник – ДОВГАЛЬ Олена,
доктор економічних наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

Секція 11. Студентське самоврядування та ініціативи молоді у розвитку науки та бізнес-середовища

ВПЛИВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ

**БЕЛІНСЬКИЙ Дмитро, здобувач вищої освіти спеціальність 073 «Менеджмент»
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: У статті розкрито роль органів студентського самоврядування має значний вплив на повсякденне життя студентів. проаналізовано ключові аспекти його діяльності, такі як вирішення навчальних питань, організація культурних та освітніх заходів, соціальна підтримка студентів, розвиток ініціатив та підтримка дозвілля. Зокрема, підкреслюється роль студентських органів у формуванні активної громадянської позиції молоді, сприянні її саморозвитку та покращенні умов навчання і проживання.

Ключові слова: студентське самоврядування, навчальний процес, культурні заходи, соціальна підтримка, студентські ініціативи, студентське життя.

Студентське самоврядування відіграє важливу роль у забезпеченні активної участі студентської молоді у вирішенні різноманітних питань, пов'язаних з навчанням, соціальним життям і повсякденними потребами. Органи студентського самоврядування сприяють покращенню умов для здобувачів вищої освіти, оптимізації освітнього процесу, а також вносять пропозиції щодо створення нових освітніх програм тощо. Органи студентського самоврядування є ініціаторами проведення низки заходів різного спрямування, з-поміж яких: семінари, конференції та майстер-класи, що дозволяють здобувачам освіти отримати нові знання та розширити свій кругозір, готуючи їх до викликів сучасного суспільства.

Студентське самоврядування відіграє важливу роль у соціальній підтримці здобувачів освіти, допомагаючи вирішувати конфлікти, захищати їхні права та покращувати умови проживання, зокрема в гуртожитках. Крім того, самоврядування є ефективним механізмом для реалізації студентських ініціатив, надаючи можливість організовувати проекти в академічній, соціальній та культурній сферах. Це сприяє розвитку лідерських якостей, організаційних здібностей та ініціативності молоді. Студентське

самоврядування є важливим інструментом для виховання активної, відповідальної й соціально залученої молоді.

Окремим аспектом розвитку культурної сфери в житті здобувача освіти є його залучення до культурного життя університету, а саме: допомога в організації громадських та спортивно-масових заходів, фестивалів, конференцій та творчих конкурсів.

Студентське самоврядування формує активну громадянську позицію молоді, допомагає їм ставати відповідальними та ініціативними членами суспільства, які здатні впливати на своє оточення й майбутнє.

Крім того, самоврядування надає молоді можливість розвивати свої лідерські якості та навички командної роботи. Взаємодія з однолітками у межах самоврядування вимагає від здобувачів освіти вміння ефективно працювати в команді, знаходити рішення для спільних проблем та координувати діяльність у різних сферах. Такий досвід стає цінним не тільки в академічному середовищі, але й на ринку праці, де роботодавці цінують ініціативних, креативних та соціально активних співробітників.

Слід відзначити важливу роль студентського самоврядування у розвитку волонтерських ініціатив. Студентська молодь є організаторами проведення благодійних акцій, реалізовує екологічні проєкти. Ці ініціативи не лише сприяють розвитку соціальної відповідальності серед молоді, але й допомагають студентській молоді створювати позитивні зміни в своєму оточенні..

Отже, студентське самоврядування у закладі вищої освіти функціонує з метою забезпечення виконання здобувачами освіти своїх і сприяє гармонійному розвитку особистості, виявленню організаційних здібностей та творчого потенціалу, формуванню навичок майбутнього спеціаліста.

Література:

1. Студентське самоврядування як фактор оптимізації навчального процесу у вищій школі Аналітичний звіт на сайті Національного інституту

стратегічних досліджень України. Посилання: niss.gov.ua (National Institute of Strategic Studies)

2. Роль студентського самоврядування в Україні Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. Посилання: dspace.onu.edu.ua (ONU Repository)

Abstract: *student self-government has a significant impact on the everyday life of students. The key aspects of its activity are analyzed, such as the development of initial nutrition, the organization of cultural and cultural events, social support for students, the development of initiatives and encouragement of acceptance. Zokrem, the role of student bodies is reinforced in the formation of an active community position of young people, promoting self-development and brightening the minds of learning and living.*

Keywords: *student self-development, initial process, cultural approaches, social support, student initiatives, student life.*

**Науковий керівник – ШАРТА Наталія,
докторка педагогічних наук, професорка кафедри українознавства,
проректорка із науково-педагогічної та виховної роботи
і підвищення кваліфікації,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв**

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ ЖИТТІ

БОБОВИК Володимир, здобувач вищої освіти спеціальність 051 Економіка Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** Метою дослідження є аналіз ролі студентського самоврядування як у формуванні активного та свідомого громадянського суспільства, як один із факторів демократичної держави. Дослідницька робота присвячена актуальній сьогодні проблемі низького впливу студентського самоврядування у забезпеченні та захисту прав та інтересів студентів, забезпечення виконання студентами своїх прав та обов'язків, сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів. Особливу увагу приділено дослідженню процесу формування студентського самоврядування.*

***Ключові слова:** поняття «студентського самоврядування», вищий навчальний заклад, нормативна-правова база студентського самоврядування, студентське життя.*

Як зазначав давньогрецький філософ та вчений Арістотель: «Людина за своєю природою – істота політична, » – а отже, кожна людина за своєю сутністю буде прагнути до задоволення своїх соціальних, побутових, фізичних або інтелектуальних потреб в суспільстві. Зв'язку з цим, людина потребує регулювання різнорівневих взаємин між представниками однієї своєї групи чи груп, що спонукає об'єднуватись з однодумцями. Одними з добровільних об'єднань в громадянському суспільстві є студентське самоврядування університету.

Студентське самоврядування – це добровільне об'єднання студентів, яке самостійно та під свою відповідальність розв'язувати питання, які стосуються інтересів студентства. Така діяльність реалізує функції управління вищим навчальним закладом, що визначається ректоратом, деканатами й здійснюється молоддю, дозволяє залучати енергію її на вдосконалення навчального процесу і разом з тим уникати суб'єктивізму при прийнятті рішень [1].

Робота органів студентського самоврядування бере на себе відповідальність щодо дотримання прав та обов'язків студента під час навчального процесу, дає змогу реалізовувати молоді свої власні ініціативи над покращенням студентського життя та сприяння наукової та творчої діяльності. Можливості, що має студентське самоврядування спрямовані на те, щоб кожен

студент міг брати участь у важливих рішеннях, які впливають на його якість перебування в університеті, та відчувати свою причетність до керування освітнім процесом. Підкреслення цього факту є вислів відомого німецького філософа Еммануїла Канта: «вміння мислити самостійно і діяти відповідально – це справжнє досягнення освіти».

Формування такого добровільного об'єднання в межах університету є проявом громадянської позиції у молодих громадян держави. Відповідальність, яка лягає на ініціативних учасників цього, виховує майбутнє покоління самоорганізації, брати активну участь в місцевих та державних питань, національної свідомості та відстоювання своїх прав та обов'язків.

Відповідно, діяльність студентського самоврядування та його органів регулюються нормативно-правовими документами. Згідно з українським законодавством, закону «Про вищу освіту», статтею 40, було передбачено формування студентського самоврядування в межі вищого навчального закладу як частина громадського самоврядування [2].

Однак, нормативна-правова база відповідної статті має неточності та регулює лише загальні засади студентського самоврядування. Локальні акти в межах університету можуть регулювати права та обов'язків учасників студентського самоврядування, проте найчастіше студентське самоврядування становиться посередником між студентами та деканатами/ректоратами, та не має можливості впливати на рішення останніх, що створює негативні випадки отримання неправомірної вигоди [3].

Залучення до органів студентського самоврядування має добровільний характер, що спонукає більшості студентів не брати участі в діяльності самоврядування. Кадрова проблема та, в цілому, низька мотивація, що має місце в студентському самоврядуванні, є наслідком низького рівня обізнаності студента щодо діяльності відповідних органів, проблеми комунікації зі студентами та інформаційного вакууму.

Характерно, що в більшості випадків, студентське самоврядування створюється через акти та постанови університетських ректоратів та деканатів,

а не через добровільно-ініціативні групи студентів. Проблема в цьому насамперед є обов'язковість даного органа, що повинно відповідати до закону та дотримуватися [2], незалежно від необхідності студентське самоврядування для студентів. Діяльність студентського самоврядування становиться формальним процесом, який не ставить за мету налагодження студентського життя при навчальному процесі, при цьому знижує студентську свідомість щодо реальних інструментів впливу на прийняття змін щодо навчального процесу студентів.

Література:

1. Студентське самоврядування як невід'ємна складова демократизації вищої освіти // [http://451521.allrefer.web.hosting-test.net/uk/pedagogika metoduka vukladanny/referat/5077](http://451521.allrefer.web.hosting-test.net/uk/pedagogika_metoduka_vukladanny/referat/5077)
2. Закон України «Про вишу освіти» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Портал Добросовісності // Залучення посередників для отримання неправомірної вигоди під час оцінювання студентів (курсантів) // [https://antycorportal.nazk.gov.ua/risks/75/?print=1#:~:text=Закон%20України%20“Вищу%20освіту”%20\(,університетом%20—%20тобто%20здійснювати%20студентське%20самоврядування.](https://antycorportal.nazk.gov.ua/risks/75/?print=1#:~:text=Закон%20України%20“Вищу%20освіту”%20(,університетом%20—%20тобто%20здійснювати%20студентське%20самоврядування.)

Abstract: *The purpose of the study is to analyze the role of student's self-government in the formation of an active and conscious civil society, as one of the factors of a democratic state. The research work is devoted to the currently relevant problem about the low influence of student's self-government in ensuring and protecting the students' rights and interests, ensuring fulfilling students' duties, and promoting the educational, scientific and creative students' activities. Special attention is paid to the study of the formation process of student self-government.*

Key words: *the concept of "student self-government", a higher educational establishment, the legal basis of student self-government, student life.*

**Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв**

РОЛЬ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ФОРМУВАННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ВІЛЬХОВАТСЬКА Анжеліка, здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: У статті висвітлено роль органів студентського самоврядування у формуванні лідерських навичок здобувачів вищої освіти. Акцентовано увагу на важливості функціонування органів студентського самоврядування в закладі вищої освіти. Доведено позитивний вплив студентських лідерів на якість вищої освіти.

Ключові слова: студентське самоврядування, лідер, вища освіта, здобувач, бізнес, розвиток, знання, навички.

У сучасному світі для досягнення успіху людина має володіти лідерськими навичками. Як свідчить досвід, вагому роль в розвитку особистості та здобутті лідерських якостей у здобувачів вищої освіти відіграють органи студентського самоврядування. У кожному закладі вищої освіти, залежно від специфіки галузі знань та контингенту формується власна унікальна система студентського самоврядування.

У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2023 роки, було наголошено, що «найвагоміший вплив на життя здобувачів вищої освіти мають органи студентського самоврядування, які стали реальними представниками інтересів здобувачів вищої освіти та активними учасниками процесів забезпечення якості вищої освіти» [1]. Вищезазначене свідчить про важливість залучення студентських лідерів до прийняття рішень на рівні факультету, університету та створенні умов для розвитку студентських ініціатив. Студентське самоврядування є сполучною ланкою між науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти, така взаємодія сприяє вирішенню актуальних питань освітнього процесу та сприяє підвищенню якості освітніх послуг.

Студентська колегія є рушійною силою прогресу в різних сферах, особливо в науковій та бізнесовій діяльності. Студентська молодь має значний

потенціал для розвитку країни. Важливість самоврядування у формуванні бізнес-мислення визначається, на нашу думку, такими чинниками:

1. Розвиток лідерських навичок – студентське самоврядування навчає молодь приймати рішення, керувати проєктами та вміти брати на себе відповідальність.

2. Формування підприємницького мислення – здобувачі вищої освіти навчаються креативно вирішувати завдання і швидко адаптуватися до змін у бізнес-середовищі.

3. Мережеві можливості – органи студентського самоврядування встановлюють зв'язки з громадськими організаціями, закладами освіти та підприємствами, що відкриває можливості для майбутньої співпраці та створенні спільних проєктів.

4. Відповідальність – участь у діяльності органів студентського самоврядування вимагає від здобувачів вищої освіти відповідальності за свої дії, вони навчаються вмінню передбачати можливі наслідки за свої вчинки.

5. Активна громадська позиція – самоврядування надає можливість обговорювати політичні та соціальні питання, впливаючи на суспільні зміни та сприяє брати участь у різноманітних громадських та волонтерських ініціативах.

Сьогодні здобувачі вищої освіти прагнуть вийти на ринок праці як висококваліфіковані фахівці, уникаючи безробіття або роботи не за фахом. Студентське самоврядування відіграє важливу роль у розвитку підприємницького мислення та лідерських навичок. Участь у студентській діяльності допомагає молоді вдосконалювати свої здібності для досягнення особистих і професійних цілей.

Органи студентського самоврядування сприяють формуванню активної громадянської позиції серед студентської молоді.

Отже, студентська колегія є невід'ємним елементом для розвитку молодих, успішних майбутніх лідерів суспільства.

Література:

1. Cáceres-Reche M. P.; López-Gómez M.; Sadio-Ramos F. J.; Berral-Ortiz B.; Martínez-Domingo J. A. Student Leadership at the University: An Explanatory Model. Education Sciences. 2021. Vol. 11. No 11. P. 703. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci1111070315>.

Abstract: *The role of student self-government bodies in the formation of leadership skills of students of higher education is highlighted. Attention is focused on the importance of the functioning of student self-government bodies in a higher education institution. The positive influence of student leaders on the quality of higher education has been proven.*

Key words: *student self-government, leader, higher education, acquirer, business, development, knowledge, skills.*

*Науковий керівник – ШАРАТА Наталія,
д-ка пед. наук, професорка кафедри українознавства,
проректорка науково-педагогічної і виховної роботи та підвищення кваліфікації
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ЧЕРЕЗ УЧАСТЬ У СТУДЕНТСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННЯ

**ГОЛУБЄВ Володимир, здобувач вищої освіти
спеціальність 141 Електроенергетика, електротехніка та
електромеханіка
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: У статті розглядається роль студентського самоврядування та національно-патріотичного виховання у формуванні активної громадянської позиції студентської молоді. Студентське самоврядування виступає важливою складовою процесу демократичної освіти, забезпечуючи студентам можливість набутти практичний досвід участі у громадських і політичних процесах, що сприяє розвитку відповідальності, лідерських якостей та навичок командної роботи. Також аналізується національно-патріотичне виховання як пріоритетна складова освітнього процесу в Миколаївському національному аграрному університеті, що спрямоване на виховання патріотичних цінностей, зміцнення національної ідентичності та формування громадянської свідомості студентів. Особливу увагу приділено ролі цього виховання в інтеграції молоді у соціально-політичне життя країни та формуванні її активної участі у суспільно корисній діяльності.

Ключові слова: самоврядування, громадянська позиція, суспільні процеси, патріотичний світогляд

Студентське самоврядування є важливою ланкою в процесі становлення молоді як активних громадян. Воно формує простір для практичного засвоєння основ демократії, що сприяє формуванню відповідальної громадянської позиції. Крім того, воно відкриває двері до участі в діяльності громадських організацій, громадянських рухів та співпраці з органами державного управління [1].

Національно-патріотичне виховання відіграє важливу роль у системі освіти Миколаївського національного аграрного університету, будучи одним із основних пріоритетів у формуванні громадянської свідомості здобувачів вищої освіти. Цей процес є невід'ємною складовою всебічного розвитку особистості, спрямований на виховання у молоді патріотичних цінностей, відповідального ставлення до суспільства та держави, сприяючи зміцненню національної ідентичності та формуванню активної громадянської позиції, що є важливим чинником успішної інтеграції майбутніх фахівців у соціально-політичне життя країни.

Національно-патріотичне виховання є інструментом громадянського виховання, що здійснюється через формування знань, що відображають підґрунтя патріотичного виховання студентської молоді, свідомого ставлення

до патріотичної діяльності, любові до Батьківщини і народу, загальнолюдських моральних цінностей та високої педагогічної культури, поваги до історичного минулого українського народу та його мови, духовних цінностей, формування активної життєвої позиції до суспільно корисної діяльності; взаєморозуміння та поваги до інших націй і народів та ін. [2].

Студентське самоврядування є важливим інструментом формування у молоді відповідальності за суспільні процеси. Участь здобувачів вищої освіти у прийнятті колективних рішень та діяльності студентських організацій сприяє розвитку їхнього розуміння демократичних принципів. Завдяки участі у діяльності органів студентського самоврядування молодь набує навички лідерства, управління, командної роботи та ефективної комунікації.

Крім того, студентські організації активно співпрацюють з місцевими та міжнародними громадськими організаціями, що надає молоді можливостей долучення до соціально важливих ініціатив та участі у вирішенні актуальних суспільних питань. Такі взаємодії надають здобувачам вищої освіти можливості участі у тематичних конференціях, семінарах та тренінгах, під час участі у яких вони комунікують із лідерами та представниками влади, що сприяє розвитку їхнього громадянського потенціалу і активної позиції в суспільстві.

Участь у студентському самоврядуванні надає студентській молоді цінний досвід співпраці з місцевими та регіональними органами влади. Здобувачі вищої освіти залучаються до круглих столів, публічних слухань, форумів та інших заходів за участю представників місцевих рад, обласних адміністрацій і навіть урядових структур. Це дозволяє їм не лише впливати на ухвалення рішень на місцевому рівні, але й набувати важливих навичок громадянської участі у державній політиці.

Органи студентського самоврядування можуть ініціювати й організовувати соціально значущі проекти та заходи, з-поміж яких: волонтерські акції та соціальні кампанії, а також співпраця з іншими громадськими рухами, що сприяє зміцненню активного громадянського суспільства та залученню молоді до процесів демократичного розвитку.

Беручи участь у студентському самоврядуванні, студентська молодь отримує можливість безпосередньо знайомитися з реальними політичними та управлінськими процесами. Такий досвід розвиває в них критичне мислення, допомагає глибше усвідомити роль громадських ініціатив у суспільстві, а також розуміти, як вони можуть впливати на політичні процеси через участь у виборах, громадських обговореннях і консультаціях.

Однією з найважливіших складових діяльності студентського самоврядування у військових умовах стала організація та координація волонтерських ініціатив. Студенти активно долучаються до збору гуманітарної допомоги, речей першої необхідності для військових та цивільних, організації пунктів тимчасового проживання для біженців, а також до інформаційної підтримки, включаючи роботу в медіа та допомогу у поширенні правдивої інформації.

Військовий стан піднімає рівень патріотизму та національної свідомості. За підтримки адміністрації університету студентське самоврядування організовує заходи з патріотичного виховання, проводить тематичні зустрічі, меморіальні акції та заходи, спрямовані на підтримку національної ідентичності. Такі заходи підсилюють відчуття єдності та мобілізують студентів до активної участі у відновленні країни.

Залучення здобувачів вищої освіти до громадянських рухів, громадських організацій та співпраця з органами управління через студентське самоврядування є ключовим етапом формування активної громадянської позиції. Вони отримують цінний досвід управління, участі в демократичних процесах та впливу на суспільні зміни, що сприяє становленню демократичного та відповідального суспільства.

Діяльність студентського самоврядування в умовах військового стану змінюється, набуваючи нового змісту та значення. Студенти стають активними учасниками як у захисті своїх прав та інтересів, так і у вирішенні загальнонаціональних проблем. Крім того, самоврядування перетворюється на важливий інструмент соціальної мобілізації, волонтерської діяльності та

підтримки освітнього процесу, що сприяє формуванню згуртованого та активного молодіжного середовища, здатного відповідати на виклики війни.

Література:

1. Роль та значення студентського самоврядування в закладах вищої освіти. URL: <https://consultant.net.ua/consultant-article/1687> (дата звернення: 24.09.2024).

2. Роль та значення студентського самоврядування в закладах вищої освіти. URL: <https://consultant.net.ua/consultant-article/1687> (дата звернення: 24.09.2024).

Abstract: The article examines the role of student self-government and national-patriotic education in the formation of an active civic position of student youth. Student self-government is an important component of the process of democratic education, providing students with the opportunity to gain practical experience of participation in public and political processes, which contributes to the development of responsibility, leadership qualities and teamwork skills.

National-patriotic education is also analyzed as a priority component of the educational process at the Mykolaiv National Agrarian University, which is aimed at educating patriotic values, strengthening national identity and forming the civic consciousness of students. Particular attention is paid to the role of this education in the integration of youth into the socio-political life of the country and the formation of their active participation in socially useful activities.

Key words: self-government, civic position, social processes, patriotic outlook.

*Науковий керівник – ШАРАТА Наталія,
докторка педагогічних наук, професорка кафедри українознавства,
проректорка із науково-педагогічної та виховної роботи
і підвищення кваліфікацій,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ECONOMIC ORIENTATION OF TRADE UNION COMMITTEES IN STUDENT ACTIVITIES

***KUCHEREVSKYI Anton, higher education applicant,
specialty 071 “Accounting and taxation”***

Odesa Polytechnic National University

***NAZARKO Olga, higher education applicant,
specialty 071 “Accounting and taxation”***

Odesa Polytechnic National University

Odesa, Ukraine

Анотація: У тезах розкрито роль профспілкових комітетів у формуванні економічного добробуту студентів вищих навчальних закладів. Профспілкові організації є дуже важливими для студентської спільноти не тільки в соціальному та культурному вимірі, але також є економічно орієнтованими організаціями, які дбають про захист економічних інтересів студентів, забезпечуючи стипендії, ряд пільг та інші соціальні гарантії.

Ключові слова: профспілковий комітет, студентська діяльність, соціальні гарантії, стипендії, фінансування.

Trade unions, like no other, are part of the economic relations related to the welfare and protection of students' rights. Their activities are focused not only on protection on the social front but also largely on creating a favorable economic environment for students. In particular, they are involved in the redistribution of scholarships and financial aid to students in difficulty as well as in the implementation of programs of economic support for students. An integral part of any educational institution is its student self-government, as it gives students the opportunity to take an active part in solving issues related to education, recreation, and everyday life. Therefore, trade union committees often take on all the economic functions in this process.

Student self-government is a form of self-organization of students, a mechanism of representation, and the protection of their rights is an opportunity for self-realization [1].

The Primary Trade Union Organization of Students, which represents, promotes, and protects the educational, financial, and social rights of its members, is a voluntary non-profit organization whose purpose is to promote and protect the educational, financial and social rights of its members. Any student studying at a

university on a full-time basis who recognizes the Statute of the Trade Union of Education and Science of Ukraine can become a member of the trade union. Trade unions are established to defend and protect the labor, financial rights, and interests of members organizations [2].

The purpose of the economic orientation of student union groups in student activities is to promote and protect the financial interests of students. These committees function as intermediaries between students and the university administration, ensuring communication between students and the financial department regarding their studies and personal endeavors. The unions promote fair conditions for scholarships and social benefits for students, especially those with financial problems or special needs, and the committee's responsibilities include providing students with discounts on travel, food, medical care, and other services that reduce their financial burden [2].

Trade union committees in higher education institutions perform a number of economic functions aimed at protecting the financial interests of students. The main areas of activity are:

- distribution and control of scholarships;
- providing financial assistance;
- participation in the formation of the university budget to finance student programs.

One of the key economic functions of trade unions is to participate in the process of setting the amount of scholarships and other financial incentives. Studies show that the active participation of trade union committees in these processes allows for more effective protection of students' interests and helps to improve their living standards [3].

The involvement of trade union committees in the student environment has a significant economic impact, as it protects the rights and material interests of students. Trade unions are an important tool for higher education institutions in distributing scholarships, providing financial aid, and shaping economic policy. Their efforts play a key role in improving the living standards of students, promoting

transparency of financial transactions, and creating an environment conducive to the economically sustainable development of student communities.

Trade union organizations effectively interact with university administrations to protect students' economic rights and assist in the implementation of financial support initiatives. This emphasizes their significant contribution to the system of social and financial support for higher education students.

References

1. Student self-government for "teapots". Anna Beznoyeva, Dmytro Bershatsky, and others. / edited by A. Mykhailiuk. 2005. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/posibnyk-studentske-samovrjaduvannja-dlja-chajnykiv.pdf>
2. On Trade Unions, Their Rights and Guarantees of Activity: Law of Ukraine № 1045- XIV of 15.09.1999 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text>
3. Sydorenko M.O. Social and economic protection of students in higher education institutions. Educational reforms in Ukraine. 2021. № 10(4). C.60-72.

***Abstract:** The following theses attempt to reveal the role of trade union committees in shaping the economic well-being of students in higher education institutions. Trade unions are very important for the student community not only in the social and cultural dimension, but also as economically oriented organizations that care about protecting the economic interests of students by providing scholarships, a number of benefits and other social guarantees.*

***Keywords:** trade union committee, student activity, social guarantees, scholarships, funding.*

*Scientific supervisor – SELIVANOVA Natalia,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Accounting, Analysis and Audit,
Odesa Polytechnic National University,
Odesa, Ukraine*

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

**ПЕТРИШИНА Дар'я, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування**

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Стаття висвітлює розвиток студентського самоврядування як інструменту соціалізації здобувачів вищої освіти та формування їхньої громадянської відповідальності. У статті наводяться приклади студентських ініціатив, спрямованих на підтримку обороноздатності країни та вирішення суспільних проблем. Розглянуто роль студентського самоврядування в управлінні освітнім процесом.

Ключові слова: студентське самоврядування, заклад вищої освіти, соціалізація

Виникнення та розвиток ідеї студентського самоврядування пройшла певні етапи розвитку, а її реалізація відповідає соціально-гуманітарним стандартам суспільства, зокрема загальним вимогам підготовки майбутніх висококваліфікованих фахівців. Студентське самоврядування відіграє важливу роль у вирішенні таких завдань, як соціалізація молоді, формування активної громадянської позиції, розвиток організаторських здібностей та професійних компетенцій. Створення системи студентського самоврядування у закладах вищої освіти є ключовим аспектом оптимізації управління освітнім процесом із залученням здобувачів вищої освіти до активної участі у прийнятті рішень.

Студентське самоврядування важливо розглядати не лише як форму громадської діяльності студентської молоді, пов'язану з участю в управлінні університетом, але й як спосіб самоосвіти. Це процес дозволяє здобувачам вищої освіти розвивати свій творчий потенціал, беручи участь у розробці, ухваленні та реалізації управлінських рішень. Також студентське самоврядування сприяє розвитку організаторських та управлінських здібностей, формуванню соціальної зрілості, відповідальності, громадської активності, ініціативності та інших лідерських якостей [1, с. 44]

Сьогодні в закладах вищої освіти спостерігається зростання значущості особистості, що проявляється в переході від індивідуальної активності до соціальної діяльності та громадянської відповідальності. Сучасні виховні заходи орієнтовані на зміцнення обороноздатності країни. Багато ініціатив і проєктів реалізуються за участю органів студентського самоврядування університетів [2], зокрема:

- долучення до виготовлення маскувальних сіток і збору коштів на потреби для військових Збройних сил України;
- допомога соціально незахищеним верствам населення (проведення благодійних акцій «Творімо добрі справи разом» «Доброта врятує світ» тощо);
- допомога людям на тимчасово окуповані території;
- прибирання загальноміських територій парків, алей (благодійна акція «Дерево – життя громади»);
- допомога людям поважного віку (відвідування мешканців Міського геріатричного будинку милосердя імені Святого Миколая) тощо.

Ці соціально важливі ініціативи та ідеї відіграють ключову роль у вирішенні актуальних проблем, що цікавлять громадянське суспільство [3, с.55]. Студентське самоврядування є важливим інструментом для розвитку лідерських якостей, громадської активності та соціальної відповідальності молоді. Воно сприяє професійному та особистісному розвитку здобувачів вищої освіти через їхню участь у вирішенні нагальних суспільних проблем.

Література:

1. Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції для студентів і молодих учених (Суми, 19–20 травня 2021 р.). Суми Видавництво СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. 298 с.

2. Студентське самоврядування як чинник формування лідерських, організаторських і комунікативних компетентностей майбутніх фахівців. URL:<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4470/1/Starhenko.pdf> (дата звернення: 22.09.2024).

3. Войчун О.В. Проблема розвитку громадянської активності майбутнього вчителя засобами студентського самоврядування. Наукова конференція викладачів кафедри теорії та історії педагогіки НПУ імені М.П. Драгоманова: матеріали наук. конф., 24 берез. 2017 р. Київ, 2017. С. 130–139.

Анотація: The article highlights the development of student self-government as a tool for socializing students and shaping their civic responsibility. The paper provides examples of student initiatives aimed at supporting the country's defense capability and solving social problems. Student self-government is a form of self-education and active participation in the management of the educational process.

Ключові слова: student self-government, higher education institution, socialization

*Науковий керівник – ШАРАТА Наталія,
д-ка педагогічних наук, професор,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ХОЧУ, МОЖУ, ТРЕБА

**ПРАСОВА Надія, здобувачка вищої освіти
спеціальність 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»
Миколаївський національний аграрний університет**

***Анотація:** Актуальність постановки проблеми розвитку студентського самоврядування у закладах вищої освіти обумовлена великими змінами соціокультурної ситуації сучасного здобувача вищої освіти. У сучасних умовах якісно новим чином вирішується проблема розвитку і використання людських можливостей, оскільки ставляться вищі вимоги до самостійності, ініціативи, завзятості молоді.*

Студентське самоврядування є важливим фактором розвитку суспільства, тому виявлення потенційних лідерів, розвитку їх навичок управлінської та організаторської роботи з колективом, формує майбутню еліту нації.

***Ключові слова:** органи студентського самоврядування, лідер, мотивація, команда, наставник.*

Органи студентського самоврядування – це не просто група випадкових людей, які не знають, чим займатися. Це організована команда здобувачів вищої освіти, об'єднаних спільною метою та співпрацею. На нашу думку, у діяльності органів студентського самоврядування мають брати участь молодь, яка дійсно прагне покращувати освітньо-науково-виховний процес у закладі вищої освіти.

Проблема полягає в пасивності молоді, яка останнім часом мало чим цікавиться, тому що не бачить у цьому власної користі, виходячи з цього, кожному лідеру необхідно знати як зацікавити людей і як їх мотивувати [1].

Поряд з активними здобувачами вищої освіти важливо мати в органах студентського самоврядування талановитих і творчих особистостей. Їхній внесок у студентське життя може бути визначальним, оскільки вони володіють унікальними навичками та здатні виконувати певні завдання краще за інших. Проте, враховуючи їхню креативну природу, такі здобувачі повинні мати високу мотивацію для того, щоб спрямовувати свої зусилля на благо студентської спільноти. Саме внутрішня мотивація стає ключовим чинником у їхній активній участі в розвитку спільного добробуту молоді. Об спрямовувати свою діяльність на загальне благополуччя студентів.

Командна робота є важливим мотиватором у діяльності органів студентського самоврядування. Без ефективної команди продуктивність роботи суттєво знижується. Кожен лідер має створювати дружню та креативну атмосферу, заохочуючи зацікавленість у досягненні спільних цілей і результатів. Важливим аспектом є також зворотний зв'язок, що допомагає підвищити мотивацію. Щоб належно підтримувати кожного члена команди, необхідно знайти індивідуальний підхід до кожного з них. Лідер повинен пам'ятати, що він є наставником, який цінує кожного члена команди як особистість.

Важливим аспектом роботи в органах студентського самоврядування є усвідомлення необхідності та користі цієї діяльності. Тут немає місця принципу «повинен», ключовими є бажання та почуття відповідальності за культурний і громадський розвиток закладу вищої освіти. Якщо здобувач освіти висловлює бажання «хочу», то з часом він зможе реалізувати свої наміри, оскільки основним є саме бажання. Великою нагородою за твою діяльність є вплив результатів на інших, тобто коли інші розуміють суть справи, коли розмова йде про спільну мету, до якої йде команда, налаштована на роботу, то кожен крок має свій вплив на будь-яку справу, кожен відіграє велику роль в складному механізмі, назва якому студентське самоврядування [2].

Отже, підсумовуючи вищевказане, можна припустити, що діяльність органів студентського самоврядування є важливим етапом на шляху до нашого майбутнього.

Література:

1. Нестуля О.О., Нестуля С.І., Кононець Н.В. Основи лідерства:електрогій посібник для самостійної роботи магістрів освітньої програми «Педагогіка вищої школи» галузі знань 01 освіта/педагогіка спеціальності 011 освітні, педагогічні науки / О.О. Нестуля., С.І. Нестуля, Н.В. Кононець. Полтава: ПУЕТ, 2020. 232 с.

2. Особливості організації студентського самоврядування за кордоном. URL: <http://um.co.ua/12/12-9/12-99184.html> (дата звернення: 22.09.2024).

Abstract: The relevance of the problem of student self-government development in higher education institutions is due to major changes in the socio-cultural situation of the modern student. In modern conditions, the problem of development and use of human abilities is being solved in a qualitatively new way, as the requirements for independence, initiative, and perseverance of young

people are increasing.

Student self-government is an important factor in the development of society, so identifying potential leaders, developing their skills in management and organizational work with the team, forms the future elite of the nation.

Keywords: *student self-government bodies; leader; motivation; team; mentor.*

*Науковий керівник – ШАРАТА Наталія,
д-ка пед. наук, професорка кафедри українознавства,
проректорка науково-педагогічної і виховної роботи та підвищення кваліфікації
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ВОЛОНТЕРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ІНЖЕНЕРИ В ДІЇ" ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

***ЦАП Марта, здобувачка вищої освіти,
Факультет механіки, енергетики та інформаційних технологій
Львівський національний університет природокористування***

Українська молодь відіграє важливу роль у розвитку волонтерського руху, що набув особливої актуальності в контексті російсько-української війни. Активна участь молоді у волонтерській діяльності сприяє як соціальній згуртованості, так і здобуття цінних навичок, які допомагають в особистісному та професійному розвитку. Волонтерство стало невід'ємною складовою громадянської активності, яка стимулює суспільні зміни.

Законодавчо волонтерська діяльність в Україні регулюється Законом України «Про волонтерську діяльність», ухваленим у 2011 році. Цей закон визначає поняття волонтерства, права та обов'язки волонтерів, а також організацій, що залучають волонтерів. Крім цього, збройний конфлікт в Україні призвів до ухвалення додаткових законодавчих ініціатив, спрямованих на підтримку волонтерських організацій та добровольців, які займаються гуманітарною та оборонною діяльністю.

Студентська організація "Інженери в дії" з'явилася на факультеті механіки, енергетики та інформаційних технологій більше року тому. Це об'єднання активних студентів, які вирішили діяти не лише в аудиторіях, а й допомагати в реальному житті. Їхня основна діяльність – волонтерство.

Основна місія організації – це підтримка української армії та надання допомоги в найрізноманітніших сферах. Однією з найважливіших складових їхньої роботи є плетіння маскувальних сіток, які захищають техніку й особовий склад на фронті. Студенти регулярно збираються, щоб виготовляти сітки, а також вчать цьому інших охочих. Ця діяльність, здавалося б, проста, але вона рятує життя, адже хороша маскувальна сітка робить військову техніку менш видимою для ворога.

Окрім цього, "Інженери в дії" активно займаються організацією зборів коштів на закупівлю дронів, автомобілів та іншого обладнання для потреб військових. Завдяки зусиллям команди, вдалося неодноразово зібрати значні суми, які потім спрямовувалися на купівлю саме тих речей, які найбільше потрібні на передовій. Важливий аспект діяльності організації – це підтримка морального духу як військових, так і студентів. Окрім волонтерської діяльності, члени "Інженерів в дії" організовують культурні заходи: зустрічі та тематичні вечори. Такі події дозволяють відволіктися від щоденних тривог і проблем, об'єднують людей та дарують відчуття підтримки й спільної мети.

Не менш важливою частиною діяльності організації є інформування громадськості про волонтерські ініціативи. Вони активно ведуть сторінки в соціальних мережах, де діляться результатами своєї роботи, звітують про збори коштів і закупівлі, а також залучають нових учасників до своїх проєктів.

Ця організація – приклад того, як молодь може діяти в умовах кризи, об'єднуючи сили для вирішення великих проблем. Студенти факультету механіки, енергетики та інформаційних технологій не лише здобувають знання у стінах університету, але й застосовують їх на практиці, допомагаючи тим, хто цього найбільше потребує. "Інженери в дії" демонструють, що кожен може бути корисним, навіть у важкі часи, якщо має бажання допомагати та діяти.

*Науковий керівник – КУЗА Анжела,
к. філол. н., доцент
Львівський національний університет природокористування,
м.Дубляни*

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

ШЕЛІНГЕР Уляна, здобувачка вищої освіти спеціальності 201 Агрономія Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: У статті проаналізовано особливості аграрного сектору розвинених країн, зокрема його самоврядні системи та співпрацю між державою й аграрними виробниками. Розглянуто роль студентського самоврядування у формуванні лідерських якостей та управлінських навичок у здобувачів вищої освіти аграрного профілю. На конкретних прикладах показано, як участь студентів у самоврядних організаціях сприяє розвитку їхньої ініціативності, відповідальності, вміння працювати в команді та вирішувати складні проблеми. Висвітлено значення міжнародного досвіду та практик для підготовки майбутніх фахівців агропродовольчої сфери.

Ключові слова: самоврядування, лідерські якості, агропродовольча сфера, студентство, здобувачі вищої освіти.

Аграрний сектор у країнах з високорозвиненим і конкурентоспроможним сільським господарством характеризується налагодженою системою економічного самоврядування. Важливу роль у даному напрямку відіграє тісна співпраця між державними органами та асоціаціями агровиробників. Ці асоціації активно залучені до процесу формування та реалізації аграрної політики. У таких країнах функціонують національні та наднаціональні структури, що об'єднують більшість суб'єктів аграрного бізнесу, незалежно від їхньої юридичної форми, власності, розміру земельних ділянок, капіталу чи галузевої спеціалізації. Вищезазначені структури функціонують за зонтичним принципом, створюючи єдину платформу для координації діяльності різних учасників аграрного сектору [1, с. 168].

У цьому контексті важливим є розвиток лідерських якостей та організаційних навичок у здобувачів вищої освіти аграрних закладів вищої освіти. Студентське самоврядування відіграє ключову роль у цьому процесі, оскільки надає можливість молоді здобувати практичні навички, обмінюватися досвідом і покращувати комунікацію [2, с. 208]. Участь здобувачів вищої освіти у самоврядних організаціях формує у них розуміння механізму управління, ефективного спілкування, уміння вирішувати проблеми, організації та

прийняття рішень [3, с. 141], що є необхідними для успішної кар'єри в аграрному секторі. Активна діяльність у таких організаціях сприяє формуванню відповідальності, ініціативності, здатності працювати в команді та вирішувати складні проблеми, що є важливими елементами для ефективного керівництва в агропродовольчій сфері.

На конкретних прикладах можна проілюструвати, як саме участь майбутніх фахівців агропромислового сектору впливає на формування в них лідерських якостей та організаційних навичок.

Здобувачі вищої освіти, які беруть участь у діяльності органів студентського самоврядування, залучені до організації та проведення різних заходів, з-поміж яких: конференції, семінари та тематичні аграрні форуми. Це надає їм можливість планувати, координувати команди та вести переговори, розвиваючи їхні управлінські та лідерські здібності [4, с. 205]. Реальні проекти та ініціативи сприяють розкриттю багатьох якостей студентської молоді.

Участь у студентському самоврядуванні дозволяє здобувачам не лише представляти інтереси своїх колег перед керівництвом університету, але й формулювати пропозиції для покращення освітнього процесу чи створення нових програм. Це навчає їх бути активними, відстоювати свої позиції та брати відповідальність за прийняття рішень.

Участь у студентському самоврядуванні також сприяє розвитку стратегічного мислення у молоді, яка активно долучається до університетського життя. Організація заходів та вирішення студентських питань вимагає вміння планувати, аналізувати ризики та шукати нестандартні рішення. Здобувачі вищої освіти, що беруть участь у цьому процесі, навчаються мислити стратегічно та удосконалюють навички довгострокового планування.

Крім того, залучення до студентського самоврядування відкриває можливість участі молоді у міжнародних програмах та обміні досвідом. Такі програми, як стажування, форуми чи семінари, допомагають майбутнім фахівцям не лише покращити свої лідерські якості, але й ознайомитися з

передовими тенденціями у світовому аграрному бізнесі, перейняти міжнародний досвід та впровадити його в національні практики.

Оскільки самоврядування передбачає тісну взаємодію з іншими здобувачами вищої освіти та керівництвом, молодь набуває вміння працювати в колективі, вирішувати конфліктні ситуації, налагоджувати комунікацію і мотивувати інших на досягнення спільних цілей.

Таким чином, студентське самоврядування є важливим інструментом розвитку якостей лідера, які необхідні майбутнім фахівцям агропродовольчої сфери для досягнення успіху як на національному, так і на міжнародному рівнях. Діяльність органів студентського самоврядування в освітньо-науково-виховному процесі закладів вищої освіти аграрного напрямку є важливим для формування соціальної компетентності у майбутніх фахівців.

Література:

1. Ковальова, О. В. (2009). Координація самоврядування в агропродовольчій сфері: організаційний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*, 6(2), 168–171.
2. Семанчина, В. О. (2015). Місце студентського самоврядування у процесі формування лідерських якостей майбутнього керівника. *Педагогічний Альманах*, 27, 207–211.
3. Балановська, Т. І., & Гоголя, О. П. (2017). Особливості формування менеджерів аграрної сфери в контексті потреб сучасного ринку праці. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 19, 138–143.
4. Сидорук, І. (2018). Студентське самоврядування як чинник формування та розвитку соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників. *Педагогічний часопис Волині.*, 4(11), 202–208.

Abstract: *The article analyzes the peculiarities of the developed countries' agricultural sector, in particular its self-governing systems and cooperation between the state and agricultural producers. The role of student self-government in the formation of leadership qualities and management skills in students of higher education in the agrarian profile is considered. Concrete examples show how students' participation in self-governing organizations contributes to the development of their initiative, responsibility, ability to work in a team and solve complex problems. The importance of international experience and practices for the training of future specialists in the agro-food sector is highlighted.*

Key words: *self-governance, leadership qualities, agro-food sector, studentship, students of higher education.*

*Науковий керівник – ШАРАТА Наталія,
д-р педагогічних наук, професорка кафедри українознавства,
проректорка із науково-педагогічної та виховної роботи
і підвищення кваліфікації,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

Секція 12. Створення новітньої конкурентоспроможної науково-технічної продукції для потреб держави. Європейська інтеграція

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

ПЕТРОВА Еліна, здобувачка вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування Запорізький національний університет

Анотація: Міжнародна економічна співпраця українських підприємств сприяє інтеграції України в світову економіку та підвищенню її конкурентоспроможності. Вона охоплює експорт, іноземні інвестиції та партнерство з міжнародними компаніями. Основні напрямки співпраці включають угоди про вільну торгівлю та інтеграцію з ЄС, що відкриває нові ринки. Однак українські підприємства також стикаються з викликами, такими як вихід на іноземні ринки та підвищення стандартів якості.

Ключові слова: міжнародна економічна співпраця, українські підприємства, світова економіка, конкурентоспроможність, експорт, іноземні інвестиції.

Міжнародна економічна співпраця відіграє важливу роль у розвитку будь-якої країни, і Україна не є винятком. В умовах глобалізації українські підприємства активно шукають можливості для виходу на міжнародні ринки, участі у міжнародних проєктах та інтеграції у світову економіку. Незважаючи на численні проблеми, з якими стикається бізнес в Україні, є суттєві перспективи для розширення економічної співпраці та покращення економічного клімату в країні [1].

Вихід українських підприємств на міжнародні ринки — це важливий крок, який потребує стратегічного планування та адаптації до нових умов. Перш за все, підприємствам необхідно орієнтуватися на якість продукції та послуг, яка повинна відповідати світовим стандартам. У цьому контексті роль сертифікації та міжнародного маркетингу стає ключовою. Без відповідної підготовки та аналізу ринку українські компанії ризикують зіткнутися з великими труднощами [2].

Серед основних чинників, що стимулюють вихід українських підприємств на міжнародні ринки, можна відзначити:

1. Розширення ринку збуту: В умовах обмеженого внутрішнього ринку багато компаній прагнуть знайти нових споживачів за кордоном.

2. Доступ до нових технологій та інновацій: Взаємодія з іноземними партнерами дозволяє українським підприємствам вивчати передові технології та підвищувати конкурентоспроможність.

3. Залучення інвестицій: Вихід на міжнародний ринок підвищує довіру до українських підприємств та полегшує доступ до фінансування.

Проте для успішного виходу на міжнародні ринки українські компанії повинні подолати низку викликів. Перш за все, це висока конкуренція, нестабільність внутрішньої економічної ситуації та складнощі з адаптацією до правових та економічних умов різних країн [3].

Експорт товарів та послуг є ключовим компонентом міжнародної економічної співпраці. Багато українських компаній вже успішно виходять на міжнародні ринки. Наприклад, Нова Пошта — одна з провідних логістичних компаній України — розширила свою діяльність на ринки Європи, відкривши свої відділення в Польщі. Це дає можливість українським бізнесам отримувати доступ до європейських споживачів, що значно розширює ринок збуту [4].

Аналогічно, компанія Rozetka, найбільший український інтернет-магазин, активно вивчає можливості розширення своєї присутності за кордоном. Електронна комерція стала важливою складовою міжнародної торгівлі, і розвиток таких компаній, як Rozetka, підкреслює потенціал України в цій сфері.

Крім того, міжнародні інвестиції також відіграють значну роль у розвитку українських підприємств. Інвестори з різних країн зацікавлені в українському агропромисловому комплексі, ІТ-секторі, енергетиці та машинобудуванні. Наприклад, ІТ-галузь України є однією з найбільш перспективних сфер для інвестицій завдяки висококваліфікованим спеціалістам та конкурентоспроможним цінам на послуги [5].

Міжнародні проекти відкривають широкі можливості для українських підприємств, зокрема у сферах енергетики, інфраструктури, ІТ та агропромисловості. Європейський Союз та інші міжнародні організації активно

підтримують співпрацю з українським бізнесом через різноманітні програми та гранти. Наприклад, програми Horizon 2020 та COSME надають можливості для інноваційних підприємств отримати фінансування на дослідження та розвиток [6].

Участь у таких проектах дозволяє українським компаніям:

- залучати міжнародний досвід: Обмін знаннями та досвідом з партнерами з інших країн сприяє підвищенню професіоналізму та технологічного рівня підприємств.

- отримувати фінансову підтримку: Гранти та інші види фінансування допомагають українським підприємствам розширювати свою діяльність без значних фінансових ризиків.

- покращувати репутацію на міжнародній арені: Участь у міжнародних проектах підвищує рівень довіри до українських підприємств та сприяє їхньому розвитку [7].

Незважаючи на значний потенціал, український бізнес стикається з рядом проблем під час виходу на міжнародні ринки. Серед них можна виокремити:

- корупція та недосконалість законодавства: Нестабільність правової системи та високий рівень корупції є серйозними перепонами для інвесторів та міжнародних партнерів.

- недостатня підтримка з боку держави: Багато українських підприємств не мають достатньої державної підтримки у питаннях виходу на міжнародні ринки або участі у міжнародних проектах.

- нестача ресурсів для інновацій: Українські компанії часто не мають достатньо фінансових та технологічних ресурсів для участі у міжнародних дослідженнях та проектах.

- невідповідність стандартам: Продукція багатьох українських підприємств не відповідає міжнародним стандартам якості, що ускладнює її експорт [8].

Отже, міжнародна економічна співпраця українських підприємств відкриває великі можливості для їхнього розвитку та інтеграції у світову

економіку. Незважаючи на низку викликів, перспективи виходу на міжнародні ринки та участі у міжнародних проєктах залишаються позитивними. Для успішної реалізації цих можливостей українським підприємствам необхідно покращувати свою продукцію, відповідати міжнародним стандартам та активно залучати іноземний досвід і капітал [9].

Література:

1. Міністерство економіки України. Аналітика щодо виходу українських підприємств на міжнародні ринки. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 24.09.2024).
2. Торгово-промислова палата України. Можливості для українського бізнесу на міжнародних ринках. URL: <https://ucci.org.ua/> (дата звернення: 24.09.2024)
3. World Bank Group - International Development, Poverty, & Sustainability. *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org/en/home> (дата звернення: 24.09.2024).
4. Офіційний вебсайт компанії Нова Пошта. Розширення діяльності на європейському ринку. URL: <https://novaposhta.ua/> (дата звернення: 24.09.2024)
5. Капітоненко, М.Г. Україна на міжнародних ринках: можливості та виклики // Журнал економічних досліджень, №10, 2020.
6. Horizon 2020. *Research and innovation*. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-2020_en (дата звернення: 24.09.2024).
7. COSME. *Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs*. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/cosme_en (дата звернення: 24.09.2024).
8. Better policies for better lives. *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/> (дата звернення: 24.09.2024).
9. Асоціація українських підприємств в міжнародних проєктах. Аналітичний звіт про участь у міжнародних проєктах. URL: <https://www.upa.org.ua/> (дата звернення: 24.09.2024)

Abstract: *International economic cooperation of Ukrainian enterprises contributes to Ukraine's integration into the global economy and enhances its competitiveness. It includes exports, foreign investments, and partnerships with international companies. Key areas of cooperation involve free trade agreements and integration with the EU, which open up new markets. However, Ukrainian enterprises also face challenges, such as entering foreign markets and raising quality standards.*

Keywords: *international economic cooperation, Ukrainian enterprises, global economy, competitiveness, export, foreign investments.*

*Науковий керівник – СЕЙСЕБАЄВА Наталія
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя*

Секція 13. Психологічні аспекти розвитку сучасності**ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ:
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ**

**АСМОЛОВА Тетяна, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація. У тезах аналізуються поняття «свідомість» і «самосвідомість» у сучасній психології. Досліджуються різні підходи до наданих термінів, акцентується їх роль у психічному розвитку особистості. Проводиться порівняльний аналіз відмінності між свідомістю, як знанням про інших, і самосвідомістю, як знанням про себе.

Ключові слова. свідомість, самосвідомість, психіка, особистість, рефлексія, пізнання.

Психологія, як наука про душу і поведінку людини, пройшла довгий шлях розвитку, перш ніж набула сучасного вигляду. Її еволюцію можна розділити на кілька ключових етапів, кожен з яких вніс вагомий внесок у формування науки.

Як зазначає кандидат психологічних наук, доцент Олена Коханова, «...у понятті «античний світ» поєднують Стародавню Грецію та Рим, а хронологічними рамками античної психології прийняти вважати VII (VI) ст. до н. е.-IV (VI) ст. н. е., а саме час становлення, розквіту і занепаду греко-римської цивілізації. Сам термін «античний» має латинське походження й у перекладі означає «давній» [1, с. 17]. Визначні філософи Стародавньої Греції, такі як Сократ, Платон і Аристотель, заклали основи для розвитку психології. Вони розглядали природу душі, пізнання і поведінки людини. Тобто, розвиток психології розпочався ще в античному світі, разом з іншими важливими соціально-гуманітарними науками.

Експериментальна психологія почала розвиватися тоді, коли вчені вирішили вивчати психологічні явища за допомогою наукових методів, а не лише філософських міркувань. На думку кандидата психологічних наук, доцента Олени Галян, «...дух часу» в XVII — на початку XIX ст. був тим інтелектуальним ґрунтом, на якому розвивалася психологія. Саме в цей період

окреслено найважливіші теоретико-методологічні принципи, на основі яких відбувалося формування експериментальної психології в другій половині XIX ст.» [2, с. 12].

За даними фахівців проекту «Простір психологів», «...Вільгельм Вундт засновує першу лабораторію експериментальної психології в Лейпцигу (1879), що вважається офіційною датою народження психології як науки. Вундт застосував експериментальні методи для вивчення психічних процесів, зокрема відчуттів і сприйняття, що стало важливим проривом у розвитку науки» [5].

Після заснування та початку роботи над експериментальною психологією науковці почали досліджувати й інші напрямки, а саме: психоаналіз і розвиток клінічної психології (кінець XIX – початок XX ст.).

Як зазначає доцент психології Ніна Ільїна, «...у цілому, клінічна психологія є відносно молодою наукою. Її становлення було зумовлене необхідністю вивчення причин психічних захворювань, їх впливу на розвиток і функціонування особистості, а також можливостей лікування та відновлення. «Традиційно її зародження відносять на кінець XIX ст., коли В. Вундт (1832-1920) заснував у Лейпцигу лабораторію експериментальної психології. Хоча французькі психіатри Ж. М. Шарко (1825-1893), П. Жане (1859-1947), А. Біне (1857-1911) ще до утворення цієї лабораторії в обладнаних при психіатричній клініці відділеннях досліджували індивідуально-психологічні особливості психічно хворих, вундеркіндів та осіб, обдарованих парапсихологічними здібностями» [3, с. 12].

Сильний акцент біхевіоризму на об'єктивності та фокус на зовнішній поведінці довгий час відволікав психологів від вивчення свідомості. Перші дослідження гуманістичних психологів змістили увагу на індивідуальність людини, розглядаючи її як свідому і самусвідомлюючу істоту. До 1950-х років з'явилися нові дисциплінарні перспективи в лінгвістиці, неврології та інформатиці, і ці області відродили інтерес до розуму як центр наукових досліджень.

Гуманістична психологія розглядає людину як цілісну істоту, приділяючи особливу увагу таким аспектам, як свобода вибору та прагнення до самоактуалізації. На відміну від підходів, які акцентують увагу на проблемах і патологіях, цей напрямок спрямований на підтримку людей у розвитку їхніх можливостей і досягненні найвищого рівня добробуту.

На думку автора інформаційного ресурсу «Український соціон» Сергія Смоляка, «...на сучасному етапі спостерігається все тісніший зв'язок психології з природничими науками, зокрема, з медичними та біологічними. Зв'язок психології з цими науками обумовлений подвійною природою людини як соціальної і одночасно біологічної істоти. Знання, отримані фізіологами і біологами, все ширше починають використовуватися в психології для того, щоб краще зрозуміти ті чи інші психічні явища» [4].

Крім цього, все більшого поширення набувають дослідження нових напрямків у психології, а саме:

- нейронауки – вивчення мозку та нервової системи допомагає розширити наше розуміння психічних процесів;
- культурна психологія – вивчення культурних відмінностей у психічних процесах і поведінці;
- психологія здоров'я – зростає інтерес до вивчення психологічного здоров'я та факторів, що впливають на нього;
- позитивна психологія – зосереджується на вивченні людського благополуччя, щастя та цінностей.

Психологія пройшла довгий і складний шлях від філософських спекуляцій до сучасної наукової дисципліни. Кожен етап її розвитку вніс свій унікальний внесок у розуміння людської свідомості, поведінки та емоцій, що робить психологію однією з найбільш динамічних і багатогранних наук нашого часу.

Література:

1. Коханова О. П. Історія психології: від античності до початку ХХ століття : навч. посібник / Авт-уклад. О. П. Коханова, 2016. – НВП «Інтерсервіс». – 235 с.

2. Галян О.І. Експериментальна психологія : навч. посіб. / О. І. Галян, І. М. Галян. - К. : Академвидав, 2012. 400 с. – (Серія «Альма-матер»).

3. Ільїна Н.М. Клінічна психологія: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2023. – 163 с.

4. Смоляк С. Сучасні тенденції в психології. Інформаційний веб-портал «Український соціон». URL: <https://ukrsocion.org/2016/02/20/сучасні-тенденції-в-психології/> (дата звернення: 26.09.2024).

5. Експериментальна психологія. Інформаційний веб-портал «Простір Психологів». URL: <https://psychology.space/psypedia-post/eksperymentalna-psychologiya/> (дата звернення: 26.09.2024).

***Abstract.** The theses analyze the concepts of "consciousness" and "self-awareness" in modern psychology. Different approaches to the given terms are studied, their role in the mental development of the individual is emphasized. A comparative analysis of the difference between consciousness, as knowledge about others, and self-awareness, as knowledge about oneself, is carried out.*

***Key words:** consciousness, self-awareness, psyche, personality, reflection, cognition.*

***Науковий керівник – КОНОПЛЯНИК Дмитро,
асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв***

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

БАШАНОВА Наталія, здобувачка вищої освіти

спеціальності 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** у науковій роботі визначено сутність ментального здоров'я. Розглянуто вплив соціальних мереж на розвиток і ментальне здоров'я людини. Окреслено позитивні та негативні наслідки соціальних мереж на здоров'я людини.*

***Ключові слова:** соціальні мережі, людина, сучасний світ, емоції, загроза, психічне здоров'я, ментальне здоров'я.*

Перші соціальні мережі з'явилися в середині дев'яностих років ХХ століття. У сучасному світі соціальні мережі мають важливе значення у житті кожної людини. Ми все більше і більше проводимо часу в мережі Інтернет. Із кожним роком люди адаптуються до новацій, знаходять цікаві ідеї, навчаються, працюють, спілкуються, переглядають новини, тощо. Соціальні мережі, зближуючи людей і поглинаючи відстань, що розділяє їх, спрощують знайомства та спілкування.

У соціальних мережах люди можуть отримувати нові знання, навички, а також емоції. Вони впливають на емоційний, когнітивний, фізичний, соціальний та психологічний стан людини – це все можна назвати ментальним здоров'ям. Ментальне здоров'я – це стан, в якому людина може протистояти життєвим стресам, працювати та робити внески у суспільне життя. Це означає, що ментальне здоров'я об'єднує здоровий дух і психіку людини. Вплив соціальних мереж має як позитивні так і негативні наслідки.

До позитивних сторін соціальних мереж для стану людини слід віднести: спілкування, можливість реалізувати бізнес-ідеї, поліпшення настрою тощо.

Завдяки соціальним мережам люди можуть підтримувати зв'язок із рідними, близькими та друзями. Соціальні мережі полегшують спілкування, адже можна надіслати SMS, записати аудіо- чи відео- повідомлення, зробити онлайн-конференцію чи зателефонувати в будь-який зручний для людини час, або переглянути новини.

Популярні соціальні мережі, такі як: Facebook, Instagram, різні блоги, подкасти, форуми, соціальні новини – це платформами для бізнесу та професійної діяльності. Вони надають змогу для спілкування, консультацій, а також створення власного бренду. Крім цього, легка та швидка вистава реклами, знаходження нових контактів і, навіть отримання доступу до професійних можливостей у просуванні власного бізнесу.

У соціальних мережах часто показують контент, який відповідає інтересам, потребам та задоволенням користувачів, що впливає на їхні переконання, цінності, тощо. У мережах Інтернет з'явилися нові програми, сайти, де можна легко знайти інформацію, книгу, підручник, який цікавить, або переглянути новини.

Але, соціальні мережі мають не тільки позитивні сторони, а й негативні, які можуть вплинути на здоров'я людини: залежність, погіршення фізичного, психічного стану, тощо.

Соціальні мережі можуть викликати залежність, яка призводить до порушень ментального здоров'я. У людини можуть виникати тривожні думки, порівняння з кимось іншим, порушення сну, спад або приріст емоцій. Наразі є люди, які проводять багато часу за онлайн-іграми, що впливає на здоров'я людини. Погіршується сон, настрій, думки. При проведенні часу більше ніж 4 години на добу (згідно рекомендацій лікарів), може погіршуватися фізичне здоров'я людини, особливо зір, стан спини, ніг. Також відбувається різкий спад інтересу до читання. У мережах Інтернет є велика кількість аудіо- та відео-матеріалу, що спрощує сприйняття інформації. І, разом з тим, у мережі існує безліч непотрібної інформації. Замість того, аби розвивати своє мислення та поповнювати словниковий запас, людина допускає у своєму мовленні сленги або ненормативну лексику [1].

Порівнюючи спілкування в Інтернеті та реальне, розуміємо, що соціальні мережі не замінять живого спілкування. У співрозмовників відсутні невербальні сигнали, такі як: міміка, погляд, вираз обличчя, жести, пози, тон голосу, інтонація, тощо.

У соціальних мережах люди бачать ідеалізовані образи, що породжує бажання відповідати уявним стандартам. Це може призводити до стресу та занепокоєння поведінки людини. Соціальні мережі стали великою платформою для поширення новин, як правдивих, так і фейкових. Користувачі можуть легко приймати неправдиву інформацію, що згодом переростає у стрес, тривожність та занепокоєння. Поширені матеріали в соціальних мережах можуть визивати обурення, страх або інші сильні почуття. Коли ми розуміємо свої емоції, ми здатні зберегти свої відчуття та можемо покращити взаємини з іншими людьми [2].

Соціальні мережі стрімко увійшли в життя людини. Вони несуть із собою позитивні моменти, такі як, соціалізація, комунікація, покращення професійних навичок, вплив на емоції людини, формування її думок та поведінки. Але разом і тим вони чинять і негативний вплив на людей та їх розвиток, здебільшого та ментальне здоров'я. Не варто забувати, що в сучасному світі стала дуже популярною робота онлайн, тому розвиваємося та бережемо себе від поганих емоцій, переживань і думок. Важливо вміти керувати собою, регулювати використання соціальних мереж, отримуючи при цьому максимальну користь та задоволення.

Література:

1. Біла Д. С. Вплив Інтернет-залежності на особистість / Д. С. Біла ; наук. кер. І. М. Лесік // Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни : матеріали 29-ї студентської науково-теоретичної конференції, м. Миколаїв, 22-24 березня 2017 р. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4293>
2. Веліховська А. Б., Горбунова К. М., Курепін В. М. Психолого-педагогічні прийоми формування емоційної компетентності в майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи на практичних заняттях із психології // Педагогіка формування творчої особистості у вищих і загальноосвітніх школах. 2020. Том 1, № 73. С. 199-203. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8348>

Abstract: the essence of mental health is defined in the scientific work. The impact of social networks on human development and mental health is considered. The positive and negative effects of social networks on health are outlined.

Key words: social networks, man, modern world, emotions, threat, mental health.

*Науковий керівник – БІЛЧЕНКО Олександр,
кандидат економічних наук, доцент, в.о. декана обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет*

ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «СВІДОМІСТЬ» І «САМОСВІДОМІСТЬ» У ПРОВІДНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕОРІЯХ

ВЄДНІКОВА Вероніка, здобувач вищої освіти
Спеціальність 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** аналіз понять «свідомість» і «самосвідомість» у сучасній психології. Дослідження різних підходів до наданих термінів, акцентуючи їх роль у психічному розвитку особистості. Відмінності між свідомістю, як знанням про інших, і самосвідомістю, як знанням про себе.*

***Ключові слова:** свідомість, самосвідомість, психіка, особистість, рефлексія, пізнання.*

У сучасній психології поняття «свідомість» і «самосвідомість» займають центральне місце, оскільки вони забезпечують глибше розуміння природи людського мислення, сприйняття себе та навколишнього світу. Метою цієї роботи є всебічне дослідження психологічних підходів до розуміння понять «свідомість» і «самосвідомість». Автор прагне глибше осмислити, як різні джерела пояснюють ці терміни, а також визначити їхню роль у психічному розвитку особистості. Звертаємо нашу увагу на вивчення того, як свідомість і самосвідомість впливають на внутрішні процеси та її взаємодію із зовнішнім світом.

Автор звертає свою увагу глибшому розумінню внутрішніх психічних процесів, таких як усвідомлення своїх думок, емоцій та дій. Дослідження понять може допомогти краще розуміти власну ідентичність, свої сильні та слабкі сторони, що призводить до самовдосконалення.

Поняття «свідомість» аналізуючи різні джерела можна трактувати по різному. Наприклад, за Психологічним словником В. В. Синявського термін трактується як: «Свідомість – найвищий рівень розвитку психіки і відображення об'єктивної дійсності, властивостей предметів і явищ навколишнього світу, процесів, що відбуваються в ньому».

Свідомість притаманна лише людині. Як форма духовного відображення, свідомість проявляється в усвідомленні людиною навколишнього світу і самої себе. Свідомість будь-якої людини є унікальною, але недовільною [1].

Аналізуючи інформацію щодо тлумачення поняття «свідомість», навчальний посібник М. Й. Варіна надав таке визначення: «Свідомість є здатністю людини до рефлексії, адекватного відображення навколишнього світу, подій, що відбуваються в ньому, своєї Батьківщини, обов'язку тощо, а також ставлення до них свого ставлення. Через свідомість людина здатна пізнати сутність навколишнього світу, розуміти його та одночасно знати про те, що вона знає або не знає».

Свідомість проявляється не лише в узагальнених знаннях про навколишню дійсність, а й у певних оціночних, теоретичних і практичних ставленнях до неї. Іншим необхідним елементом свідомості є переживання людиною того, що є важливим для неї в навколишній дійсності [2].

Людське світосприйняття не зводиться до відображення лише зовнішніх об'єктів. Свідомість спрямована на самого суб'єкта, його власну діяльність та внутрішній світ. Така людська свідомість отримала в психології статус особливого явища - самопізнання.

«Самосвідомість – система психічних механізмів, що пов'язана з усвідомленням людиною себе самої як особистості, своєї діяльності як члена суспільства, стосунків з іншими людьми, рис характеру, здібностей, власних дій та вчинків, їх мотивів, цілей, моральних, фізичних властивостей тощо» [1].

На відмінно від свідомості, самопізнання фокусується на поведінці людини, її почуття, думках, мотивах поведінки та розуміння свого місця в суспільстві. Якщо свідомість – це знання про інших, то самосвідомість – це знання про самого себе. У самосвідомості людина є одночасно і суб'єктом, і об'єктом усвідомлення [2].

«Самосвідомість – це певна здатність людини усвідомити самого себе, своє Я, потреби, поведінку, інтереси та своє буття загалом. Відмінність між поняттями «свідомість» і «самосвідомість» полягає в тому, що самосвідомість орієнтована на осмислення і розуміння людини своїх почуттів, думок, вчинків, тобто вона є так званим знанням людини про саму себе» [3].

Самосвідомість ґрунтується на здатності людини відокремлювати себе від власної життєдіяльності, що виникає в результаті спілкування, мислення та ставлення до свого життя, а також пов'язана із спільною діяльністю, що сприяє формуванню певних уявлень про себе і здатності до виконання соціально значущих дій і вчинків.

«Структура самосвідомості людини складна. Вона відзначається різноманітністю форм вияву, які пов'язані з усіма аспектами її психічної діяльності:

- пізнавальної – самокритичність, самоаналіз, самооцінка, самоіронія тощо;
- емоційної – самозадоволення, самоповага, самолюбство, тощо;
- вольової – самодисципліна, самоконтроль, саморегуляція, самовимогливість тощо.

Центральними і найбільш дослідженими структурними компонентами самосвідомості є феномени саморегуляції, самооцінки, самоаналізу» [2].

Аналізуючи вище сказане самосвідомість виражається як здатність усвідомлювати себе як об'єкт, аналізувати власний психічний стан та оцінювати власні дії. Це дозволяє нам розпізнати, ким ми є, відрізнити себе від інших людей і навколишнього світу. Тому термін «самосвідомість» можна охарактеризувати як складну систему думок індивіда про себе.

Закріплюючи вище сказане, у результаті проведеного дослідження можна стверджувати, що поняття «свідомість» і «самосвідомість» є ключовими для розуміння людської психіки та її розвитку. Свідомість, як найвищий рівень психічного відображення, дозволяє індивіду усвідомлювати навколишній світ і свої взаємозв'язки з ним. Вона формує основи пізнання та ставлення до реальності.

У свою чергу, самосвідомість акцентує увагу на усвідомленні власної особистості, своїх дій, почуттів і думок. Це дозволяє людині глибше аналізувати себе, формувати уявлення про власну ідентичність та соціальну роль.

Отже, дослідження свідомості і самосвідомості не лише сприяє глибшому розумінню внутрішніх процесів особистості, а й відкриває можливості для особистісного зростання та самовдосконалення. Ці концепти та їх розуміння мають важливе значення в психології, оскільки допомагають нам усвідомлювати свою ідентичність, цінності та місце в суспільстві.

Література:

1. Психологічний словник / автор-уклад. В. В. Синявський, О. П. Сергеєнкова ; ред. Н. А. Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007. 336 с. URL: <http://surl.li/nbdkny>
2. Варій М. Й. Психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 288 с. URL: <http://surl.li/kgadby>
3. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія : навч. посібник. Київ : МАУП, 2000. 182 с. URL: <http://surl.li/paefzg>

Abstract: *the work analyzes the concepts of "consciousness" and "self-awareness" in modern psychology. Various approaches to the given terms are studied, their role in the mental development of the individual is emphasized. The differences between consciousness, as knowledge about others, and self-awareness, as knowledge about oneself, are considered.*

Keywords: *consciousness, self-awareness, psyche, personality, reflection, cognition.*

***Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв***

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР УСПІХУ ДЛЯ МЕНЕДЖЕРА

ЗІЗДА Наталія, здобувачка вищої освіти

Спеціальність 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Аналізується роль емоційного інтелекту (EI) в управлінні під час воєнних конфліктів. Менеджери з високим EI здатні адаптуватися до змін, що сприяє успіху бізнесу. Ефективна комунікація та розуміння емоцій допомагають створити позитивний морально-психологічний клімат. Зазначається, що емоційний інтелект є конкурентною перевагою для організацій в умовах нестабільності.

Ключові слова: емоційний інтелект, управління, війна, бізнес, адаптація, комунікація, командна робота, морально-психологічний клімат, конкурентоспроможність.

Під час воєнних дій нерідко виникають непередбачувані зміни та складнощі. Менеджери, які мають високий рівень емоційного інтелекту, вміють пристосовуватися до нових обставин і залишатися гнучкими у своїх рішеннях. Емоційний інтелект є ключовим фактором, що допомагає досягати успіху в таких умовах. Цей тип інтелекту необхідний для ефективної комунікації, управління командою та встановлення взаємовигідних відносин з клієнтами. Емоційний інтелект – це вміння розпізнавати, розуміти та керувати як своїми емоціями, так і емоціями інших. Ці навички є критично важливими для успішних менеджерів, які постійно взаємодіють з колегами, партнерами та клієнтами. Емоційний інтелект дає змогу менеджерам розуміти емоції інших людей, правильно їх тлумачити й відповідно реагувати. Це допомагає будувати міцні стосунки та зберігати позитивний імідж.

Сьогодні навички емоційного реагування на події, вміння керувати своїми емоціями та передавати їх іншим об'єднують під єдиною назвою емоційний інтелект (EQ). Вперше це поняття з'явилося в 1964 році в роботах М. Бельдока, а в 1966 році - Б. Леонера. Особливої популярності воно набуло після публікації робіт Джона Майєра та Пітера Селвея [1]. Дослідженнями емоційного інтелекту займаються українські вчені Є. Носенко, Г. Березюк, О. Філатова, які розглядають цю здатність переважно крізь призму психології. Беззаперечним фактом наразі є визнання важливості емоційного інтелекту для ведення успішної підприємницької діяльності. Дослідження виявляють, що

когнітивний інтелект (IQ) забезпечує лише 20% кар'єрного успіху, 80% складає набір інших додаткових чинників, які впливають на особу, зокрема й емоційний інтелект. Однак, якщо ми подивимося на ситуацію з менеджерами вищого рівня, то побачимо дещо іншу картину. Більшість працівників, які обіймають вищі керівні посади, як правило, вже мають високий IQ. Саме цей рівень часто забезпечує успіх у кар'єрному зростанні. Проте на найвищих рівнях влади вагомість і значення емоційного інтелекту підвищується. 80 відсотків успіху лідера залежить від розвинутого емоційного інтелекту [2].

На конкурентоспроможність бізнес-менеджера суттєво впливає сучасна війна в Україні. Наслідки, до яких може призвести зниження емоційного інтелекту лідера під час війни, включають невизначеність і нестабільність, волатильність ринку, порушення ланцюга постачань, фінансові обмеження, а також зниження рівня добробуту і продуктивності працівників. Менеджерам складно робити точні прогнози та передбачення через хаотичний характер війни, який ускладнює планування та прийняття обґрунтованих рішень. Опанувавши власні емоції, керівник зможе більш ефективно використовувати їх у майбутньому для спілкування з підлеглими, правильно передавати свої емоції для мотивації їх на досягнення поставлених цілей і завдань, управляти конфліктами, створювати сприятливий морально-психологічний клімат у колективі, приймати оптимальні управлінські рішення навіть у важких умовах війни [3]. Вимоги сучасного світу вимагають нового управлінського підходу, який відкидає цінності конкурентного лідерства і ґрунтуються на взаємодії та впливі ефективного і конструктивного розвитку емоційного інтелекту на успішну управлінську діяльність. Успіх взаємодії залежить від якості емоційно-психологічного клімату в колективі і розвитку емоційної складової.

Таким чином, емоційний інтелект стає важливим фактором успішного управління у воєнний час, оскільки він не лише допомагає адаптуватися до труднощів, але й зміцнює командну роботу та підтримує бойовий дух. Керівники з високим рівнем емоційного інтелекту краще розуміють потреби

своїх підлеглих і таким чином створюють більш згуртовані та ефективні команди. Крім того, емоційний інтелект може допомогти в управлінні стресом, що особливо важливо під час кризи. Інвестуючи в розвиток цих навичок, організації можуть не лише підвищити продуктивність, але й зберегти лояльність співробітників. Зрештою, стійкі бізнес-структури, які враховують емоційний вимір управління, не тільки виживають, але й процвітають, незважаючи на зовнішні виклики. Таким чином, емоційний інтелект перетворюється на реальну конкурентну перевагу в сучасному середовищі.

Література:

1. Гацько А.Ф., Смігунова О.В. (2016) Емоційний інтелект як стратегічний важіль лідерства. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Вип. 177. С. 61-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2016_177_10
2. Гоулман Д. (2018) Емоційний інтелект. Харків: Віват, 512 с.
3. Передало Г. Роль емоційного інтелекту в системі ключових компетенцій менеджера. Менеджмент і підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. Випуск 2(2), 2020.

***Abstract:** The article analyzes the role of emotional intelligence (EI) in management during military conflicts. Managers with high EI are able to adapt to changes, which contributes to business success. Effective communication and understanding of emotions help to create a positive moral and psychological climate. It is noted that emotional intelligence is a competitive advantage for organizations in conditions of instability.*

***Keywords:** emotional intelligence, management, war, business, adaptation, communication, teamwork, moral and psychological climate, competitiveness.*

***Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв***

ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ ПРАЦІ

ІГНАТЕНКО Микола, здобувач вищої освіти спеціальності 122 Комп'ютерні науки Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Емоційне вигорання одна з ключових проблем сучасного культу праці в умовах підвищеної конкуренції через зростаючі вимоги до продуктивності. У статті розглядаються основні причини цього феномену, в особливості перевантаження роботою, розмиттям меж між робочим та особистим часом.

Ключові слова: психологія, вигорання, феномен, культура, праця.

Синдром емоційного вигорання (від англ. "burnout" - вигорання, вигорати) — це синдром постійної втоми, емоційного виснаження, який посилюється з часом в психічному стані людини. Вперше цей термін було введено американським психіатром Гербертом Фрейденбергом у 1974 р. [1]. В умовах швидкого розвитку технологічної сфери, зростають вимоги до продуктивності праці, які можуть призвести до поступового емоційного вигорання працівника. Феномен емоційного вигорання має тенденцію до кількісного зростання показників, що є причиною дослідження та висвітлення цієї теми.

Синдром емоційного вигорання (СЕМ) пов'язаний в основному з напругою, що виникає на роботі, навчанні тощо. Основними ознаками професійного вигорання є: втрата енергійності, відчуття виснаження; психологічне дистанціювання від роботи, негативні й песимістичні думки про роботу чи навчання. Всі ці ознаки без професійної допомоги можуть призвести до постійного стресу, підвищеної дратівливості, хронічної втоми, порушення пам'яті або депресії. Ознаками емоційного вигорання можуть бути також зростання скептичного, іноді навіть цинічного, ставлення до оточуючих, погіршення й заниження власної самооцінки. Соматичними симптомами у цьому разі можуть стати частий головний біль, порушення сну, проблеми з травленням, м'язові болі.

Для розуміння масштабів проблеми наводимо дослідження, у якому взяли участь 46 студентів ГІНАУ та 14 студентів МНАУ. Можемо спостерігати за першим дослідженням 47,3% та 40,2% опитаних мають високий рівень СЕВ; за другим дослідженням результати є схожими [2].

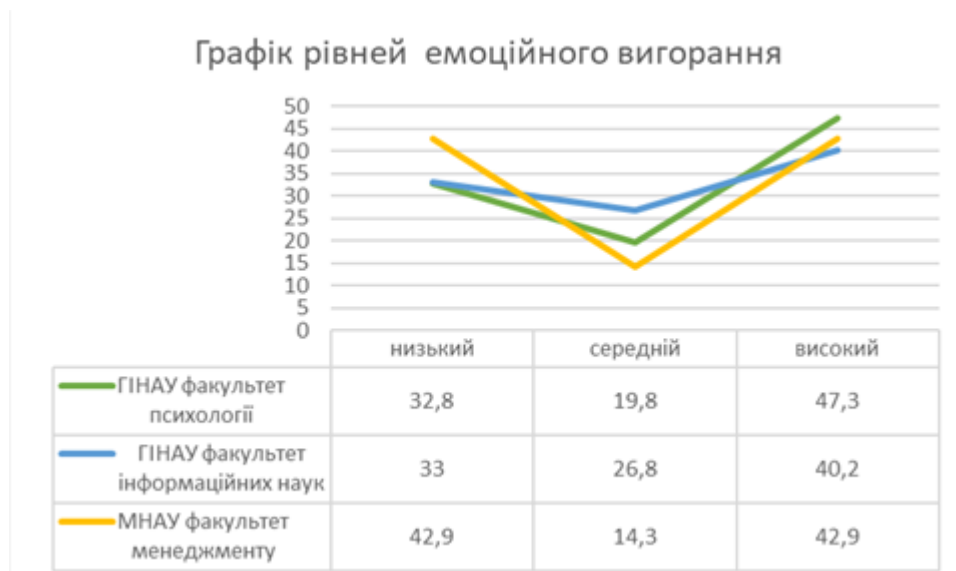

Рис. 1. Графік емоційного вигорання серед студентів університетів

Вирішенням цієї проблеми можуть стати залучення таких захисних факторів, як емпатія, копінг, емоційний інтелект, оптимістичний настрій, здоровий стиль життя та активна зміна оточення й способу життя [3]. Запобігти емоційному вигоранню можуть також знаходження балансу між працею та особистим життям, між працею і часом для відпочинку; керування стресом через медитацію, релаксацію або фізичну активність; сприйняття підтримки з боку близьких людей, друзів, колег по роботі; пошук можливостей для регулярного повноцінного відпочинку. Таким чином можна мінімізувати наслідки емоційного вигорання.

Проблема емоційного вигорання, як наслідок зростання інтенсивності сучасних умов праці, потребує серйозної уваги з боку спеціалістів. Якщо емоційне вигорання вже сталося, важливо звернутися за професійною психологічною допомогою психолога або психотерапевта, пройти курс когнітивно-поведінкової терапії, коучингу та інших психологічних методів підтримки.

Важливою є зміна підходів до роботи, що включає зниження навантаження, підвищення уваги до фізичного та ментального здоров'я, створення умов для гармонійного поєднання професійної діяльності та особистого життя.

Література:

1. Наумова В.Ю. Феномен емоційного вигорання // Освіта дорослих: енциклопедичний словник / за ред. В.Г.Кременя, Ю.В.Ковбасюка; [упоряд.: Н.Г.Протасова, Ю.О.Молчанова, Т.В.Куренна; ред.рада: В.Г.Кремень, Ю.В.Ковбасюк, Н.Г.Протасова та ін.]; Нац. акад. пед. наук України, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України [та ін.]. – К.: Основа, 2014, – 496 с. – С.443.
2. Помиткіна Л. Проблема емоційного вигорання студентів / Помиткіна Л., Т. Ковалькова // Український науковий вісник: Соціальна психологія. – К: Український центр політичного менеджменту, 2008. – № 6 (32). – С. 94-101.
3. Assonov D. Emotional burnout of healthcare professionals: models, risk factors and protective factors. *Psychosomatic Medicine and General Practice*. 2021. Vol. 6, no. 2. URL: <https://doi.org/10.26766/pmgrp.v6i2.295> (date of access: 26.09.2024).

Abstract: *Emotional burnout represents a significant challenge within contemporary labour culture, particularly in the context of heightened competition driven by increased productivity demands. This article examines the primary contributing factors to this phenomenon, with a particular focus on work overload and the blurring of boundaries between work and personal time.*

Keywords: *psychology, burnout, phenomenon, culture, labour.*

*Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії
і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ

**КОСТКА Марина, здобувач вищої освіти
спеціальність 073 Менеджмент**

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: проблема людини у філософії зосереджується на питаннях її природи, свідомості, сенсу існування та місця у світі. Філософи досліджують сутність людини, її моральні обов'язки, свободу вибору та взаємовідносини з іншими людьми, суспільством і природою, особливо в умовах сучасних технологічних змін.

Ключові слова: сутність людини, природа людини, сенс існування, самопізнання, свідомість.

Сучасні філософські підходи до проблеми людини відзначаються інтердисциплінарністю та багатовимірністю. Технології, суспільні зміни та нові виклики створюють умови для переосмислення традиційних понять і відкриття нових горизонтів у дослідженні людини.

Головна проблема людини у філософії полягає в пошуку відповіді на питання про сутність людини, її природу, сенс існування, свободу і місце у світі. Філософія досліджує, що визначає людину як унікальну істоту, як вона співвідноситься з природою, суспільством та іншими людьми. Важливими аспектами є також питання про мораль, смерть, пізнання і щастя [1].

У сучасних філософських дослідженнях стосовно природи людини мислителі зосереджується на таких питаннях, як сутність людського існування, свобода волі, етика, ідентичність та взаємодія людини з технологіями. Останні роботи досліджують вплив цифровізації на людську самосвідомість, зміну соціальних відносин та природу свідомості. Велика увага приділяється взаємозв'язку людини з природою, екологічним та етичним аспектам техногенних змін.

Проблема людини у філософії полягає в дослідженні її сутності, походження, сенсу існування та взаємозв'язку з навколишнім світом. Мета дослідження — зрозуміти природу людини, її роль у світі, а також питання свободи, відповідальності, етики та самопізнання [2].

Завдання досліджень включають: аналіз онтологічних та екзистенційних аспектів буття людини; вивчення свідомості, свободи волі та морального

вибору, розгляд соціальних і культурних факторів, що впливають на формування особистості.

Проблема людини у філософії стосується питань сутності, призначення та сенсу існування людини, зокрема пошуку відповідей на питання – що робить людину людиною, якою є її природа (біологічна, соціальна, духовна); як співвідносяться свобода і відповідальність – питання свободи волі, морального вибору і відповідальності за свої дії; пошук відповідей на питання про мету існування та духовне самовдосконалення; людина і суспільство – взаємодія індивіда і соціуму, соціальні ролі, права та обов'язки; смерть і безсмертя – роздуми про смерть і можливе існування після неї [3].

Ці теми більш детально висвітлено і досліджуються в різних філософських течіях, включаючи філософську антропологію, екзистенціалізм, феноменологію, соціальну філософію, етику тощо.

Філософська антропологія залишається основним напрямком дослідження людини. Вона вивчає сутність людини, її природу, структуру та існування. Сучасні філософи часто інтегрують дані біології, психології, когнітивних наук для вивчення еволюційних та нейрофізіологічних основ людської поведінки. Зокрема, обговорюються питання про те, чи є людина автономною та свідомою істотою, чи лише наслідком взаємодії нейронних процесів.

Проте останнім часом до традиційних наук про людину додалися такі напрями як постгуманізм і трансгуманізм, які вивчають можливості використання технологій для вдосконалення людини, як фізичного, так і ментального. Постгуманізм, своєю чергою, ставить під сумнів традиційні уявлення про людину як автономного суб'єкта, наголошуючи на взаємозалежності між людиною, технологіями та іншими формами життя. Філософи обговорюють питання про те, як технології змінюють не лише тілесність людини, а й її свідомість та ідентичність.

Отже, проблема людини у філософії полягає у вивченні її природи, сенсу існування, свободи, відповідальності та місця у світі. Філософи досліджують,

що визначає сутність людини, її свідомість, етику та роль у суспільстві та космосі. Висновок полягає в тому, що людина — це істота, яка постійно шукає відповіді на питання про своє буття і сенс життя, прагнучи до самопізнання, розвитку та самореалізації.

Література

1. Крекотень К., Шуба В. Проблема цінностей у філософії: thesis. 2017. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/65817> (дата звернення: 25.09.2024).
2. Солоділова О. В. ПРОБЛЕМА СПРИЙНЯТТЯ У ФІЛОСОФІЇ Т. АДОРНО. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 32. С. 114–118. URL: <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i32.1036> (дата звернення: 25.09.2024).
3. Чорна Л. Рецензія на навчальний посібник для студентів творчих спеціальностей "Філософія культури: основні поняття, напрямки, персоналії". Київ; Чернівці, 2020, підготовлений авторським колективом викладачів НМАУ ім. П.І. Чайковського. *Вища освіта України*. 2020. № 3 (78). С. 87–88.

Abstract: the problem of man in philosophy focuses on questions of his nature, consciousness, meaning of existence and place in the world. Philosophers explore the essence of man, his moral duties, freedom of choice and relationships with other people, society and nature, especially in the conditions of modern technological changes.

Key words: human essence, human nature, meaning of existence, self-knowledge, consciousness.

*Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії
і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ПСИХОЛОГІЇ

КОТОВСЬКА Анастасія, здобувач вищої освіти
Спеціальність 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Розглядаються історичні етапи розвитку психології; що досліджує сучасна психологія, її значення у суспільстві.

Ключові слова: психологія, підходи, методи, етапи, процес.

Протягом історії психології було розроблено багато теорій, що пояснюють людську поведінку та розвиток. З появою наукових методів психологія перетворилася на дисципліну, що досліджує психічні процеси і поведінку. У цій статті представлено огляд історії психології від античності до сучасності. Знання історії психології допомагає глибше зрозуміти, як людина еволюціонувала як соціальна та наукоємна істота, а також сприяє вивченню і застосуванню сучасних підходів у психологічних дослідженнях [1].

В античному світі виникла концепція, що людська поведінка залежить від душі. Наприклад, Аристотель вважав душу основою життя і поведінки. На початку ХХ століття, з розвитком наукових методів, психологія стала самостійною наукою. Сьогодні психологія вивчає ментальні процеси та поведінку людей через спостереження, експерименти, опитування і аналіз даних. Методологічні засади історії психології кореняться у філософських традиціях, які розвивалися від античності до середини ХІХ століття. Рене Декарт, наприклад, вважав, що розум можна дослідити за допомогою методу сумніву. Згодом виникли теорії, що пояснюють поведінку людини, такі як фрейдистська теорія, що акцентує увагу на підсвідомих прагненнях, а також поведінкова теорія Скіннера, що розглядає психологію як науку про поведінку [2].

Античні філософи, такі як Сократ, Платон та Аристотель, внесли значний вклад у розуміння мислення і поведінки. Історія психології знала безліч шкіл і теорій, що намагалися пояснити людську поведінку та розвиток. Наприклад, у ХІХ столітті виникла структуралістська школа, що підкреслювала важливість

свідомості та почуттів у поведінці. Теорія Г. Я. Реца, що пов'язує психологію з ідеями Дарвіна, також зіграла важливу роль.

В цілому, історія психології допомагає зрозуміти, як ця наука розвивалася, що дозволяє застосовувати сучасні підходи в психологічних дослідженнях і розуміти еволюцію людини як наукової та соціальної істоти [2].

В історії психології виділяють три основні підходи до її розвитку. Перший підхід вважає, що психологія має тривалу передісторію, але коротку історію, що починається з другої половини XIX століття. Другий підхід ділить розвиток психологічної думки на три етапи: донаукова психологія (анімісти), філософська психологія (від античності до XIX століття) і наукова психологія, що починається в середині XIX століття з використанням об'єктивних методів. Третій, культурологічний, підхід розглядає психологію в контексті розвитку людської культури, виділяючи етапи, пов'язані з різними історичними епохами [3].

Сучасна психологія є передовою наукою, що досліджує людську поведінку і мислення. Вона вивчає аспекти психологічного здоров'я, розвитку особистості, культурні та соціальні чинники, а також емоційні та мотиваційні процеси. Завдяки сучасній психології ми отримуємо можливість глибше розуміти потреби людей, що позитивно впливає на наше життя та стосунки з іншими. Сучасна психологія стала важливою частиною суспільства, допомагаючи у вирішенні психологічних проблем і вивчаючи різні аспекти людської поведінки. Кожен з напрямів використовує свої методи та техніки для дослідження психологічних процесів [4].

Література:

1. Психологія особистості. Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2012. 280 с. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Psykholohia-osobystosti.-Stoliarenko-O.-B..pdf>

2. Історія психології: від античності до початку XX століття : навч. посібник / Авт-уклад. О. П. Коханова, 2016. НВП «Інтерсервіс». 235 с. URL:https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/16139/1/O_Kokhanova_IP_IL.pdf

3. Історичні етапи розвитку психологічної науки. *Психологія* : навчальний посібник / О. В. Винославська та ін. Київ : Фірма "ІНКОС", 2005. URL: <https://www.info-library.com.ua/books-text-4586.html>

4. Історія психології. *Простір психологів*. 12 квітня 2024. URL: <https://psychology.space/psypedia-post/istoriya-psyhologiyi/>

Abstract: *The work examines the history, historical stages of the development of psychology, researches modern psychology and its significance in society.*

Key words: *psychology, approaches, methods, stages, process.*

*Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПУ ДЕТЕРМІНІЗМУ ЯК ПРИЧИННОЇ ЗУМОВЛЕНОСТІ ПОВЕДІНКИ

КУЧМА Даніл, здобувач вищої освіти

Спеціальність 053 Психологія

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: В роботі розглянуто принцип детермінізму та впливу генетики на поведінку. Описано історичне виникнення принципу та його роль у психології.

Ключові слова: детермінізм, поведінка, принцип, людина.

Детермінізм – це філософська концепція, яка стверджує, що всі події, включаючи людську поведінку, обумовлені попередніми причинами. Принцип детермінізму ґрунтується на ідеї, що всі явища у світі відбуваються не випадково, а підпорядковуються певним закономірностям і причинам [3].

У контексті поведінки людини детермінізм дозволяє зрозуміти, як різні внутрішні (психологічні) і зовнішні (соціальні) чинники впливають на прийняття рішень та дії. У сучасній науці детермінізм відіграє ключову роль, оскільки пояснює поведінкові моделі та механізми, які можуть бути використані для прогнозування майбутніх вчинків. Дослідження останніх років (з 2018 по 2024 роки) демонструють значні успіхи у вивченні впливу нейробіологічних факторів на детермінованість поведінки [1].

Історично, детермінізм виник у стародавньогрецькій філософії, де філософи, такі як Демокрит і Левкіпп, стверджували, що світ і всі його процеси підпорядковуються строгим причинно-наслідковим законам. Ця концепція знайшла продовження у класичній механіці Ісаака Ньютона, де кожна частинка Всесвіту рухається відповідно до законів, визначених її попереднім станом [4].

У філософії існує «індетермінізм», який протиставляється детермінізму. Індетерміністи стверджують, що у світі є місце випадковості та свободі волі, особливо щодо людської поведінки. Наприклад, теорії квантової механіки ставлять під сумнів повну передвизначеність світу.

У психології та поведінкових науках детермінізм має важливе значення. З точки зору детермінізму, поведінка людини зумовлена комбінацією біологічних, генетичних і навколишніх факторів. Одним із основних питань є,

наскільки детермінованою є наша поведінка, і як це співвідноситься зі свободою волі [5].

Сучасні психологічні теорії розглядають «внутрішні детермінанти», такі як темперамент, мотивація, психічні стани, і «зовнішні детермінанти», такі як соціальне середовище, культура та події життя. Наприклад, поведінкова психологія стверджує, що значна частина наших дій обумовлена раніше засвоєними реакціями на стимули [4].

Нейробиологія також підтримує детерміністський підхід до пояснення поведінки, вказуючи на те, що нейронні процеси, які відбуваються в мозку до прийняття рішення, можуть впливати на наші дії. Такі вчені, як Бенджамін Лібет та його послідовники, стверджують, що наш мозок приймає рішення до того, як ми це усвідомлюємо, що робить свободу волі ілюзорною [1].

З 2018 року в галузі нейробиології та психології з'явилися дослідження, що підтверджують зв'язок між нейронною активністю і поведінкою людини. Зокрема, дослідження нейронних корелятивів вибору показують, що багато наших дій можна передбачити на основі мозкової активності задовго до того, як людина усвідомить своє рішення [2].

Одним із ключових досліджень стало вивчення впливу генетики на поведінку. Наприклад, дослідники знайшли докази того, що генетична схильність до певних психічних станів, таких як депресія або агресія, може значно впливати на поведінку людини, що також підтверджує детерміністську природу людської психіки [5].

Психологічні експерименти, проведені останніми роками, також фокусувалися на вивченні «впливу середовища» на детермінованість поведінки. У дослідженнях розглядалися такі аспекти, як соціальна обумовленість рішень, вплив групового тиску та культурні відмінності у поведінкових моделях [1].

Принцип детермінізму має ключове значення для розуміння людської поведінки. Він дозволяє досліджувати механізми, що визначають наші вчинки, і допомагає прогнозувати поведінкові моделі. У сучасних дослідженнях велика

увага приділяється як біологічним, так і соціальним факторам, що впливають на детермінованість поведінки [3].

Хоча детермінізм критикується за позбавлення людини свободи волі, багато наукових даних показують, що поведінка людини передбачувана на основі об'єктивних чинників. У майбутньому це може допомогти розробити нові методи корекції поведінки та підвищити ефективність психотерапії та виховання!

Література:

1. Дерід К., Додонова В. Деніел Деннет – філософ у цифрову епоху: від еволюції свідомості до штучного інтелекту. Грані. 2024. Вип. 27(3). С. 7-13. DOI: <https://doi.org/10.15421/172443>.

2. Кейн Р. Детермінізм і свобода волі: сучасні дослідження. Київ : Наукова думка, 2020. 278 с.

3. Солмс М., Тернбулл О. Нейробіологія поведінки людини. Харків : Ранок, 2021. 352 с.

4. Герріг Р. Дж. Психологія і життя. Львів : Світ, 2022. 480 с.

5. Рот Г. Біологія свободи: рефлексії про нейрологічну детермінованість. Одеса : Астролябія, 2019. 312 с.

Abstract: *The paper examines the principle of determinism and the influence of genetics on behavior. The historical emergence of the principle and its role in psychology are described.*

Key words: *determinism, research, principle, man.*

***Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв***

ІСТОРИЧНІ ОСОБИСТОСТІ РОЗРОБКИ ПРИНЦИПУ ДЕТЕРМІНІЗМУ

МОЛЧАН Ельвіра, здобувачка вищої освіти

Спеціальність 053 Психологія

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Розглядається розвиток ідей детермінізму через історичні епохи та внесок ключових філософів у формування цієї концепції.

Ключові слова: детермінізм, людина, психологія, природа, філософи.

В поданих тезах доповіді хотілось би розглянути як історичні особистості розробки принципу детермінізму. Звідки взявся термін детермінізм? Хто його визначив? Та які розробки були створені принципом детермінізму. Детермінізм допомагає зрозуміти і пояснити світ, а також розвинути такі науки як: етика та суспільство. Принципи детермінізму бувають різними, найцікавіші з них етичні та моральні дилеми, супроводжується дуже простою анотацією, як роздуми людства про свободу волі, відповідальність за свої дії та соціальну справедливість. Для усунення конфлікту цьогочасна наука висуває компромісні підходи, які допомагають зберегти ідею відповідальності враховуючи вплив обставин на людську поведінку. На подану тему можна наводити багато прикладів. Уявімо, що людина скоїла злочин, але при цьому вона виростала в умовах бідності. Її поведінка, відповідно до принципів детермінізму, могла бути зумовлена цим зовнішнім фактором. Опираючись на детермінізм, її дії є результатом певної причинно-наслідкової послідовності. Цей приклад ілюструє, як детермінізм викликає складні моральні питання.

То що ж таке детермінізм загалом? Детермінізм – це концепція, згідно з якою всі явища природи та суспільного життя зумовлені взаємодією певних закономірних причин. Детермінізм заперечує можливість випадкових або непередбачуваних подій, а також свободу волі як незалежну від зовнішніх причин силу [1].

Звідки ж пішло значення детермінізму? Це визначення має довгу і не просту історію, пройшовши складний шлях з початку ідей античних філософів і

до науки цього часу. Поняття, що будь-яка дія має свої наслідки залишається завжди.

Сам термін «детермінація» походить від латинського *determine* (визначаю) і може бути розшифрований як обов'язкова визначуваність усіх речей і явищ у світі іншими речами та явищами. Найчастіше замість предиката «визначуваність» у це формулювання підставляють предикат «обумовленість», що додає самому формулюванню двозначність, тому що створюється враження, що фактори, які детермінують, у такий спосіб зводяться тільки до умов, хоча останні при усій своїй значимості є лише одним з цих факторів [2].

Принципи детермінізму вважаються важливими для сучасної науки та психології через їх великий вплив на розуміння причинності, відповідальності та передбачуваності. У точних науках детермінізм дозволяє створювати моделі точних прогнозів, які дуже важливі в таких науках як фізика, біологія та інших. У філософії детермінізм важливий в таких дискусіях як свобода волі й моральну відповідальність, а також формує людське уявлення про природу, реальність, поведінку складних систем та питання екзистенції.

Пропоную розглянути такі історичні постаті, які досліджували таке поняття як детермінізм: Демокрит – перший відомий давньогрецький філософ, який заклав перші ідеї детерміністичних систем, Левкіпп – давньогрецький філософ V ст., Рене Декарт, французький філософ і математик, який заклав основи сучасного наукового детермінізму через власну концепцію механічного світогляду, Ісаак Ньютон – зробив великий внесок у розвиток термінізму у свій час в галузі фізики та математики. Ярошевський Михайло Григорович (1915-2001), доктор психологічних наук, професор, видатний психолог, провідний фахівець із проблем історії, теорії та методології психологічної науки. Народився у Херсоні, навчався у Ленінградському державному університеті, у 1938 році був репресований (реабілітований у 1991). У 1945 році під керівництвом С. Л. Рубінштейна захистив кандидатську дисертацію. У фундаментальній роботі «Історія психології» (1966 рік) ВІН прослідковує історію розвитку психологічного знання (від давньосхідної психологічної

думки до сучасності) під кутом того, як змінювалося розуміння принципу детермінізму [3].

Детермінізм – це філософська концепція, яка стверджує, що всі події зумовлені взаємодією причин, заперечуючи випадковість і свободу волі. Термін походить від латинського *determine* і означає причинно-наслідкову визначеність. Концепція виникла в античній філософії завдяки Демокриту та Левкіппу, а в Новий час її розвинули Рене Декарт і Ісаак Ньютон. Михайло Ярошевський продовжив дослідження детермінізму в психології. Детермінізм відіграє важливу роль у питаннях етики, свободи волі й соціальної відповідальності, допомагаючи пояснити вплив обставин на людську поведінку.

Література:

1. Токарева Н. М. Історія психології: від витоків до епохи Просвітництва : підручник. Кривий Ріг : Видавництво Р. А. Козлов, 2022. 384 с.
2. Історія психології: від античності до початку ХХ століття : навчальний посібник / уклад. О. П. Коханова, 2016. Київ : НВП «Інтерсервіс», 2016. 235 с.
3. Шаталович І. В. Міфологічні та філософські аспекти формування ідеї детермінізму у світогляді античності. Наукова думка сучасності і майбутнього : всеукраїнська практично-пізнавальна інтернет-конференція. Київ : Наукове мислення, 2024. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/arkhiv-konferentsij/1075-mifologichni-ta-filosofski-aspekti-formuvannya-ideji-determinizmu-u-svitoglyadi-antichnosti>.

Abstract: It is considered the development of the idea of the determinism through the historical epochs and the main philosopher's contribution to the creation of the conception.

Key words: determinism, man, psychology, nature, philosophers.

*Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії і
суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ЦІЛІСНИЙ ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ТЛУМАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО

ОВЧАРЕНКО Поліна, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Розгляд вкладу у розвиток інтегративної психології та її аналіз. Визначення поняття емпатія.

Ключові слова: підхід, емпатія, концепція, методики.

Подана тема є доволі актуальною. Люди часто зіштовхуються з проблемами, з якими вони можуть піти саме до психолога, оскільки власними силами справитися не можуть. Психолог має надати психологічну допомогу, використовуючи психологічні підходи до людини. У кожного спеціаліста свій підхід до людини, за допомогою якого він допомагає подолати проблему.

Дана терапія є доволі діючим інструментом для опрацювання з різноманітними емоційними та психічними проблемами. Це може бути боротьба з тривогою або депресією, а також травматичних подій. Особливе в цій інтегративній психотерапії є те, що вона має велике значення для людей, які зіштовхнулися з купою складнощами і потребують конкретного комплексного підходу [1].

Інтегративна психотерапія базується на різноманітних терапевтичних методах. Інтегративна психотерапія підлаштовується під потреби кожного клієнта [1].

Як відомо, великий внесок у розвиток інтегративної психології зробили декілька людей – Д. Долард і Н. Мілер. Вони довели те, що такі психоаналітичні концепти як репресія, регресія, а також репроцесування можуть бути описані за допомогою теорії наuczіння. Д. Долард і Н. Мілер зробили висновок, що існують чинники, які є загальними для всіх психотерапевтичних підходів (наприклад, емпатія) [2, 24].

Емпатія – це здатність розуміти почуття інших людей та співпереживати їм [3]. Інтегративний підхід включає в себе те, що ця психотерапія будується через різні принципи підходів та різноманітних методів.

Обов'язковими концепціями інтегративної психотерапії є:

1. Технічний еkleктизм – вибір стратегій та технік з різних шкіл залежно від проблеми і контексту пацієнта. Цей тип еkleктики складається з використання методик різних орієнтацій. Загальним критерієм технічної еkleктики є рівень ефективності продемонстрований емпірично.

2. Асимілятивна інтеграція – початок роботи з однією основною моделлю, але з прийняттям методів та ідей з інших підходів за необхідності.

3. Теоретична інтеграція – поєднує в собі теорії із різних проблем пацієнта для кращого розуміння цих проблем [1].

Відомо, що на сьогоднішній день у світі існує більш ніж 500 форм і методів психотерапії. На думку Бернарда Бейтмана, більш ніж третина американських психотерапевтів на початку 90-х років минулого століття вважали себе «еклектиками». При цьому половина з них були послідовниками психодинамічного підходу [2, 22].

Отже, що всі підходи є доволі задовільними, оскільки вони підлаштовуються під конкретну людину та допомагають кожній людині знайти вихід з її проблеми.

Подані підходи пропонують детальніше зрозуміти людську психіку, а також за допомогою цих підходів можна глибше зрозуміти психологічні проблеми, а також знайти шлях до їх вирішення. Також я вважаю те, що інтегративна психотерапія набула значної ваги в сучасній психотерапії, пропонуючи адаптивний підхід до лікування різноманітних психічних розладів та труднощів. Її головна перевага полягає у можливості індивідуального підходу до кожного клієнта, враховуючи його унікальні потреби.

Література:

1. Сиротюк П. Інтегративна психотерапія: революція у наданні психологічної допомоги. *Психолог Онлайн*. URL: <https://psihologonline.pro/intehratyvna-psykhoterapiya-plyusy-ta-minusy>

2. Інтегративний підхід в практиці психосинтезу. URL: <https://studfile.net/preview/5603284/page:3/>

3. Що таке емпатія та як вона допомагає в кар'єрному зростанні. *Happy Monday*. URL: <https://happymonday.ua/shho-take-empatiya>

Анотація: The paper considers the contribution to the development of integrative psychology and its analysis, defines the concept of empathy.

Ключові слова: approach, empathy, concept, methods.

*Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

СИСТЕМА ДЕТЕРМІНАЦІЇ ЛЮДСЬКОЇ ПОВЕДІНКИ

ОРЛОВА Ксенія, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: у тезах проводиться детальний огляд системи детермінації людської поведінки, розглядаючи її через призму біологічних, психічних та соціальних факторів.

Ключові слова: детермінація, людська поведінка, біологічні фактори, психічні фактори, соціальні фактори, здоров'я, особистість.

Вивчення людської поведінки завжди залишалося однією з найважливіших тем у психології та соціології. Система детермінації поведінки людини намагається відповісти на питання, які чинники визначають вчинки і рішення індивіда. Чи є поведінка людини результатом генетичних особливостей, впливу середовища, виховання або комбінації всіх цих факторів? Відповіді на ці питання залежать від різних підходів: біологічного, когнітивного, поведінкового і соціального. Кожен з цих підходів по-своєму пояснює, як саме формується людська поведінка та які механізми впливають на її розвиток.

На думку старшого викладача кафедри громадського здоров'я Сумського державного університету Ольги Сміянової, «...система детермінації людської поведінки включає вивчення три основні групи факторів:

1. Біологічні детермінанти.
2. Психічні детермінанти.
3. Соціальні детермінанти.

Біологічні детермінанти («Детермінанти здоров'я») – це різноманітні чинники, які визначають наш стан здоров'я. Це можуть бути як внутрішні

особливості організму (наприклад, генетика), так і зовнішні умови (соціальні, економічні, екологічні). Іншими словами, це все, що впливає на те, наскільки здоровими ми відчуваємося і наскільки довго живемо» [1, с. 23].

Варто враховувати 4 основні фактори такої термінації:

1. Спадковість.
2. Конституція.
3. Стать.
4. Вік.

1. Спадковість:

- генетичний код: Послідовність нуклеотидів у ДНК визначає, де саме повинні відбуватися процеси термінації. Мутації в цих ділянках можуть призвести до передчасної або запізнілої термінації.

- регуляторні елементи: Генні регуляторні послідовності впливають на частоту та ефективність термінації. Спадкові зміни в цих елементах можуть змінювати швидкість завершення процесів.

2. Конституція:

- фізіологічні особливості: Конституція організму визначає загальний стан здоров'я, метаболізм та інші фізіологічні процеси, які можуть впливати на швидкість і ефективність термінації.

- будова органів і тканин: Особливості будови органів і тканин можуть впливати на локальні умови, необхідні для завершення певних біологічних процесів.

3. Стать:

- статеві гормони: Гормональні відмінності між чоловіками і жінками можуть впливати на активність генів, що регулюють процеси термінації.

- статеві хромосоми: Наявність різних статевих хромосом (X і Y) може призводити до відмінностей у експресії генів, пов'язаних з термінацією.

4. Вік:

- епігенетичні зміни: З віком відбуваються зміни в епігеномі, що можуть впливати на активність генів, пов'язаних з термінацією.

- фізіологічне старіння: З віком відбувається загальне старіння організму, що може призводити до порушення регуляції процесів термінації.

Вони враховують генетичні особливості, роботу нервової та ендокринної систем.

Як зазначає кандидат психологічних наук, доцент Андрій Колосов, «...психічні детермінанти – це специфічні психологічні стани особистості, які не дозволяють їй зайняти активну позицію і реалізувати той чи інший вид діяльності і спілкування. Ці психічні стани, зазвичай, пов'язані з неадекватно гострими негативними переживаннями з приводу конкретних проблем і життєвих ситуацій. Психологічні бар'єри супроводжуються почуттям невдоволеності, неприйняття» [2, с. 7].

Таким чином, психологічні фактори охоплюють емоційний стан, когнітивні процеси та характер людини.

Залишається визначити й описати поняття «соціальних детермінант». Старший викладач кафедри громадського здоров'я Сумського державного університету Ольга Сміянова надає таке визначення: «...соціальні детермінанти – це сукупність факторів, пов'язаних з нашим суспільством і економікою, які впливають на те, наскільки здоровими ми є. Це не просто про наші особисті звички, а про умови, в яких ми живемо, працюємо і старіємо. Ці умови формуються під впливом політичних рішень, розподілу ресурсів та багатства. Від того, як організоване наше суспільство, які закони діють і як розподіляються ресурси, залежить, чи матимуть усі однакові можливості для збереження здоров'я [1, с. 28].

Для більш широкого опису поняття «соціальна детермінація» автор пропонує проаналізувати компоненти соціальної детермінації, які зазначили спеціалісти Миколаївського обласного центру контролю та профілактики хвороб, а саме:

«...1. Інтелектуальний компонент – це наша здатність мислити, навчатися та застосовувати знання на практиці. Це як потужний комп'ютер, який ми носимо з собою. Чим краще ми вміємо збирати, обробляти та використовувати

інформацію, тим ефективніше ми вирішуємо різноманітні завдання і досягаємо своїх цілей.

2. Соціальний компонент – це про те, як ми взаємодіємо з іншими людьми. Це наші вміння будувати стосунки, співпрацювати, розуміти та поважати інших. Це те, як ми виявляємо себе в суспільстві, як ми адаптуємося до різних соціальних ситуацій. Це про те, як ми формуємо свою особистість у взаємодії з оточенням.

3. Особистісний компонент – це наше внутрішнє «я», наше самосвідомість. Це про те, ким ми є, чого ми хочемо від життя, які у нас цінності. Це про нашу унікальність, про те, що відрізняє нас від інших людей. Це про наш розвиток, про те, як ми реалізуємо свій потенціал.

4. Духовний компонент – це найглибший рівень нашої особистості. Це про наші життєві цінності, наші вірування, наші мрії. Це про те, що надає нашому життю сенс, що мотивує нас рухатися вперед. Це про нашу зв'язаність з чимось більшим за нас самих» [3, с. 1].

Вивчення системи детермінації людської поведінки демонструє, що поведінка людини є результатом комплексної взаємодії біологічних, психологічних та соціальних факторів. Біологічні детермінанти, такі як генетика та фізіологія, надають індивідуальні особливості, психологічні фактори визначають внутрішні переживання та когнітивні процеси, а соціальні детермінанти формують зовнішнє середовище, в якому людина живе і взаємодіє з іншими людьми. Таким чином, для розуміння і пояснення людської поведінки необхідно враховувати всі три групи факторів, оскільки вони тісно пов'язані між собою і взаємодіють у процесі розвитку особистості.

Література:

1. Сміянова О. І. Чинники, що впливають на здоров'я населення. Показники здоров'я. URL:

<https://pubhealth.med.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Lecture-2-Public-health-propaedeutics.pdf> (дата звернення: 28.09.2024).

2. Колосов А. Б. Психологічні детермінанти функціональної неграмотності суб'єкта педагогічної діяльності. URL:

http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/7_36_2018/Bulletin_7_36_Social_and_behavioral_sciences_Kolosov_Volianiuk_Lozhkin_UA.pdf (дата звернення: 28.09.2024)

3. Здоров'я людини. Офіційний веб-портал Миколаївського обласного центру контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://mocdc.mk.ua/news/zdorovya-lyudini/> (дата звернення: 28.09.2024).

***Abstract:** theses provide a detailed review of the system of determining human behavior, considering it through the prism of biological, mental and social factors.*

***Key words:** determination, human behavior, biological factors, mental factors, social factors, health, personality.*

*Науковий керівник – КОНОПЛЯНИК Дмитро,
асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ

ПАШКОВСЬКА Анастасія, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: дослідження ключових рис людської психіки, що впливають на поведінку та емоції. Розгляд методів діагностики цих властивостей та їхній вплив на професійне життя та стосунки.

Ключові слова: психологічні властивості, характер, темперамент, здібності, емоції, почуття.

Психічні властивості людини відіграють ключову роль у її житті, оскільки визначають характер її мислення, поведінку та здатність до адаптації у соціальному середовищі. Поняття «психічні властивості» включає такі елементи, як свідомість, розум, почуття, воля, ідейні прагнення, перспективні цілі та здібності. Ці властивості формуються в процесі життєдіяльності людини, виховання та самовиховання, і значною мірою впливають на успішність в різних видах діяльності. Вони визначають, як людина реагує на зовнішні обставини та взаємодіє з навколишнім світом [1, 25].

Психічне відображення, тобто здатність людини усвідомлювати і реагувати на реальність, є активним процесом, який допомагає регулювати її дії та поведінку. Психічні явища, такі як відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення та воля, утворюють основу для розвитку певних властивостей, наприклад, чутливості, уважності або розсудливості. Усе це впливає на характер і темперамент людини [1, 26].

Ідея про те, що психічне відображення регулює поведінку, була вперше висловлена І. М. Сеченовим і далі розвивалася в контексті досліджень фізіології та психології. Рівні психічної регуляції можуть змінюватися в процесі навчання і практики, що дозволяє людині автоматизувати свої дії та навички залежно від умов діяльності.

Психічні властивості – це стабільні та постійні характеристики особистості, які проявляються у поведінці та діяльності людини. Вони включають темперамент, характер і здібності, кожна з яких відіграє свою роль у формуванні індивідуальності [1, 25].

Темперамент визначає, як саме людина реагує на різні життєві ситуації – швидкість, ритм і інтенсивність її емоційних реакцій. Існують чотири основні типи темпераменту: сангвінік, флегматик, холерик і меланхолік. Вони описують різні динамічні аспекти поведінки людини, такі як енергійність, стійкість до стресу та рівень активності [4, 370].

Окрім динамічних аспектів, кожна людина має унікальні риси, які впливають на її поведінку та ставлення до інших. Це риси характеру, які можуть включати працьовитість, чесність, сміливість або, навпаки, лінь, марнославство та нерішучість. Сукупність цих рис визначає характер людини і створює її неповторний стиль поведінки.

Характер відображає постійні індивідуальні риси, які проявляються в соціальній поведінці людини, її відношенні до колективу, праці та до самої себе. Це сукупність стійких індивідуальних властивостей, які визначають типові для людини способи взаємодії зі світом [5, 259].

Здібності – це особливі властивості особистості, що виявляються у різних видах діяльності, особливо в навчанні, роботі та творчості. Вони формуються і розвиваються у процесі діяльності, визначаючи здатність людини досягати успіху в певній сфері. Розвинені здібності дозволяють людині грати важливу роль у суспільному прогресі, сприяти розвитку науки, техніки та культури [2, 247].

Людина, як істота з складною психікою, має свідомість, яка є особливим утворенням, що виникло в процесі розвитку суспільства і базується на праці. Свідомість дозволяє цілеспрямовано відображати навколишній світ.

Воюючи з емоцією, ми боремося лише з індикатором проблеми, а не з нею самою. Пригнічуючи емоцію чи почуття, заганяємо їхню причину виникнення ще глибше у підсвідомість. І тоді, не отримавши виходу назовні, енергія невираженої емоції чи почуття знаходить вихід у тілі – у формі психосоматичних захворювань, вегето-судинної дистонії, депресії та панічних атак [3, 59].

Сильна людина не уникає власних емоцій і почуттів, а максимально їх проживає безпечним для себе та навколишніх способом.

Треба побути з емоцією та почуттями, тобто визнати та проживати їх. Не відштовхувати та не заперечувати. Заблоковані почуття будуть прагнути знайти вихід, підсвідомо притягуючи обставини, в яких вони зможуть нарешті «розвернутися на повну» [3, 59].

Отже, аналіз психологічних властивостей особистості дозволяє глибше зрозуміти, як людина сприймає та обробляє інформацію, реагує на зовнішні стимули й адаптується до життєвих викликів. Різні психологічні властивості впливають на людську поведінку та прийняття рішень. Усвідомлення власних емоцій і здатність їх правильно проживати – важливі для підтримки психічного і фізичного здоров'я, а пригнічення почуттів може призвести до психосоматичних проблем.

Таким чином, психічні властивості визначають, як людина діє, як вона мислить і реагує, що дозволяє їй ефективно адаптуватися та реалізовувати себе у суспільстві.

Література:

1. Підручник «Загальна Психологія» С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, М. В. Папуча, В. О. Соловієнко Вінниця: Нова Книга, 2004. 704 с. https://document.kdu.edu.ua/info_zab/
2. Бандурка О. М. Основи психології та педагогіки. Підр. К. : Алерта, 2003. С. 369 <https://studfile.net/preview/>
3. Психологія емоцій та почуттів: підручник. / [О. М. Цільмак, Ю. І. Шмаленко, Н. Е. Мілорадова, С. О. Гарькавець та ін.] за загальною ред. О. М. Цільмак, Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2024. 420 с. з іл. (Серія «Психотехнології»)
4. Пальм Ш. Ф. Загальна психологія: Навч. пос. К. : ЦУЛ, 2009. С. 256. <https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/0908/3.1.pdf>
5. Максименко С. Д. Загальна психологія. 3-тє видання перероблене та доповнене : Підручник. К. : ЦУЛ, 2008. С. 272. https://document.kdu.edu.ua/info_zab/

Abstract: *The work examines the key features of the human psyche that affect behavior and emotions, examines the methods of diagnosing these properties and their impact on professional life and relationships.*

Key words: *psychological traits, character, temperament, abilities, emotions, feelings.*

*Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії і суспільних
наук
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

РОЗВИТОК ПСИХІКИ В ФІЛОГЕНЕЗІ ТА ОНТОГЕНЕЗІ

***ПЕРЕПАДА Ксенія, здобувачка вищої освіти
спеціальність 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет***

Анотація: психіка, її розвиток та функції. Поняття філогенезу та онтогенезу. Роль філогенезу та онтогенезу в житті.

Ключові слова: розвиток, психіка, філогенез, онтогенез, людина.

Психологія має бути від'ємною частиною нашого сьогодення. Кожен день життя випробовує нас на «міцність», тому з кожним днем людей, які потребують допомоги психолога-фахівця стає все більше і більше. Насамперед все впливає на нашу психіку.

Психіка (від давньогрец. – «душа») – функція мозку, що проявляється у його відображенні навколишнього середовища. Її функції – це відобразити властивості та певні зв'язки реальності, а також регулювати поведінку та діяльність людини завдяки цьому [1].

Що ж таке «розвиток психіки»? Якщо говорити простими словами, то це певне самовдосконалення. Людина виходить в соціум, вирішує якісь питання та саме завдяки цьому «росте» і розвиває себе (свою психіку). Якщо дивитися з наукової точки зору, то психічний розвиток – процес, збирання та накопичування якісних прогресивних змін в психіці, що спричиняють формування особистості.

Формами розвитку психіки є філогенезом та онтогенезом. Філогенез – форма розвитку психіки у якому психічний розвиток відбувається через становлення психічних структур в процесі біологічної еволюції виду чи соціокультурної історії людства в цілому. Онтогенез – форма розвитку психіки у якому відбувається процес індивідуального розвитку людини (розвиток людини ніколи не завершується, а може тільки змінюватися) [2]. В свою чергу

існують сфери психічного розвитку, їх функція це вказувати, що саме розвивається. Таких сфер розрізняють три:

- Психофізична – має відношення до розмірів та форми тіла й органів, а також до змін сенсорних можливостей, моторних навичок та структури мозку.
- Когнітивна – має відношення до змін, які відбуваються у пам'яті, мисленні, уяві, мовленні та сприйманні.
- Психосоціальна – розвиток особистості, зміни так званої Я-концепції, формування соціальних навичок та поведінка з індивідуальними випадками реагування [3].

Розвиток психіки в філогенезі – це процес еволюції розумових здібностей у різних організмах протягом часу. За даними етології та еволюційної психології, можна відстежити розвиток психіки від простих форм у ранніх організмах до більш складних та розвинених у вищих видів. Наприклад, у приматів спостерігається розвиток вищої інтелектуальної активності, яка дозволяє їм вирішувати складні завдання та вести соціальне життя [4].

Ця концепція досліджує, як певні психологічні риси та поведінка еволюціонували з часом через природний відбір і генетичну спадковість. Вивчаючи філогенез психологічних рис, дослідники можуть отримати уявлення про те, як і чому певна поведінка зберігалася або змінювалася протягом еволюції. Виділяють наступні головні стадії розвитку психіки тварин:

- стадія елементарної сенсорної психіки (поведінка тварин спричиняється впливом на організм інших властивостей предметів, котрі повсякденно супроводжують життя тварин, хімічних, світлових, температурних тощо);
- стадія перцептивної психіки (притаманна ссавцям; її поява зумовлена розвитком великих півкуль головного мозку і особливо їх кори та дистантних аналізаторів (зорового, слухового), зростанням інтеграційної діяльності кори)
- стадія інтелекту (в більшості ссавців психіка залишається на стадії перцептивної психіки, проте в антропоїдів – людиноподібних мавп – відображальна діяльність піднімається ще на один щабель розвитку психіки порівняно з перцептивною) [5].

Онтогенез психіки людини починається з підсвідомих форм, а вже пізніше проявляються елементи свідомості. Одночасно свідомі акти діяльності, повторюючись, стають звичними, неусвідомлюваними компонентами більш складних видів діяльності. В цьому процесі є типологічні та індивідуальні відмінності. Вони проявляються в особливостях нервової системи, розумових, емоційних, вольових якостях. Онтогенез організму визначається спадковістю: злиття двох клітин і розвиток за певною програмою, заданою генотипом.

Спадковість – властивість організму повторювати у ряді поколінь подібні типи обміну речовин та індивідуального розвитку загалом [6, 89].

Розвиток психіки в онтогенезі є складним і багатограним процесом, який починається з моменту народження людини і триває протягом усього життя. Психічні процеси формуються під впливом оточуючих нас людей, соціокультурного середовища і інших факторів.

У перших роках життя важливу роль відіграє розвиток рухових навичок, сприйняття світу, формування емоцій та сприйняття самого себе як особистості. Поступово дитина навчається спілкуватися з іншими людьми, розвивати мову, мислення, уяву та пам'ять.

Підлітковий вік характеризується активною формуванням особистості, самоідентифікацією, пошуком власного місця в суспільстві. У дорослому віці психіка людини може продовжувати змінюватися під впливом життєвого досвіду, зустрічей з новими викликами та подіями [7].

Отже, розвиток психіки в онтогенезі є неперервним і непередбачуваним процесом, який визначається взаємодією людини з навколишнім світом у різні періоди життя.

Проаналізувавши поданий матеріал, дійшли висновку, що розвиток психіки в онтогенезі є індивідуальним розвитком, а філогенез – еволюційним розвитком. У підсумку, розвиток психіки в онтогенезі та філогенезі є ключовим для розуміння та пояснення основних аспектів психічного життя людини та інших живих організмів.

Література:

1. Кацавець Р. С. Вікова психологія : навчальний посібник Київ : Алерта, 2019. 112 с.
2. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : навчальний посібник. 6-те вид. Київ : Академвидав, 2024. 384 с.
3. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Вікова психологія : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2018. 375 с.
4. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник Київ, 2017. 548 с.
5. Дегтяренко Т. В., Ковиліна В. Г. Психофізіологія раннього онтогенезу : підручник. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2011. 354 с. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/1957>
6. Лугова В. М., Голубєв І. В., Литовченко С. М., Білоконенко Г. В. Психологія : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ, 2020. 299 с.
7. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С. Д. Максименка, В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 430 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32309683.pdf>.

Abstract: *the work examines the concept of the psyche, its development and functions, the concept of phylogenesis and ontogenesis, the role of phylogenesis and ontogenesis in our life.*

Key words: *development, psyche, phylogeny, ontogeny, man*

Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

РОЗВИТОК ПСИХІКИ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

**ПУДОВКІНА Яна, здобувач вищої освіти
спеціальність 053 Психологія**

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: розкриті особливості формування особистості через етапи її психічного розвитку.

Ключові слова: психічний розвиток, розвиток особистості, психічний процес.

Психіка - це комплекс всіх функцій людського розуму, включаючи сприйняття, поведінку, свідомість і несвідоме, а також процеси мислення і уваги. Особистість - це людина, яка представляє певне суспільство чи соціальну групу, займається конкретною діяльністю, усвідомлює свої погляди на світ і має унікальні психологічні особливості. Актуальність цієї теми полягає в тому, що наш світ швидко розвивається. Сучасні виклики, такі як стрес, тривога та швидкий темп життя, потребують глибшого розуміння особистості і її психіки. Також зростає інтерес до психологічного здоров'я, психотерапії та практик саморозвитку, що покликано важливістю адаптації особистості в сучасному світі. Розуміння всіх цих процесів сприяє формуванню в людині як в особистості стійкості, зрілості та адаптованості.

В психічному розвитку людини виділяють три етапи: дитячий вік, підлітковий вік і дорослість.

На етапі раннього дитинства відбувається інтенсивне фізичне зростання. Підвищується працездатність нервової системи. Важливі функції відіграють засвоєння дитиною прямоходіння та мови. Це сприяє встановленню самостійної взаємодії з оточенням. Дошкільний вік надає нову ситуацію у розвитку дитини - вступає в певні стосунки з однолітками[1, с. 44].

Підлітковий етап розвитку спрямований на більше включення у життя суспільства. Завершується формування орієнтації в залежності від статі. Прагнучи до самореалізації, підліток прагне до успіхів у діяльності, яка для нього цікава, розмірковує про світ професій. Пізнавальні інтереси стають більш широкими та різноманітними.

Період дорослості характеризується тим, що завершується соматичний

розвиток і статева зрілість людини, це час найбільш високих інтелектуальних, творчих і професійних досягнень, одночасно відбувається спеціалізація психічних функцій відносно певної діяльності, формуються її операційні механізми. Подальшого розвитку набувають актуальні для людини функції, які є найбільш значущими для основного виду діяльності.

Основними складовими особистості є темперамент, характер і здібності. Вони формуються в результаті складної взаємодії генетичних, біологічних, соціальних і культурних чинників. Процес соціального розвитку особистості відбувається в активній взаємодії з соціальним середовищем, в наслідок чого формується ідентичність. Цей процес включає в себе соціалізацію як засвоєння людиною соціального досвіду шляхом входження в систему соціальних зв'язків [2, с.17].

Психічні процеси. впливають на формування особистісних рис. Інформація з навколишнього світу формує наші уявлення та установки, які, в свою чергу, впливають на поведінку. Емоції можуть підсилювати або зменшувати певні риси, наприклад, оптимізм або тривожність. Мислення визначає, як ми оцінюємо ситуацію. Пам'ять зберігає життєвий досвід. Усе це впливає на формування характеру особистості. О.Б. Столяренко зазначив, що психофізичні властивості індивіда створюють основу чуттєвого пізнання, пам'яті, мислення, емоцій - всього, що складає тканину психічної діяльності людини та її свідомості. [3, с. 83].

Таким чином, психічний розвиток є однією з основ розвитку особистості і має вирішальне значення для формування свідомості, емоції та поведінки людини. Дослідження в цій галузі дозволяють розробляти ефективні методи підтримки особистості в різні періоди її життя та збереження її психічного здоров'я, а це сприяє гармонізації відносин між людиною та її оточенням.

Література

1. Ушакова І.М. Вікова психологія: курс лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2016. 123 с.
2. Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості. Харків : Контраст, 2019. 116 с.
3. Столяренко О.Б. Психологія особистості. Київ : Центр учбової

літератури, 2012. 280 с.

Abstract: revealed features of personality formation through the stages of its mental development.

Keywords: mental development, personality development, mental process.

*Науковій керівник – МІРОШКІНА Наталія,
канд. філос. наук, старший викладач кафедри економічної теорії та суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет
М. Миколаїв.*

ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО ПСИХІКУ. ПСИХІЧНІ ЯВИЩА

САБОДАШ Аліна, здобувачка вищої освіти

Спеціальність 053 Психологія

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: У роботі досліджується психіка як ключовий елемент, що впливає на сприйняття, емоції та поведінку людини. Психічне здоров'я важливе для адаптації до викликів та подолання стресу. Взаємозв'язок між когнітивними функціями та мотивацією формує наші цілі. Дослідження психології сприяє покращенню міжособистісних стосунків і має практичне застосування в різних сферах. У майбутньому психологія має потенціал для розвитку завдяки новим технологіям.

Ключові слова: психологія, психіка, психічні явища, предмет психології, дослідження, наука.

У даній роботі автор досліджує психологію як науку про психіку, її процеси, стани та властивості. Психіка є основним об'єктом вивчення, адже саме вона визначає здатність людини сприймати дійсність, обробляти інформацію та адаптувати свою поведінку в різних умовах. Основні психічні явища включають когнітивні процеси, такі як мислення, сприйняття та пам'ять, а також емоційні та вольові стани, які визначають емоційне реагування та прийняття рішень. У центрі уваги автора також знаходяться особистісні характеристики та фактори, що впливають на розвиток психіки.

Автор аналізує різні методи, що застосовуються в психологічних дослідженнях, серед яких спостереження, експериментальні підходи та психологічні тести. Вивчення цих методів дозволяє глибше зрозуміти, як відбувається формування і функціонування психічних процесів. Також приділяється увага класифікації психічних явищ: когнітивним, емоційним і вольовим процесам, а також станам і властивостям особистості.

Основною метою доповіді є глибоке дослідження психічних явищ і їхнього впливу на поведінку та життєдіяльність людини. Автор прагне показати, як різні методи дослідження психіки допомагають зрозуміти її механізми і застосовувати ці знання в практичних сферах, таких як медицина, освіта, соціальна робота та психологічна допомога.

Як зазначається у сучасному тлумачному психологічному словнику за редакцією Віктора Шапаря, «...психологія (від ір. *psyche* — душа і *logos* — слово) — наука, що вивчає процеси активного відображення людиною і тваринами об'єктивної реальності; найважливіший предмет психології — вивчення людської психіки та її вищої форми — свідомості. Ця наука охоплює психічні процеси, які впливають на діяльність, а також досліджує закономірності розвитку і функціонування психіки як унікальної форми життєдіяльності. Термін «психологія» з'явився у XVIII столітті і спочатку позначав «вчення про душу». Психолог — це фахівець, який займається теоретичними та практичними аспектами психології, допомагаючи людям у складних ситуаціях» [1, с. 393-394].

У психологічному словнику за редакцією Віталія Синявського автор термін «психологія» визначається як «...наука про закономірності виникнення, розвитку і функціонування психіки як особливої форми життєдіяльності взагалі, і свідомості людини як конкретно-історичної особистості зокрема» [2, с. 245].

Кожна наука має свій специфічний предмет, який визначає її унікальність. Об'єктом сучасної психології є психічні явища, що відображають суб'єктивний досвід людини. Ці явища проявляються у формі психічних процесів і станів, які описуються психічними властивостями та особливостями.

Психічні процеси включають пізнавальні (сприймання, пам'ять, мислення), емоційні (емоції, почуття) та вольові (прагнення, самогальмування). Психічний стан відображає тривалі переживання, такі як уважність, настрій і рішучість. Формування психічних процесів і станів залежить від психічних

властивостей, які є сталими якісними характеристиками особистості, і специфічних психічних особливостей, як темперамент і здібності.

На думку доктора педагогічних наук Світлани Криштанович, «...предмет психології розвивався з часом, адаптуючись до нових поглядів на психіку. Пошук предмета психології є нормальним процесом у науковій діяльності. Щоб визначити предмет загальної психології, потрібно враховувати системні знання про душу, свідомість, поведінку, несвідоме та особистий досвід [3, с. 7].

За даними порталу української мови та культури «СловникUA», термін «психіка» має таке трактування: «...психіка – функція головного мозку, його здатність відображати об'єктивну дійсність. Психіка є одна із властивостей матерії, що виникла в процесі її розвитку (Психол., 1956, 3); прояв цієї здатності конкретно у кого-небудь; душевна організація людини. Я знаю, що твій нервовий стан залежить на більшу половину від моральних причин, але ж психіка психікою, а фізика фізикою (Л. Укр., V, 1956, 223); Лікар, як ніхто інший, мав змогу бачити людину розкритою перед ним і в усіх тонкощах плутаної людської психіки (Смолич, День..., 1950, 169); Залишки і пережитки минулого, прищеплені культурою панівних класів, ще на кожному кроці виявлялись в психіці, в емоціях, в художніх смаках людей (Поезія..., 1956, 211)» [4].

Психіка людини є складним і важливим елементом нашого існування, впливаючи на все, що ми робимо. Вона формує наше сприйняття світу, а також визначає, як ми відчуваємо, думаємо і діємо в різних ситуаціях. Завдяки психічним процесам ми можемо аналізувати інформацію, приймати рішення та реагувати на виклики. Емоційна сфера психіки відіграє ключову роль у нашому житті, допомагаючи справлятися зі стресом і труднощами. Здоровий психічний стан підвищує впевненість і дозволяє досягати цілей, тоді як емоційний дисбаланс може призвести до проблем у комунікації. Регуляція інстинктів і імпульсів є ще однією важливою функцією психіки, що дозволяє нам уникати небезпечних ситуацій та взаємодіяти на соціально прийнятному рівні. Порушення психічного стану може негативно вплинути на всі аспекти життя.

Психіка формує наше сприйняття світу і впливає на адаптацію та розвиток. Підтримка психічного здоров'я є пріоритетом, щоб не втратити важливі аспекти нашого життя.

Отже, психологія є наукою, що досліджує психічні явища, такі як сприйняття, пам'ять, мислення і емоції, які впливають на наше повсякденне життя. Ці процеси взаємопов'язані: когнітивні функції формують наше сприйняття світу, а емоції визначають наші реакції на різні ситуації. Мотивація є ключовою силою, що спонукає нас до дій і формує наші цілі.

Дослідження в психології важливі не тільки для розуміння себе і інших, але й для покращення міжособистісних стосунків у суспільстві. Вони мають практичне застосування в медичній, освітній та соціальній сферах, сприяючи покращенню психічного здоров'я. У майбутньому психологія має великий потенціал для розвитку, завдяки новим технологіям, які відкриють нові горизонти для дослідження психіки і підвищення якості життя.

Література:

1. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.

2. Синявський В.В. Психологічний словник/ Авт.-уклад. В.В.Синявський, О.П.Сергеєнкова/ За ред.. Н.А.Побірченко. Київ, 2007. 336 с.

3. Криштанович С.В. Вступ, предмет, об'єкт, завдання та методи психології : лекція 1 з навчальної дисципліни «Педагогіка та психологія» для студентів спеціальностей 227 «Фізична терапія, ерготерапія», рівня освіти : бакалавр / уклад. Криштанович С. В. Львів : ЛДУФК імені Івана Боберського, 2022. 23 с.

4. Інформаційний портал української мови та культури «СловникUA». URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=психіка> (дата звернення: 26.09.2024)

Abstract: *The work examines the psyche as a key element affecting human perception, emotions, and behavior. Mental health is important for adapting to challenges and coping with stress. The relationship between cognitive functions and motivation shapes our goals. The study of psychology contributes to the improvement of interpersonal relationships and has practical applications in various fields. In the future, psychology has the potential to develop thanks to new technologies.*

Key words: *psychology, psyche, mental phenomena, subject of psychology, research, science.*

***Науковий керівник – КОНОПЛЯНИК Дмитро,
асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв***

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПРАЦІВНИКІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

**ХАЛІМОНЧУК Катерина, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування**

Державний податковий університет

Анотація: Сучасний світ праці вимагає від працівників високої продуктивності та стресостійкості. Формування психологічного благополуччя - це стратегічне рішення, яке приносить значні вигоди як для працівників, так і для підприємства. Було досліджено вплив психологічного благополуччя на ефективність роботи, розглядає ключові фактори, інструменти та переваги формування психологічного благополуччя працівників.

Ключові слова: психологічне благополуччя, ефективність роботи, стресостійкість, мотивація, продуктивність, інновації.

Сучасний світ вимагає від працівників на робочому місці високої продуктивності, стресостійкості та адаптації. Зміна умов роботи, спричинена пандемією та війною, ще більше підкреслила важливість психологічного благополуччя працівників. Недостатнє психологічне благополуччя негативно впливає на ефективність роботи, креативність, лояльність працівників, а також збільшує плинність кадрів, що створює значні втрати для підприємства [2]. Тому, формування психологічного благополуччя працівників – це стратегічне рішення, яке забезпечує довгострокову вигоду як для працівників, так і для підприємства.

Психологічне благополуччя є ключовим фактором ефективності. Створення сприятливого робочого середовища, яке сприяє балансу між роботою та особистим життям, забезпечує доступ до практики mindfulness, медитацій, тренінгів з управління стресом, сприяє зменшенню вигорання, підвищує концентрацію, здатність приймати рішення та творче мислення. Формування атмосфери довіри, відкритості, визнання досягнень, надання можливостей для професійного зростання, створення програм розвитку сприяє мотивації, підвищенню залученості працівників до роботи, їх лояльності та бажанню досягати кращих результатів. Ефективне спілкування, навчання навичкам емпатії, розвиток емоційного інтелекту працівників сприяють кращій

командній роботі, злагодженому функціонуванню та досягненню спільних цілей [3].

Для підвищення ефективності роботи персоналу підприємства важливо враховувати психологічні принципи, які лежать в основі успішної взаємодії людини та організації. Працівники повинні бути готові до змін, що відбуваються в організації, і вміти пристосовуватися до них. Розвиток працівників - це ключовий фактор ефективності. Він має відбуватися як в межах професійної діяльності, так і поза нею. Навчання працівників саморегуляції - навичкам управління емоціями, формуванням позитивного ставлення, оцінки власних дій - є невід'ємною частиною підвищення ефективності роботи [1].

У сучасному світі, де зміни відбуваються швидко і непередбачувано, працівники підприємства повинні володіти певними психологічними компетенціями. Їм потрібно розуміти сучасні вимоги до своєї роботи, адаптувати свої навички та знання до нових реалій, а також знайти своє місце у соціальних, управлінських та виробничих процесах [2].

Щоб забезпечити конкурентоспроможність та ефективність підприємства, необхідний новий підхід до психологічних механізмів підвищення ефективності роботи персоналу. Це означає інвестувати в розвиток працівників, надавати їм можливості для навчання і зростання, а також створювати сприятливе робоче середовище, яке підтримує адаптивність, гнучкість та саморегуляцію [2].

Інвестувати в психологічне благополуччя можна через програми профілактики стресу та вигорання, які включають регулярні тренінги з управління стресом, медитацію, йогу, практики mindfulness, забезпечення відпочинку та здорового балансу між роботою та особистим життям. Також, важлива емоційна підтримка, що включає створення дружнього робочого середовища, організацію програм підтримки працівників, допомога з доглядом за дітьми, надання доступу до психологічної допомоги. Необхідно забезпечувати гнучкі умови праці, що включають гнучкий графік роботи,

можливість працювати віддалено, відпустки, використання сучасних технологій для зручності та ефективності роботи. Важливо забезпечувати здорові умови праці, що включають ергономічні робочі місця, регулярні фізичні вправи, здорове харчування та додаткові можливості для занять спортом [2].

Не менш важливо залучати працівників до процесу формування політики з психологічного благополуччя, збирати пропозиції та відгуки працівників щодо пріоритетних напрямків та інструментів програми психологічного благополуччя.

Формування психологічного благополуччя для працівників приносить значні вигоди підприємству. Підвищення концентрації, творчості, мотивації та зменшення вигорання сприяють більшій ефективності роботи та збільшенню продуктивності. Задоволені працівники з вищим рівнем психологічного благополуччя менше схильні до зміни роботи, що зменшує витрати на навчання нових працівників та підвищує стабільність бізнесу. Інвестиції в психологічне благополуччя працівників створюють позитивний імідж підприємства як відповідального роботодавця, що сприяє залученню та утриманню найкращих фахівців. Зниження рівня стресу, вигорання та плинності кадрів сприяє зменшенню витрат на лікування, навчання, пошук нових працівників та підвищує ефективність використання ресурсів. Сприятливе робоче середовище заохочує працівників до творчості, розвитку нових ідей та пропозицій, що сприяє збільшенню інноваційності та конкурентоспроможності підприємства [1].

Важливим також є створення можливостей для особистісного розвитку, підвищення компетентності та кваліфікації працівників через оновлення освітніх програм та методик, забезпечення доступності освіти та навчання для всіх верств населення, впровадження навчальних програм, що розвивають цифрові навички, технологічні компетенції та інші необхідні знання. Використання ресурсів для розвитку компетенцій і підвищення рівня згуртованості є інвестицією в майбутнє України та забезпечує сталий та гармонійний розвиток країни [1].

Важливою є послідовна робота над створенням позитивного психологічного клімату, залучення працівників до процесу формування політики психологічного благополуччя [3].

Отже, формування психологічного благополуччя працівників - це стратегічне рішення, яке має безпосередній вплив на успіх підприємства. Це не лише гуманний, а й економічно вигідний підхід, який сприяє створенню здорового та продуктивного робочого середовища.

Література:

1. Кохан М. О., Гнилянська Л. Й., Головнєв В. І. Розвиток людського капіталу та досягнення соціальної згуртованості в умовах формування стратегічного потенціалу та динамічних змін. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59.
2. Ачкасова Л. М. Психологічний механізм підвищення ефективності роботи персоналу підприємства. *Економіка транспортного комплексу*. 2022. Вип. 39. С. 32-44.
3. Макаренко С. С., Мейко Д. Вплив соціально-психологічного клімату на ефективність діяльності персоналу в організації. *Психологічні умови благополуччя персоналу організацій: зб. тез I Міжнар. наук.-практ. конф.* Львів: НУ «ЛП», 2020. С. 142-144.

Анотація: *The modern world of work requires high productivity and stress resistance from employees. Investing in psychological well-being is a strategic decision that brings significant benefits for both employees and the company. Investigating the impact of psychological well-being on work performance, it examines the key factors, tools and benefits of investing in employee psychological well-being.*

Ключові слова: *psychological well-being, work efficiency, stress resistance, motivation, productivity, innovation.*

***Науковий керівник – МИНЧИНСЬКА Ірина,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь***

АНАЛІЗ КЛАСИФІКАЦІЇ ПСИХІЧНИХ ЯВИЩ

ХОМКО Дарія, здобувачка вищої освіти
Спеціальність 053 Психологія
Миколаївський національний аграрний університет,

Анотація: У доповіді розглядається класифікація психічних явищ, яка охоплює три основні категорії: емоційні, когнітивні та вольові явища. Описані їхні функції та роль у психології, а також основні підходи до аналізу психічних явищ.

Ключові слова: психічні явища, емоції, воля, класифікація, психологія, свідомість.

Психічні явища – це комплексні процеси, які відображають внутрішній стан людини і її взаємодію з навколишнім світом. Вони охоплюють усе, що відбувається в свідомості людини, та впливають на її поведінку. У психології виділяється декілька підходів до класифікації психічних явищ, які включають такі основні групи: емоційні, когнітивні та вольові явища. Розуміння цих явищ має важливе значення для вивчення психіки, розробки психодіагностичних методів та психотерапевтичної практики [1, 3].

Одним із найбільш поширених підходів до класифікації психічних явищ є їх поділ на три основні групи:

- **Емоційні явища.** До цієї категорії належать різні емоційні стани, почуття та настрої. Емоції – це форма реакції на внутрішні або зовнішні події, яка відображає суб'єктивне ставлення людини до цих подій. Наприклад, радість, страх, гнів та інші емоції допомагають регулювати поведінку в залежності від ситуації. Емоції відіграють важливу роль у прийнятті рішень та формуванні мотивації [3].

- **Когнітивні явища.** Це процеси, які пов'язані з обробкою інформації: сприйняття, пам'ять, мислення, увага, уява. Когнітивні процеси дозволяють людині отримувати, зберігати та використовувати інформацію для адаптації до оточення. Наприклад, мислення забезпечує аналіз ситуацій та знаходження шляхів вирішення проблем [3].

- **Вольові явища.** Воля є важливою частиною психічної діяльності, яка полягає у свідомому регулюванні дій людини. Це включає в себе процеси прийняття рішень, постановку цілей та контроль над виконанням дій. Вольові

процеси дозволяють людині досягати складних завдань, долати перешкоди та підтримувати дисципліну [3].

Згідно з працями відомих психологів, ці три групи психічних явищ є основними компонентами психічного життя людини, кожна з яких виконує специфічні функції. Наприклад, емоції впливають на нашу мотивацію, когнітивні процеси відповідають за аналіз і розуміння ситуації, а воля допомагає втілити наші рішення в життя [4].

Інший підхід пропонує П. Я. Гальперін, який виділяв психічні явища за їхньою функціональністю у діяльності людини. Він підкреслював, що когнітивні процеси формуються в процесі навчання та набуття досвіду, тоді як емоції є більш природною реакцією на стимули з навколишнього середовища [2].

Словник психології також надає визначення психічних явищ як сукупності різних процесів, що відбуваються в свідомості людини і можуть бути поділені на свідомі та несвідомі [1].

Отже, класифікація психічних явищ є важливим кроком для розуміння психологічної діяльності людини. Емоційні, когнітивні та вольові явища відіграють ключову роль у нашому щоденному житті, впливаючи на наші рішення, дії та взаємодію з іншими. Знання про ці явища дозволяє психологам розробляти ефективніші методики роботи з пацієнтами, допомагаючи їм краще розуміти власну психіку та адаптуватися до життєвих викликів [3, 4].

Література:

1. Словник психології / ред. І. В. Синиця. Київ : Каравела, 2018. 328 с.
2. Максименко С. Д. Теорія поетапного формування розумових дій П. Я. Гальперіна. *Проблеми сучасної психології*. 2018. Вип. 39. С. 7-18.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія. Київ : ЦУЛ, 2008. 272 с.
4. Лозниця В. С. Психологія особистості. Київ : ЕксОб, 2015. 304 с.

Abstract: The classification of mental phenomena is considered in this report. It includes three main categories. There are emotional, cognitive, and volitional phenomena. Their functions and role in psychology and the main approaches to the analysis of mental phenomena are described here.

Key words: mental phenomena, emotions, will, classification, psychology, consciousness.

*Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МАРКЕТИНГУ: РЕАЛЬНИЙ ЕФЕКТ НЕЗАОКРУГЛЕНИХ ЦІН ТА НЕСПОДІВАНІ ПРОЯВИ ЦЬОГО ПРИНЦИПУ

*ЦЕРУШ Катерина, здобувачка вищої освіти,
спеціальність 073 “Менеджмент”*

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Незаокруглені ціни виступають важливим елементом маркетингових стратегій, що активно використовуються для збільшення продажів і формування певного сприйняття продукту серед споживачів. У цій роботі досліджено психологічні аспекти впливу незаокруглених цін, а також їхній ефект на поведінку покупців. Проаналізовано різні випадки застосування незаокруглених цін у бізнесі та їхній вплив на прийняття рішень споживачами. Особлива увага приділена несподіваним ефектам, які проявляються у різних сегментах ринку.

Ключові слова: незаокруглені ціни, психологічний вплив, споживацька поведінка, маркетинг, когнітивні упередження.

Незаокруглені ціни, такі як 9,99 або 19,95, є розповсюдженим прийомом, що впливає на сприйняття вартості продукту. Споживачі часто підсвідомо розглядають такі ціни як нижчі, ніж вони є насправді, через "ефект першої цифри". Це явище пояснюється тим, що покупці схильні зосереджувати увагу на першій цифрі ціни, що змушує товар здаватися дешевшим [1].

Дослідження показують, що використання незаокруглених цін підвищує ймовірність покупки, оскільки споживачі частіше сприймають такі ціни як вигідніші. Це призводить до того, що рішення про покупку приймаються швидше і з меншими ваганнями [2, с. 55]. Однак такий підхід може мати різний вплив залежно від типу ринку та сегментації аудиторії.

Наприклад, у сегменті преміум-продуктів округлені ціни, як правило, асоціюються з високою якістю та престижем, тоді як незаокруглені ціни можуть сприйматися як маркер доступності, що робить їх менш привабливими для певних категорій покупців [3, с. 112]. Водночас для масового ринку незаокруглені ціни продовжують залишатися ефективним інструментом стимулювання продажів.

Емоційні аспекти також відіграють важливу роль у сприйнятті таких цін. Незаокруглені ціни часто асоціюються зі знижками або акціями, що викликає

позитивні емоції та підштовхує до імпульсивних покупок. Це робить їх ефективним інструментом не лише для збільшення продажів, але й для підвищення лояльності споживачів [1, с. 129].

Отже, незаокруглені ціни впливають не лише на раціональні, але й на емоційні процеси прийняття рішень споживачами. Вони створюють ілюзію вигідної пропозиції, стимулюючи до купівлі. Проте їхня ефективність залежить від правильної адаптації до специфіки цільової аудиторії та ринкових умов [2, с. 78].

Література:

1. Левченко О. В. Психологія споживача в умовах сучасного маркетингу. Харків: Вид-во Харківського національного економічного університету, 2021. 278 с.
2. Монро К. Цінові стратегії: принципи та застосування в бізнесі / К. Монро. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 345 с.
3. Беккер Дж. Вплив цінової політики на поведінку споживачів: незаокруглені ціни та їх ефективність / Дж. Беккер. Нью-Йорк: Springer, 2019. 215 с.

***Abstract:** Non-rounded prices are a key element in marketing strategies designed to increase sales and shape consumers' perception of products. This paper explores the psychological effects of non-rounded prices and their influence on consumer behavior. The study analyzes different applications of non-rounded pricing and its impact on decision-making. Special attention is paid to the unexpected effects that arise in various market segments.*

***Keywords:** non-rounded prices, psychological impact, consumer behavior, marketing, cognitive biases.*

*Науковий керівник – ДОВГАЛЬ Олена,
докторка економічних наук, професорка, завідувачка кафедри економічної теорії і
суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*

ФЕНОМЕН «ШВИДКОГО МИСЛЕННЯ» В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ЯНКОВСЬКА Юлія, здобувачка вищої освіти

спеціальність 073 Менеджмент

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: в даній роботі дається визначення поняттю «швидке мислення», схарактеризовано основні його особливості в контексті інформаційних технологій. Крім цього, виокремлено переваги та недоліки «швидкого мислення».

Ключові слова: мислення, феномен, швидке мислення, інформаційні технології.

Сучасний світ живе в абсолютно унікальному інформаційному просторі. Це глобальна система, що складається з багатьох взаємопов'язаних елементів, таких як Інтернет, комп'ютери, мобільні пристрої, хмарні сервіси, соціальні мережі, різноманітні бази даних та інші інформаційні технології. Вони забезпечують миттєвий і легкий доступ до великої кількості інформації, знань і ресурсів для користувачів у всьому світі. Цей простір характеризується високою швидкістю обміну інформацією, а також наявністю безлічі різних джерел і форматів даних.

В останні роки різноманітні дослідники, зокрема психологи та соціологи, все більше схиляються до думки, що процеси глобальної інформатизації, які продовжують неухильно прогресувати, справляють незворотний вплив на спосіб мислення людства. Ці зміни особливо помітні серед молодого покоління, яке постійно контактує з телебаченням, комп'ютерними іграми, соціальними мережами та сучасною літературою. В результаті такого щоденного впливу формується новий тип мислення, який називається «швидким».

Мислення має велике значення для особистості, оскільки є одним із ключових психічних явищ і показником усієї пізнавальної сфери, що забезпечує успішність як у навчальній, так і в професійній діяльності. Воно також впливає на формування особистості, оскільки забезпечує вироблення власної світоглядної позиції. Мислення – це здатність мозку відображати навколишню дійсність, аналізувати і робити висновки [1, с. 81].

Поняття «швидке мислення» включає ряд умінь і знань, спрямованих на підвищення якості життя людини в сучасному світі, де технології відіграють величезну роль. Цей тип мислення характеризується швидкістю, мовним мінімалізмом і перевагою візуального та аудіовізуального контенту. Швидке мислення означає, що люди стають більш схильними до використання коротких, емоційно насичених висловлювань, а також віддають перевагу візуальному контенту, такому як зображення, відео, аудіозаписи. Таким чином, замість довгих текстових повідомлень ми бачимо збільшення використання смайлів, емодзі, мемів та інших форм експресивності [2, с. 41].

Швидке мислення в основному характерне для покоління Z, останнього покоління в класичній періодизації Хоува-Штрауса. Це покоління включає молодь, яка народилася наприкінці 90-х та в першому десятилітті 2000-х років.

Щодо характеристик «швидкого мислення», то на сьогоднішній день різними авторами в галузі психології, освіти та журналістики виділено такі особливості:

- фрагментація - людина сприймає інформацію окремими фрагментами, не з'єднуючи їх в ціле;
- алогічність - людина не намагається зрозуміти логічний зв'язок між окремими фрагментами інформації;
- відсутність системності - людина не намагається систематизувати інформацію, не вибудовує її в єдину систему;
- переважно зорове сприйняття - людина отримує інформацію переважно через зорові образи;
- асоціативне мислення - людина мислить асоціаціями, а не логічними ланцюжками;
- архаїчність - людина сприймає інформацію відповідно до давніх архетипів, не намагаючись зрозуміти її в контексті сучасного світу;
- розмитість часових і просторових категорій - людина не сприймає інформацію в контексті часу і простору, а лише як набір образів [3].

Одним із ключових факторів, що впливають на формування швидкого мислення, є онлайн-спілкування. Висока швидкість обміну інформацією в соціальних мережах і месенджерах змушує людей оптимізувати свої повідомлення, щоб вони були лаконічними та привабливими. Однак, незважаючи на всі переваги, швидке мислення має й недоліки. Перш за все це пов'язано з мовленнєвою бідністю, оскільки вживання коротких і простих висловлювань обмежує можливості для розвитку мовленнєвих навичок. Крім того, це може призвести до відсутності навичок критичного мислення, оскільки короткі повідомлення не залишають багато місця для аналізу та аргументації [4, с. 343].

Таким чином, процеси глобальної інформатизації призводять до формування «швидкого мислення», яке розвивається переважно у молодого покоління. Цей новий тип мислення має свої переваги та недоліки, і важливо розвивати його збалансовано. Освіта та суспільство повинні адаптуватися до цих змін, щоб допомогти молодим людям успішно функціонувати в сучасному інформаційному просторі і водночас не втратити такі навички, як концентрація, критичне мислення та здатність до аналізу.

Література:

1. Бочелюк В.Й. Діджиталізація як фактор формування когнітивної сфери. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. 2020. С. 81-107.
2. Ведмедєв М.М. Феномен кліпового мислення в дискусійному просторі сучасної науки. Sciences of Europe. 2021. С. 41-45.
3. Дослідження впливу соціальних мереж на наше життя та мислення. URL: https://drukarnia.com.ua/articles/doslidzhennya-vplivu-socialnikh-merezh-na-nashe-zhittya-ta-mislennya-013_6 (дата звернення: 27.09.2024).
4. Лабенко О.В., Шакур Н.В., Заїка Т.П. Критичне мислення та медіаграмотність у цифрову епоху: виклики та можливості для української освіти. Перспективи та інновації науки. 2023. № 12. С. 331-345.

Abstract: this paper defines the concept of "fast thinking", characterizes its main features in the context of information technologies. In addition, the advantages and disadvantages of "quick thinking" are highlighted.

Key words: thinking, phenomenon, fast thinking, information technologies.

*Науковий керівник – СУРІНА Ганна,
к. філос. н., ст. викладач кафедри економічної теорії
і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

Секція 14. Історія України: минуле та сучасність**ШЛЯХ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: КЛЮЧОВІ ПОДІЇ ХХ
СТОЛІТТЯ**

***ПІСТРУЙ Антоніна, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет***

Анотація: досліджено ключові етапи на шляху до здобуття незалежності України у ХХ столітті. Виявлено основні події, які вплинули на формування національної самосвідомості та сприяли відновленню української державності. Проаналізовано вплив Української революції, радянських репресій, Другої світової війни, дисидентського руху та перебудови на процес здобуття суверенітету. Окремо розглянуто роль важливих політичних організацій і діячів, які сприяли встановленню незалежної України.

Ключові слова: незалежність України, Українська революція, УНР, Радянський Союз, Голодомор, ОУН, УПА, дисидентський рух, перебудова, Народний Рух України, референдум 1991.

Шлях до незалежності України у ХХ столітті був складним, насиченим драматичними подіями та тривалими періодами боротьби. Він охоплював кілька ключових етапів, які включали військові конфлікти, культурну, політичну й ідеологічну боротьбу. Першим важливим періодом на цьому шляху стала Українська революція 1917–1921 років. Після Лютневої революції в Росії 1917 року та розпаду Російської імперії українці скористалися історичною нагодою для проголошення власної держави. У березні 1917 року була створена Центральна Рада, яка спочатку виступала за автономію України в складі Росії, але згодом оголосила про повну незалежність.

22 січня 1918 року Центральна Рада проголосила IV Універсал, який офіційно підтвердив незалежність Української Народної Республіки (УНР). Однак становлення нової держави було важким через військові конфлікти з більшовицькою Росією, польськими силами та внутрішні політичні розбіжності. Війни, що охопили Україну в цей період, призвели до втрати незалежності й у 1921 році радянська влада остаточно встановила контроль над територією України.

Після цього Україна була інкорпорована до складу Радянського Союзу як Українська Радянська Соціалістична Республіка (УРСР). Проте, національна ідея ніколи не згасала, незважаючи на жорстокі репресії радянського режиму. Одним з найстрашніших періодів для українського народу став Голодомор 1932–1933 років, який був штучно організований радянською владою для того, щоб зламати опір селянства та придушити будь-які спроби відновлення української самостійності. Цей геноцид призвів до мільйонів смертей і глибоко вразив українське суспільство.

Окрім Голодомору, у 1930-х роках відбулися масові сталінські репресії, спрямовані на знищення української інтелігенції, політичних діячів та культурних діячів, які виступали за незалежність України. Однак ідея української державності знову набула сили під час Другої світової війни, коли Організація українських націоналістів (ОУН) та Українська повстанська армія (УПА) розпочали боротьбу як проти німецьких, так і радянських окупантів. Ці рухи залишили глибокий слід в українській історії, хоча їхня боротьба не призвела до здобуття незалежності в той час [1].

Наступним важливим етапом на шляху до незалежності став дисидентський рух, що виник у 1960-х роках. Це був час, коли мирні протестувальники та інтелігенція виступали за права людини, національну самобутність та незалежність від Радянського Союзу. Відомими діячами цього руху стали такі постаті, як Василь Стус, В'ячеслав Чорновіл, Левко Лук'яненко та інші, які, незважаючи на переслідування і репресії, продовжували боротися за свободу слова та національну ідентичність.

Переломний момент у боротьбі за незалежність настав наприкінці 1980-х років, коли розпочалася політика гласності та перебудови, ініційована Михайлом Горбачовим. Ці реформи ослабили контроль Кремля над республіками СРСР, що сприяло активізації національних рухів. У 1989 році в Україні був створений Народний Рух України за перебудову, який став провідною політичною силою в боротьбі за суверенітет. Після провалу

серпневого путчу в Москві 24 серпня 1991 року Верховна Рада України проголосила незалежність України [2].

Підтвердженням цього історичного рішення став Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 року, на якому понад 90% українців проголосували за незалежність своєї держави. Ця подія стала кульмінацією довгого і важкого шляху до самостійності, завершивши епоху радянського панування над Україною.

Таким чином, ХХ століття було періодом випробувань, боротьби та самовизначення для України. Вона пройшла шлях від спроб створення незалежної держави на початку століття до її остаточного здобуття наприкінці 1991 року, закріпивши своє місце на політичній карті світу як суверенна країна.

Література:

1. Побережець Г. С. Незалежність України у 1991 році та перехід до демократії. *Актуальні дослідження правової та історичної науки (Випуск 53): матеріали*, 95. 2023.
2. Побережець Г. С. Суспільно-економічний розвиток України у другій пол. 50-х–та на поч. 60-х рр. ХХ ст. *РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ*, 88. 2022.

Abstract: The article explores the key stages in Ukraine's path to independence in the 20th century. It identifies the main events that influenced the formation of national consciousness and contributed to the restoration of Ukrainian statehood. The impact of the Ukrainian Revolution, Soviet repressions, World War II, the dissident movement, and the period of perestroika on the process of gaining sovereignty is analyzed. The role of significant political organizations and figures that contributed to the establishment of an independent Ukraine is also examined.

Keywords: Ukraine's independence, Ukrainian Revolution, UPR, Soviet Union, Holodomor, OUN, UPA, dissident movement, perestroika, People's Movement of Ukraine, 1991 referendum.

*Науковий керівник- ПОБЕРЕЖЕЦЬ Ганна
канд. іст. наук., доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

УКРАЇНА ПІСЛЯ 1991 РОКУ: ВИКЛИКИ ТА ЗДОБУТКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

**ТАЛЮТА Ірина, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет**

Анотація: досліджено основні виклики та здобутки України після проголошення незалежності у 1991 році. Розглянуто політичні кризи, проблеми економічних перетворень, зовнішньополітичний курс та міжнародні виклики, включаючи конфлікт з Росією та питання територіальної цілісності. Проаналізовано процес демократичного розвитку, економічні реформи, інтеграцію до європейських структур, а також внутрішні проблеми, зокрема корупцію та децентралізацію. Виявлено ключові досягнення України в умовах постійних загроз і змін.

Ключові слова: незалежність України, політичні кризи, економічні реформи, демократія, євроінтеграція, конфлікт з Росією, територіальна цілісність, реформи, Революція Гідності.

Після проголошення незалежності у 1991 році Україна зіткнулася з низкою викликів, які вплинули на становлення нової держави та розвиток її суверенітету. Основні труднощі були пов'язані з побудовою демократичної політичної системи, переходом від планової економіки до ринкової, а також з міжнародною політичною ситуацією, яка вимагала пошуку нових союзників і формування зовнішньополітичного курсу. Проте, попри всі труднощі, Україна досягла важливих здобутків на своєму шляху.

Після розпаду Радянського Союзу Україна успадкувала радянську систему управління, яка не відповідала демократичним стандартам. Першим викликом стало формування незалежної політичної системи та державних інститутів. У 1996 році була прийнята Конституція України, яка закріпила основні принципи демократії, верховенства права та прав людини. Однак цей процес супроводжувався політичними кризами, боротьбою між різними групами впливу та проблемами корупції.

Значним викликом для демократії стали президентські вибори 2004 року, які призвели до Помаранчевої революції. Масові протести проти фальсифікації виборів змусили владу провести повторний тур голосування, після чого президентом було обрано Віктора Ющенка. Ця подія показала готовність

суспільства захищати демократичні цінності, але внутрішня політична нестабільність продовжувала впливати на розвиток країни [1].

Одним із найбільших викликів для незалежної України став перехід від командно-адміністративної до ринкової економіки. На початку 1990-х років Україна зіткнулася з економічною кризою, гіперінфляцією та скороченням виробництва. Для стабілізації економіки уряд розпочав реформи, спрямовані на приватизацію державної власності та лібералізацію ринків. Однак ці реформи часто проводилися хаотично і супроводжувалися високим рівнем корупції.

З часом економіка почала стабілізуватися, однак значною проблемою залишався тіньовий сектор, низька ефективність державного управління та відсутність належних інвестицій у промисловість та інфраструктуру. Позитивні зрушення почали відбуватися після кризи 2008 року, коли уряди почали більш активно працювати над економічною інтеграцією з Європейським Союзом, уклавши в 2014 році Угоду про асоціацію.

Після 1991 року перед Україною стояло питання вибору зовнішньополітичного курсу. Довгий час країна балансувала між впливом Росії та Заходу. Одним із важливих здобутків стало приєднання до міжнародних організацій, таких як ООН, ОБСЄ, та створення співпраці з НАТО. Однак ключовою метою залишалася інтеграція з Європейським Союзом.

Важливим етапом на шляху до євроінтеграції стала Революція Гідності в 2013–2014 роках. Цей рух, спрямований проти відмови уряду від європейського курсу, став переломним моментом у зовнішньополітичному розвитку країни. Після перемоги протестів, новий уряд підписав Угоду про асоціацію з ЄС і розпочав процес реформування державних інститутів відповідно до європейських стандартів [2].

Одним із найбільших викликів для незалежної України став конфлікт з Росією, що розпочався у 2014 році. Анексія Криму та війна на Донбасі призвели до значних втрат для країни, як у політичній, так і економічній сферах. Територіальна цілісність стала головним питанням української

політики та важливим фактором у міжнародних відносинах. Україна продовжує боротися за повернення своїх територій та захист національного суверенітету.

Попри численні виклики, Україна досягла вагомих успіхів у різних сферах. Демократичні процеси, попри труднощі, продовжують зміцнюватися. Економіка поступово адаптується до ринкових умов, і країна стає більш інтегрованою у світові ринки. Реформи в системі правосуддя, децентралізація влади та боротьба з корупцією поступово приносять результати, хоч і зі значними викликами.

Окрім того, зростає міжнародна підтримка України, особливо після 2014 року. Країна отримує значну допомогу від Європейського Союзу, США та інших західних партнерів, які підтримують українські реформи та територіальну цілісність.

Україна після 1991 року пройшла складний державотворчий шлях щодо становлення незалежності держави. Політичні кризи, економічні труднощі та зовнішні загрози стали частиною її історії, але попри це країна поступово зміцнює свою незалежність і робить важливі кроки на шляху до інтеграції з Європейським Союзом та світовим співтовариством. Майбутні виклики вимагають продовження реформ та консолідації суспільства, але здобутки незалежності вже заклали міцну основу для подальшого розвитку.

Література:

1. Побережець Г. С. Незалежність України у 1991 році та перехід до демократії. *Актуальні дослідження правової та історичної науки (Випуск 53): матеріали*, 95. 2023.
2. Стадник О., Побережець, Г., Казимір В. Євроінтеграція України: шлях до асоціації з ЄС та перспективи членства. *Актуальні питання у сучасній науці*, (7 (25)). 024).

Abstract: The article explores the main challenges and achievements of Ukraine following the proclamation of independence in 1991. It examines political crises, issues of economic transformations, foreign policy direction, and international challenges, including the conflict with Russia and the question of territorial integrity. The process of democratic development, economic reforms, integration into European structures, as well as internal issues such as corruption and decentralization, are analyzed. Key achievements of Ukraine in the face of ongoing threats and changes are identified.

Keywords: *Ukraine's independence, political crises, economic reforms, democracy, European integration, conflict with Russia, territorial integrity, reforms, Revolution of Dignity.*

Науковий керівник – ПОБЕРЕЖЕЦЬ Ганна
канд. іст. наук., доцент кафедри українознавства
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ЗМІСТ

Секція 1. Соціально-економічний розвиток держав світу	6
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ Вишневський Павло	6
ОФІЦІЙНА БЮДЖЕТНА КЛАСИФІКАЦІЯ В УКРАЇНІ Дідик Поліна	9
СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ БОЛГАРІЇ Кобринчук Дарія	12
БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ Проноза Наталія	15
ЗАВДАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ В ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС ТА ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ТЕРИТОРІЙ Тюльпанова Катерина	18
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ Успаська Оксана	21
ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ Яреміна Марія	24
Секція 2. Інноваційні рішення та процеси у сферах й галузях економіки	28
ТЕХНОЛОГІЇ ПРИЙНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ В МАРКЕТИНГУ Веселов Владислав	28
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ Даниленко Софія	31
ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА СТРАТЕГІЇ СКОРОЧЕННЯ Колісник Анастасія	34
ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ Лисько Данило	37
СПОСОБИ ТА МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ Опанаско Данило	40
ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ Політкіна Інна	43
МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО – ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ Урніш Вікторія	46

ІННОВАЦІЇ ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ ОБОРОННИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ Федчук Марія	49
ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ У ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ Цюпа Вікторія	52
Секція 3. Розвиток сфер діяльності за сучасних технологій, штучний інтелект	56
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ Бобовик Володимир	56
СТУДЕНТИ ЯК КАТАЛІЗАТОР ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ Білоцерківська Анна	59
АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА АНАЛІТИКА В АГРОБІЗНЕСІ Воробйова Софія	61
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ Іваненко Владислав	64
ПОЛІПШЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ КОШТАМИ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ Корнійчук Вікторія	68
ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ Корольов Роман	70
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ЙОГО ВПЛИВ НА СФЕРИ ЖИТТЯ Леонова Єлизавета	73
ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Михнюк Олександра	77
РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ Помазнюк Тетяна	81
ТРЕНДИ МАЙБУТНЬОГО РОЗДРІБНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ Прокопчук Олександр	85
РОБОТИЗАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПРОЦЕСІВ: ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЧИ СКОРОЧЕННЯ РОБОЧИХ МІСЦЬ? Рагуліна Анастасія	87
ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У БІЗНЕСІ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ Рябова Світлана	90
ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У БАНКІВСЬКУ ПРАКТИКУ: РИЗИКИ ТА ПЕРЕВАГИ Слободян Тетяна	93

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОСНОВА ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ Циганкова Євгенія	96
ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ Чоботарь Діана	99
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВЕДЕННІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА Чурило Ілля	102
ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ Шпаков Олексій	106
Секція 4. Бізнес-ідеї та новітні технології у галузях економіки	109
АВТОМАТИЗАЦІЯ УГОД З ВИКОРИСТАННЯМ SMART CONTRACTS ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ І РИЗИКІВ БІЗНЕСУ Купріянова Анастасія	109
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В ЕКОНОМІЦІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ Міхєєва Аліна	112
БІЗНЕС-ІДЕЇ ТА НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ Політкіна Інна	115
ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ Рагуліна Анастасія	118
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ Романюк Дарія	121
КРАУДФАНДИНГ ЯК НОВИЙ СПОСІБ ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕС- ІДЕЙ Слободян Тетяна	126
ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В АГРАРНІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ Швець Степан	129
ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ НА БІЗНЕС-МОДЕЛІ Шевчун Тетяна	132
СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ Шмигля Ганна	135
Секція 5. Інтеграція освіти, науки і бізнесу – вимоги сучасного світу	140
СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, ПРИКЛАДИ УСПІШНИХ ІНІЦІАТИВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ Карнабеда Олександра	140

СИНЕРГІЯ ВЗАЄМОДІЇ ОСВІТИ, НАУКИ ТА БІЗНЕСУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА Лісков Олександр	145
ВВЕДЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА» В ШКІЛЬНУ ПРОГРАМУ НАВЧАННЯ УКРАЇНИ Ліщина Анастасія	148
ІНТЕГРАЦІЯ БІЗНЕСУ, НАУКИ ТА ОСВІТИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ Мерзлікіна Марія	150
Секція 6. Трансформаційні процеси, розвиток аграрного сектора та сільських територій	153
АГРАРНІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ Коропенко Михайло	153
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ Рагуліна Анастасія	156
Секція 7. Обліково-аналітична архітектура взаємовідносин суб'єктів господарювання в системі координат оподаткування та аудиту	159
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦТВА В РЕАЛІЯХ ХХІ СТОЛІТТЯ Берзлапіна Наталія	159
ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ В АУТСОРСИНГУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ Вільховатська Анжеліка	162
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МСФЗ Гога Владислав	164
ІНВЕСТИЦІЙНА НЕРУХОМІСТЬ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА Грицай Ірина	167
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ Дергач Яна	170
ВЗАЄМОДІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПРИ ОПОДАТКУВАННІ ПІДПРИЄМСТВ Дерешева Вікторія	173
ОБЛІК ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ: ВІД УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ДО ТРАНСПОРТУВАННЯ Дівакова Олена	176

МОДЕЛІ АНАЛІЗУ СТУПЕНЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА Журавель Мирон, Лось Вероніка	179
ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩЕ Зізда Наталія	182
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ Івлєв Данііл	185
ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ Калабіна Вікторія, Мінжирян Надія	188
ELECTRONIC DOCUMENT CIRCULATION IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF ACCOUNTING PROCESSES Kalyuzhnyi Oleksandr, Shyshkanyuk Tymur	193
ПІДХОДИ ДО СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ Карпук Ірина	197
ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ Коваль Софія	199
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ Ковцун Марічка	202
АУДИТ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ Козак Анастасія	205
ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОВАЛЮТАМИ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРІЇ Костка Марина	208
ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ Крижова Вікторія	210
СОБЛИВОСТІ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ Лазука Євгенія	214
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПОЛІПШЕННЯ ТА РЕМОНТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ Левицька Анна	217
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АУДИТІ: ПЕРСПЕКТИВИ І РИЗИКИ Легін Олег	220
ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ Мариниченко Анна	224

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ Мерзлікіна Марія	228
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ ПОСЛУГ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ Москаль Ілля	231
АУДИТ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН СВІТУ Недбайло Ірина	234
ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ Орешко Ангеліна	237
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РИНКУ АУСОРСИНГОВИХ ПОСЛУГ Палєєв Артем	240
ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОБ'ЄКТУ ОБЛІКУ Панасик Тетяна	243
МІСЦЕ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ Пилипенко Ярослава	246
ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Пірогова Наталя	248
ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ У ОПЕРАЦІЯХ З РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА Поспєхова Кристина, Калініченко Олена	250
НОВАЦІЇ В ОБЛІКУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ Пудла Владислав	254
РОЛЬ АУДИТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОДАТКОВОЇ ПРОЗОРОСТІ ТА МІНІМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА Рагуліна Анастасія	257
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ПОДАТКОВИМ НАВАНТАЖЕННЯМ ТА ОСНОВНИМИ ПОКАЗНИКАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ Рагуліна Анастасія	260
ФОРМУВАННЯ Й ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ Семібратова Єлизавета	262
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ Сич Аліна	265

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ У ПЛАТІЖНИХ ОПЕРАЦІЯХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОБЛІКУ Сімова Анна	268
РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ Слободян Тетяна	271
ОПОДАТКУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ: НОВІ ПІДХОДИ ТА СТРАТЕГІЇ Слободян Тетяна	274
ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ОЦІНКИ СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА Тіхонова Вікторія	276
АУДИТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТІ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАХОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ Тюрєнкова Катерина	279
ОБЛІК ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ Урніш Вікторія	282
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ Успаська Оксана	285
ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКАМИ Й ОБОВ'ЯЗКОВИМИ ПЛАТЕЖАМИ Хозяшев Олексій	288
ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ВИТРАТ НА УТРИМАННЯ АВТОТРАНСПОРТУ Цапенко Анастасія	291
АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «НІБУЛОН» ЗА ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ Цапик Дар'я	294
ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА ОБЛІК ТА АУДИТ Циганкова Євгенія	297
КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ: ЗНАЧЕННЯ, МЕТА, ЗАВДАННЯ Цимбал Антоніна	300
ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА Чижевська Людмила	304
ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПАТ «БАНК ВОСТОК» Чистякова Діана	307

ВПЛИВ ГІПЕРІНФЛЯЦІЇ НА МЕТОДОЛОГІЮ ТА ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ Шаповалов Максим	311
ОПТИМІЗАЦІЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ФОПІВ: ШЛЯХИ ТА РІШЕННЯ Штефан Віталій, Лимар Анастасія	314
Секція 8. Національна безпека держави. Продовольча, інформаційна, енергетична та екологічна безпека територій та регіонів світу	319
ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ: МИНУЛЕ І СУЧАСНІСТЬ Бобовик Володимир	319
ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЧНІ СТАНДАРТИ В БІЗНЕСІ Лобода Дмитро, Новицька Ілона	322
ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ Петришина Дар'я	325
ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ Хльобас Вікторія	328
Секція 9. Інтелектуальна власність. Інтелектуальний капітал: вплив на економічне зростання, суспільство, споживання	331
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ: ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ, СУСПІЛЬСТВО ТА СПОЖИВЧІ ТЕНДЕНЦІЇ Залюбівська Анастасія	331
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК РУШІЙ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ Тюренкова Катерина	334
Секція 10. Глобалізм та глобальне партнерство	337
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ Дергач Яна	337
ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ КИТАЮ Козак Анастасія	340
ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ Хозяшев Олексій	343
Секція 11. Студентське самоврядування та ініціативи молоді у розвитку науки та бізнес-середовища	346
ВПЛИВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ Белінський Дмитро	346

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОМУ ЖИТТІ Бобовик Володимир	349
РОЛЬ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ФОРМУВАННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО МИСЛЕННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ Вільховатська Анжеліка	352
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ ЧЕРЕЗ УЧАСТЬ У СТУДЕНТСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННЯ Голубєв Володимир	355
ECONOMIC ORIENTATION OF TRADE UNION COMMITTEES IN STUDENT ACTIVITIES Kucherevskiy Anton, Nazarko Olga	359
СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ Петришина Дар'я	362
СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ХОЧУ, МОЖУ, ТРЕБА Прасова Надія	364
ВОЛОНТЕРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ "ІНЖЕНЕРИ В ДІЇ" ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ Цап Марта	366
РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ Шелінгер Уляна	368
Секція 12. Створення новітньої конкурентоспроможної науково-технічної продукції для потреб держави. Європейська інтеграція	371
МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ Петрова Еліна	371
Секція 13. Психологічні аспекти розвитку сучасності	375
ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ Асмолова Тетяна	375
ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ Башанова Наталія	379
ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «СВІДОМІСТЬ» І «САМОСВІДОМІСТЬ» У ПРОВІДНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕОРІЯХ Веднікова Вероніка	382
ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ФАКТОР УСПІХУ ДЛЯ МЕНЕДЖЕРА Зізда Наталія	386

ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ ПРАЦІ Ігнатенко Микола	389
ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ Костка Марина	392
АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ПСИХОЛОГІЇ Котовська Анастасія	395
ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПУ ДЕТЕРМІНІЗМУ ЯК ПРИЧИННОЇ ЗУМОВЛЕНОСТІ ПОВЕДІНКИ Кучма Даніл	398
ІСТОРИЧНІ ОСОБИСТОСТІ РОЗРОБКИ ПРИНЦИПУ ДЕТЕРМІНІЗМУ Молчан Ельвіра	401
ЦІЛІСНИЙ ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ТЛУМАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО Овчаренко Поліна	404
СИСТЕМА ДЕТЕРМІНАЦІЇ ЛЮДСЬКОЇ ПОВЕДІНКИ Орлова Ксенія	406
АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ Пашковська Анастасія	411
РОЗВИТОК ПСИХІКИ В ФІЛОГЕНЕЗІ ТА ОНТОГЕНЕЗІ Перепада Ксенія	414
РОЗВИТОК ПСИХІКИ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ Пудовкіна Яна	418
ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО ПСИХІКУ. ПСИХІЧНІ ЯВИЩА Сабодаш Аліна	420
ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПРАЦІВНИКІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА Халімончук Катерина	424
АНАЛІЗ КЛАСИФІКАЦІЇ ПСИХІЧНИХ ЯВИЩ Хомко Дарія	428
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МАРКЕТИНГУ: РЕАЛЬНИЙ ЕФЕКТ НЕЗАОКРУГЛЕНИХ ЦІН ТА НЕСПОДІВАНІ ПРОЯВИ ЦЬОГО ПРИНЦИПУ Церуш Катерина	430
ФЕНОМЕН «ШВИДКОГО МИСЛЕННЯ» В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ Янковська Юлія	432
Секція 14. Історія України: минуле та сучасність	435
ШЛЯХ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: КЛЮЧОВІ ПОДІЇ ХХ СТОЛІТТЯ Піструй Антоніна	435

УКРАЇНА ПІСЛЯ 1991 РОКУ: ВИКЛИКИ ТА ЗДОБУТКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ Талюга Ірина	438
Зміст	442

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ ІНТЕРНЕТ-
КОНФЕРЕНЦІЇ**

02-03 жовтня 2024 рік

м.Миколаїв, Україна

Технічний редактор: СТАМАТ Вікторія
Комп'ютерна верстка: СТАМАТ Вікторія

Відповідальність за надані матеріали несуть здобувачі вищої освіти та керівники. Усі учасники освітнього процесу попереджені про необхідність дотримання академічної доброчесності. Матеріали збірника сформовано за алфавітним порядком.

Миколаївський національний
аграрний університет, 2024